

СРПСКА

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ

БРОЈ 19.

13. МАЈ 1991.

30 ДИНАРА

ШЕСТ КОЧИЈАША ДВНОКАЛИПСЕ

ИТАЛИЈА 2200 ИТЛ, ФРАНЦУСКА 6,30 ФРФ, ШВАЈЦАРСКА 3,50 ЦХФ, ШВЕДСКА 25 СЕК, АУСТРИЈА 30 АТС, СР НЕМАЧКА 5,80 ДЕМ, БЕЛГИЈА 40 БЕФ,
ХОЛАНДИЈА 4,00 ХФЛ, ГРЧКА 200 ГРД, НОРВЕШКА 25 НОК, ДАНСКА 25 ДКК

ОРДЕН ЗА МАЛО МОРГЕН

На свом редовном заседању одржаном
2. маја 1991. године КАНЦЕЛАРИЈА
ОРДЕНА И МЕДАЉА „Српске речи“
донела је

УКАЗ

којим се председник српске владе

**ДР ДРАГУТИН
ЗЕЛЕНОВИЋ**

одликује

**ОРДЕНОМ ВОДЕНОГ ТОПА ЗА
ЗАЛИВАЊЕ СУВЕ ДРЕНОВИНЕ**

Орден се додељује за значајан допринос
развоју оригиналних српских биљака, за ма-
шинску обраду српских пољопривредних кул-
тура и за најквалитетније испирање српских
мозгова. И то без ВЕП-а.

АКО КУПУЈЕТЕ

АКО ГРАДИТЕ

**АКО
ВАМ ЈЕ
ПОТРЕБАН
НОВАЦ**

РОК ОТПЛАТЕ 50 МЕСЕЦИ
УЧЕШЋЕ 20%
БЕЗ КАМАТЕ

**МИ
СМО ИЗАБРАЛИ**

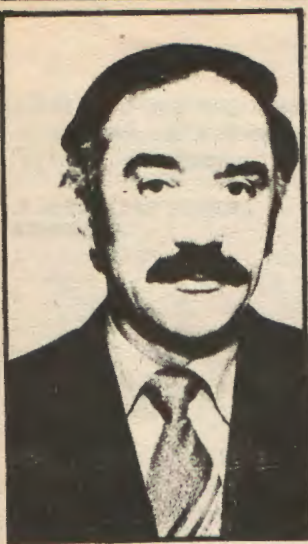
32000 ЧАЧАК, ХАЈДУК ВЕЉКОВА 13, ТЕЛ/ФАХ: (032) 41-710

AVIAVIA
comcommerce

ЗВЕЗДА

Пише: Богољуб ПЕЈЧИЋ

КАРУСЕЛ ШЕСТОРИЦЕ

Политички експлозив којег су југословенски комунисти упорно подметали властитим народима још за Брозова живота, активан је у Борову Селу на начин из вестерн филмова, чији је и сам Броз био ватрени обожавалац. Човек брисан као субјект у једном тоталитарном систему, кад-тад морао је да постане објект, једна напуњена врећа спремна за упуцавање, када се то режи-му прохте и када му је то потребно зарад даљег владања над људима као стварима.

Тако рогобатно постављену тезу, потврђује крвави исход путујућег карусела југословенских малих и великих вођа, малих и великих „суверених република“ у по некој од вила-задужбина покојног, доживотног председника. Бесмислена смрт палих жртава, недвосмислена је оптужница против бивших цекаоваца Слободана Милошевића, Фрање Туђмана, Кире Глигорова, Милана Кучана, Момира Булатовића и њиховог негдашњег заточеника Алије Изетбеговића, зато што су учинили све да својом охолошћу, нетолеранцијом и ароганцијом, Југославију претворе у полигон разбојништва и својим личним разбојништвом сложено гурну своје поданике у хаос и економско безнађе.

Нема, дакле, више фамозне „југословенске дилеме“. Господин Францек, преобучени друг генерал, у жељи да надмаши дело свог почившег Врховног команданта, најпре је разгласио да хрватске повјесне границе полазе од Котора преко Романије и Земуна до Суботице. Суочен, потом, са „злим Србима“ мало је спустио визире шаховнице до „недодирљивих авнојевских граница“ а злим дечкима Србима (хајдуцима и друмским разбојницима) обећао да ће их довести у ред у духу „нове демократије“, политичким средствима, подразумевајући ту редарственичке транспортере, калашњикове и хадезеовске специјалце, обучаване у најбољој традицији усташке Јанка-пусте широм Хрватске.

У међувремену, „с друге стране Дрине“, друг Слободан Милошевић је замајавао Србе „од Хоргоша до Драгаша“ новим инвестиционим циклусима, упућујући поруке заграничним Србима да положи оружје, јер је Туђман, наводно, ћорак са дометом једва до максимирске шуме. Тако је Србе Крајине ставио у џеп и вадио их као адут кад год би опозиција подигла главу и тражила излаз из мрака једноумља. Даље, Милошевић је предобро знао да исцеђена дреновина не може да пусти жите нових инвестиционих циклуса, па је хитро променио мишљење о границама. Сада то више није било од „Хоргоша до Драгаша“, поплувао је свој Авној, због чијег је рушења прогласио чланове Српског покрета обнове лудацима и наркоманима, сејачима мржње и рата. Пристајући, дакле, да буде и сам будала, лансирао је тезу да је Србија све оно и онде где они живе.

Али свој адут је прекасно извадио из џепа. Оберазоружани српски народ Крајине, као његов политички талац у игри са Србијом и опозицијом, поново је плаћао главама, затечен у остављености као и 1941. године.

Друга господа којима је Србија поклонила државу а понеком и нацију, даје нескривену подршку Туђману кроз „сулут невиним жртвама у одбрани територијалног интегритета Хрватске“. Руводећи врх владајуће ВМР у Македонији, опседнут србофобијом као да не чује ехо катаклизме свеопштег грађанског рата и са уважавањем гледа на понижену Србију; смишљени хаос на свој начин поздравља Алија Изетбеговић пакујући кофере за „државничку посету“ ајатоласима и мулама у Ирану, осуђује „сва насилничка дјеловања нелегално наоружаних скупина и нелегално успостављених институција које угрожавају суверенитет Хрватске“; у бројању мртвих глава Милан Кучан, стари коалициони партнер Хрвата још из времена распадајућег ЦК, прескаче српске и са алпских висина са забринутошћу гледа на заједнички живот у „загађеној средини“; смушени магистрант Момир Булатовић у сред масакра Срба, јадикује због бачене каменице на Туђманов блиндирани аутомобил, понизно се извињавајући Врховнику за недело не-одговорног Црногорца.

То је естаблишмент Југославије.

Сви они трајање властитих режима дугују првоименованој двојници, односно, Милошевићу и Туђману. А ови опет опстају штедро хранећи своје национал-комунизме и национал-фашизме. Повремено се тајно сусрећу „негде у граничном појасу“ (ваљда авнојевском) и ти сусрети више су налик на спиритистичке сеансе на којима се дозира ниво међунационалне количине крви и одређује следећа локација бојног поља, неголи на сусрет два одговорна, озбиљна и нормална човека од којих, заиста, зависи судбина толико милиона људи.

Стаклена кугла двојице спиритисте сада се, очигледно, разбила. Баво је узео ову земљу под своје. Срби с оне стране Дрине, даноноћно ослушкују ратничке бубњеве повампириених усташа јер су по ко зна који пут у историји заборавили на глоглов колац. Хвала Богу Милошевић је добро, одмара се од Хиланда-ра у Толстојевој 10. Али бубњење не чује.

ПИСМО САВЕТОБРАНИТЕЉУ М. ПЕРИШИЋУ

Војини саветодавци добили су свог саветобранитеља. Он је добио хитан национални задатак да открије ко је „грешни дијак М.“ потписан испод сатиричне песмице „Српски савет“ /априлски двоброј Књижевне речи/. Саветобранитељ је, нажалост, био слаб истражитељ. И зато је решио да, у једном присерку поред свог неизбежног уводника у Књижевним новинама, „грешног дијака М.“ оптужи за кукавичко скривање „у време опште храбрости“.

„Грешном дијаку М.“, међутим, није ни била намера да се скрива. Он је, дотакнут једне вечери крилом Анђела Мистификације, хтео само да војиним саветодавцима и саветобранитељима зада мали домаћи задатак. Наиме, он је куплет „Српски савет“ послао још 3. марта г. Бећковићу, тражећи од њега да га прочита свим члановима Иницијативног одбора /у коме је био и г. Перишић/. У пропратном писму објаснио им је да ће псеудоним лако разбуцати „ако знају ону причу о кинеском вајари и ако и мало познају начин употребе српског језика у својих савременика“.

Загонетка је, очито, била претешка и зато је „грешни дијак М.“ одлучио да саветобранитељу—истражитељу олакша посао задајући му неколико допунских загонечица.

1. Исти аутор је, пре неколико годинница, у Књижевној речи објавио песмицу „ПИСЦИ—ДВОРСКИ ЧАНКОЛИСЦИ“ под псеудонимом „Рабле Јуниор“. Потрага за аутором трајала је два месеца. Стих „писци—дворски чанколиски“ појављује се и у инкриминисаном „Српском савету“ и пошто је лако памтљив мислио сам да ће саветобранитељ одмах сконстати о коме је реч.

2. Исти аутор је, пре две године, у Књижевној речи, објавио песму „1989“ посвећену „једом цензору и његовом помоћнику“. Г. Перишић зна на кога се односи та посвета јер је та песма најпре била поднута његовим Књижевним новинама.

3. Исти аутор је, у истом тону и духу, написао око две хиљаде стихова драмске гротеске ВОБА коју је г. Перишић читао али, авај, он је неталентован стилистичар—балистичар.

4. У органу странке којој припада г. Перишић исти аутор је, пре два месеца објавио сличан „стиховни прилог“ под насловом „ОН и ОН-ова ОНА разговарају“ /односио се на дичног Вођу нам и бољу половину му/. Текст је био потписан пуним именом.

5. Од истог писца је и **ОТВОРЕНО ПИСМО С. МИЛОШЕВИЋУ** од 14. новембра 1990., које су, поред седам—осам домаћих и страних листова објавиле и КН.

6. Исти аутор је о Перишићу—критичару, пре неколико година, срочио овај дистих:

**КАД СЕ КРОТКИ ДОМАЗЕТ ПРОЗЛИ
ТЕШКО ПОЕЗИЈИ И ПРОЗИ.**
Ових дана је, међутим, актуелна следећа песмица о особеном кентаурском склопу г.

Перишића:
**ДО ПОЛА БУДИ ДЕМОКРАТА,
ОД ПОЛА — ВОЈИН КРАГУЈ,
МАЛО КРИТИКУЈ, МАЛО СЕ УЛАГУЈ.
А ОНДА БЛАГУЈ,
А ОНДА БЛАГУЈ!**

Надам се да је, коначно, саветобранитељ Перишић дознао ко је „грешни дијак М.“ и да хита да о том открићу обавести врле војине саветодавце. А о њима, ових дана, мислим још горе него у време кад сам поменути куплет написао. Можда ће им и успети да подшпрају расклиману деспотију г. Милошевића, али први мало јачи ветар, разбуцаће их у парам—пар—чиће.

У Београду, 5. маја 1991.

**Грешни дијак
М. С.....ћ
(за попуњавање)**

КУКАВИЧИЈЕ ЈАЈЕ У ПРИШТИНИ

Повод мог обраћања Редакцији је најновији покушај подметања „Кукавичијег јајета“ житељима Приштине оснивањем месног одбора Српске радикалне странке у Приштини.

Помпезно најављена промоција СРС и фамозног војводе Шешелја у сали хотела „Гранд“ привукла је 200—тинак житеља Приштине, што због радозналости, што привржености овој странци.

Већ у самом почетку много штошта се назирало, а даљи наставак догађаја показаће праве циљеве ове странке.

Више од половине сале било је испуњено гостима са позивницама, махом људи из „Божура“ и СПС, те нас шачица чланова СПО који смо наслућивали нову превару у режији СРС и СПС-а.

Војвода Шешел је у почетку поздрављен овацијима присутних причао о томе како нам нико ништа не може, осим неких тамо који хоће да руше демократску власт у Србији 9. марта. Да Србија бољег човека од Милошевића нема, познату небулозу Миле Штуле о „озраченим калашњиковима“ итд, итд.

„Деја ву“ рекли би французи, овакве говоранице смо већ слушали од М. Кертеса приликом обраћања домаћинама околних села.

О господину Вуку Драшковићу „није жеleo да прича“ али је неких 45 минута искористио да га оптужи да „шурује“ са најцрњим непријатељима Србије, да децу води у крвопролиће и сл.

На крају ове промоције следиле су страстан загрљај са уваженим терористом Б. Кеџманом и Кеџманова констатација испред хотела „Гранд“ „да је добро да има доста омладине у сали“. Међутим, мислим да је ова Шешелјева посета имала веома мучан утисак и оно мало његових присталица међу младих људима разочарно је напустило салу. Толико у циљу истине. На крају бих поручио читаоцима „Српске речи“ да не наседају провокацијима да је цело „Косово и Метохија“ на стра-

ни СПС. Гнусна лаж! СПО има своје месне одборе по целом Косову и Метохији и уз бољу координацију са Централном управом бихе још речи.

**БРАТСКИ ПОЗДРАВ В. Б.
ПРИШТИНА**

ЂУРЂЕВ ДАНАК — ХАЈДУЧКИ САСТАНАК

Приближава се Ђурђевдан. Недавна изјава посланика СПС-а, Михаља Кертеса у Скупштини, да ако падне председник Милошевић, он одлази у хајдуке, може бити врло симптоматична.

Пророковање о паду господина Милошевића обзнанио је поодавно господин Вук Драшковић. Изгледа да је господин Кертес све могућности озбиљно сагледао и увидео реалност предвиђања.

Неки дан је виђен у једној београдској књижари како разгледа „Књигу о Чаруги“, изгледа да је решио да се сигурно и стручно припреми, да не би поновио исту грешку као и при претходном упуштању у авантуру звану —**бављење политиком**.

Покушали смо од београдских књижара да сазнамо да ли има довољно литературе на тему хајдучије и нажалост добили негативан одговор, па не би било лоше да читаоци, ако поседују у личним библиотекама неки наслов који би могао бити од помоћи цењеном Посланику да му га пошаљу. Адреса је једноставна: Народна Скупштина Републике Србије, за господина Кертеса, Београд.

Међутим, постоји још један проблем, који уопште није мали. Некако у исто време би и војвода Војислав Шешел требало да се лати четовања. Хоће ли доћи до хајдучко-четничке коалиције — не знамо, али све су прилике да хоће, јер није бадава Војвода држао брзопетезни курс на ТВ Политика, у трајању од 4,5 сата.

Остаје нам да чекамо да бисмо видели како ће се ствари даље одвијати, а тада ће се знати и одговори на многа питања, па и на питање — Где ће бити лоциран штаб ове нове коалиције, на Фрушкој или Равној Гори.

На тај начин би поред Раковице и Гроцка остала без свог Посланика, што би како чујемо Грочани једва дочекали.

Љ. П. С.

СВЕДОЧАНСТВО ЈЕДНЕ СРАМОТЕ

Црвени Војвода, надимак који је Шешел добио од стране српског народа, потпуно је оправдао у зрењанском Дому омладине. У препуној сали владала је тишина прекидана честим аплаузима док је Шешел без даха и прекидив износио „свој“ програм. Међутим, аплауз је заменило звиждање и огорчено негодовање ка-

НАСТАВАК НА СТР. 74

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ

ИЗДАЊЕ СЛОБОДНИХ
НОВИНАРА

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ
УРЕДНИК:
Богољуб ПЕЈЧИЋ

УРЕДНИЧКИ КОЛЕГИЈУМ:

Вук Драшковић, Милан
Коменић, Слободан Ракић,
Александар Чотрић, Љиљана
Јорговановић (ДЕСК), Ана
Борковић.

ДИЗАЈН:

Дејан Ђуровић

САРАДНИЦИ:

Славица Лазич, Александар
Цветковић, Милован Бркић,
Бора Ђорђевић-Чорба,
Сандра Петрушић,
Александар Јанковић, Душко
Богдановић, Зоран Петковић,
Ђорђе Вукоје (фоторепортер).

АДРЕСА: Главни и одговорни
уредник: хотел „Југославија“
(с.879), 11080 Земун, тел.
011/600-222 локал 9979.

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ:

Народног фронта 43/4, соба
23, тел. 683-952 и 642-233
локал 149, 11000 БЕОГРАД.

ЖИРО РАЧУН: динарски
60801-603-27652, девизни
60811-620-128-25731-74956-
-33 (са назнаком за „Српску
реч“).

ТЕЛЕФАКС:

011/683-952

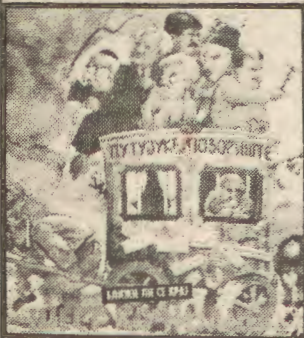
ПРЕПЛАТА:

650 динара (годишња), 325
динара (полугодишња). За
иностранство 120 ДЕМ или 72
УСД годишње.

ЛИСТ ИЗЛАЗИ СВАКОГ ДРУГОГ
ПОНЕДЕЉКА

Рукописи и фотографије се не
враћају.

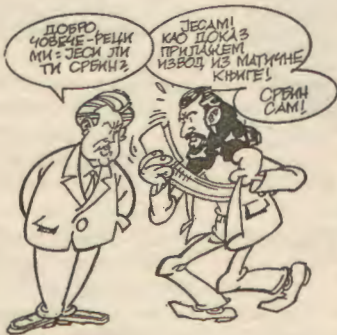
Штампа ДП „БОРБА“,
Косовска 26, Београд
Мишљењем Секретаријата за
информације Републике
Србије бр. 413-01-221/91-01
од 15. 2. 1991. године
одређена је стапа пореза од
3%

Петко

ШЕСТОРИЦА КОЧИЈАША АПОКАЛИПСЕ:

ПУТУЈУЋИ ЦИРКУС

СТР. 5. и 9.

„СРПСКА РЕЧ“ НА ЛИЦУ МЕСТА:

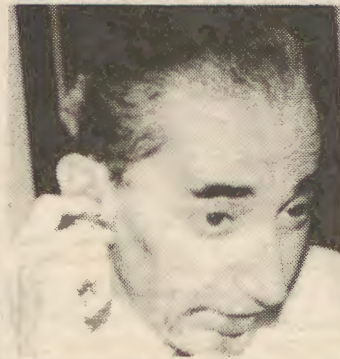

ГОСПОДО, МИ СМО У РАТУ

СТР. 10-15.

ЗА „СРПСКУ РЕЧ“ ГОВОРЕ:

РАШКОВИЋ, ПЕКИЋ, ЛУЧИЋ-ЧАВИЋ, СТЕВАНОВИЋ

СКУПШТИНА СРБИЈЕ:

ХОЋЕ ЛИ ПУШАЧИ ПОПУШИТИ?

СТР. 18-21

САМУ — СЛУЧАЈ НИКОЛЕ МИЛОШЕВИЋА:

ГЛАС КОЈИ НЕДОСТАЈЕ

СТР. 26-27

НЕВЕРОВАТНЕ ПРИЧЕ

СТР. 32-36

КОМЕ ЗВОНО ЗВОНИ:

ПОВРАТАК НИКОЛАЈА ВЕЛИМИРОВИЋА

СТР. 39-42

ЦРНА ГОРА:

БРАНКО КОЦКИЦА УСПЕО!

СТР. 46-47

ПРЕД ЈОШ ЈЕДНУ СМЕНУ „ПРЕДСЕДНИКА“ ЈУГОСЛАВИЈЕ

СВИ НАШИ МАЈЕВИ

Мај је био месец наших радовања, празновања и туговања. Јавно и званично. Петнаести мај, навикли смо већ, био је дан када смо, „радно и достојанствено“, прослављали ново „куртамуртисање“: у државничко „седло“ ускакао је нови први-међу-једнакима нашег колективног шефа Државе. За разлику од оног енглеског краљевића који понуди краљевство за коња, наши владоци са коњима, додуше, не би имали проблема, али о краљевству, макар било мало и социјалистичко, нема теорије ни у најслађем сну.

Једноставно, подуже већ, наши шефови државе имају власт и моћ обрнуто сразмерну свом броју (њих осам, чак на Државу које — нема).

Овог петнаестог маја, сигуран сам, окончаће се још једна фарса у нашим животима. Председништво СФРЈ, након свог једанаестогодишњег века престаће да постоји. Можда не формално, можда не званично, али функционално извесно — да. Крај.

Када је почело да функционише, одмах након Брозове смрти, то колико-толико, бејаше репрезентација моћи и политичког престижа руководилица у наших осам држава и државица. Сви Председникови људи. Смењивали су се, тако, по редоследу сваког маја доводећи до избезумљења шефове кабинета разних светских државника, јер, требало је научити сва та тешка имена југословенских председника. А они као на траци, један те позива у посету, други те прима, ти посету узвраћа. И то на само, рецимо, тринаест месеци. Југословенски специјалитет: за сав нормални свет чудно, за нас тако нормално.

Како су године пролазиле, тако су терзије моћи полако али извесно губиле равнотежу, те је онај тас на којем је „седео“ локални шеф државе претезао, постајао важнији, одлучујући...

У „велико“ Председништво су слани људи од поверења и задатака Теледириговано.

Последњих годину-две дана, проблем оних белос-

Пише:
Душко БОГДАНОВИЋ

ветских шефова кабинета и нас је обхрвао: набројати свих осам, ни случајно. Ни на Квискотеци!

Посебно комична прича је она о теледелегирању односно смењивању људи у том такозваном колективном државном врху. Често, поступак је био једноставнији од, рецимо, замене играча на некој фудбалској утакмици: једноставно без претходне процедуре (ако је и била, уистину беше више него формална) недостајао је само глас официјелног спикера — играч тај-и тај са бројем тим-и-тим замењен је играчем тим-и-тим са бројем...

Комично, одиста.

И, како смо приближавали демократији, упоредо су нам се догађали мили нам вождови, банови, хаџије и други „лепи, млади и паметни“. Било је све јасније да онај округли сто у Палати Федерације јесте амбијент у којем се буквално ништа самостално не одлучује. Све наше поделе, сви наши неспоразуми, разроки погледи, свеколико наше нејединство (братство више нико није спомињао чак ни у пароллама) као на **drive-in** платну лепо и у детаље видело се на том округлом столу. Саопштења у смислу — мож' да бидне „л' не мора да значи, управо тако и толико су обавезивали било кога ван те сале са црвеним зидовима.

Центри моћи и људи од снаге били су у неким другим салама и палатама.

Ко је ко и шта је шта у земљи која се још зове Југославија, ваљда се и последњем наивцу сјаснило након такозваних мартовских догађаја и оставке првог међу једнакима у државном врху.

За оне заборавне, за оне који не воле да памте, за оне добронамерне, а лаковерне, за оне који, једноставно, не верују својим очима и ушима, бар овде у Србији, историја се поновила, дабоме као фарса: „синдром Чкребић“ попут измаглице пролебдио је овим просторима створивши само за тренутак други лик. Беше то доктор Борисав Јовић. А онда, опет ништа. Чак ни измаглица.

Конци су били на неким другим прстима. Оставка као морални чин. Повлачење оставке као морални чин. Увек мора(ње). Остајала је само мора. И онда је правим газдама у нашим разједињеним државама коначно пукао филм. Чему фарса око заједничких седница са члановима такозваног државног врха? Чему фолирање? Па, зна се, побогу, ко су хаџије, вождови, банови? Зна се ко су млади, лепо и паметни?

Састајаћемо се сами. Кад ми одлучимо. И тако би.

Летећи циркус је кренуо Брозовим стазама и вилама... Задатак јасан — како од једног направити шест, па то опет смућкати у „нешто“ једно?

Народ чека и гледа. Слуша. Како се смењују станице по трансверзали — упознај домовину да би је мање волео — све је мање јасно шта се наши алхемичари договарају. Новинари све мање имају „меса“ за текстове, телохранитељи све мање посла. Све је мање-свега.

Народ ћути. И мисли. Примирio се. Мај је.

П. С. Питао једном књаз Милош своје доушнике шта чини народ. Гунђа, вели жбир. Ако, казаће књаз, затежи.

Касније, опет ће књаз исто питање. Жбир ће — ћути народ. Примирio се. Попуштај, рече кнез.

Да л' беше мај?

ШЕСТОРИЦА ЈАХАЧА АВНОКАЛИПСЕ

СВЕ ИМ ПАДА САМО ИМ

УГЛЕД РАСТЕ

**или како ће шесторица
председника суверених држава
да поднесу толику сувереност**

Путујући циркус шесторице кочијаша авнокалипсе вероватно је, већ након шест неуспелих представа, ушао у мртву сезону. Показана је сва раскош овдашњег талента за апсурд и политичку бурлеску, а глумци су се испљували и извређали до те мере да су гледаоци наглас почели да сумњају да се ради само о глуми и обичном циркусу за забаву маса. Иако смо поменути шесторицу у „Српској речи“ већ „третирали“, макар у односу на коњску масу, коју тако стручно под собом мамузају, није наодмет пребројати им ребра још једанпут. Милан Кучан ни једног момента није успео, а ваљда ни покушао, да са свог сувереног лица скине фацу детета које се укакило у знак протеста што мама није имала времена да му подметне ношу, а тата да му турне цуцлу. Он је рекао своје и пре него што су сели да преговарају и шта сад ту има неко да му мења пелене када му је и овако добро. Алија Изетбеговић, шеф државе у којој је муслимана ипак мање него хришћана, промислио је да на овом свету нема ко да му помогне до, замислите, Либија и Иран. Ваљда нико други није имао срца да своју локалну, домаћу муслиманску тугу подели са далеким и егзотичним босанским пријатељима. Киро Глигоров се напрасно претворио у великог послератног борца за македонску државност, који своје борилачке вештине под сопственом влашћу никако није могао да испољи за добробит свог напаћеног народа. Да је било по његовом мало је вероватно да данас Македонци не би кредитирали Јапан и продавали им хи-фи леблебије. Момиру Булатовићу толико се допало у таквом развијеном друштву да упорно у сненим очима остале петиције тражи трачак „свести“ о његовој државничкој скромности, јер не потенцира, а могао би, како је Црногораца и Руса — 300 милиона. Али, тај аргумент му набија имиџ човека који има право вета, што је за Момира пуна капа. Слободан Милошевић, наравно, заслужује дужу причу. Делује као преговарач који је некако издвојио пет минута да проговори коју о судбини земље, али ће сутра сигурно издвојити барем двадесет минута да размишља како да идеју, до које ће доћи кад се буде враћао кући — операционализује. Тачно зна шта ће са свим Србима изузев оних у Србији. Понаша се и као да унапред зна ко је убица, али неће да читаоцима ускрати задовољство док читају крими причу. Отворен је и принципијелан као да је члан делегације за праћење првих демократских избора у Уганди. На крају, Фрањо Туђман, звани „млада хрватска демократија“, који је толико фасциниран својом дефиницијом те демократије у 18 речи, да му уопште није јасно зашто браћа по демократији, Американци, не улете са маринцима у Хрватску и потамане све нехрватске уљезе кад већ имају толико искуства са Индијанцима и којекаквом другом хајдуџијом. Као, црвени једни-црвени други. Уосталом, није ред да свет гледа неравном-

равну борбу, у којој: на једној страни онолико хајдука и одметника, а на другој Хрвати — сами.

КРИМИНАЛНИ СВЕТАЦ

Циркус, међутим, дође и прође, а онда се кочијаши сасвим (само)уверено враћају својим коњима. Задржимо се овде само на онима најбољима, који вуку највише и слушају најбоље.

Иако неки верују у супротно, лако је доказати да Туђман има много више сличности са Стаљином него Стаљинов директни идеолошки следбеник Милошевић. Прво, испливао је на таласима и чврсто се држи партијске матице, у којој сиромашни терају богате, гори боље, ружнији лепше, неписмени писмене, партија државу. Друго, баш као и Стаљин, и не само Стаљин, одмах је промовисао угроженост свих Хрвата од свих Срба и, заправо, први демократијски корак био је свеопште наоружавање. Међутим, како су Хрвати, у ствари, питом народ, што је један од разлога због којих Хрватска у својој тисућљећној повијести није имала државу, присиљен је да ангажује демократски настројене криминалне елементе, директно из Лепоглаве или Нове Градишке. У томе је фазон и са оним млађаним Задранином Звонком Лисицом, који је погинуо у славонским пушкарањима, а којег сада и католичка црква кани прогласити свецем, иако је Лисица тако мало успео да 25 посто свог живота проведе на робији. Треће, Туђман је велику пажњу покљонио подмићивању народа. Кад су неку бабу на руском југу питали како може да жали за Стаљином кад јој је овај побио готово целу многобројну фамилију одговорила је да је то тачно, али је тачно и да је Стаљин сваког првог марта снижавао цене хлеба, меса и млека, што се ни-

пошто не сме заборављати. Цене ових артикала, додуше, у Хрватској из дана у дан расту, али раја ипак редовно добија некакве плате, мировине нису фикција као у Србији (фикција су извори тих мировина, јер ни тамо нико ништа нигде не ради), али зато свака шуша вози некакву мазду, тојоту, порше или бмс, које је поглавник приуштио својим поданицима за мале паре. Тако је до пре само месец дана разлика у цени пежоа 405 у Хрватској и Србији била једнака једној — флориди. Четврто, баш као и Стаљин и Туђман је заборавио да кад сви чисте пушке и броје сувишне Србе од привреде нема ништа. Штета од (одсуства) туризма биће свакако мања од штете коју ће имати српска привреда (макар и само у флориде), али то Хрвате неће учврстити у уверењу о оригиналности и самосвојности младе хрватске демократије. То што њихов врховник предузима оружане акције против противника најчешће у време верских и државних празника објашњавају чисто економским разлозима: кад се ради-ради се.

ЗАВЕСА А НЕ ДАСКЕ

За разлику од Туђмана, а нарочито Стаљина, Милошевић није ни покушавао да се додвори свом народу. Не само да ништа не појефтиније, него је ударен харач на све што се креће и што не мрда, плата нема ни под разном, пензија ни случајно, кола вас коштају као да имате усидрену Квин Мери у приватној луци, а бензин као да сте га сами синтетисали у кади. Народ по кућама пред телевизором сам себи типује да ли ће се одазвати ако буде мобилизације и којег министа из Зеленовићеве владе или посланика у Скупштини да одабере за командира чете. Воде Матковић и Радован Радовић као највичнији оружју. Милошевић нит мрмори нит ромори, али осећа се да је одлучио да Хрватима не да да зараде ни сто долара ове године. Не зна се да ли је Шешељ добио од њега значку шерифовог заменика и да ли четници коначно улазе у Главни одбор СПС. Једном речју, не зна се ништа. Зна се само да нема задовољни. Питање је шта би било да нема Туђмана.

И ова двојица и остала четворица кочијаша авнокалипсе састаће се опет. И плуцкати једни другима међу очи чарне да би не гледале. Ми ћемо да навијамо, а онда ће завеса дефинитивно да падне.

Ана БОРКОВИЋ

„СРПСКА РЕЧ“ НА ЛИЦУ МЕСТА: БОРОВО СЕЛО

ПИШИТЕ ИСТИНУ И НЕ ГОВОРИТЕ ИМЕНА!

Јутро је. Над зеленим пољима жита западног Срема измаглица. Чују се први петли са околних салаша док екипа Телевизије Нови Сад покушава да пронађе кућу у којој нас чека веза која би требало да нас спроведе до Борова Села, попришта крвавог окршаја између хрватских специјалаца и локалних Срба који се догодио дан раније, у четвртак 2. маја, неколико минута после поднева. Након неколико неуспелих покушаја коначно добијамо одговор на уговорени сигнал. Ухватили смо везу са Србима из Војводине задуженим да одржавају комуникације са онима из Борова Села. Сада је све у њиховим рукама: наша сигурност, телевизијска опрема и тачност информација.

ПСОВКЕ И САЖАЉЕЊЕ

Прве информације о жестоком окршају у центру Борова Села добили смо 2. маја посредством Танјуга, а затим и лучним везама, али су оне биле непоуздане и нецеловите. Нико није могао поуздано да одговори на питање шта се заправо догађа. Знали смо само да се из Борова Села, центра отпора Срба из овог краја дела Хрватске чује рафална палба која не престаје од поднева. Од 14 часова телефоном покушавамо да успоставимо контакт са познатим мештанима из Борова Села и Даља, али су линије у прекиду. Из Вуковара такође нисмо могли да добијемо ни речи. Знамо само толико да се до Борова Села и попришта окршаја не може. Ипак, покушаћемо да се пробијемо.

До Илока, првог места у Хрватској и прве патроле наоружаних редарственика стигли смо са сремске стране. Нису нас заустављали. На уласку у Вуковар, код локалног гробља паркирана полицијска кола и већа група цивила која будно мотри на све који улазе и излазе из места. Прлазимо без заустављања, а празне улице Вуковара упозоравају да је свакодневица поремећена а ситуација напета. Заустављамо се да купимо погачице у првој отвореној продавници јер смо сви прескочили ручак. Радници са градилишта у близини видећи налепницу на колима двикнују:

— Ови су са Телевизије Нови Сад. Не дај им да прођу! Држи их, мајку им њихову!

Ипак, нису нас задржали. Настављамо према излазу из Вуковара али не знамо пут. Два старија господина које смо питали како да дођемо до Борова Села уз објашњење упозоравају нас да не идемо у том правцу:

— У Борову Селу се пуца од подне, има и погинулих. Не идите тамо, побиће вас!

Одговарамо да смо новинари, а тиме смо им, чини нам се, све објаснили. Слежу раменима и уз сажаљење прате нас погледом.

На излазу из Вуковара, на путу према Бо-

Након што је једва успео да уђе у Борово Село, новинар телевизије Нови Сад преноси читаоцима „Српске речи“ шта је доживео након трагичних догађаја.

рову, на барикадама нас заустављају патроле редарственика, наоружаних калашњиковима. Поред пута примећујемо да на киши која је почела да пада стоји двадесетак цивила, сви између 20 и 30 година, и да им се испод ветровки и мантила црне цеви аутоматских пушака. Вире и дупли оквири са бојевом муницијом. Руке за сваки случај држе у џеповима...

Након легитимисања, редарственици нас упућују у Вуковар. На наше инсистирање да разговармо са заповедником и уверавање да морамо да стигнемо до српских стража и барикада пропуштају нас до следеће полицијске патроле уз примедбе да је требало да будемо ту кад су њихови гинули у Борову Селу а да ако смо паметни не идемо даље јер се пуца на све што се мрда.

Продужавамо до последње хрватске патроле. Испред нас, на 500-тинак метара, виде се српске барикаде наомак Борова. Видимо наоружане људе али не чујемо пуцњаву. Поново легитимисање и детаљан претрес.

— Вратите се одакле сте и дошли — наређује заповедник полицајаца. Камеру ставите са стране. Овде је забрањено снимање. Са које сте телевизије? А-ха... Даље не може.

БАРИКАДЕ ОД РЕДАРСТВЕНИКА

Покушавамо да га убедимо да морамо до Борова Села, а ако нам не дозвољава да до тамо стигнемо, онда је дужан да нам обезбеди бар елементарне информације о пушкарању.

Поново наређује да се вратимо и одговара да није надлежан да даје било какве изјаве.

Око нас се већ скупило неколико наоружаних цивила. Опколили су нас и слушају препирку.

— Напишите слободно да су усташе напале слабо наоружане четнике, али напишите и то да на овој цести више никада неће бити барикада — одговара редарственик, уз ироничан и подругљив осмех.

Објашњавам да то није тако једноставно како он замишља и да немам намеру да било шта прикривам, или изврћем, али узалуд. После краћег убеђивања и препирке, увидевши да немамо куд, враћамо се у кола, а затим у Вуковар одакле телефоном покушавамо да пронађемо познате људе у Борову Селу и Даљу и да добијем било какву информацију о пуцњави. Линије су и даље блокиране, а власник телефона моли да у извештају не спомињем његово име нити место са кога сам телефонирао јер каже да је и онако на црним листама ХДЗ-а.

У међувремену сазнајемо да је војска из осјечког гарнизона кренула у правцу Борова Села и Вуковара и одлучујемо да креномо за Осијек и да заједно са војском покушамо да дођемо до места окршаја. На жалост, ни овог пута нисмо имали среће. На изласку из Вуковара на путу за Осијек зауставља нас велика група наоружаних цивила међу којима је било и неколико униформисаних редарственика. Уместо уобичајеног легитимисања, грубо нам одузимају камеру и траже да се вратимо одакле смо дошли. По пуцњаву покушавају да отворе камеру и изваде касету. Претресају пртљажник и хаубу мотора. Пошто су се уверили да немамо оружје, одузимају нам две преостале празне касете. У општој пометњи и гужви која је настала повицима иза барикада да долази армија, отимам камеру тобоже да им помогнем да изваде касету (ваљда је једноставније раставити калашњиков). Већина трче према барикади али неколико цивила остају. Дајем им касету али не и камеру и захтевам писмену потврду о одузимању снимљеног материјала. Псују и наређују да се вратимо. Један из групе и поред калашњикова на рамену из појаса вади пиштољ и репетира. Морамо назад, но ипак из њихових разговора сазнали смо да се на путу према Осијеку налази војска, коју нисмо успели да видимо од тешких камиона којима је блокиран пут, и да грађани тог дела Вуковара седе на путу не дозвољавајући армији да прође.

Без касете и информација враћамо се по други пут у Вуковар да у месној полицијској станици покушамо да дођемо до заповедника и сазнамо шта се догодило у Борову Селу, али нас дежурни полицајац на пријавници зауставља и враћа уз образложење да је заповедник на врло важном састанку, да је у општини ванредно стање и да овде никакве информације нећемо добити. Пријавили смо и одузимање касете, а дежурни нам је уз циничан осмех одговорио да ћемо моћи да их добијемо за неколико дана када се акција заврши. О каквој акцији је реч није, како је рекао, надлежан да нам говори.

Разочарани и љути што нам је на све начине онемогућено да обавимо посао и приба-

вимо било какве информације, поготово оне из прве руке, али наслућујући из онога што смо доживели шта се све могло догодити у Борову Селу, када је блокада информација тотална, а редарственицима и наоружаним ХДЗ-овцима изнад свега стало да ни једна вест не процури, одлучујемо да се вратимо.

НЕОЧЕКИВАНА ПОМОЋ

На излазу из Вуковара, на путу према Илоку, којим смо пре непуне два часа несметано дошли (дакле код гробља) заустављају нас они исти редарственици и наоружани цивили. Легитимишу, поново претресају аутомобил и забрањују снимање. На моју опаску да немамо нашта да снимамо, јер су нам одузете три касете додају: „нека су, јер да их имате, снимали бисте и поред упозорења!“ Одговарам да бисмо јер нам је то посао, као што је њихов посао да заустављају возила, претресају, заплењују и малтретирају.

Испратили су нас упереним оружјем.

Извештај из Вуковара за дежурни студио ТВ Приштина 2. маја 1991. које је послала екипа ТВ Нови Сад и то без слике, више су личили на путописни репортажу него на класични извештај са лица места. Уместо уобичајеног следа чињеница, послали смо текст о нашим доживљајима са пута за Борово Село.

Разочаран, вратио сам се кући. Био је то први пут да са терена уместо извештаја пошале путопис. Једино информације емитоване то вече на радију и телевизији биле су шкрте вести Танјуга и оно што је читавај мрежи серверала Хина и Хрватска РТВ. Једном речју, није се чула друга страна.

Са тим мислима покушао сам да заспим.

Око поноћи пробудио ме је телефон. Са портирнице телевизије јављају да нека жена која се управо вратила из Борова Села жели да ме види и да ми омогући да са екипом, путем и везама којима је она изашла, уђем у Борово Село и снимим поприште окршаја и разговарам са очевицима и учесницима обрачуна јер, како је рекла, једино ТВ из Србије верује, а то је и жеља мештана Борова Села. Дакле, село није потпуно одсечено.

Врло брзо дошао сам у редакцију и, пошто сам се уверио да није реч о обмани, екипа коју су чинили Слободан Савић — сниматељ и Радован Радојичин — возач, била је на путу за Борово Село. У колима сведочења о догађајима и објашњења сигнала за идентификацију. Важно је, рекла је жена (чије име из разумљивих разлога не помињемо) да Срби у Хрватској, у Славонији и Барањи, нису потпуно отсечени и да одржавају везу са онима у Војводини. У колима слушамо обраћање г Фрање Туђмана хрватским људима. Уместо коментара тишина.

Јутро је. Над зеленим житним пољима западног Срема измаглица. Чују се прве јутарње птице и петли док између салаша покушавамо да пронађемо кућу у којој нас чека веза која би требало да нас спроведе до Борова Села, попришта окршаја који се догодио дан раније. Након неколико неуспелих покушаја коначно добијамо одговор на договорени сигнал. Веза одлично функционише.

У кућу нас примају четири човека и једна жена. Представљају се поименце (имена ћемо да прећутимо) а затим у шали додају —

ми смо ти буразеру војвода и 200 четника, и објашњавају да су они (дакле њих четворица) напали пре двадесетак дана хрватски патролни чамац на Дунаву, а да је Хина јавила да је напад организовао четнички војвода те да је у њему учествовало 200 његових присталица.

Уз кафу причају да већ неколико дана нису спавали, да се сваке ноћи из Борова Села чује пуцњава и да само због потребе да се веза са Војводином непрекидно одржава, нису учествовали у пушкарању дан раније. Сви су, каже чланови СДС-а и немају везе са четницима. Организовали су пребацивање рањеника у Војводину и њихов транспорт до болнице. Долазак екипе ТВ Нови Сад у Борово Село у међувремену је најављен. Чекају нас, али пре поласка веза је још једном проверена.

Крећемо аутомобилом, а затим пешке кроз шуму. Измаглица. Говоримо шапатам. Испред нас на неколико метара иде човек са аутоматом, а иза нас, наоружан пиштољем.

Детаље начина и места нашег пребацивања у Борово Село намерно прећуткујемо. Тек, важно је да су нас мештани чекали и оберучке дочекали. Били смо први новинари којима је успело да дођу до места окршаја.

ВАТРА БЕЗ УПОЗОРЕЊА

У центру села оклопни транспортери ЈНА, а на изрешетаној згради Месне заједнице југословенска застава на пола копча. Унаоколо трагови жестоког оружаног окршаја: полупани прозори, по зидовима и цреповима кућа рупе од куршума, потпуно изгорео киоск „Борбе“. Иза прве живице затекли смо још свеже локве крви на местима погибије хрватских специјалаца. Крв на плочнику испред зграде МЗ, помешана са расутиим чаурама и празним кутијама за муницију. Изрешетана улазна врата у месну амбуланту и зид умрљан, како причају очевици, крвљу Стипана Бошњака, начелника полицијске станице у Вуковару који је међу првима погинуо.

У селу тек што је свануло. Мештани после неприспаване ноћи, проведене углавном на барикадама и стражи, полако се окупљају око војника у центру и оклопних транспортера. Најпре мушкарци, затим жене, а нешто касније и деца. Домаћице доносе чајеве и кафе, кифилице, а нашла се ту и читава шунка и кобасице за младиће у сивомаслином. Мушкарци им деле цигарете. Говори се готово шапатам о јучерашњем окршају, без хвалисања и претеривања али и са приметном дозом страха од могућих нових напада. Свима је јасно да су се оружаном борбом штитили голи животи и достојанство али исто тако да се на овај начин ситуација никако не може решити.

Очевици и учесници борбе причају да је окршај почео ненајављеним упадом хрватских специјалаца који су у више аутобуса и аутомобила, од којих је само један имао милицијску ознаку, ушли у центар села. Специјалци су истрчали из возила и без упозорења отворили вату на све што се нашло на улици. Залегли су у јендеке поред пута а неки су се распоредили на таване хрватских кућа и почели да туку митраљезима.

Први је погинуо Војислав Милић, ненаоружани добровољац из Старе Пазове. Циљ спе-

цијалаца је био да освоје просторије МЗ изнад које се вијорила југословенска застава и у којима је био смештен штаб народног отпора. Тек након првих рафала мештани су, кажу, схватили да је у питању напад специјалаца који је уследио само дан пошто су уклоњене барикаде са улаза у село и чврстих обећања хрватске стране да провокација становништва више неће бити. Чувши рафале, сви који су се затекли у селу, способни за одбрану и који су при руци имали наоружање, врло брзо су стигли у центар и распоредили се по кућама, таванима и двориштима. Пуцало се жестоко. Возила муповаца потпуно су уништена. Пуцали смо у резервоаре, говоре мештани, да би се возила запалила, али нису. Кроз полупану стакла возила гађали смо сандук са ручним бомбама које су специјалци понели, али нису експлодирале. Пуцали смо, другачије и није могло, у људе у панцирним прслуцима који су нам са тавана били као на длану.

„Није истина да смо професионалци „реагују Боровоселци“, и да смо муповцима направили заседу као што то тврди Фрањо Туђман.“ Права истина је, кажу мештани, да су његови специјалци чисти аматери.

Обрачун је трајао око два ипо часа. Увидевши да на брзину, како су планирали, неће моћи да освоје просторије МЗ и да је акција на самом почетку због великог броја жртава и жестоког отпора осуђена на неуспех, неколико специјалаца упало је у месну амбуланту и као таоце заробило две медицинске сестре зубара и неколико жена и деце који су се ту затекли. Претили су да ће их побити ако им се не дозволи да изађу. Држали су их и малтретирани у једној од просторија амбуланте. Животима жена и деце специјалци су се заштитили до доласка армије којој су се предали. Очевици кажу да су специјалци сами запомагали и молили армију за помоћ.

САКРИТИ ЖЕНУ И ДЕЦУ

Око 15 часова, у село су ушли тенкови и оклопни транспортери јединица ЈНА, поставили се између две зараћене стране и тако начили тампон зону. Армија је преко мегафона на транспортерима наредила прекид ватре али су муповци још неко време пуцали преко оклопних возила а Срби одговарали. Циви војних оруђа биле су уперене према Србима јер су у тренутку доласка армије специјалци били потпуно разбијени и неорганизовани. Мештани стога тврде да је хрватске редарственике спасила само армија и да за шансу да се предају и остану живи могу да захвале само јединицама ЈНА.

После обуставе ватре санитарским возилима омогућено је да изнесу тела погинулих и рањених специјалаца и цивила. Боровоселци су претходно погинуле и рањене полицијске детаљно претресли и одузели им муницију и наоружање. Код претреса примећено је да специјалци на руци имају исписан број највероватније ради идентификације. Доста оружја и муниције пронађено је и заплењено у изрешетаним возилима. Показују нове новцате пиштоље, калашњикове, ножеве, ручне бомбе па чак и грбове са шаховницом скинуте са капа. Доста оружја нађено је по путу, кућама и житу које су редарственици побацали бежећи у паници.

На питање одакле оружје којим су се супротставили, мештани одговарају да су нешто ловачког оружја имали од раније (ово је ловачки крај) али да су део набавили сами да заштите породице од напада бранитеља младе хрватске демократије. Да су њихови страхови оправдани, уверили смо се и сами.

Питамо има ли добровољаца из Србије? Одговарају да их има, али нико не зна колико. Добровољци су углавном стражарили ноћу на барикадама, али истичу мештани да они нису учествовали у оружаном одбрани села. Они који су се супротставили специјалцима били су искључиво мештани и то углавном чланови СДС-а.

Обилазимо куће. Људи нас уводе, показују изрешетане прозоре, превртнут намештај и места на којима су се зауставили куршуми. Препричавају ток догађаја и своје реакције. Прва је била: сакрити жене и децу на сигурно (најчешће у подруме), а затим помоћи да се село одбрани. Говоре о правом ратном окршају који се зауставио тек доласком армије и сви тврде да би без ње жртава било много више (на страни специјалаца), јер у страху за голи живот, људи не размишљају о последицама. Показују куће на којима су била митраљеска гнезда. У неке српске куће специјалци су ушли пошто су рафалима изломиле браве, а чланови домаћинства нису имали оружје да их зауставе. У неке хрватске куће ушли су на откључена и отворена врата. Та домаћинства нећемо дирати и светити се, кажу мештани али нас уверавају да ће ти људи сами тражити да се иселе из Борова Села. У овом месту за њих више нема живота.

А САХРАНА КОД КУЋЕ

Враћамо се у центар. У цркви опело за погинулог Воју Милића. У „стојадину“ са разбијеним стаклима пред МЗ, стижу тројица Бороваца који су у Вуковар кренули да донесу мртвачки сандук за сахрану погинулог друга како и доликује. Услугу су их, чујем, зауставили наоружани цивили и кундацима митраљеза премлатили. Око „стојадина“ гужва. Чујемо како неко јечи. Износе повређеног. Притрчавају војне санитарке. Једном је ножицама митраљеза разбијена глава, а другом кундацима поломљена кичма. Уносе их у амбуланту. За човека са поломљеном кичмом брзо се организује пребацивање на војвођанску страну Дунава. Исто је учињено нешто касније и са посмртним остацима Воје Милића. Човека ваља сахранити на слободној земљи.

Већ је подне.

Враћамо се истим путем којим смо и дошли. Мештани нас испраћају и довикују: „Пишите само оно што сте видели и чули, реците народу истину да од овога горе не може бити и не помињите имена!“

Поново пешке кроз шуму и поља до везе, а затим у кола.

Успут размишљам како само неколико стотина метара деле два света, два потпуно различита начина живота.

У колима ме поново хвата сан. Затварам очи уз олакшање, јер коначно имам и другу страну. Господо пробали смо вам и информативну блокаду!

Горан БУЛАТОВИЋ

ДРАГАН ДУГИЋ

МИЛАН ПОЗНАНОВИЋ

ПЕТАР РАКАС

Председник новосадског окружног одбора СПО посетиле рањене Србе у сомборској болници **СПЕЦИЈАЛЦИ ПРВИ ОТВОРИЛИ ВАТРУ**

Посетио сам 3. маја 1991. године болницу у Сомбору где се од усташких рана лече синови и борци за српску слободу. Примео ме је ортопед Карло Ђурковић који је збринуо 2. 5. око 18 сати двојицу повређених Срба допремљених колима Хитне помоћи из правца Оцака. То су били Петар Ракас (рођен 1958. године) и Драган Дугић рођен 1967. године). Петар Ракас задовољно је устрелну рану у пределу десног кука. Зрно је остало у мишићној маси кука и он је хируршки збринут. Драган Дугић задобио је прострелну рану у доњој трећини натколенице. Зрно је прошло кроз бутну кост, али није је преломило. Такође је хируршки обрађен и налази се ван животне опасности.

Трећег маја у један сат иза поноћи из правца Оцака у сомборску болницу допремљен је Милан Познановић (рођен 1955. године) из села Борова. Он је задобио прострелну рану десне шакле.

Господа Дугић и Ракас су ми испричали страхоте о којима су слушали као деца, да би их данас доживели у свој својој свирепости. Специјалци су упали у Борово Село са две стране 2. 5. око 12.20 часова. Једна група дошла је из правца Вуковара и пошто су стигли аутобусима и путничким аутомобилима одмах су без икаквог разлога почели да пуцају и убијају мирне мештане села Борова. Најпре су убили једног четрдесетогодишњака који је мирно седео испред куће испијајући „кока-колу“.

Народ је опколио усташе и ловачким и

трофејним оружјем из другог светског рата доводе их до коначног физичког уништења. Из правца Вуковара редарственици и наоружани ХДЗ-овци покушали су да помогну опколеним истомишљеницима, међутим упали су у заседу и неколико их је погинуло у том обрачуна. То је све доказ да усташе ни у историји ни данас нису вичне витешком ратовању, већ једино свој геноцидни бес могу да искале над српском нејачи.

И Драгану и Петру пружена је лекарска помоћ у Борову и пребачени су преко Дунава у Камариште, одакле су колима Хитне помоћи пребачени на ортопедско одељење сомборске болнице. Милан Продановић је нешто пре поноћи у ноћи између 2. и 3. маја желео да помогне браћи у борби против усташа и напуштајући кола испред пруге да би се придружио Србима, дочекан је рафалном ватром из оближње шумице и рањен је. Такође, пребачен је, у Камариште, па одатле у болницу у Сомбор.

Драган је морао да се одвоји од седмочесне кћеркице Тамаре. Петар се пита шта је са Лазаром (рођеним 1981.) и Илијом (рођеним 1982. године). Милан се брине шта је са тринаестогодишњим Синишом и петогодишњом Слободанком.

Сви су у једно убеђени да војска није интервенисала и спасла 150 усташа, сви они би били уништени.

**Др. сци. мед. Вуле Вишњевац
Председник Окружног одбора СПО
за Бачку**

СРБИ У ХРВАТСКОЈ: У ПРЕДВОРЈУ ПАКЛА

ГОСПОДО, МИ СМО У РАТУ!

Од нове године до почетка априла МУП Хрватске у акцијама „упитомљавања“ Срба изгубио 78 возила. Подаци о погинулима у тајности. Зашто је пуштено девет хиљада робнијаша из хрватских казамата? Како ће реаговати Европа на потпаљени фитиљ код свог узглавља? Дивљања усташа у Задру, Шибенику, Сплиту, Пакрацу... Зашто је са Туђмановог лица ишчезао „осмех ајкуле“? Ако је овако „на ивници грађанског рата“, како онда изгледа рат по Председништву СФРЈ?!

Буљук чињеница непрестано куља у наше домове кроз електронска ТВ-чудовишта и душе нам одзвањају речима: људи, па ми смо у рату! То кажу сви, од врха до дна, разлике су

у нијансама и чисто термилошке. Предуго смо се рвали и зачикавали „на ивници грађанског рата“, сада се она засекала у нас... Репортери „Српске речи“ боравили су протеклих дана тамо где се, ево већ скоро пуну годину,

од тог засека највише крвари.

Хрватско врховништво, према очекивањима, није могло још дуго из свих оружја сејати ратоборне отрове, страх и смрт, а обигравати далеко од Книна, гристи онуда куд је штрудла направљена од меких ораха. Притисак катастрофалне ситуације у привреди, те оних бистријег погледа с једне и екстремних србомрзаца с друге стране, гонили су да се зачепрка ближе Книна, да се закорачи ка престоници „Србије на западу“. Под изговором да жели заштитити житеље Кијева, највећег од три хрватска села у Книнској крајини, МУП Хрватске „успоставио је полицијску постају у тому селу“. Заправо, радило се о убацивању већег броја редарственика преко планине Козјак у Кијево, што је, јасно је, требало да буде само међукорак за дуго најав-

љивани удар на Книн, удаљен тек петнаестак километара. Книнске власти одмах су реаговале одлучним захтевом да се редарственици хитно повуку са територије ове општине, јер ће, у противном, Загреб сносити све последице. Пошто је то игнорисано, очекивана је „олуја“. Репортери „Српске речи“ имали су поуздане информације да ће из српских села Цивљана, Цетине и Полаче већ следеће ноћи уследити општи напад на „постају“ у Кијеву. Они који су иоле упућенији у ситуацију и схватају степен наелектрисаности, знају шта би то значило. Цивљане, Цетину и Полаче настањују храбри динарци, Срби чије страдање (у разним облицима) траје од априла 1941. до ових дана. А почело је шаховницом, под њом су их клали и починили бестијална зверства, каква Европа не памти ни из доба инквизиције... Срби, па и ови из Книнске и Цетинске крајине, не само да немају права већ и не могу то да забораве.

„Кијево Полачи дугује двадесет седам момака! Никада нисмо помишљали на освету. Рекли смо да они Хрвате у нашим крајинама немају од кога штитити, а ако буде требало неко да их штити, то ћемо бити ми, Срби... Но, ето, они су поново дошли ту, опет под шаховницом, с истим пароллама, репризирају крвави пир који је и 1941. почео на сличан начин: еуфоријом, заставама, присилним разоружавањем Срба, успостављањем самосталне хрватске државе, која никада није била такозвана него геноцидна... Али, тај се филм никада више неће гледати, никада их више нећемо неспремни сачекати кад побу да убијају и остварују своје луђачке програме, нити ћемо допустити да нам ту, под прозором, стационирају и гомилају у сваке оружане одреде, у које су регрутовали и унуке повратника из Парагваја и Чилеа!“ згубежио је наш диктафон у Полачи, на самој искрају априла.

Било је јасно да Крајина неће два пута заспати са Туђмановим „специјалцима“ на петнаест километара од Книна. Простора за политичка и друга тактизирања остајало је све мање, драма је била на помолу. Болнице и оружане формације већ су биле спремне, путеви блокирани, Хрватски радио, који је одавно прешао на ратну производњу лажи, интензивирао је делатност. Крвави расплет, за извесно време бар, спречавају јаке снаге ЈНА, које синхронизовано блокирају све јужне и западне додирне тачке САО Крајине и Републике Хрватске (нарочито према сињској, дришској, задарској и шибенској општини) и улазе у село Кијево. Од Книна до варошице Врлике у сињској општини, ојачане оклопне јединице војске успоставиле су тампон зоне између Кијева и речених српских села, као и између Цивљана и Врлике, у којој је једна од главних јужних база Туђмановог редарства.

У СЕНЦИ ТЕНКОВА

Ни те ноћи ни следећих дана, у Кијево се није могло ући, али ни проћи до Цетине и Цивљана. Ипак, покушавамо то у неколико наврата, но страже ЈНА запречавале су пут.

„Одавде надаље ми вам не можемо гарантовати безбедност и због тога вас не можемо пропустити... Не, немојмо се убеђивати, даље се не може, такво је наређење и то, до даљег, важи за све. Заиста не може, не, ни на

личну одговорност“, казао нам је официр у маскирном оделу.

Тако се ни ми, као ни остали извештачи, нисмо могли непосредно уверити каква је ситуација у Кијеву ни да ли се редарство повукло. Међутим, хрватски тисак је већ сутрадан био преплављен насловима типа: Параван за окупацију, Угрожен суверенитет Републике Хрватске, Ноћни напад на Кијево: војска је својеврсну границу успоставила нити километар од Врлике, Мјештани Кијева још чувају постају, Хрватска купује стотину тенкова...

„Жене, деца и сви становници Кијева стали су пред војне транспортере који су цијеви својих митраљеза уперили у невин, голорук народ. То што ради војска, напад је на слободу Хрватске и на њезин народ“, бесно је приоптио Хрватски радио. У сатанизацији војске (у Хрватској то значи: ЈНА = Милошевић = свеколико српство = петокрака) коментатори — бојовници су се потпуно изгубили, „заборавили“ шта је узрок а шта последица, заслепели од запенушаног антисрпства које је за њих врхунско патриотско питање. А уводничар „Вјесника“, 30. априла (уторак), након готово једногодишње економске и физичке блокаде српских крајина у Хрватској, Славонији, Далмацији и западном Срему, пише:

„Докле ћемо понављати у доброј мјери већ политички нефикасну фразу „Хрватска је окупирана“? Свеједно је ли ријеч о тихој или гласној, војној или великосрпској, четничкој или митингашкој окупацији, Хрватска је у опсадном стању у којем више нема превише простора за одржавање контролираног грађанског стрпљења. Јер, питање је тренутка када појединачни ексцес може отворити процес насиља у којем никакав застрашујући сивомаслинасти тампон неће избећи судбину обичне фаланге. „Моћни“ стратеги политичке играонице на југославенском политичком простору, очито, заборављају горку повијесну истину: политички дијалог или договор не може се водит под сјеном тенковског топа. Откочена пушка у атмосфери политичких уцјена, ултиматума и разговора, који су ипак отворили простор политици попуштања и увијек могућем (!) реално-политичком компромису, окреће се увијек против наредбодаваца, али и свих оних који глуме инспекцијенте у нечему што само они схватају као логичан политички театар...“

И ни по јада да то не пише „Вјесник“, практично, официјелна новина Банских двора, билтен у којем сви добро знају да је прво било уставно негирање српског националног бића у Хрватској, Славонији и Далмацији те свођење на статус националне мањине (дакле, ништа од официјелног обећања из 1945: „Нема, не смије и неће бити Хрватске у којој Србина не би били зајамчени пуна равноправност и слобода!“), па разоружавање резервног састава милиције у српским општинама, покушај спречавања српског плебисцита о аутономији, међурејубличка операција рушења Јована Рашковића, „тајни“ увоз оружја, стварање партијске ХДЗ-полиције, довлачење инструктора са неких усташких полигона у Западној Европи, крвави захвати упитомљивања Петриње, Пакраца, Двора на Уни, Глине, упад на Плитвице...

Дан после уласка војске у Кијево, тисак се ипак „изрекао“ да је највише иритиран

„фамозним потпуковником Ђукићем“ који је, предводећи јединицу ЈНА, кијевској бази „редарства“ дао пет минута времена да спакује ствари и повуче се!...

НОЋ НА ПОЛОЖАЈМА

Писање хрватског тиска може бити замимљиво само, и то каткад, изван Крајине. Срби у Крајини тај су тисак давно прочитали. И без тиска, тврдили су да Туђман не може празновати довољно свечано свој младалачки празник без нових српских жртава и демонстрација силе покоравањем неог српског града од којег мисли да је јачи.

„И Книн је одавно у игри, али га сада мучи и то што зна да ће мноштво овдашњих Срба привремено исељених у Србију доћи за празник, да ће нас бити више, да га за празник увек чекамо, да, најзад, није исто напасти Книн или... Опет ће он северније...“

И збиља, „специјалци“ МУП-а Хрватске су 2. маја око поднева, случајно баш када је заказан почетак „Марша мира од Коренице до Плитвица“, ударили на Борово Село. Крајње дилетантски, рачунајући једино на фактор изненађења, напали су из два правца, кроз озељену житницу, на терену равном као тепсија. Успели су, уз велике губитке, да на кратко продру у насеље, али су тамо упали у клопку и безнадежан положај. Покушали су да се бране таоцима, али ни то их није спасло од расула... Број погинулих „специјалаца“ се тај, но сигурно је да их је много више него што је званично саопштено (12). Страдало је и низ наоружаних цивила, припадника партијске ХДЗ — полиције. Много се нападача предало, изјављујући лојалност српском покрету отпора. Извесно је да би „јединица за специјалну намјену МУП-а Хрватске“ претрпела катастрофу да се није умешао „застрашујући, окупаторски сивомаслинасти фактор“ који их је избавио и изручио пошљаоцима (за разлику од Плитвица, када је „касно стигао“ да помогне заробљеним и касније масакрираним Србима).

После тога, учинило нам се, у Крајини се, ћутке, нешто значајно преломило, преломило се у људима, иако ни раније није било никаквих илузија. Одбрамбене формације су појачане на свим линијама, заборављено је да се од августа прошле године није нормално спавало, да се на све стране пуцало, гинуло, да је привреда мртва, да је реч плата већ дуго у домену научне фантастике, да секира жуља под јастуком. Удвостручена су и дежурства у болничко-санитетским службама, у импровизованим прихватним центрима (једно такво место обišли смо скупа са Бором Ђорђевићем, песником и лидером ПОП-а, који је и сам допутовао да ободри Србе-Крајишнике). Збегови су, упркос киши и хладним ноћима, сваке вечери све већи.

Ноћ проводимо у планини, у пастирском катуњу, са једном од истурених стража. Док млади крстаре рејоном, унутра, у колиби, временши човек нам спрам ватре показује велики ожилјак преко целих прса. Успомена од усташке тестере из градишког затвора. Вуче дуго, тешке димове љутог дувана и збори, тихо, пригушено, но обременјено дубоком горчином, можда тугом.

„Никада они неће, не смеју и не умеју,

схватити шта ми носимо у себи, шта нам душе и сећања раздире, због њих. Да су после рата, па и сада, када је можда опет предрадно време, имали мало више памети и људскога, хришћанског... могли су са оваквим народом, какав смо ми људи Срби, проћи много боље. Нису имали куражи ни жеље, одбили су да схвате зло што носе у себи, зло које је најстрашније на видело дошло исписано нашом крвљу, одбили су чак и да се покају!..."

Патрола свраћа на кратко. Старина прича даље. Из џепа гуња вади већ похабани папир на којем је лепом, правилном ћирилицом исписан онај познати епитаф из Прибиловаца: „Памти, Србине..."

„Знаете, од Бога је да човек не сме преко неких граница. Али они су, усташе, једном прешавши све границе људског зла, биће, потписали уговор с Баволом!"

Стражари се вратили са смене. Улазе певушећи, сасвим тихо, јер друкчије не сме, наређено је. „Ево браће испод Динарице, ће не рађа мајка издајнице /Ево браће из Книнскога среза, нема ланца који би их веза/. Аој брале, не плаши се виле, јер су виле Србију спасиле/ Питају ме одакле си брале, из Отишића, из Србије мале..."

Пред зору су учестала пушкарања, рафали, две експлозије... Тако је то већ дуго, веле наши домаћини, не дају нам да одахнемо, да одспавамо, изнуравају нас од лањског августа.

„Нека вас не чуди! Па ми смо практично у рату, људи, зар то не схватате!?"

ШТА СЕ ОНО У ДИНАРИ ПЛАВИ?

У Книну, ујутру. Стижу извештаји о погинулим, о нападима, минираним пругама, обустављеном саобраћају, несташицама. Из Славоније: борбе се настављају, пуца се сваке ноћи. Збогови, ноћу, прелазе чамцима Саву и Дунав. Шире се вести о добровољачким одредима који у Србији и Црној Гори нарастају, спремни да крену у Хрватску ако Крајишници јаве да треба.

Туђман форсира марионетску Српску народну странку. Патетично, истом половином уста којом је наредио све досадашње нападе, али без „осмеха ајкуле". Претходне ноћи, у глуво доба, четрдесет пет минута се јадао на телевизији, уверавајући народ да је он демократа и да нуди руку суживота, а да су за све недаће криви четници и заведени одметници. После краха у Борову Селу, ситуација је за њега све тежа, сразмерно учесталом и све дужем наступању на ХТВ. Постоји основана сумња да се ускоро може очекивати неконструктивно питање заведеног дела хрватства: а хлеб?! а плаће?! а мир и боља будућност?!

Вођа шиптарских сепаратиста и македонског (пробугарског) ВМРО-а су на консултацијама у Загребу, биће да су дошли по ратни распоред. Изетбеговић је, после Либије, у посети Исламској Републици Ирану. На аеродрому у Техерану изјавио је да је спреман за „свестрану сарадњу", нарочито економску.

Да ли вам је ово, чак ако нисте пасионирани читаоци историјских списа, однекуд познато?

Са ону страну југословенских граница сада се отворено говори о нужности „принудне управе у Југославији" (Митеран) и томе да се

у арбитражној улози најпре морају постарати суседне земље, али и Европска заједница, САД (неизоставно). Делегација Европског парламента одложила је посету Југославији, „због унутрашњих прилика". Наглашава се „одложила", не одустала од ње. (Можда су господа проценила, у многохваљеном духу рационализма, да је упутно променити превозно средство: ући у Београд нечим безбеднијим, оклопним или блиндираним?).

Читају то Срби-Крајишници пре кратког преподневног спавања. ХИНА је јавила о отвореном антихрватству неких „часника ЈНА" (именом и презименом) у Задру. То је био тражени повод за антисрпска дивљања у приморским градовима. Хроника Задра, Шибеника, Биограда: страдало је све што има ма какав српски предзнак — куће, привредни објекти, излози, аутомобили, живи људи... Сутрадан, „ХИНА се испричава" због дезинформације. У Крајини, нарочито у Книну, захвалност због поштења Срби ће исказати у сличним неславним рушилачким потхватима. Врховници, посредством ХТВ, погинуле „специјалце" („инстантспецијалце") у нападу на Борово Село проглашавају националним херојима, али не објашњавају како њихови елитни оперативци могу тако наивно гинути, правећи тешко схватљиве грешке и олако просипајући племениту хрватску крв (можда, управо стога што су безумно жртвовани, ти прекјуче регрутовани покојници и јесу великомученици). Уцвелелим породицама, које пале свеће у бојама хрватске заставе, казано је да су се покојницима супротставили, у њиховој рутинској мисији добре воље, крвожедни и дресирани командоси из Србије.

ПРОРОЧАНСТВА: КАД КОКОШКЕ ЗАКУКУРИЧУ!

А да би исправили испољене недостатке и парирали смртном непријатељу, мудри врховници су реаговали одлучно. Поверљиви извори тврде да је из хрватских казамата напречац пуштено близу десет хиљада најокорелијих криминалаца, убица, пљачкаша. Биће упућени, кажу даље извори блиски Банским дворима, пре свега на Книн, да тамо одлучношћу, знањима и безобзирношћу у ликвидацији Срба откупе слободу у „најмлађој и, зашто не рећи, најширој демократији у Европи".

И рече старина: „Од Бога је да човек не сме преко неких граница..." Сви виђени са друге стране тих граница, биће, имају у унутрашњем џепу зашивен уговор с ђаволом!

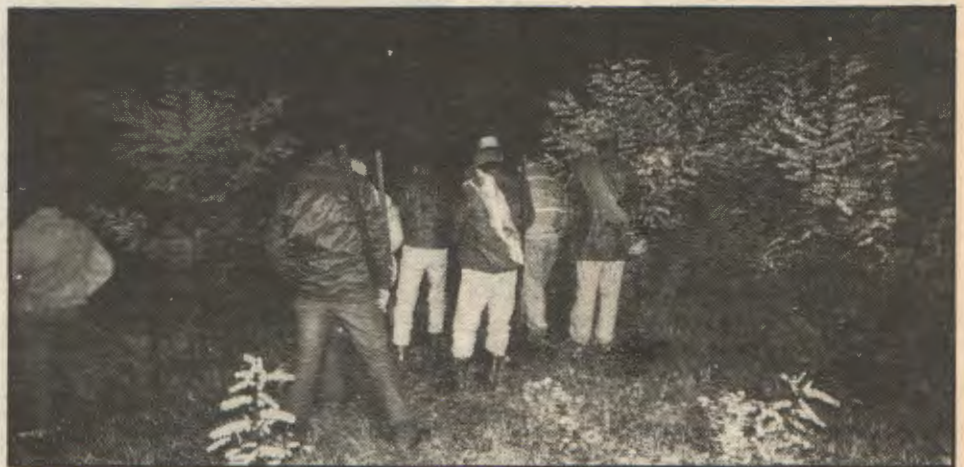
Акцијом книнске полиције, заплењене су нове количине оружја које је МУП Хрватске поделио сваком чистокрвном Хрвату који је хтео да га прими. У Книнској крајини пронађене су и одузете и „базуке", ручне бомбе, нагазне мине, мини радио-станице, телефакси, прислушни уређаји... Обелодањен је и податак да је од нове године до почетка априла МУП Хрватске, у својим бравурозним акцијама упитомљавања, изгубио седамдесет осам возила. Број погинулих, у приближно истом периоду, са обе стране, иако се прави подаци држе у тајности, премашује пола стотине... А Председништво СФРЈ, врховни командант оружаних снага и „гарант наше сигурности", на последњој седници (након обрачуна у Борову Селу), након напорног и успешног рада смогло је снаге изјавити да смо „на ивици грађанског рата". За сада, није препоручљиво питати се како то, по њима, изгледа са друге стране „ивице".

На повратку из Крајине, у Србу, забележили смо и ово:

„Ви у Београду можда мислите друкчије, можда издалека то не изгледа баш страшно, али има већ два месеца како су у нашим крајевима — прокукурикале кокошке! Овде то одвајкада значи, и много је пута потврђено, да је велика пошаст, да је Смрт близу, ту, у нама и око нас! А личке кокошке, признаћете, никада нису биле страначка ствар..."

Рекосмо да је Београд велики град, престони, да у њему живе разни људи, Срби и „малосрби", и да ми веома добро, и у „Српској речи" и Српском покрету обнове, осећамо шта се збива. И знамо, а и хоћемо, то нам је врхунска дужност, право и част — да помогнемо. Нисмо изговорили, али је у души и глави остао опори утисак да владајућа српска странка и њени сателити и даље драгоцену националну и одбрамбену енергију српског покрета отпора туђманизираној Хрватској троше у најужем и најсебичнијем партијском интересу, грчевито бранећи свој идеолошки свет који се незадрживо руши.

Урош БОШКОВИЋ

СЛОБОДАН РАКИТИЋ, ПОСЛАНИК СПО

ИНВОЛУЦИЈА СКУПШТИНЕ

Председништво Српског покрета обнове одустало је од бојкота избора и изнуђавања промене изборног закона који би обезбедио сасвим друкчији страначки састав српског Парламента после спроведених децембарских избора у Србији. Састав Парламента није адекватан одраз резултата гласања. Он је резултат изборног закона, који је партија на власти правила за себе. Показало се да не може једнопартијска држава сачинити изборни закон који би омогућио вишестраначку Скупштину. Да је био пропорционални изборни закон, при истим резултатима гласања, владајућа партија у Србији имала би мање посланика у Парламенту него опозиционе странке.

Није српска Скупштина недемократска само зато што Социјалистичка партија Србије (СПС) има посланичку већину, већ зато што су њени ставови недемократски и зато што је самообмана, наслеђена из претходног комунистичког периода, веома јака код већине посланика СПС. Они, дакле, нису у потпуности свесни да заступају погрешне ставове већ искрено верују да су у праву. Ипак, постоји други део те посланичке већине који гласа искључиво онако како је задато, по диктату, тако да је тешко рећи шта је у овом случају горе од те две чињенице, самообмана или потпуна идеолошка заслепљеност. Има и оних посланика СПС који се у дискусијама одређују за један став, а гласају за сасвим супротан. Велика већина посланика СПС била је против тога да се децембарски порези и доприноси продуже за још један месец, до краја априла, па ипак су подржали став Владе која је била баш за ту солуцију. Под притиском радника, који су између осталог тражили да се укину баш децембарски порески закони, Влада је попустила и затражила од Скупштине не само да верификује Владине одлуке него и да се обавезе да ће се те Владине мере и реализовати. Нико у Скупштини није

поставио једноставно питање где ће се наћи паре. Посебно је невероватан подређен и, рекао бих, готово поданички однос Скупштине према Влади. Скупштина у овом случају испада да је најскупљи и најнепотребнији орган власти, јер се готово све заврши у њеним одборима и у Влади.

Та велика зависност Скупштине од Владе у супротности је са одредбама Устава Србије, Члан 73. Устава овлашћења Скупштине Србије описује терминима „одлучује“, „доноси законе“, „утврђује“, док у стварности Скупштина најчешће потврђује предлоге Владе.

Као извршни орган власти, „Влада и сваки њен члан за свој рад одговарају Народној Скупштини“, стоји у 93. члану Устава Србије. Влада, међутим, игнорише своје уставне обавезе и у односу на Скупштину понаша се онако како јој то у одређеном случају одговара. Сама Скупштина, односно посланичка већина у њој, у томе је свесрдно помаже. Тако Влада преузима прерогативе Скупштине, а Скупштина се, пак, понаша као да је Влада. Уочи свог проглашења у Скупштини, председник Владе је изјавио да Влада нема програм. Поставља се питање на основу чега је мандат за састав Владе поверен др Зеленовићу, затим зашто је он изабрао баш оне министре које је изабрао, и, на крају, зашто је Влада уопште изабрана у Скупштини.

Програм Владе Србије, који је тек сада предочен Скупштини, никога ни на шта не обавезује. Ова околност се мора објаснити, зато јер се стиче погрешан утисак да Скупштина на овај начин учествује у стварању програма, што је сасвим погрешно, зато што Влада нема никакву обавезу да усвоји изречене примедбе. Скупштина наставља започету праксу добровољног стављања себе у подређен положај у односу на Владу. Сви посланици су доведени у смешну ситуацију, како они који хвале програм, тако и они који га оспоравају, па и они који програм вербално

похвале, у првој реченици излагања, а затим износ фундаменталне примедбе.

Ови, међусобно неусаглашени, списи нису доведени до форме која би се могла назвати програмом Владе једне озбиљне државе. Највише елемената указује на прозно-футуристички карактер текста. Нису наведени планирани ефекти, ни рокови за њихово остваривање. Поједини делови су преписани пасуси из застарелих уџбеника научне организације рада и компјутерског планирања производње.

Неусаглашеност рада Скупштине Србије са њеном уставном улогом је, у највећој мери, санкционисана Пословником Скупштине. За време тромесечног конститутивног рада Скупштине било је бројних примедби на одредбе из Пословника, који је усвојен уобичајеним гласањем посланичке већине СПС. Одбијен је, на пример, предлог посланика опозиције да се уведе право на интерпелацију, по коме би двадесет посланика могло да иницира расправу о одређеном питању.

Залажући се за интерпелацију опозиција је, поред осталих аргумената, истакла да ускраћивањем овог права Скупштина губи моћ, која јој уосталом по Уставу припада, и постаје слабија од Владе. Овим је битно нарушена равнотежа поделе власти на законодавну и извршну. Скупштина је доведена у положај Владиног сервиса. Одбијањем права на интерпелацију Скупштина губи свој положај предвиђен Уставом. Без права групе посланика да избори расправу о одређеном питању, Скупштина нема комуникацију сама са собом. Посланици на своја питања упућена Влади често добијају небулозне одговоре, каткад сасвим шематизоване и унапред познате, да би се њихово деловање по постављеном питању исцрпilo изражавањем незадовољства на одговор. Право на интерпелацију је тековина демократских система и њега не може заменити декларативно залагање за демократију. Демократија се може остварити искључиво демократским средствима.

25. април 1991. године

РЕЧ НА КРАЈУ РАСПРАВЕ О 9. МАРТУ

О борби за „ голу власт“, господе посланици, у српском Парламенту сада говоре они посланици који припадају партији која се готово пола века налази на власти, без обзира што је променила име и прибегла политичкој мимикрији, само да би на власти остала.

У име Српског покрета обнове још једном понављам да не можемо прихватити извештај Анкетног одбора, о Извештају Владе и МУП-а нећу ни да говорим, јер су пристрасни,

тенденциозни и представљају фалсификат. Остајемо при својим захтевима, које сам изнео на почетку ове расправе, а то значи да се оснује нови анкетни одбор, односно да се постојећи допуни. Ако ова Скупштина не прихвати стварање новог анкетног одбора, на паритетној основи, СПО, односно посланичка група СПО створиће своју ванпарламентарну комисију која ће истражити све релевантне чињенице везане за 9. март и предочити их јавности.

Господе посланици, који припадате већинској партији, на вама је овде посебна одговорност, јер у овој Скупштини имате надмоћну већину а са том већином можете све. Можете изгласати да су демонстранти били терористи, вандала, насилници, рушиоци, хулигани, итд. Можете изгласати и да је бело — црно. Можете изгласати да су демонстрације биле рушилачке, да смо желели „ голу власт“, како смо овде чули, а не слободу информисања. Годину дана ми смо говорили о слободи информисања и о оставкама челних људи РБ Београд, а по вама смо желели „ голу власт“. Ви све можете у овој Скупштини, али која

вам корист од тога, јер са таквом истином, коју изгласате захваљујући својој већини, не можете ништа постићи. Ваша је, дакле, посебна одговорност, јер сте у већини и можете изгласати шта год желите. Али, господе посланици, сами ћете у дубини душе, бар тако ја верујем, ипак знати шта је права истина и да смо 9. марта бранили своје људско достојанство. Скривати истину, ту истину носити у себи, претешко је бреме. Јер ништа се не може заувек сакрити, кад тад све изиђе на видело. Сетите се само народне приче „ У Цара Тројана козије уши“. Прича је веома поучна, за сва времена.

С обзиром да ова Скупштина може да одлучује и без присуства представника СПО и опозиције и да наши гласови немају никаквог утицаја на исход гласања ми можемо, господе посланици, и да не учествујемо у гласању и тиме омогућити посланицима већинске партије да гласају као појединци а не да се групно одређују супротно од нашег изјашњавања.

Господе посланици, не може бити онако како није било.

С. Р.

ВРАТИТИ ИМОВИНУ ВЛАСНИЦИМА

О дговор Владе на посланичко питање о национализацији и денационализацији које сам поставио 13. фебруара 1991. године, по својој суштини делује као да је из времена које је претходило национализацији, односно пре 1959. године. Поред анахроности, одговор обилује унутрашњим противречностима. Влада изражава мишљење да би Скупштина Србије била овлашћена да донесе правну регулативу и утврди услове за враћање национализоване имовине ранијим власницима или плаћање додатне накнаде, ако би постојала политичка одлука о том питању. Запрепашћујуће делује упућивање на политичко решавање правног проблема у време наводног успостављања правне државе. Влада се оглашава ненадлежном. Позива се на императивно поштовање савезних прописа, што знамо да не чини принципијелно. Два пута се у одговору инсистира на праву општина да располажу национализованом имовином.

Ако је 1959. године Савезна скупштина одузела станове и дала их на располагање општинама, републичким законом општинама је дато право да те станове продају приватним лицима. Према томе, о начину располагања одлучује Република. Ако савезни закон не забрањује општинама приватизацију друштвене имовине, онда тај исти закон не може бити сметња враћању имовине ранијим власницима.

Национализацијом није решен стамбени проблем, па је апсурдно очекивати да ће то бити учињено стамбеном реформом.

Београд личи на гротескно руиниране кулисе неке суморне позоришне представе зато што је тешко схватити да је једно стање фасада и кровова стварност.

Имовину треба вратити онима који су је

стекли и одржавали је до 1959. године и поред симболичних станарина. До тада су радили сви лифтови и хидрофори у Београду, што данас није случај. Можда то и није познато онима који одлазе у нови стан када дође време да га окрече.

Одговор Владе не садржи разлоге за различити однос према враћању одузете земље од овог који саопштава о враћању национализованих станова. Познато је да је поступак враћања земље у току.

Остало је отворено питање о задржавању права власништва над национализованом имовином након укидања имовинског цензура, који је био једини основ за одузимање станова. Накнада за национализоване станове у већини случајева није исплаћивана, а када јесте, већ њен износ говори да је имала правно симболичан карактер.

И на крају одговор је у супротности са наговештајима даваним за време предизборне кампање СПС о враћању имовине.

Изражавам своје потпуно незадовољство одговором Владе и предлажем да Скупштина Србије, на основу иницијативе посланика ранијег сазива Скупштине, заведене под бројем 02-465-4645/90, која се налазила на дневном реду седница од 26. децембра 1990. године, и мог предлога који сада подносим, отвори расправу и испита могућност за правно решавање овог проблема. Надам се да ће то учинити као законодавна власт самостално, без политичких одлука које саветује Влада. Предлажем да се до окончања расправе и доношења закључка забрани продаја национализоване имовине.

НАРОДНИ ПОСЛАНИК
Слободан Ракић

АНАЛИЗА БУЏЕТА СРБИЈЕ

ДА ЛИ ЋЕ ПУШАЧИ ДОВОЉНО ПОПУШТИТИ?

Огромне плате државних службеника, огромно јачање државног сектора, огромна средства милицији, високи трошкови репрезентације Председника Републике, прекупо одржавање Косова... то је, између осталог, српски буџет. Да ли ће пушачи довољно попуштити за овакав начин издвајања?

Буџет је плата коју држава узима за услуге које пружа друштву, медијум у коме се обавља размена државних услуга за услуге које њој чине грађани. Свако питање о буџету је истовремено и питање о држави и њеној управи, о влади и њеној политици. Да би се потпуно познавала и оценила права природа и квалитет услуга што их држава пружа друштву потребно је те услуге упоредити и проценити са потребама грађана и друштва. Власт чини друштву одређене услуге; народ за те услуге плаћа порезе држави — у томе је сав политичко-економски смисао пореза.

ЦЕНА УСЛУГА

Ако је буџет однос размене између грађана и државе тада је једно од централних питања оно о правој цени државних услуга. Своју цену (буџет) у ауторитарним режимима држава одређује као данак, арбитрарно као апсолутни монополист по самовољи властодржаца одређује величину буџета, а у демократији та се цена утврђује у скупштинској расправи, по одлуци народних представника. Недавно су наши посланици усвојили буџет и тиме грађанима испоставили цену својих услуга које ће им пружати у овој години.

За рад наше републичке државе и њених органа управе укупно је у буџету одвојено око 17 милијарди динара, а то је око 4 одсто друштвеног производа, док остало, дакле, 14 милијарди представљају трансфери у републичке фондове. Скоро половина укупног буџета има трансферни карактер, и не знамо на који ће се начин утрошити.

Међутим из „буџетских закона“ може се видети да највише пара предвиђених у буџету за интервенције у привреди добијају државни сектори. Такозвана јавна предузећа — која ће бити формирана током ове године — добијају 41,37 одсто од свих дотација које се дају из буџета. Како се ове огромне паре деле, може се само претпоставити. Познато је да, на пример, републички развојни фонд има 15 људи које поставља Влада Србије, а они управљају огромним капиталом. Према Предлогу закона о јавним предузећима предвиђено је да у тим државним фирмама буде упуслена четвртина радника који сада раде у друштвеним предузећима.

Огромно учешће плата државних служ-

беника, чине више од петине буџетских расхода — 21,4 одсто, што је незабележено у модерним буџетима европских држава. Влада предвиђа енормни раст функционерских плата — повећање од 2,5 пута. Влада је својим функционерима утврдила пораст примања по индексу 335 (запосленима у Министарству финансија плате ће расти по индексу 327, а у Министарству правде добијаће плате које су чак за 553 индексна поена веће). За осталу рају предвиђено је да пораст плата може бити до 18,8 одсто.

МУП-У НАЈВИШЕ

Од укупних средстава које троши држава (10802,133 милиона динара), појединачним корисницима буџета издвојено је сваком према положају који има у систему и хијерархији. Тако је Влада Републике Србије добила укупно 87,838 милиона динара. Сва њена министарства заједно — 8987,441 милион. Од те суме највише, скоро половину средстава је добио МУП — 5213 милиона динара. Парламент је за себе узео 196,221 милион динара. Сума од 1512,506 милиона је припала органима управе, дирекцијама, заводима и секретаријатима који обављају разне услуге за државне потребе.

Шеф Републике Србије укупно годишње добија 18,127 милиона динара. Од те суме за лични доходак бивших саветника председника Републике (оних који сада не раде, али и даље примају плату) из буџета се и данас издваја 7,14 милиона динара. Осим ових, бивших саветника, код Председника Републике запослени су и активни саветници, а за савете што их дају председнику њима је у буџету одређено да добију укупно 2,536 милиона годишње.

Сам председник Слободан Милошевић добија годишњу плату у износу од 471000 динара, што месечно износи 39,2 милијарде (старих). Поред плате, председник Републике има и фонд за репрезентацију који износи 1,743 милиона годишње. Ако то прикажемо у стварним динарима тада испада да за један месец он потроши на име репрезентације 145,2 (старе) милијарде динара, дакле скоро тридесет просечних плата.

Народна скупштина нас укупно кошта 218,358 милиона динара. Од тих пара бивши функционери добијају нешто више од 12 милиона динара.

Сваки посланик добија месечну плату у апсолутном износу од 18.200 динара. Осим тога, они добијају и: паушал који износи 7.280 динара; дневницу од 430 динара; а ту спадају и други трошкови зависно од рада посланика... Тако је само за путне трошкове посланика одвојено укупно 52.787.000 динара, што по једном посланику износи 1500 динара.

Када сва њихова примања сакупимо испада да све у свему месечно сваки посланик добија најмање 35,5 старих милијарди. А осим тога, сваки посланик је добио и паушалну надокнаду на име трошкова за предизборну кампању од 25 старих милијарди.

Није посебно исказано колико се пара одваја за Косово и Метохију. Држава рачуници по којој су сабрана сва издавања која из буџета иду за Косово се укупно троши 2160,297 милиона динара. А то дневно износи 5,919

милиона динара.

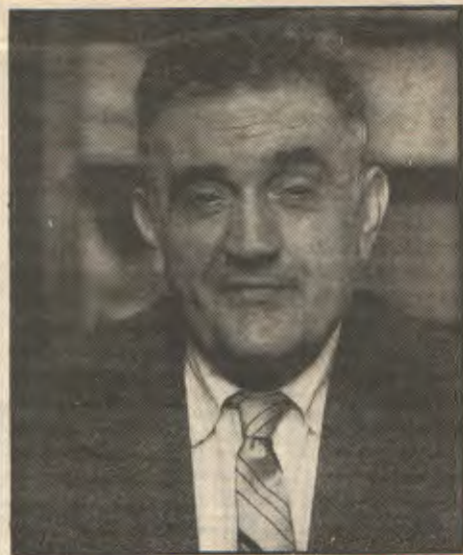
Од те суме МУП је за ванредне трошкове које има на Косову из буџета наменски добио 1000 милиона динара. Осим тога за плате оних полицајаца које шаље на Косово, Министарство финансија је из својих средстава посебно издвојило 15 милиона динара. За новоформиране општине Министарство за урбанизам даје 4,587 милиона динара. Министарство здравља плаћа трошкове боравка лекара и других медицинских радника које шаље на Косово у износу од 26,25 милиона динара. Фонд за подстицање развоја АП Косово и Метохије из буџета је добио 1100 милиона. Дирекција за унапређење привредног и друштвеног развоја Косова укупно је добила 3,03 милиона динара, осим тога посебно је „за подстицање удруживања рада и средстава ради бржег развоја на Косову и Метохији“ одвојено још 7,57 милиона. Као учешће у изградњи станова за ЈНА на Косову и Метохији Србија је дала из буџета 3,6 милиона динара.

СКУПА ПОКРАЈИНА

И бивши режим има своју цену. Она је по планерима овогодишњег буџета такође исказана у буџетским расходима. Тако је за отплату зајмова — углавном улудо утрошених за куповину социјалног и политичког мића — ове године потребно дати 210,52 милиона. Бивши функционери који су радили у претходној екипи, за свој рад и данас — како је утврђено у недавној скупштинској дебати „по основу Устава и закона“ — за добротина која су учинили држави из буџета добијају 19,17 милиона. Овове се могу додати и „изузетне пензије“ наших историјских вођа, које за ову годину оптерећују државну касу са 4 милиона динара. Борци по разним основама, из буџета односе укупно 1029,322 милиона. За прославе празника старог режима (Седмојулске свечаности и награде) плаћа се 1,178 милиона динара. А за погрешну пољопривредну политику, то јест за колективизацију и насилно одузимање земље која је својевремено вршена данас треба на име надокнаде за одузета имања платити 300 милиона. И СУБНОР је добио свој део — 2,962 милиона.

Дакле, укупно ће из државне благајне, само ове године, за потребе бившег режима бити исплаћено 1567,152 милиона динара што је тачно десет пута мање од пара које се дају за финансирање рада новоформираних политичких странака — 15 милиона динара. За утеху може да нам служи то што се нешто мање плаћају државни аутомобили у којима се возикају наши функционери — 9,2 милиона. Можда то и није тако много, јер је те паре лако скупити, на пример, додатним опорезивањем пушења. Статистичари кажу да се у Србији дневно потроши око 5 милиона кутија цигарета, а то значи да ће се за дан и по од пушења, новоуведеним „доплатком“ намакнути средства која се за годину дана издвајају за рад странака. На почетку текста речено је да је питање буџета питање о квалитету државе и њених услуга. Одговор на питање да ли је наша држава скупа тиме је већ унапред дат. А ова кратка шетња кроз неке ставке буџетских расхода је једино послужила као илустрација те скупости.

Драгослав ГРУЈИЋ

ЛУЛЕТОВ КУТАК

Ја сам слушајући њих (мисли на посланике) овде, схватио сам их као људе који излазе из мутљага, јер наша ситуација је један мутљаг, сликовито речено. У том мутљагу постоје неке основице, неки стубови, каменови, али се не виде, али су они почели да газе и да проналазе те стубове.

После у дискусији и у разговорима наша Скупштина, многи наши посланици су подржали предлоге Владе, али су неки почели да жваћу, да крцају и да уништавају те елементе тог камена на коме се стоји.

Ја јесам увек за један критичан прилаз, али некако сам и за то јер једна критика која само иде на критику, а не налази путеве, онда она уствари ничему не води, него нас доводи до зида плача, а мислим да ми морамо те ствари да савлађујемо.

Колико сам видео, колико сам ја разумео, цела ствар се спотиче око нечег основног, а то основно јесте друштвена својина. Ту ја мислим да и нама социјалистима нису све ствари јасне. Влада је дала можда неки већи акценат на тој државној својини, а колеге из опозиције, колико сам их чуо, некако су били за то да се то брзо приватизује и налазили су излаз.

Хоћу да кажем и ту бих стао са једним Предлогом — направио бих један разговор и по позиву бих позвао неке људе да о тим стварима расправљамо. Значи, одавде, из наше Скупштине, вишестраначке, значи вишестраначко гледање, позвао бих на „округли сто“ где би се мало разговарало о тој друштвеној својини — куда, шта, и како...

Значи, ми сами себе окупиромо, па морамо водити рачуна о томе. Не можемо ту самокупацију да изведемо, ми морамо о томе да водимо рачуна, зато се ја залажем овде за ове ствари. (Аплауз)...

Наиме, Велимир Лукић припада оном клану коме и ја припадам, мислим професији, он је књижевник...

(Антоније ИСАКОВИЋ — Луле)

ПОСЛАНИЧКЕ ПОСЛАСТИЦЕ

И САКО И ПЛАТУ ЗА СРБИЈУ!

Вељко Симин, министар:

Ја углавном дискутујем као министар, јер као посланик имао бих проблема када бих говорио све онако како мислим. Ја морам да вам кажем да Република Србија (само чињенице говорим) неће моћи да реши то кључно развојно питање пољопривреде — унапређење говедарске производње.

Константин Бабић:

Сад ми је министар за културу, долазећи овде у салу, рекао да ће да пређе у опозицију, пошто не види начин како ће да се избори са овим проблемима материјалне природе.

Миклуш Јан:

Заправо, само неколико речи о овом буџету. Чини ми се да је све постављано наопаке.

Ђорђе Зечевић:

Шта ће бити јесенас нека буде вечерас. (Аплауз)

Милош Бојовић:

Ово што радимо данас и што усвајамо, то је наша истина. Ја дубоко верујем и дао бих ако треба, као и сви ви, и овај сако, и плату, да свима нама буде боље, али ја вас молим да имате у виду једну ствар — ја дубоко верујем у ово што је Влада предложила, јер то је наша истина и то је оно што народу највише треба.

Јер, ако би била ситуација да народ Србије, и ми сви заједно, живимо у овом хаосу и у овом сиромаштву, ја бих данас поднео оставку и не бих био овде, јер не одговарам, нисам одговоран човек. Јер то је оно што народ од нас очекује.

Николић Александар — Аца Муса:

Молим вас, ово је смешна цифра од 10 хиљада динара старих милијарди за заштиту стоке у Србији.

Колега из Мачве је изнео да је штета у три домаћинства била до три хиљаде милијарди.

„Циљ економске политике биће квалитетно коришћење Срба у свету“. (Из програма Министарства за економске односе са иностранством).

Радован Радовић — Бица:

За пољопривреду је одвојено 850 милиона динара, а за железницу милијарду и 550 милиона, што значи да нисмо земља сељака, него земља железничара.

Од укупно 850 милиона динара 800 милиона се односи на премију за млеко. То није никаква премија која се даје пољопривредним

произвођачима. Ја сам рекао да је то премија која се даје онима који купују млеко.

Данило Ж. Марковић — Дача:

Од када су ови преноси мене моји људи питају да ли ја уопште знам да говорим. Ја знам да говорим, али мислим да свако од нас ако говори онолико колико може да говори, онда надам се да неће рећи оно што је најважније.

Ја желим да кажем следеће.

Прво, хтео бих да изложим свој утисак. Сви смо ми, неко мање, а неко више, робовали прошлости. Ми данас када дискутујемо о буџету, ми дискутујемо, ипак бих рекао, у

већини случајева из једне перспективе друштвених односа у овој Скупштини која припада прошлости.

Богдан Трифуновић:

Ја видим у новинама и неки политички људи из разних странака кажу да ова скупштина све више личи на циркус, па ако се овако настави, она ће личити на циркус. Постављам питање зар није у интересу овог народа, па и нас који смо изабрани, да ово не буде циркус, него да буде политичко тело, које ће се бавити свим животним питањима...

Влајко Јовић:

Проблем је наше опште сиромаштво. Од захтева боли глава, а туга од немоћи и немаштине.

Ја вас молим колеге да схватите и да сви они који траже из овог буџета и имају разне захтеве, да схвате да ми заиста имамо ванредно стање. Заиста имамо ванредно стање и у задњој години, мислим од маја месеца прошле године, од овог маја, наша привреда, наша материјална производња, доживела је већу хаварију него било која индустрија у светским ратним вихорима, било немачка, било јапанска, било ирачка у овом рату.

Ми смо овде имали стрпљења месецима да исправљамо криву Дрину а Јапанци исправљају и праве селекцију краставаца да буду прави да би могли да их пакују, ми се овде толико времена бавимо решавањем квадратуре круга, а Јапанци праве селекцију да буду јабуке четвртасте да би их боље паковали. Е кад ми приђемо томе и када то схватимо, онда можемо да очекујемо да у свим сферама имамо више.

НОВО ИЗДАЊЕ
ЖИТИЈА СВЕТАЦА АКАДЕМИКА
ДИМИТРИЈА БОГДАНОВИЋА ПИСАНО
ПОПУЛАРНО И ПРИСТУПАЧНО СВАКОМ
ЛНКОВИ СВЕТИТЕЉА
КНИГА КОЈА НА НАЈПЛЕМЕЊИТИЈИ НАЧИН
УТИЧЕ НА СВЕСТ СВАКОГ ХРИШЋАНИНА
ЛНКОВИ СВЕТИТЕЉА
ЖИВОТОПИСИ 100 СВЕТАЦА ХРОНОЛОШКИ
ПОРЕЂАНИ ОД ПОЧЕТКА ДО КРАЈА ГОДИНЕ
ЛНКОВИ СВЕТИТЕЉА
КНИГА ЗА СВАКИ СРПСКИ ДОМ

КНИГУ МОЖЕТЕ ПОРУЧИТИ НА АДРЕСУ
ТРГООГЕНТ ПОЖЕШКА 124 БЕОГРАД 11030
ИЛИ ТЕЛ: 011/542-367, 582-210, 545-075

ПОРУЧБЕНИЦА
ПОРУЧУЈЕМ КНИГУ ЛНКОВИ СВЕТИТЕЉА
ПО ЦЕНИ ОД 195 ДИНАРА
ИМЕ _____
ПРЕЗИМЕ _____
УЛ. _____ БР. _____
МЕСТО _____ ПОШТА _____
ПОТПИС _____ ТЕЛ: _____

(не)народни посланици: РАТКО ЂОКИЋ (СПС)

ЈАЛИ РИБА, ЈАЛ' ПОСЛАНИК?!

Шта ће од љубовијских шерета добити посланик Ђокић, уколико одлучи да први пут проговорн у Скупштини Србије?

Конкуренција за рубрику (не)народни посланик је жестока. Читаоци нас обасипају писмима и позивима, и нуде прилоге за биографију својих посланика. У демократском настојању да задовољимо жеље својих читалаца, и да без протекције представљамо госпуду посланике, одлучили смо да жреб пресуди. У овом брју „гостује“ господин Ратко Ђокић, посланик Социјалистичке партије Србије за општине Љубовија и Мали Зворник.

Господин Ратко Ђокић један је од ретких посланика у Народној скупштини Србије који је потпуно непознат српској јавности. Никада се до сада није јавио за дискусију, а да ли ће и када не знамо. Али, ако ћути, то не значи да господин Ђокић не гласа како треба. Он увек дигне руку у право време, када треба подржати предлог својих партијских сабораца.

КУЋА У ПРЕСТОНИЦИ

Љубовија је мала варош на десној обали Дрине. Три хиљаде грађана ове вароши међусобно се добро познају, али мало ко се сећа Ратка Ђокића.

У основној школи „Петар Враголић“ у Љубовији господин Ђокић је 15 година предавао математику. После је оставио дневник и прешао да ради у „Трепчиним“ рудницама „Тисовик“ и „Бобија“ у Љубовији. Као доказаном партијском кадру г. Ђокићу је омогућено да постане директор. Важно је да човек уме да рачуна. И показао се г. Ђокић као добар рачуница.

У намери да „упосли капацитете“, г. Ђокић је свог шофера увек ангажовао да ради пуно радно време. Често би директор Ђокић са шофером скокнуо до Београда, на Факултет за организацију рада. Почео је да полаже испите, а знао је и са професорима. И друштво је имало користи. Хиљаде, стотина хиљада километара прешао је директор службеним аутом идући Београду у походе.

У Љубовији је господину Ђокићу било тесно. Нема позоришта, ни бископа, сељаци који раде у руднику само ћуте. И раде. Директор је видео Београд град му се много допао. И одлучио је да и он у њему има кућу. И би тако. Купи директор себи кров над главом. Да има где да заночи када дође у престоницу. Што да не купи, када неће своје паре да утроши. Ту је његово предузеће. А и другови из Комитета у Љубовији га подржали. Дневница по дневница, па исплата на рачун: и господин Ратко Ђокић купи кућу у Београду. Стан у Љубовији је лепо опремио, али свиде-

ла му се и кућа у Београду.

Колико је рудник „Трепче“ у Љубовији одвојно пара за опрему куће у Београду своме директору, тешко је рећи. Зна се да је опремање и дотеривање коштало стотинак хиљада марака.

Тежаци из Љубовије раде у рудницама за

мале паре. Некада их је директор Ђокић водио до Београда, кријући их од велеграђана, да му раде на кући. Ко зна да ли би геце из Љубовије икада и виделе престолни град да није било директора Ђокића.

Већ месецима рудници у Љубовији налазе се пред затварањем, без пребијене паре. Директор Ђокић само ћути. Јер, није случајно казано да је ћутање злато. Г. Ђокић је ћутао и аминовао. А такво ћутљиво држање важи другови су правилно схватили.

ПРЕДМЕТ ОПКЛАДЕ

У децембру је г. Ђокић кандидован од Социјалистичке партије Србије за народног посланика општина Љубовија и Мали Зворник. Његов главни кокурент из Малог Зворника, судија за прекршаје, није имао никакве шансе. Бирачи из ове две сиромашне општине одлучили су да изаберу г. Ђокића. Знали су да он на седницама Народне скупштине неће ни реч проговорити, па могу бити макар по том основу спокојни. Неће се срамотити што су у Београд послали свог комунистичког настрљивца. С друге стране, г. Ратко Ђокић у Београду има лепу кућу, па је ред да у њој и станује. Боље него да му рудник узме у најам кућну помоћницу и да му, за велике паре, кућу одржава.

Телевизијски преноси седница Народне скупштине Србије показали су домишљатост бирача из Љубовије и Малог Зворника. Они се данас немају због чега нервирати. Господин Ратко Ђокић је мудар, он зна да достојанствено отрпи све „непромишљености и непријатељске иступе српских опозиционих посланика“. И док се Прокупље стиди што је у Скупштину Србије послало свога Мусу (Ацу Николића) да „дере јарца“, а Кикинджани се чешкају иза врата због својих ловаца на зеце, Душана Латинковића и др Милована Блажића, док грађани Трстеника умиру од срама док за скупштинском говорницом пенушава наступа њихов Радован Радовић, грађани Љубовије су спокојни. Њих њихов неће да осрамоти. Па ко каже да ћутање није злато.

У Љубовији су шерети расписали награду. У кафани хотела „Дрина“ овдашње мераклије спремне су да организују да се Ратку Ђокићу на Дедињу сагради вила, само ако једном и он зине, и за говорницом почне да дискутује. Макар попут посланика браће Живка и Мирка ударао шаком, плувао по микрофону или претио прстом непријатељима система. Али, нема тога ко може да навуче Ђокића.

Настављамо са објављивањем прилога у рубрици (не)народни посланици. Читаоцима остављамо могућност и да разговарају са својим посланицима. Г. Ратко Ђокић је, када некада дође у Љубовију, на телефону (015) 61-518.

Жреб је одлучио прошле недеље: нека изађе Ратко Ђокић, нека се припреми Милош Бојовић.

М. БРКИЋ

РАЗГОВОР ПОВОДОМ

МИЛИЦА ЛУЧИЋ-ЧАВИЋ, НОВИНАР

КОГА СУ ТЕРАЛИ У ПМ

Позната новинарка, за коју су у Скупштини Србије рекли да по професионалним и људским квалитетима није ни близу надалеко чувеном конкуренту Александру Аврамовићу, објашњава какве везе има са савезним трешњама, зашто у студију није угостила Батрића Јовановића, зашто је одбила подршку опозиције, зашто је Чукић утучен, с ким Витас игра шах и како ће пивопије и пушачи, ни криви ни дужни — спасити српску владу.

Госпођо Лучић-Чавић, како Ви сада, са „историјске дистанце“ од скоро два месеца, гледате на деветомартовске догађаје? Какав је „поглед“ из Куће за коју радите?

Мислим да су деветомартовски догађаји били потврда и наше борбе, коју смо у самосталном синдикату и редакцији водили 15 месеци. Ми сами, наравно, никада не бисмо ус-

пели да сменимо Витаса и Митевића, али смо утрли пут ка томе бомбардујући јавност сталним саопштењима о томе шта се дешава у нашој Кући, те какви отпори постоје према таквој уређивачкој политици. Притисак на демократску јавност био је некакав пут који се завршио тако што су студенти сменили нашу уређивачку екипу. Често се чује да је 9. март био узалудан, али ја мислим да није, јер ника-

да више ништа неће бити као што је било пре мартовских догађања, мада у мојој кући постоје покушаји да се 9. март што пре заборави, да се све изравна, да се измешају карте и да компромитовани новинари који нису смењени (нико није тражио њихове оставке јер нису били најистуренији) остану и даље на кључним позицијама као водитељи ТВ дневника или уредници рубрика. Они настоје да се

измешају са нама некомпромитованима и да се тако на неки начин баца вео заборава на све што се десило. Међутим, неће моћи!!!

Имали сте два противкандидата за место главног уредника Информативног програма — прво Бркића, а потом Аврамовића. Пошто су њихове биографије прочитане у три реченице, уколико их познајете, реците нам о њима нешто више.

СКУПШТИНСКЕ ТРЕШЊЕ

Не познајем ни једног ни другог. Момир Бркић је са мном студирао на Правном факултету, али те године је било уписано 2700 студената. Његовог лика се сећам само као кроз маглу, али уопште ништа не знам о човеку. Александар Аврамовић, за кога кажу да је био наш хонорарни дописник из Светозарева, Поморавља и Левче, млад је човек, има четрдесетак година, и ја бих се морала сећати њихових прилога, али се заиста не сећам ни једног његовог прилога нити га знам као аутора на Радио-Београду. Не знам га ни као председника општине.

Јесте ли били изненађени одлуком гласачке машине у Скупштини Србије?

Не! Ни мало! Била сам хладна, јер сам очекивала такав резултат. На те прљаве политичке игре је сам навикла самим тим што сам у овој бранши двадесет и три године. То је најобичнија игра. Они су се договорили — рушимо Чавићку. Никада није писала о Косову, значи одређујемо је негативно, што је, такође, нетачно — писала сам силне рубрике, али економске. Онда су ме одредили према Хрватима и Словенцима, јер ја сам, наводно, ЗА. И треће одређење је да сам против српске пољопривреде (трешње тресу ЈУ — тржиште). Где измислише те дешавања! То само имбецил може да каже. Дакле, на та три места су ме одредили као непријатеља Србије и онда је било лако изабрати другог.

Око хиљаду запослених у ТВБ подржало је вашу кандидатуру. Ипак, неки очигледно битни људи из Куће нису Вас подржали?

Наравно. Ја уопште нисам тип који је симпатичан руководиоцима. Нисам та врста личности. Напротив, ја сам направљена од материјала којим се не може манипулисати. Никада нисам била послушник, никада нисам трчала на консултације у било чије кабинете, мојих руководиоца или политичара. Била сам само једном у кабинету покојног **Бранка Пешића**, када је већ био у великом ауту. Он ми је увек био симпатичан.

ТЕСНА МИ И ПЛАНЕТА

Кажу да сте били и код Милке Планинц?

Милку Планинц, западну коалицију и наклоност инфлаторним богаташима ми је прилепио **Батрић Јовановић**. Међутим, тај исти Батрић Јовановић ме је молио да буде гост у мојим емисијама, пошто је, тако је говорио, био на истим таласним дужинама са дугорочним програмом економске стабилизације који је донела Милка Планинц и који је, узгред, био наш најбољи програм. Бољи и од овог Марковићевог. На њему је радила елита наших економиста, али се од њега одустало на притисак тадашњег партијског и државног

врха. Батрић сада то не жели да призна, али архива постоји.

Можете ли нам нешто прецизније рећи о људима из Телевизије који су били против вашег избора?

Молим вас, да ли ви очекујете да **Ратомир Вицо** подржи **Милицу Лучић-Чавић**? Ја сам све супротно од онога што он жели од уредника Информативног програма.

Ја не очекујем да вас Вицо подржи, али очекујем да ми мало сликовитије опишете шта се у Телевизији тада дешавало.

Рецимо, Вицо је пред пуно људи од мене тражио да се одредим према Србији, пошто сам ја претходно од њега тражила да се он одреди према 9. марту. Ја сматрам да, докле год се наш Информативни програм не одреди према 9. марту, ми не можемо да уђемо у нову уређивачку политику. Ми смо до 9. марта играли срамну улогу, а ово је Вицова инсинуација која се мени одавно подмеће. Почели су прво са Марковићем. Не знам само одакле им та идеја, јер ја осам месеци нисам могла да направим ни један коментар. Могла сам само да извештавам са конференција за штампу, пошто сам акредитована у СИВ-у, али то није моје одређење. То су ми говорили људи који су јако добро уновчили своју вербалну подршку Србији. Ја никад нисам градила свој статус у професији на српству иако сам врло љута Српкиња, само морам да вам кажем да ми је јако, јако тесна планета. Не могу дозволити да ме на тај начин критикују људи као што су Вицо, Будихна, Чукић или тзв. „свежа крв“ — полуобразовани млади људи — који су ТВ суновратили на ниво какав никада у историји није имала. Од тих маргиналаца ја нисам имала подршку.

Опозициони која Вас је такође, подржала захвалили сте се, чини се, у негативној конотацији. Зашто?

Није то била негативна конотација. Ја сам рекла да се захваљујем на предлогу, да ми чини част такав предлог, али ја нисам ни у једној страни. Сматрам да новинар мора надстраначки да делује. Хвала, дакле, поново кажем, опозицији и СПО-у. Почаствована сам, али мени не треба подршка ни једне партије, мени треба подршка коју сам добила у свом колективу, јер у свом селу је најтеже бити пророк.

НАЈГОРИ НАЈПЛАЋЕНИЈИ

Каква је била ваша визија будућег ТВ-програма у случају да постанете уредник?

Била би то потпуна ванстраначко, демократска и слободна Телевизија, ослобођена свих притисака, уцена и телефонских позива, којих сада има јако много. Главне послове радили би најспособнији професионалци. Позвала бих све поменуте људе ове Србије, молила бих их да дођу, ишла бих код њих да ме саветују. Било би довољно порестора за страначке лидере, представнике ванпарламентарне опозиције, црквене великодостојнике, економисте. Отворила бих програм за све економске проблеме, јер сам убеђена да добар део политичких неприлика настаје због хаотичног стања у економији. Дакле, био би то објективан програм у коме би ми новинари

једино служили догађајима, вестима, односно информацијама. Наравно, направила бих и ревизију плата, јер сада је стање срамно, највеће плате имају најгори новинари.

Како су људи у Телевизији прихватили Вица?

— У РТВ ради 4,5 хиљада људи. Од тога је 800 полицајаца, наше унутрашње обезбеђење. Осим њих, скоро нико не верује Вицу, то је његов главни проблем. Осим код петнаестак људи, који се шлепују уз њега, он апсолутно не ужива поверење. Ми не верујемо да он може да „прави“ слободну Телевизију.

Да ли сте контактирали са новим уредником. Каква је сарадња?

Он позива једног по једног новинара на разговор и углавном слуша њихова мишљења и понеку кадровску комбинаторику. Мене је позвао последњег радног дана пред Први мај, али је морао на хитан састанак код **Шарановића**, министра за културу, па се нисмо срели иако сам га чекала два и по сата. Ипак, морам да вам кажем, мада човека не познајем, да је на почетку направио два мудра почета. Првог дана када је дошао, кренуо је од канцеларије до канцеларије и са свима се упознао и поразговарао. То говори о цивилизованости и лепом васпитању. Друго, дошао је у среду, а у петак је заказао редакцијски састанак. Да вас подсетим ми од децембра нисмо имали редакцијске пошто су их **Витас** и **Митевић** укинули. Редакцијски је трајао од седам увече до три ујутро а он је говорио о томе да је професионализам најважнији. Е, сад, колико му треба веровати?

Ипак, стиче се утисак да је контрола на Телевизији и даље жестока.

Контрола је жестока, промене су минималне, козметичке. Борба се наставља.

Београдска елита ТВ новинара је у Јутелу. До када Ви остајете у овом, очигледно, заробљеном медију?

Заувек! Заувек, јер сам фајтер. За њих би најбоља варијанта била да сви одемо, а осталу само послушници. То задовољство им ја нећу приуштити. Остајем ту као вечита мора свих лоших руководиоца.

ДОК ЈЕ ПУШАЧА И ПИЈАНАЦ...

Шта сада ради пола екипа?

Витас игра шах у суседној соби, где седе СПС новинари, углавном са **Милошем Марковићем**. **Шестакова** уопште нисам видела од када је пао. Кажу да ипак долази и да се бави програмском шемом. **Митевића** — такође не виђам, кажу да и не долази у зграду. **Чукић** уопште не схвата зашто се сви ми орађујемо од њега, имамо отпор према њему, презиремо га. Недавно ми се пожалио како од гледалаца добија писма која почињу са „иди у пм“ (оп. аут. „иди у пичку материну“). Одговорила сам му да мислим исто као и ти гледаоци само му због лепог васпитања то никада не бих написала. Он има једно патолошко владање, обожавао је да малтретира људе, да баца текстове бољим новинарима. Обожавао је да влада, зато мислим да је овај пад њему најгоре пао.

Пошто се дуго бавите економским питањима упоредите нам економски програм СИВ-а и Зеленовићев програм српске владе.

СИБ-ов програм је миниран и он највећим делом више и не постоји. Ово су само његове крхотине.

Програм српске владе мене плаши зато што нас враћа у послератно стање када је све било државна својина. Сад није тешко претпоставити да ће декретом руководства на чело тих гиганата (електропривреда, нафта...) бити постављени људи од поверења. Плаши ме бежање од приватизације и довођење свега под државну контролу, тим пре што се Србија ставља и под политичку контролу увођењем деветнаест округа, где ће такође бити постављени људи из владе. Предстоји нам једна стравична цензура економског и политичког живота. Сама презентација програма била је смешна, личила је на семинар и трајала је шест сати.

Иначе у најскоријем периоду нас очекују велике паре. Замислите колико народ пије пива, колико пуши. За још годину дана продужује се порез на аутомобиле. Те паре ће одложити крах пошто ће омогућити да се пензије исплаћују редовније, да се „запуше рупе“ у привреди. Овај народни харач ће обогатити српску касу. Директним оптерећењем становништва ова „танка“ и неспособна влада решава проблеме које није у стању да реши економским путем. Исто стање је и у Словенији и Хрватској. Видели сте да је Менцингер, један од наших најпаметнијих економиста, поднео оставку на место потпредседника словеначке владе зато што та влада не вуче добре потезе.

ОПЕТ ЋЕМО ДА БОЈКОТУЈЕМО

Сада бих Вас замолио да направите критички осврт на српску опозицију.

Да вам кажем, тако ми је драго што постоји опозиција да ми је тешко да је критикујем. Замислите године кад неко није смео да „зучне“. Сада имамо опозицију и тај факат што постоји, па макар чинила не знам колико грешака, али има је и бори се — то је фантастично. То ми не даје право да је критикујем. Наравно да има и грешака. Ја лично не познајем г. Драшковића, али му се дивим као храбром човеку. За мој укус требала би му мало хладнија глава а срце да остане исто вруће. Ту негде кад би направио равнотежу.

Кад говорим о опозицији мислим на три — четири странке, на чијем су челу људи који су од самог почетка знали шта хоће, који и сада знају шта хоће и који неће дозволити да се икад више понови терор, страховлада, монопол, било чији, над Србијом. Ја, дакле, верујем опозицији иако нисам ни у једној странци.

И на крају, очекујемо за „Српску реч“ неку „ексклузивну“ информацију из Телевизије. Ви то можете!

Можда ће заменик Александра Аврамовића бити анонимни професионалац Слободан Арежина, који је сада на челу дописничке мреже. То је та редакција која је 10. марта послала за дневник тринаест извештаја реативања СПС-а из целе унутрашњости Србије, где СПС осуђује хулигане, разбијаче. Ми смо спреми да бојкотујемо рад у редакцији ако до ове кадровске комбинаторике дође.

Разговарао: Градиша КАТИЋ

КО ЈЕ УБИО ЛОРУ ПАЛМЕР У СРПСКОМ ПАРЛАМЕНТУ

ИЛИ КАКО ЈЕ МИЛИЦА ЛУЧИЋ-ЧАВИЋ ПРЕЖИВЕЛА

Нико не спори да је чувени филмски редитељ Дејвид Линч веома талентован, мада помало „уврнут“ и склон крволочним заплетима. Он годинама трага за причом, конструишући и реконструишући све, па и најситније језовите детаље. Способности и маште има чак и на претек, једино што му можда озбиљно недостаје јесте упознавање са приликама у последњој земљи комунистичког „РАЈ“-а — Југославији. Да је само мало ослушно прилике у чувеном, „новом“ вишепартијском парламенту Србије, Линч би променио концепцију серије „TWIN PEAKS“ и читаву замисао о томе КО ЈЕ УБИО ЛОРУ ПАЛМЕР.

Не претендујући да надмашимо Линча, пружићемо му само неке корисне сугестије за евентуални наставак ове серије, који би се могао снимати (ако се већ и не снима) баш ту, код нас (после „Сутјеске“, „Козаре“, „Дивојчаког моста“ само нам још овај филм недостаје).

У сасвим условној подели улога, рола несрећне ЛОРЕ ПАЛМЕР, касније у поступку истраге проглашене „женом сумњивог морала“, између осталог и зато што није припадала „владајућем клану“, могла би да се додели новинарки МИЛИЦИ ЛУЧИЋ-ЧАВИЋ. И једну и другу су хтели да присвоје зли духови који бораве у телима безочних „отаца“ и руководица, и једна и друга су водиле ДНЕВНИК, анализирајући поступке и мотиве својих сународника, због чега су остале прво јавна претња, а затим и јавна „сметња“. Живот Лоре

Палмер је, до детаља, био подвргнут разматрању тек после њене смрти, док је у српској алтернативи след догађаја био знатно различит: новинарка Милица Лучић-Чавић је најпре проглашена „кандидатом за кривицу“, затим окривљена без могућности да се докаже да је „страначки невина“, а затим је преживела своју новинарску „смрт“.

РАДОВАН РАДОВИЋ у улози БЕНА ХОРНА, дежурног „шармера народних маса“, није одолео изазову да српску Лору — Милицу сведе на ниво провокатора-спикера, пошто је као прави „бизнисмен“ закључио да се она, још прошле године неповољно изразила о високим ценама трешања (Радован алијас Бен Хорн није могао, а да не посумња у метафору о „трешама“, трагајући као Елиот Нес за скривеним значењем коментара о овом, „забрањеном воћу“).

Сумње старијег Бена Хорна, потврдио је његов врли млади брат, чију је улогу сјајно интерпретирао Милан Петровић. Уместо доказа, он је понудио хамлетовску дилему о томе шта значи БИТИ зависан, ИЛИ НЕ БИТИ независан новинар, уз завршну реч да је Лора (Милица) неподобна за новинарски живот баш зато „што му је позната“.

Наравно, без ЛИА ЏОНСОНА, нервозног и напетог радника, који храбро удара по женама, ствар никако не би била комплетна. Трудећи се да у скученим парламентарним оквирима (уске клупе ометају слободну, невољну гестикулацију) дочара темперамент робусног Лија, БАТРИЋ ЈОВАНОВИЋ је бацио и слаг на торту Лорине несреће, виспремно из меморије вадећи сећање на раније „грешне савезе“ Лоре са другим „омраже-

ЈОШ МАЛО У МАРТУ

ним женама" (Лора-Милица је наводно заступала госпођу Милку Планинци-Маунтин и њену антисрпску политику).

С обзиром на овакве оптужбе три водеће фигуре српског „TWIN PEAKS“-а, оцу злосрећне Лоре, ЛИЛАНДУ ПАЛМЕРУ, није остало ништа друго до да попусти пред убилачким поривима злог духа Боба (које ли име у српском језику одговара овом енглеском надимку?!), који га је опсео. Наравно, док је у Линчовој серији, под хипнотичком сугестијом ЛИЛЕНД играо само уз стварну музику са плоча, у српској верзији ВИЦО-ЛИЛЕНД танцује уз дуго смишљене корачнице дотичног друга „злог духа“ Робертсона и његовог тајног помагача МИТЕВИЋА (у америчкој верзији помоћник МАЈК нема руку, а у српској не само да ДУШКО има две дебеле руке, већ и два подебела, зајатурена обрашчића).

Специјални агент КУПЕР (не, то није Радмило Богдановић, јер, док се у ФБИ-у чак и мање грешке кажњавају правом суспензијом, укидањем права на ношење значке и ватреног оружја, у српској полицијској варијанти суспензија са позиција министра даје право на јавно обраћање и критиковање оних који само мрко погледају ех полицијског моћника) у интерпретацији педантног МИХАЈЛА МАРКОВИЋА, се наравно упињао да објасни како је Лора, баш на основу доступних података из ДНЕВНИКА који је водила, потврдила да је страначки невин. Ипак, упркос његовом труду и логичним закључцима (логика пролази у Америци, али у Србији не, јер је сувише „неизвесна“), поткрепљеним сведочењем искреног шерифа ХЕРИЈА (МИХАЈЛО КОВАЧ), Лора је осуђена на „одумирање“, уз евентуалну препоруку да евентуално благостање потражи у некој НОВОЈ ДИМЕНЗИЈИ. Ни локални психијатар (у америчкој верзији то је неки разбарушени љубитељ Хаифанки, а овде је то углађени господин Фројд Стриковић), ни присутни ауторитативни мудраци и учитељи нису покушали да јој бар на ТРЕН олакшају муке пресељења душе у вечна ловишта (док у серији мудри Индијанац, који је нека врста министра за културна збивања, мења своје ставове кад увиди да је учинио погрешку, наш БАЈО ШАРАНОВИЋ никако не признаје могућност за промену става).

Лора Палмер у Скупштини нестaje, при чему у њеном „новинарском убиству“ учествује још 156 људи поред духоноше Лиленда. Опседнути духом БОБА, они не само да верују како су урадили праву ствар, већ прете да ће је поновити ако искрсне (васкрсне) нека нова Лора или њена сестра-двојница. Док злослутне сове хуче у дубоком парламентарном мраку, оном малом броју становника скупштинског „TWIN PEAKS“-а који су се згрозили над оваквим насиљем, постаје јасно да је излаз заиста у некој НОВОЈ ДИМЕНЗИЈИ или ПАРАЛЕЛНОМ СВЕТУ. Како и када ће он настати, да ли ће као анђели заиста моћи да погледају свој дом, остаће енигма све док не откупимо нове наставке америчке серије и не снимимо нове, домаће епизоде. Уосталом, можда нам споменути Линч помогне — ако смо ми могли да му пружимо корисне сугестије за причу још језивију од оне коју је сам смислио, ваљда може и он нама да помогне. Живела нова димензија!

Сандра ЈАНКОВИЋ

ЗЕЛЕНОВИЋУ, ВАКАТ ЈЕ ДА ОДЕШ!

**У НИН-у од 19.04.1991. на
питање о деветомартовским
догађајима српски премијер
Зеленовић овако одговара:**

Овако говорити о деветомартовским збивањима, два месеца после њих, кад је о њима толико тога изговорено, написано и оцењено, кад је целокупна интелектуална и демократска јавност Србије рекла своју реч, може само неко ко мисли да су они који то читају недотупави или идиоти. А кад је тај неко председник владе, српске државе онда је најтужнија чињеница бити њен грађанин. Од свега што је друг председник изјавио, тачна је само реченица — А није ништа решено. Доиста, ништа од онога што су Влада и Скупштина под навалом народног гнева обећали није решено. На Телевизију је уместо Митевића дошао Вицо, што је углавном исто. Министар полиције је уз фанfare и признања својих партијских колега и уз блутаве и неодмерене захвалоспеве тобожњег независног посланика и потпредседника Скупштине Боре Петровића, поднео оставку али је до избора другог, што може бити до бескраја, још министар а и даље је посланик. И да даље не набрајамо. Вратимо се нашем другу председнику. Он лежерно, како и доликује једној песничкој души, вели „...касно поподне су ме нашли у Новом Саду и молили да дођем јер неки представници странака хоће да разговарају са мном“... Београд букти од народног гнева, полиција брутално разгони народ, хапси, пребија. Драматична збивања која се дешавају једном у више деценија а наш премијер ем у Новом Саду, ем га преклињу да дође. Премијер не објашњава што је баш тих дана био у Н. Саду. Неки кажу због пословног ручка док други тврде да је сређивао неке послове око личног бизниса. Треба човека разумети. Како све то да остави и да се петља са тамо неким хулиганима и разбијачима. За то је полиција. А кад дође у зло доба предањ излазе неки „избезумљени прваци опозиционих странака“ којима он у очи креше да виде шта ће од себе јер су криви за то што се десило јер да нису организовали те демонстрације полиција не би имала кога да бије и све би било лепо. Јер те демонстрације су једна ружна ствар. То Београду не треба. И све нам тако у, новом НИН-у, објасни наш коврцави премијер. И то све хартија трпи. А читаоци, докле ће они?

М. Д.

пре одласка у Скупштину, презентујемо Главном одбору СНЕ.

Сада једно деликатно питање: 9. март. То су биле партијске демонстрације. Какав је био одговор владе - партијски или државни?

- Влада није учествовала у тим демонстрацијама до врло касно. Ја сам у четвртак отишао у Нови Сад и у суботу, негде после подне, касно су ме нашли и молили да дођем овамо, јер неки представници партија хоће да разговарају са мном. Ја сам стигао пре пола шест и онда су они ушли, потпуно избезумљени - Бинђић, Ракетић, Мићуновић, и ко је још био од тих првака. Рекли су да мора нешто да се уради јер је то сада изван њихове контроле. У то време, два човека била су већ погинула. Тражили су да ми тренутно предложимо, да наредимо, да се Митевић смени. Ми смо њима пробали да објаснимо да Скупштина и поставља и смењује Митевића и да нам то „одмах“ није јасно - нека га смене сутра. Онда су се они подигли и ја сам њима рекао да би они морали да виде шта ће са собом, јер они су, ипак, криви за та два човека. Да није било тих узрока не би било ни тих последица.

Кад смо се растали, међутим, дошла је маса овде и почела да разбија прозоре. Ми смо ту седели и - да за пет минута није наишла војска - ја мислим да би они нас овде измасакирали потпуно. Та маса од седам-осам хиљада људи. Јер је све било потпуно слупано.

Влада није имала седницу о демонстрацијама јер није очекивала да су у Београду могуће такве ствари. Можда је ту њена процена била слаба. Ми смо мислили да ће то бити демонстрације на Ушћу, као што су биле и социјалистичке. Они то уопште нису хтели. Али, то је сада ствар погледа и укуса. Неко, вероватно, мисли и друкчије. У сваком случају, догађај који је веома ружан, није био потребан Београду, ни нама свима. А није ништа решио.

Када смо се, ујутру, састали овде, ми смо одржали седницу владе и тражили да се упути захтев Народној скупштини да разреши Митевића и не знам кога још, ваљда ону тројицу. Писмо смо упутили Народној скупштини, а обавестили смо Митевића и они су послали своје оставке. Ја стварно и крајње озбиљно мислим - те промене су се могле изнудити и у Скупштини, да је било мало памети. Ја не знам како ви на то гледате.

Али Социјалистичка партија пре демонстрација није остављала могућност да се о ТВ оставкама другачије разговара?

- Не знам да ли није. Више од половине социјалистичких посланика, које ја познајем, са обе руке гласало би против Митевића. Али, гротескно је изгледало то код Позоришта, што се мене тиче. Не мора да буде тачно.

■ **ВЕЛИЗАР ЗЕЧЕВИЋ**

19. април 1991. — НИН

ИГРАЛЕ СЕ ДЕЛИЈЕ НАСРЕД АКАДЕМИЈЕ

ГЛАС МАЊЕ — ГЛАС НАРОДА

Када бисмо имали праву јавност, она би направила скандал што професор Никола Милошевић, због само једног гласа мање, није изабран за редовног члана САНУ. Ако Академија жели да буде што слабија, онда јој треба скренути пажњу на пословицу која се чује: јака Србија, слаба Академија.

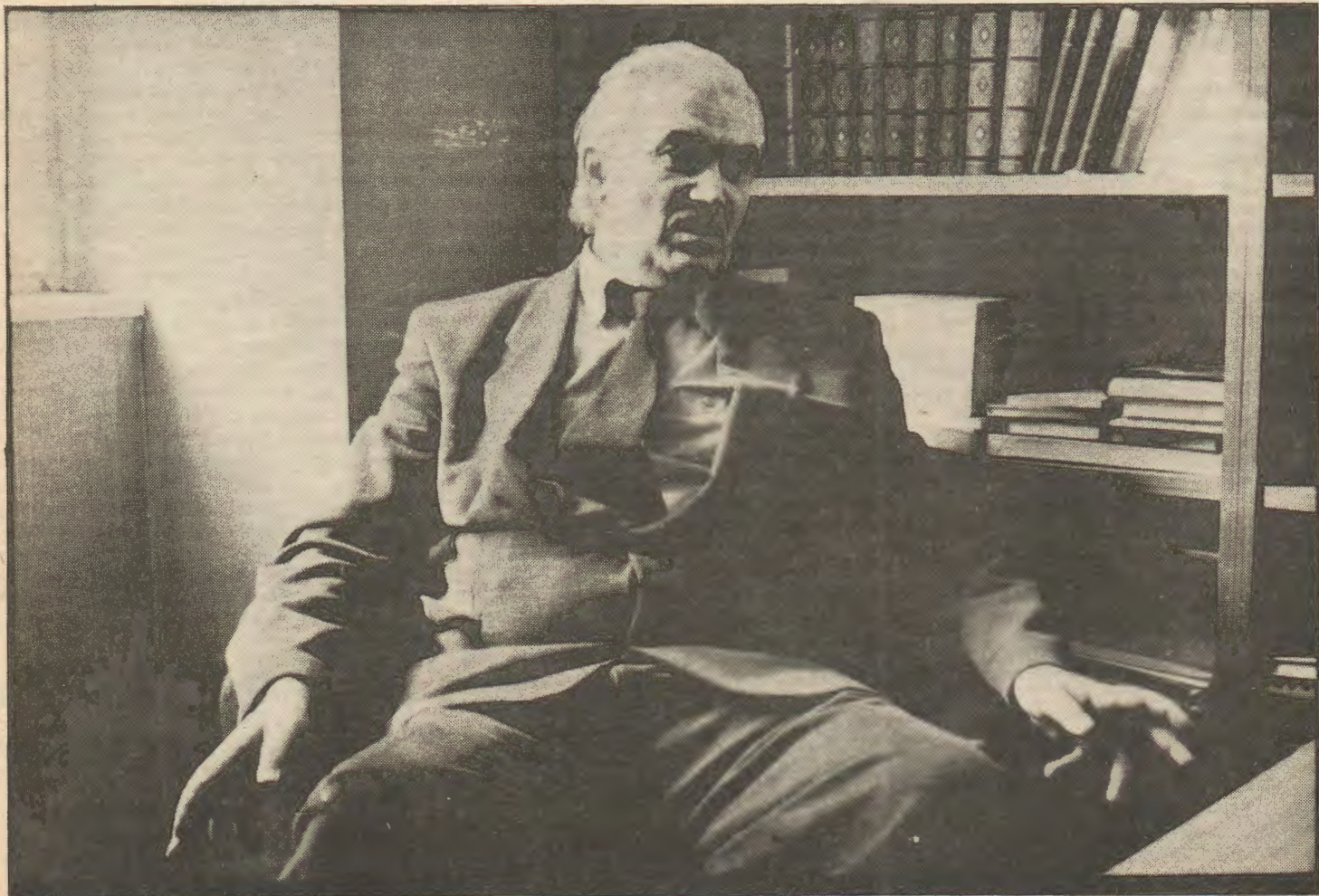
Сасвим је разумљиво што у време драматичних догађаја у Југославији избор нових чланова Српске академије наука и уметности није изазвао било какве одјеке. Новине, радио и телевизија обавестили су јавност да се важна институци-

ја српске културе „појачала“ за осам нових редовних чланова и девет дописних. Јављено је да су, између осталих, у редовно чланство примљени и „прослављени“ писац Хазарског речника Милорад Павић, као и књижевник и песнички бард Матија Бећковић. Са 41 гла-

сом, колико је било неопходно за избор редовних чланова, без уобичајеног претходног избора у чин дописног члана, „провукао“ се професор Павић, док је Бећковић имао глас више. Глас мање него што је било неопходно, имао је професор Никола Милошевић али о томе новине нису много писале. Сматрајући да није у питању „уобичајена неправда у животу“, желимо да о овоме напишемо више речи.

ЧАСТ — А НЕ ПОДОБНОСТ

Познато је да су свуда у свету Академије конзервативне и „тешке“ институције, пуне сенилних старца и бивших величина, али ко-

је почивају на строгим принципима којима се одржава одређени ниво културног утицаја. То омогућава да у појединим земљама Академије могу играти изузетно важну друштвену улогу. Један од начина да се обезбеди одржавање тог принципа јесте врло брижљив начин избора нових чланова. Тако је чланство у Академији, без обзира што и у свету то стиже споро и често прекасно, питање части и достојанства. То није само почаст новом члану, то је почаст коју једна култура одаје самој себи. Зато је све праћено великом помпом и тако је могуће да се о свему аргументовано расправља. Јер, јавност има право на свој суд. Тај суд некад може бити истоветан с оним у Академији, али понекад буде и веома различит. Наша је жеља да пољемисемо о начину избора чланова Академије, о духу Српске академије наука и уметности а посебно о срамоти коју су лојални чланови Академије (читај: лојални чланови владајућег режима) нанели осталом делу српског народа тиме што је из врло одређених разлога, због само једног гласа, изван круга почаст и нормалне промоције у редовног члана Академије остао професор Никола Милошевић.

Не заборавимо, реч је о једном од најзначајнијих српских и југословенских интелектуалаца, човеку поштованом међу страном интелегенцијом, који овде, због инфериорности којом је окружен некад није био прихваћен с важношћу и достојанством који му приличе. Дубоко верујем да питање (још) једног гласа Николи Милошевићу није нимало случајно, да је тај један глас она битна разлика између њега, и људи попут њега, који су мислили својом главом, и оних других, који су зарад своје личне промоције, били спремни да се безрезервно ставе у службу нације. И Милорад Павић и Матија Бећковић, уз сва дужна уважавања, били су спремни да своје интересе препознају и као интересе нације, али на начин који није остављао сумњу у њихову спремност да иду на руку владајућем режиму, јер је он, за њих, најбоље формулисао потребе и тежње српског народа.

ОДЛУЧИВАЊЕ БЕЗ ОДГОВОРНОСТИ

Та подударност, то одустајање од себе могло је да „бoде“ очи само одабранима, који своје, као и интересе своје нације, нису могли безрезервно да препознају као интерес владајућих.

Када је Павић на отварању међународног Сајма књига, прошле године у Београду, злоупотребио указану част и поверење, изрекавши низ баналних „истина“ о потлаченом положају српског народа, нико није реаговао. Нико, јер је већини одговарала таква слика, из „пера“ и „из уста“ писца Хазарског речника. Када је Матија Бећковић онако бескрајно опевао српске јаме и трошио премного речи као да је само он имао потребу да говори о њима, нико му није скренуо пажњу да превелике емоције поводом нечега што нас заједнички погађа не могу бити привилегија појединца, па макар он био и принц српске поезије, како га од милоште и сад негде зову.

Да се разумемо: људи попут Милошевића (Николе), Павића и Бећковића, много су више изложени суду јавности. Суд јавности углавном, и то знамо, није стручан. Он се

СРПСКА РЕЧ: На прошлогодишњој Скупштини САНУ Ви сте тражили распуштање партијске организације владајуће странке у Академији, а имали сте и једну полемику са председником Канцеларом. Да ли бисте нам могли рећи нешто више о тој полемици? Шта мислите, је ли то имало утицаја на исход гласања за Вашу кандидатуру за редовног члана САНУ?

НИКОЛА МИЛОШЕВИЋ: Епизода са Скупштине о којој је реч не би се могла назвати полемиком. Сасвим прецизно, била је то моја реплика на један део извештаја у погледу јерисходности увођења вишестраначког система у Србији пошто је тај систем, наводно, у Јужној Америци дао рђаве резултате. На то сам ја приметно да овај пример није добро изабран и да ако хоћемо ваљано да проценимо који је политички и привредни систем дао боље резултате морамо употребити достигнућа капиталистичког и социјалистичког поретка у земљама исте националности, исте језичке и културно — историјске припадности, као што су источна и западна Немачка, северна и јужна Кореја или пак Кина и Формоза. На крају сам упитао председника САНУ да ли можда зна неку Академију наука у Јужној Америци чији је почасни члан био један бравар који није био у стању да сфочи макар једну једину писмену и логичну реченицу. Не бих Вам умео рећи у коликој су мери оваква и слична моја иступања утицала на исход гласања које помињете. У сваком случају не мислим да би требало да ја проценујем сопствене квалификације за редовног члана САНУ.

С. ЛАЗИЋ

ствара на основу мало чињеница, некад на основу (варљивог) осећаја. Слично је, очигледно, и у самој Академији. Некад су партијске заслуге, кроз категорију морално — политичке подобности, биле услов како за посао чистачице, тако и за академика. Друштво није било заинтересовано да уведе макар нијансе — нико се ни питао није у чему се заиста разликују чистачица и академик — ако су обоје морално — политички подобни. Данашњи кадар Српске академије наука и уметности углавном је комсомолски. И по духу и по опредељењима. Њима је очигледно било лакше да у своје редове приме неког у чије се дело уопште не разумеју (неког физичара, на пример, што ни у ком случају не мора умањити његов стварни допринос) него интелектуалца типа Николе Милошевића који већ својим начином мишљења већину не оставља на миру. О Николи Милошевићу се могло одлучивати с пуним осећањем да се заиста зна ко је у питању (дело је опет по страни). Јер, у оквиру Академије сви су врло добро знали све о Николи Милошевићу. У њега су се сви разумели, осећали су се компетентним да о њему одлучују. О другима су се распитивали, гласали како им је сугерисано, код Николе Милошевића су знали, или заправо, веровали да знају оно право. И тиме је већ Никола Милошевић био оштећен, суштински неравноправан са другима, јер је блажена анонимност већине осталих кандидата била њихова довољна заштита. Анонимни су, значи безбедни.

ПОВЛАСТИЦА ЗА АНОНИМНЕ

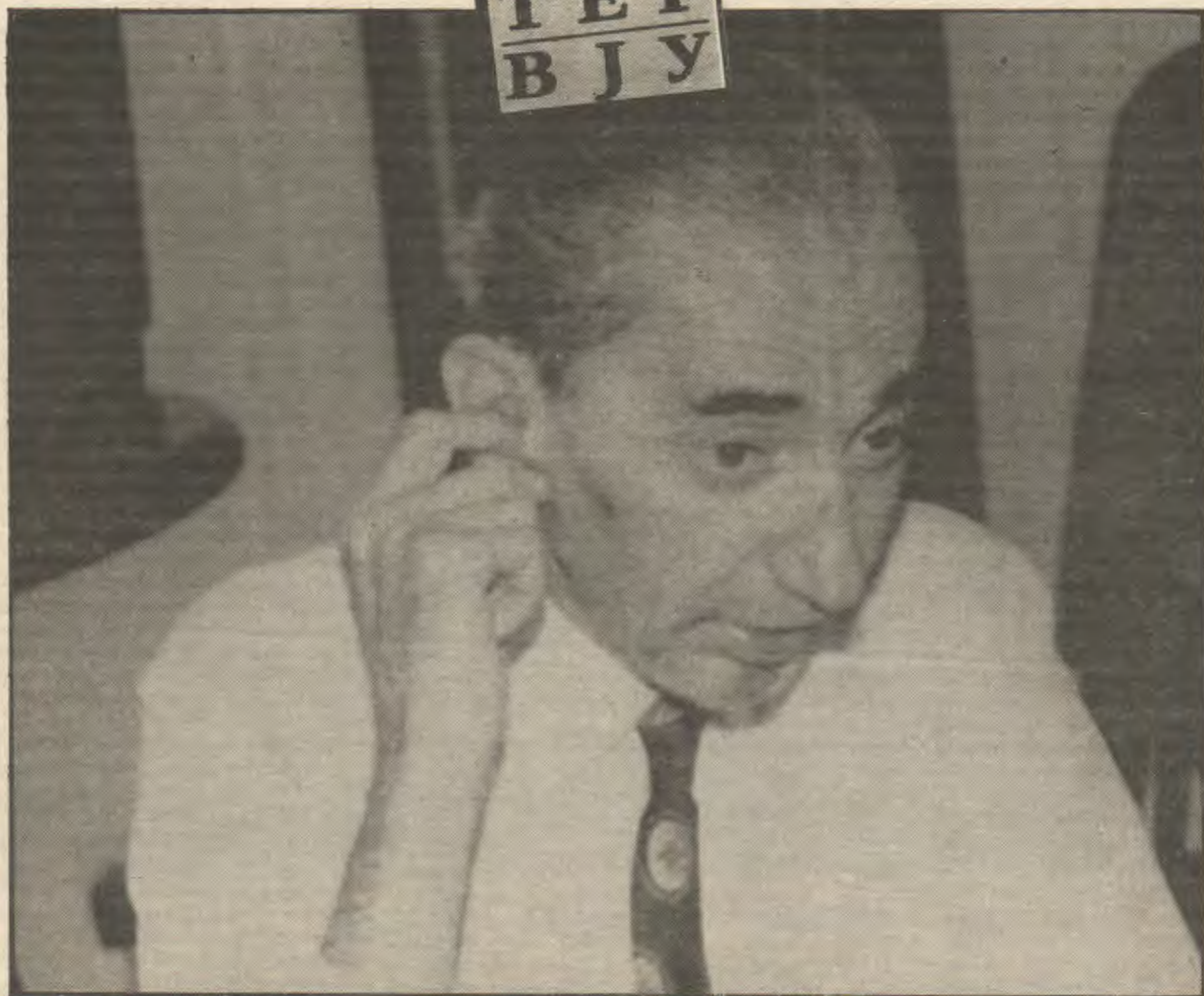
Тиме што није остао анониман Никола Милошевић је себи потписао пресуду. Друга могућност била је да се приклони владајућем режиму на начин Бећковића и Павића, или на начин неких других. Али Милошевић није желео да манипулише осећањима народа и то га је коштало. Можда је онај један глас мање био управо глас народа. Ако је то тако, онда је Никола Милошевић само на добитку, јер није сврстан у исти грош са једним Антонијем Исаковићем и многим другима, који су у последње време, симболизирајући српску памет, ову обрुकали. Јер, Академија није превазиђена само по свом старелом, догмат-

ском начину избора нових чланова, већ по свом комплетном „имицу“. Још од времена када је СФР—ЈОТ добио својих осам академија, од којих је свака бар осам пута премашила број чланова Француске Академије, постало је јасно да ће Академија бити нека врста надокнаде за лојалност, а не питање славе и почаст. Изостајање суштинских полемика у нашој култури (подразумевајући под тим целокупни друштвени живот) ослабио је критику, па се у слашним рефератима многих данашњих академика може видети дијагноза једног духа и времена. И Французи ће рећи, као што су говорили, да су им академици сенилни старци, али ће држати до угледа ове институције, и сталном пажњом просто приморати привремене бесиртнике на поштовање изворних принципа. Академија је питање француске културе, а то значи француске будућности. Да ли је могуће пронаћи било какве сличности између два друштва, кад су у овом другом и будућност и култура углавном недостајали?

Одговорност коју су чланови ове, ма колико јадне Академије, преузели на себе није мала и превазилази њихове тренутне моћи и рекло би се, тренутна овлашћења. С којим правом ти ислужени, морално — политички подобни, превазиђени људи, кад је у питању будућност ове културе играју на погрешну карту? Зашто су тренутни политички интереси јачи од целокупног животног интелектуалног опуса једног човека? Ако је већ тако, да можемо имати неограничен број академика, зашто је важније ко остаје напољу него ко је унутра? Како бар оно мало мудрих нису схватили игру која се игра већ толико година, која још више успављује једну већ давно мртву институцију?

Да би неко био предложен и постао члан Француске академије, неко од старих чланова мора да умре. Нови члан и буквално наслеђује његово столицу, његово место. Тиме се и међу живима и међу мртвима појачава конкуренција. Изгледа да ће људи попут Николе Милошевића морати да сачекају да нестане цела Академија, да би на њеном месту, заједно с другим, новим људима, подигао нешто достојно најбољег у духу српске културе. Јер, оно најгоре већ је достојно обележено.

Никола МИШКОВИЋ

БОРИСЛАВ ПЕКИЋ, ПИСАЦ

ДЕМОКРАТИЈА ЈЕ КАД ИМ ВИДИШ ЛЕЂА

„Нисам толико пуритански истинољубив да бих добар живот заменио за добро уметничко дело — јер пун, прави живот такође је такво дело“, каже академик Борислав Пекић. Како је ретко чути овакве речи, редакција „Српске речи“ у овом поднаслову претпоставља их осталим изјавама господина Пекића које, уколико цените пуи и прави живот, могу упркос страхотама о којима се говори, бити мали празник за године које су нам појели скакавци.

Д а ли можете у неколико речи дефинисати на каквим се стваралачким вододелницама изразила српска књижевност XX века?

— Имам утисак да је то она вододелница што је у своје време оштро профилисала и делила руске „славјанофиле“ и „западњаке“. Хоће ли се изразити „душа и судбина свог народа“ или исписивати уметничка повест

„светског духа“; хоће ли се стварати за људе свог језика или људе свих језика; хоће ли се служити роду или уметности. Код нас је после рата том синдрому одговарао сукоб (соц)реалиста и модерниста, „стварносне“ и „естетицирајуће“ прозе, локалних и општих сижеа у избору теме, с увек актуелним питањем односа и доминантне важности форме или садржине књижевног дела. Нећу рећи ништа ново ако кажем да добра књига спонтано уједињује обе алтернативе и да у дебатама око предности једне или друге не би ваљало да се исцрпљују писци, препуштајући то доста нејасно поље компетентном интересу теоретичара и историчара књижевности. Тим пре што човек не може писати друкчије но што пише, него што му прописује природа дара.

— Који је, по Вашем мишљењу, егзистенцијални или историјски фактор одржао висок ниво српске књижевности епохе владавине — комунизма?

— Једном сам слушао дебату између Бродског и познатог британског критичара (чије сам име заборавио, јамачно зато што ми је ишао на јетру), у којој је други, без икаквог личног искуства с комунизмом, тврдио да је источноевропска дисидентска књижевност вреднија од актуелне западноевропске и америчке, пре свега стога што је писана у ропству којег помињете као крунску спољну околност рада домаћих писаца. Бродски се из перспективе личног искуства с комунизмом тој бизарној теорији кореспонденције између ремек дела и посећег живота жилаво одупро. Свим му се срцем придружујем. Не само што у свој посао нисам заљубљен, а ни толико пуритански истинољубив, да бих добар живот заменио за добро уметничко дело — јер пун, прави живот такође је такво дело — него што историја књижевности не потврђује доктрину по којој само гладан писац добро може писати о глади, а само онај који је умирао верно о умирању. Да је потврђује, знате ли шта би то значило за будуће уметнике? Замислите неко боље доба од нашег, у коме сви живе сразмерно сјајно, само уметнике, да им лењи дар подстакну, држе у некој синтетичкој невољи, зависно од дела које из сваког појединачно жели да се исцеди. Оно што ја мислим није, наравно, меродавно, али ми се чини да је висок ниво наше књижевности исход њеног природног развоја. Она би и под бољим условима била једнако добра. Зашто, до врага, не и боља?

И ЦРКВА СЕ СНАЛАЗИ

Можемо рећи да је страдање и страдалништво основни мотив како руске тако и српске књижевности. Да ли је то она клица која дух ових књижевности враћа старој духовној матици — хришћанству?

— Лично нисам присталица страдања — ни свог, туђег поготову осим кад сам на њега принуђен, а онда га примам као сегмент, ни пошто одредницу своје судбине. Ако смо страдали, као што јесмо, природно је да о томе пишемо. Да смо срећнији, умели би ваљда с истом акрибијом писати о срећи. Због чега да срећа буде тема ниже врсте? Она је, можда, за нас уметничке мизантропе мање забавна, теже обрадива, то признајем, али има писаца који су се и у њој као теми сјајно

сналазили. Не верујем да страдалнички мотиви враћају нашу књижевност — хришћанству. Можда ће Вам звучати папански, али за мене је вера у Бога радост, радост у највишем смислу, нипошто патња, бол, трпљење.

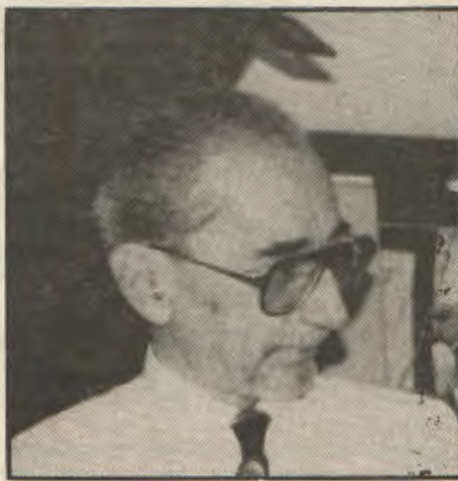
Да ли бисте данас другачије видели лик Исуса Христа у „Времену чуда“?

— Дабоме да бих. Данас ту књигу не бих ни писао. Не бих починио такав морални преступ, чак и без обзира на религиозни осећај — јер ја сам у Бога и тада веровао, само сам с божанском природом Христа имао проблема — него и с људског становишта. Да сам за свој литерарни „обрачун“ с комунистичким месијанством, са сваким идеолошким месијанством, изабрао било коју другу историјску парадигму, рекао бих своју увек исту истину езоповским језиком који ми је тада једини био приступачан. Направио сам најгори могући избор. Дуго сам се хтео књиге одрећи. Схватио сам, међутим, да такви чиновни не вреде. Што је учињено, учињено је. Не брише се што у Књигу живота уђе.

Да ли у начину на који се уметнички варира тема хришћанства у књизи „Време чуда“ и истоименом филму има битних разлика?

— Разлика је апсолутна. Паскаљевићево „Време чуда“, за које смо заједно писали сценарио, једино је у обрисима фабуле прича „Чудо у Витанији“ из књиге. За разлику од књиге — филм је хришћански. Не потврђује то једино награда коју је добио од Цркве на Канском фестивалу, него и хришћански дух филма.

Како видите улогу Цркве у актуелним

политичким догађањима?

— Разумем настојање Српске православне цркве да после толико година брутално непријатељског игнорисања од стране програмски атеистичког режима заузме у животу свог народа традиционално место. Разумем и бригу око саборног јединства и слоге Срба. Не разумем, међутим, увек њене појединачне чиновне, особито кад је по среди актуелан политички живот. Српској православној цркви конфесионално припада и опозиција, једнако као и владајућа странка. С атеистичког профила СПС-а свакако и далеко више, зар не? Но, Црква је и Институција, није само Вера. У новој се, мутној, стално измењивој ситуацији, сналази како зна и уме. Као и сви ми, уста-

лом. Неко при том прође боље, неко горе. Једино што Црква дуже траје него свако од нас појединачно, па за сналажење и исправљање грешака више времена има него ми.

ЧЕДНИ ФАНАТИЦИ

У Вашој аутобиографској прози „Године које су појели скакавци“, сећате се тог, за Вас тешког времена, без много гнева и мржње. Како-вам је то пошло за руком?

— Најпре, отада је прошло много година. Зар мислите да бих преживео мржњу, кад сам већ то нешто сразмерно мало страдања некако успео? Теже је преживети мржњу него бол. Бол вас боли, мржња убија. (Презир је у међувремену помало лековит, а ми смо „комуњарску багру“, како смо је звали, презирали). А затим, са осамнаест година ни најтежа времена нису баш тако неподношљива каква су са шездесет. Са шездесет била би, по свој прилици, осетно тежа. Не схватите, међутим, молим Вас, ову претпоставку као жарку жељу да разлику практично проверим.

Као студент организовали сте илегалну антикомунистичку гимназијско-студентску организацију „Савез Демократске Омладине Југославије“, за коју кажете да је била највећа у земљи. Допали сте робије. Има ли разлике између ондашње и данашње полиције?

— Свакако. У више равни. Ондашња је била још „шумска“, с одговарајућим, не баш пробраним навикама и увозном совјетском рутином, али је, за узврат, поседовала простоту и чедну непосредност идеолошког фанатизма, што је убрзавало процес ислеђивања. Ређе се софистицирано мучило — уосталом нас је било толико да се за то није имало времена, а појавили су се и „леви конкуренти“, информбировци — више са архаичним полицијским методама батине која је из раја изашла „убијао Бога у нама“. Сразмерно сиромаштву доба Обнове и Изградње, све је прилично технолошки једнолико и примитивно, мада не и аматерски, иако је од једног сремског берберина који је моју групу ислеђивао, дилетантизам могао да се очекује. УД-БА је за собом тада већ имала искуство совјетске политичке полиције, затим и особно у Специјалној полицији или Гестапоу, ако су „ученици“ успели да га преживе, потом педагошке унутарпартијске обрачуне у Сремској Митровици као благи прелудиј будућем Голлом отбоку, најзад лаконичне истраге и ликвидације током грађанског рата. Но, све у свему, са стручне тачке, општи ниво истраге био је низак, што се може разумети ако се схвати да циљ њен није истина него признање, ма какво се захтевало. Данашња полиција је архивистичка — јер у „Нашу Велику Ствар“ мало ко још верује — и професионалнија. Иде се у некакве полицијске школе, студира се право, криминалистика, психологија, особито психологија исказа, криминалистичка се бранша дели од политичке, додуше не увек успешно као што се видело из недавног готово јавног сукоба републичког и београдског СУП-а. То даје извесне наде, прилично, на жалост, демантоване 9. мартом.

Одакле Вам такво познавање полиције?

— У породици сам имао прилично полицијца. Предратних и поратних, укључујући оца

који је пред рат био шеф полиције зетске бавовине, а за све њих сам, по некој сакатој правди, робијао само ја. Потом, полиција се са мном целог живота бавила, почевши од демонстрација на Цетињу против Пакта 1941, преко периода 1948-1954, друге истраге нада мном 1969, све до лаког судара с пендреком испред Телевизије 13. јуна прошле године и покушаја да ме у општој демократској гужви отрују 9. марта ове године. Све ме је то навело да се још одавно и ја с њом позабавим. Теоријски, наравно. Ако мислите да се препоручујем за место г. Богдановића, варате се.

АНТИЧКЕ ПОУКЕ

Ви сте се политички ангажовали у кључним политичким збивањима, како 1968, тако и данас. Шта је заједнички именитељ тих догађаја и Вашег ангажовања?

— Не мислим да у догађајима има ишта заједничког осим опште природе бунта као таквог. Студентске демонстрације од 1968. биле су, премда као побуна племените, у целини — лева, па и ултралева комунистичко-социјалистичка афера, а отпор који се режиму данас пружа тежи демократској држави и обнову грађанских институција у њиховом најбољем европском духу. Заједнички именитељ свих мојих политичких и парapolитичких ангажмана је „да им видим леђа“. У крајњој линији, дабоме, демократија, али је она без виђења тих леђа немогућа.

Да ли Вам је нуђено да уђете у Српски национални савет?

— Никакав ми званични позив у том смислу није упућен. Под измењеним околностима, уз испуњење извесних услова и с органичним циљем дефинисања општенационалних интереса, тако да ови не суспендују политичко такмичење и не служе једној странци него свим Србима, свим грађанима, нека би врста Савета можда могла корисно да делује.

Како видите улогу СПО и Вука Драшковића у мартовским догађајима?

— Без г. Вука Драшковића не би било 9. марта, као што, јамачно, после 9, без студентата не било г. Драшковића, а ни многих од нас. То је можда песимистичка претпоставка, али с обзиром на историјат догађаја, није без основе. Користим прилику да изразим своје симпатије за г. Драшковића лично и његово држање поводом смираног процеса против њега. Као и бесраман (и нестручан, професионално неквалификован) извештај Анкетног одбора Народне скупштине Србије, то неће бити суђење само председнику СПО-а него 9. марту и свима нама који смо у њему учествовали. Свима нама који смо озбиљно узели председника Милошевића кад је казао како су „окупљања људи да јавно и масовно изразе своје слагање или неслагање с неким појавама у друштву у коме живе одувек била један од начина изражавања мишљења широким слојева народа, од античког доба до данас“. Испоставило се, уз помоћ пендрека, воде, сузавца, паса, тенкова и нешто мало људи међу њима, да то, изгледа, важи само ако се слажете с неким појавама у друштву у коме живите. Ако се, којом несрећом, не слажете, па ма „појаве“ биле тек неколико спорних људи у јавним гласилима, онда се поучна веза с

антиком прекида и ви сте надрљали.

У Демократској странци, чији сте члан-оснивач, нисте постали политичар, а и престали сте да пишете у „Демократији“. Објасните нам Ваш статус у ДС и степен ангажмана у њој?

— Сећате се Граса који је за Бранта агитовао, али се сам нигде није кандидовао? Члан сам Главног одбора ДС, а што степен мог страначког ангажмана није претеран, кривица је нередовних личних и породичних прилика. Што се тиче прекида у прилозима за „Демократију“, просто — уморио сам се. Нисам политички писац. Романсијер сам. Писаћу опет кад будем имао о чему. Ако имам дара, уосталом, ако нешто вреди оно што сам до сада у српској књижевности урадио, зар неколико романа ако их стигнем довршити — у шта сад помало и сумњам — неће више значити од аматерских политичких есеја и коментара, ма како их „пресудно време у коме живимо“ дириговало?

Како видите дисиденте из ДС који су основали нову Српску либералну странку?

— Искрено жалим њихов одлазак, нарочито одсуство људи као што су г. Милошевић, Чавошки, Петровић, Божић итд. с којима сам Демократску странку оснивао и међу којима, надам се, имам пријатеље. Мислим да до то-

га није морало, па ни смело није доћи. Но, као што видите, понекад до тога долази. Зато постоје разлози којима тренутно овде није место ни време. У међувремену, дубоко се надам да ће Српска либерална странка, борећи се за свој програм, истовремено радити на јединству Опозиције — једином основном предуслову нашег будућег парламентарног и ванпарламентарног успеха.

Без обзира на чињеницу да опозиција у српском парламенту служи за увесељавање комунистичке већине и давање легитимитета срамним потезима српске владе, странка којој припадате и даље пристаје на тај однос?

— Не пристаје на тај однос само моја странка, госпођо Лазић.

Цела је опозиција још у парламенту, мислим на ону стварну, не ону што приликом гла-

сања ишчезне или се скупи попут шагринске коже. И онда, није то никако пристајање на улогу клоуна да би криптокомунистички демократски циркус могао за светску јавност одржавати редовне представе. То је жилава и успешна, по утиску, ако не и гласачком исходу, борба мањине с већином, стеченом посредством неправедног изборног закона. Кад опозиција изборе није бојкотовала, јер њеним легитимним захтевима није удовољено, кад се већ у првом кругу избора није удружила — гледишта која сам ја заступао — онда од невоље бар за неко време ваља направити врлину. Опозиција управо то чини. Она открива српском народу како је и кога — мада не и зашто — бирао. За напуштање Скупштине увек има времена и ако СПС настави политику диктата, биће, богами, и добрих повода. Најзад, ако опозиција увесељава комунистичку већину, ова у много већој мери и с неупоредиво већим успехом увесељава српски народ.

ТРИЈУМФ ГРАЂАНСКЕ ЖРТВЕ

Шта је био разлог да одете у Британију и каква је била Ваша оптика у сагледавању одаке овдашњих догађаја?

— Након 1968. године био сам у истом морбидном расположењу у коме сам био 1946. А то је, душевно, неизоставно изискивало образовање неке тајне антидржавне организације (за мене би била четврта по реду). Како други услови — године, породица, наклоност комфору, књижевне амбиције — нису за илегалу били повољни, и како ми се није поново у затвор ишло, изабрао сам Лондон. Такође врсту затвора. Туђина је — затвор, верујте ми. Удобнији, наравно, безбеднији, свакако, кориснији и уноснији, сигурно, али у крајњој линији ипак врста — изолације. Поготову ако за 20 година боравка у Лондону одете у Британски музеј само ако вас натера досадни гост из Београда, гост коме не смете признати да у Лондону за све те године нисте видели ни оно што је он видео за две недеље. Што се тиче моје оптике, она се види из мојих књига „Писма из туђине“, „Нова писма из туђине“, а нарочито из, у издању Дерета, тек изашле: „Последња писма из туђине“. Мени се лично чини да сам сјајан узорак пословице „Максим у Загреб, Максим из Загреба“.

У романима „Ходочашће Арсенија Његована“ и „Златно руно“ појављују се многи ликови представника српске грађанске класе. Како видите њену улогу у предратном и поратном периоду?

— Тешко биолошки оштећено у протеклим ратовима, у европском смислу класно-грађански још нехомогенизирано, у модерном недовољно дефинисано као заједница класне културе, идеја, одгоја и интереса, суочено с међунационалним неспоразумима једне очигледно промашене Југославије, српско грађанство није успело да за тако кратко време од двадесетак година стекне довољно отпорне моћи како би се ефикасно одупрло искушењима европске кризе до 1941. и искушењима тзв. пролетерске револуције, обавијене под провидном образном народноослободилачке борбе, нити је у грађанском рату (1941—1944), ни у земљи, ни у изгледу било на нивоу своје историјске мисије. Од

1944. — а и раније, током рата, наравно, — истребљивано је физички, материјално осиромашавано, морално руинирано, политички дисквалификовано. Посед, Прошлост, Потомство, престало је бити њеним душевним и моралним кључем. Посед је пропао, Потомство страдало. Остала је једино Прошлост од које ексклузивно живи само оно што будућности нема. Српска грађанска класа коју сам описивао више не постоји. Остале су једино њене трајне вредности које се сада обнављају у савременијем облику. И у томе је њен тријумф. Малко морбидан, додуше, јер подсећа на тријумф човека који умире, гледајући како му његов убица узима лик и преузима његове идеале, идеје, циљеве, а да против тога убице ништа не може предузети.

КОМПРОМИС КАО СУДБИНА

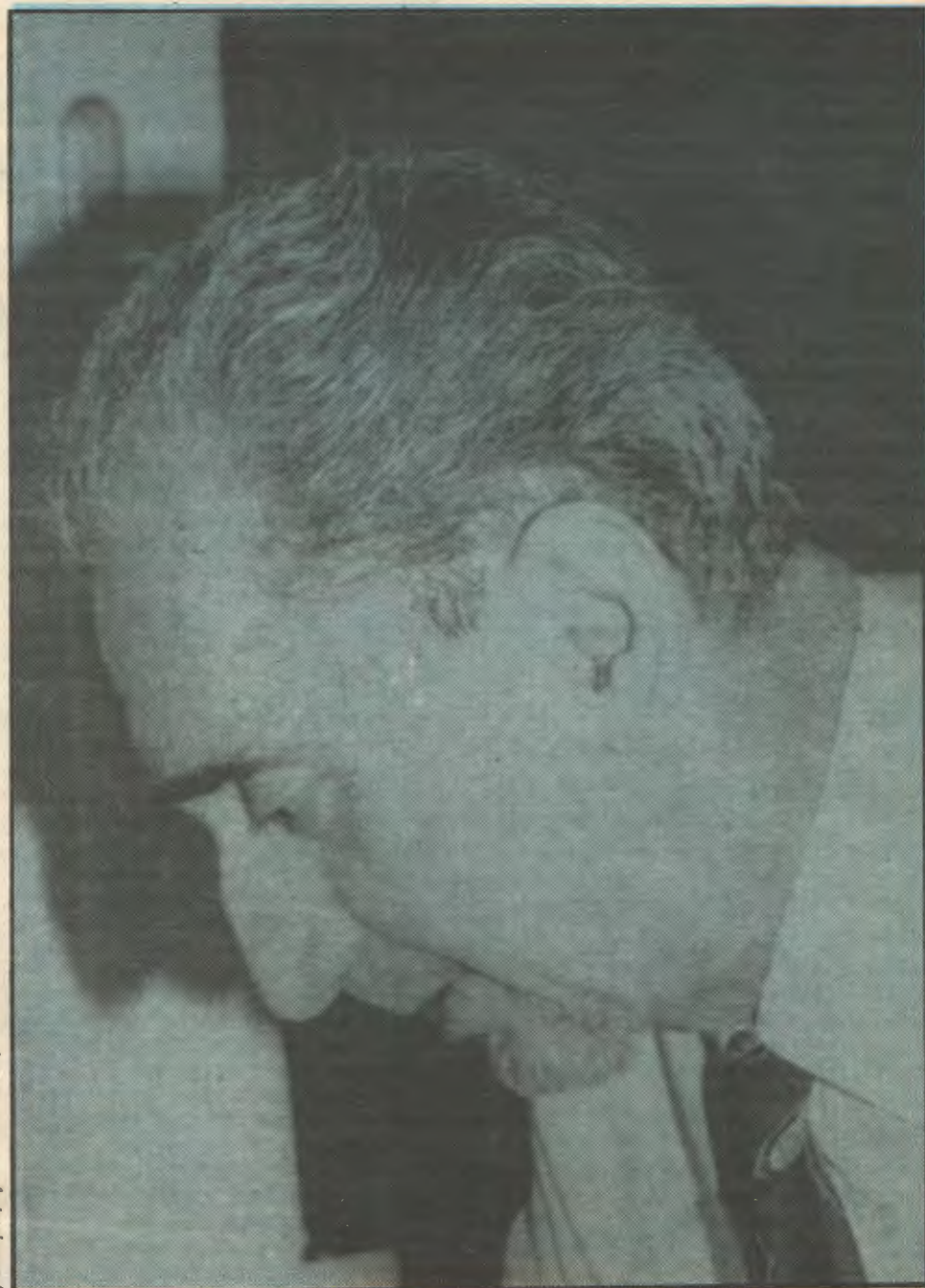
У време мартовских догађања, са Теразијске чесме обратили сте се студентима заједно с члановима Одељења за језик и књижевност Српске академије наука. Шта је с осталим одељењима? Како видите место и улогу САНУ у српској политици и култури данас?

— Остала одељења САНУ нису тог дана имала редовни састанак. Да јесу, верујем да би нам се већина академика придружила. САНУ је стара српска културна и научна установа, госпођо. Част ми је што јој припадам. Међутим, није на мени да судим о њеној улози у животу нације. Такво право има само нација. Шта смо када урадили и како смо то чинили, већ ће нам се за времена само по себи рећи. С друге стране, иако припада истој институцији, члан Академије није обавезан да дели неко опште и заједничко мишљење о било чему, јер њега, осим изузетно, и нема. Сваки се члан САНУ, као и грађанин у нормалном животу, опредељује према савести и свако за себе пред собом и својим народом одговара.

Како објашњавате чињеницу да Вас нису забрањивали и да сте успели да све што сте написали и објавите у земљи?

— Претпостављам да сам био умиљатији од других непријатеља. Шалу на страну, ко Вам каже да ме нису забрањивали? Једино ја поводом тога нисам ударио у добош. А ударао нисам, јер сам знао да ако данас нешто не објаве, објавиће сутра, па како за мене време није линеарно и све се истовремено догађа, сасвим је свеједно да ли је нешто било или ће тек бити. Непосредно пошто ми је 1970, после НИН-ове награде за „Ходочашће“ враћен пасош који ми је претходне године одузет да би се спречио мој одлазак у Енглеску — породица ми је отишла — две су велике издавачке куће раскинуле са мном све уговоре и тако за пет година онемогућиле штампање четири моја романа, од којих ће касније неки добијати награде, а по другима бити снимани филмови. О осталим бројним неприликама и ситуацијама пизмама нема смисла ни говорити.

На колики је степен компромиса морала да пристане интелигенција у послератном режиму? Има ли истине у тврдњама неких Ваших прогоњених колега да је систем одгајао бона фиде опозицију зарад светске јавности, а да је права опозиција била при-

фотографије: Александар ТАНАСИЈЕВИЋ

нућена да оде из земље или да никад не угледа ниједан једини штампани свој редак?

— Што се мене тиче, уколико је организовање тајног удружења за „обарања уставног поретка оружаном борбом“ нека од режима одгајена бона фиде опозиција, то би била интересантна новост и за мене, а верујем и за режим. А без извесних компромиса у овој и оваквој земљи једноставно нисте могли опстати. Само убијени или одбегли нису их правили. Сви ми остали јесмо. Ко већи, ко мањи. Ствар је једино у томе јесмо ли и колико другогме тиме хотимице или нехотице штету нанели. Губитак самопоштовања не рачунам, јер то је нешто с чиме свако од нас сам мора на крај изаћи. Систем је свакако покушавао да укроти или бар неутралише домаћу опозицију алтернативним, али комплементарним пацификаторским методама притиска, попуштања,

терора, уцене, па понекад и корупцијом, методама уобичајеним у тоталитарним системима. Свакако је, дакле, постојала и тзв. безопасна, „бона фиде“ опозиција (псеудоопозиција), али у борби за слободу није имала значаја, те је сасвим претерано рећи да отпор који су многи интелектуалци у земљи режиму пружали има мању вредност од отпора који је потицао од демократа изван земље.

Шта је за Вас српство?

— Народ у коме сам се родио, народ у коме ће се, надам се, рађати и моји потомци.

РАЗГОВАРАЛА: Славица ЛАЗИЋ

МИСТЕРИЈЕ: ТРАГОМ ЈЕДНЕ НЕДОВРШЕНЕ АФЕРЕ

КОМЕ ЈЕ ББ ДД КУМ

Мистериозна и необјашњена смрт Нашида Даутовића, директора Службе за односе са иностранством Београдске банке ДД, који се прошле године удавио на телавивској плажи, може се повезати финансијским пословањем и катастрофалним стањем ове куће. Барем дежурни сумњичавци тако мисле.

Прошле године у Израел је отпутовала делегација Србије у пријатељску посету својој салатничкој браћи. Домаћини су били изненађени бројношћу гостију, а у Србији су Милошевићеви пропагандни штабови ову посету уздизали на највиши могући ниво, приписујући Слободану Милошевићу историјски потез, којим ће, тада се тврдило, Србија добити моћног и јаког савезника, са којим ће наступати на светској сцени. Осим гостољубивих представника владе Израела, који су остали изненађени чињеницом да им је у госте дошло пар стотина грађана Србије, и српска јавност је остала изненађена понашањем чланова делегације у Израелу, која се из Тел Авива вратила са једним чланом који је путовао у ковчегу.

Бележимо службену вест Танјуга:

„У понедељак, 4. јуна 1990. године, у Тел Авиву, недалеко од хотела у коме је одсео, утопио се **Нашид Даутовић**, директор Службе за економске односе са иностранством Београдске банке ДД, што је потврђено сертификатом надлежног органа из Тел Авива. Даутовић је у Израелу боравио као члан привредне делегације СР Србије.“

ПРАЊЕ НОВЦА

Смрт Нашида Даутовића отвориће многа питања на које још званично није дат одговор и реалним се показује сумња да је господин Нашид Даутовић платио главом, јер је као банкар на важном банкарском месту много знао и да је уклоњен као опасан сведок.

Пођимо редом.

Београдска банка ДД, показало се већ крајем прошле године, у дубиози је од неколико милијарди долара! Са њених рачуна је подизано много новца без покрића. У „Српској речи“ смо већ писали да је по налогу бившег министра српске полиције г. Радмила Богдановића у септембру прошле године непостојећи радник Републичког СУП-а Србије подигао 1,8 милиона долара са правом да их може пренети у иностранство. Новац је исплатила благајна Београдске банке ДД. Колико је још таквих исплата било, тешко

је овим текстом утврдити. Нарочито су проблематична пословања Београдске банке ДД са иностранством, и јавна је тајна да се преко београдске банке „оперу“ многе, енормне, своте „прљавог новца“.

Опасни сведок мутног пословања Београдске банке **Нашид Даутовић**, као руководилац Сектора са пословањем са иностранством, био је под посебним надзором српске полиције.

Пословању Београдске банке ДД српско руководство посвећивало је нарочиту пажњу, а увид у пословне резултате и резултату коју имао је изузетно мали број људи.

За мање упућене навешћемо да је својевремено генерални директор Београдске банке био господин **Слободан Милошевић**. Његово ступање на политичку сцену Србије пратиће и платиће Београдска банка.

У овој банци остали су његови људи, међу којима је највернији **Миодраг Зечевић**, данашњи њен представник у Паризу, и госпођа **Борка Вучић**, директорка представништва у Никозији на Кипру.

Бранко Миљевић, генерални директор Београдске банке жестоко био се замерио господину **Миодрагу Зечевићу** у Паризу, одбијајући да потпише његове рачуне и парафира уговоре које је закључивао Зечевић на штету банке.

Смрт **Бранка Миљевића** била је изненадна. Умро је од инфаркта, а обдукција никад није била обављена, нити о томе постоје ваљани резултати. За вршиоца генералног директора именована је госпођа **Борка Вучић**, а потом је у редовном поступку на њено место постављен **Љубиша Игић**, у то време члан Председништва СР Србије.

Са Игићем на челу, Београдска банка ДД доћи ће до губитка од 5,5 милијарди долара, који мало ко уме да објасни.

СВЕ ЈЕ ПОВЕЗАНО

Боље упућени знају да се „прљаве паре“ најлакше перу преко Кипра. Ова држава је заинтересована да има у својој земљи што више пара, па светска мафија углавном у овој

земљи има своје пословнице преко којих „перу“ новац. Међу њима су и господа из Београдске банке, коју на Кипру представља госпођа **Борка Вучић**. Са њеним пословањем није се слагао ни господин **Нашид Даутовић**, као руководилац Сектора за девизно пословање са иностранством, јер госпођа Вучић послује на начин (без папира и доказа о пословању), каквог сигурно је, нигде у свету нема.

Можда је и то један од разлога што од историјске сарадње са Израелом нема, тако рећи, ништа. Када се сумира „учинак“ у економским односима Србије и Израела, лако је закључити да су економски ефекти посете делегације од толико људи минорни.

Пословањем господина **Миодрага Зечевића** у Паризу и заштитом коју му пружа г. Слободан Милошевић бавили смо се у неколико бројева „Српске речи“. У Зечевићевој сенци је поменута **Борка Вучић**, моћни човек клана, али и **Боривоје**—**Бора Милошевић**, рођени брат г. Слободана, председника Републике Србије, који је на „скровитом“ месту помоћника директора моћне спољнотрговинске фирме „Интерекспорт“.

У Србији се преко ове чињенице олако прелази. А, можда и не може другачије.

У овом светлу и изненадни „нестанак из живота“ господина **Нашида Даутовића** може послужити као прворазредно питање.

Из састава делегације Србије која је прошле године посетила Израел, за разговор о смрти Даутовића били су спремни једино београдски адвокат **Сава Анђелковић** и генерални директор **ББ г. Љубиша Игић**.

У изјави за сарајевске „Наше дане“ **Анђелковић** је изјавио:

„Били смо смештени у хотелу **Карлтон** у Тел Авиву. Због обавеза нисмо се видели, изузев на оброцима и при случајним сусретима на рецепцији. Тако је било и у понедељак, 4. јуна. Генерални директор банке **Љубиша Игић** и ја смо се срели на рецепцији и он ми је саопштио да су чули да се неко удавио у мору. Истовремено је рекао да тог поподнева није видео Даутовића, иако су имали пословни договор. Даутовићево одсуство било је и за **Игића** изненађење, јер је Наши изузетно одговоран и тачан. Због тога је **Игић** и изразио сумњу да би утопљеник могао бити **Даутовић**, јер је тог дана управо **Игићу** говорио да ће отићи на купање. Замолио ме је **Игић** да се ја као адвокат укључим и пријавим нестанак **Даутовића**. Саветовао сам га да то сам уради, јер сам имао неодложну вечеру са пословним партнерима. Тако је и било.“

Игић је пријавио нестанак. Док сам био на вечери израелска полиција је затражила од Игића и осталих чланова делегације да оду у мртвачницу и покушају идентификовати леш. Учинио је то директор Београдске банке. Његове сумње, на жалост, показале су се тачним. Утопљеник је био Нашид Даутовић. Чим сам се вратио са вечере у хотелу су ми рекли да се Даутовић утопио. Желим нагласити да су и пре идентификације израелски стручњаци утврдили да је дошло до смрти утопањем. Дан пре него што је несретно окончао живот, Даутовић је био са нама на базену хотела. Тада ми је рекао да је изгорео од сунца и да се један дан неће излагати сунчевим зрацима. Љубиша Игић ми је причао да су се тог несретног дана растали на рецепцији хотела. Звао га је Даутовић да оду на купање на мору, али Игић није желео. По свему судећи Даутовић је отишао сам".

ЧУДАН ОДНОС

У изјави адвоката Анђелковића много се спомиње име Љубише Игића, и адвокат га, можда несвесно, чини основно сумњивим да је умешан у Даутовићев нестанак. Сам Игић у изјави за лист „Новости ПЛУС“ дао је специјалну изјаву:

„Тачни узроци смрти остали су непознати, јер аутопсија на захтев породице Даутовића није извршена. Претпостављам да је био преморен, јер смо тог дана радили све до 16 часова и требало је да наставимо поново у 18 часова. Таласи су били јако велики, а можда је Даутовић и пренагло ушао у воду, па му је срце отказало. Не знам зашто је сам отишао на купање. Сам сам отишао да идентификујем његово тело и колико сам приметио никаквих трагова насиља није било. Мислим да основа за даљу сумњу нема. Поједини чланови делегације су сматрали да би требало због овог одустати од неких планираних приредби. Међутим, сложили смо се да то не чинимо, јер Даутовићева смрт није политичке природе“.

Узгред да напоменемо да су господин Сава Анђелковић и Љубиша Игић стари знанци, обојица су рођени Нишлије.

Дате одвојено, Анђелковићева и Игићева изјава су контрадикторне. О томе ће у прилогу и неке друге, за сада неспорне чињенице.

Када је обавештена о Нашидовој смрти преко новина, породица Даутовића, која живи у Пријеполу, Бродареву и Пљевљима, звала је Даутовићеву супругу Цану у Београд, али је она одбила сваки разговор са њима на тему Нашидове смрти.

Чудан је и однос српске делегације и званичника према смрти покојног Нашида. На аеродрому Сурчин делегацију су дочекала културно уметничка друштва, певало се и играло, а родбини покојног Нашида Даутовића нико није изјавио ни саучешће, чак ни Љубиша Игић, коме је Нашид био сарадник на послу. Истим авионом допремљен је и затворен ковчег коме родбина није могла прићи. А и у Нашидовом стану нису били пожељни, а супруга Цана је била хладнокрвна, као да није реч о смрти њеног супруга, са којим је живела у браку 27 година и имала две кћери.

Један од Даутовића сведочи:

„Стан Нашидов је будно чувала полиција у цивилу. Разговор са Цаном господин ИГИЋ је обавио у четири ока, а просторију, односно собу у којој је он водио разговор чувала су два агента, видно наоружана. У нашој жалости ми смо били од полиције малтретирани, прећено нам је да држимо језик за зубима, а ни на сахрани, коју је обезбеђивала полиција, нисмо могли добити реч, да се опростимо од нашег покојника“.

Узалудни су били напори породице Даутовић да осветли Нашидову смрт. Обдукција, која није извршена ни у Тел Авиву, није урађена ни у Београду, мада је Законом о кривичном поступку обавеза истражног судије да када је наступила насилна или трагична смрт, без обзира на делу земље или у иностранству, захтева аутопсију.

Нашидова смрт је одјекнула у Полињу, па је 1350 грађана потписало петицију тражећи истрагу о Нашидовој смрти. Огласио се и председник СО Пријеполје Љубиша Вуковић, који је дописом број 711-4/90 од 9. јула прошле године упућеном Извршном већу Србије, републичком секретару за економске односе са иностранством, Републичком секретаријату за правосуђе Србије, између осталог написао: „Оцењујем као оправдано и нужно да се од стране надлежног републичког органа изда званично саопштење и у складу са законским поступком омогући родбини да се увери у истинито стање везано за околности ове смрти...“ — пише председник Вуковић, напомињујући да су већ наступиле одређене политичке последице, па одговор треба пружити у што краћем року.

Реч је, дакле, о смрти која нема везе са Нашидовим пореклом, јер се, видљиво је и председник општине Пљевља, који је Србин, залаже да се испита ова мистериозна смрт.

За разјашњење ове енигме може послужити и изјава Нашидове кћерке Александре која данас живи у Паризу. Она се, каже, сећа да је отац био против одласка у Израел, и да су на дан одласка делегације по њеног оца дошла блиндирана кола, и да су га неки људи насилно одвели, казали су, на аеродром у Сурчин!

После Нашидове смрти његова млађа кћерка примљена је на рад у Београдску банку, мада није испуњавала услове конкурса.

ИСТИНА ЋЕ ПОБЕДИТИ

Анализирајући изјаву кћерке Александре да је њен тата одведен блиндираним колима, да се њој жалио да није вољан да иде у Израел, а да су га у Тел Авиву видели само Анђелковић и Игић, и да није дозвољена аутопсија, а да су сахрану обезбеђивале јаке полицијске

снаге, постаје основана сумња да је Нашидова смрт била насилна. Ту сумњу потврђује и врло нелогична изјава кључног сведока Игића. Он је тврдио да је тог дана са Даутовићем радио све до 16 часова, да их је наставак посла очекивао од 18 часова, да су на мору били изузетно велики таласи. Ако се томе дода да је адвокату Анђелковићу Даутовић изјавио да се тог дана неће купати, остаје нејасно како се онда нашао у мору, и то сам, у време када је море дивљало. И, још узгред треба напоменути да је после 16 часова делегација ишла на ручак. За два часа паузе тешко је претпоставити да би Нашид успео да оде на ручак, да потом оде на купање и да се потом врати и припреми за наставак разговора који су га очекивали. А за њега Игић тврди да је био одговоран.

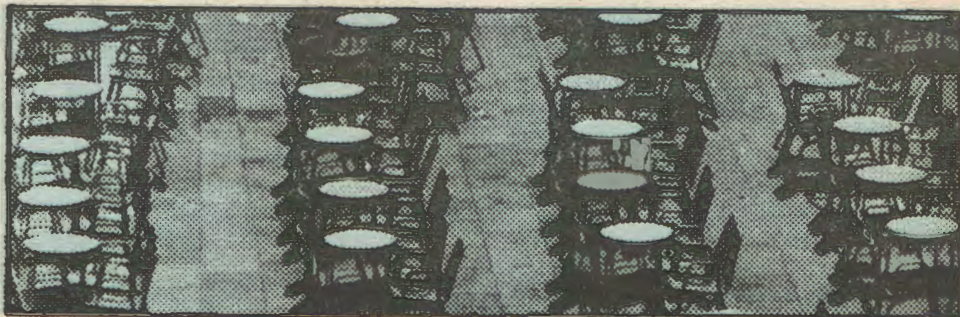
Истражни судија београдског Окружног суда има сасвим довољно доказа и законски је обавезан да нареди ексхумацију и одреди да се изврши аутопсија леша. Чудна је изјава да је Игић био обавештен, како сам признаје да је Даутовић „нестао“ и да је он посумњао да је реч баш о његовом лешу. И, зашто на идентификацију није позван неко други из чланова делегације, а зна се да Игић није био вођа делегације, па израелска полиција није службено са њим ни могла да контактира. И, питање је за Игића, откуд он зна да је израелска полиција изјавила да је посредни давленије, кад аутопсија није била извршена? Осим, ако није у убиству учествовала.

Београдској банци је ЈАТ испоставио рачун за седам авионских карата, мада је у Израел путовало осам радника ове банке, укључујући и Нашида Даутовића. Да ли је, поставља се питање, Даутовић уопште и путовао у Израел.

Разјашњење Даутовићеве смрти доврше наше потомке на траг деловању породице која држи у рукама паре српске привреде и одлучује нашим судбинама. Наши потомци ће, ако то ми већ не можемо, открити како се пословало нашим парама. Одговориће и на питање да ли су покојни генерални директор Бранко Миљевић и Нашид Даутовић склоњени јер су сметали пословању породице. Важни људи Београдске банке доставили су нам ових дана обимну документацију о мућкама у овој банци. Очекујемо да ће се о томе повести расправа и у Народној Скупштини Србије. Ако неко и од нас који „чачкамо мечку“ изненада скончамо, сматрајте то доприносом да се раскринка породица која тако дрско у Србији свемоћно хара, доводећи милионе грађана Србије на ивицу опстанка и глади.

Истина ће победити.

Милован БРКИЋ

ХОЋЕ ЛИ КОМУНИСТИ ОПЕТ ОТИМАТИ ОД КАРАЂОРЂЕВИЋА?

ШУПА ЗА ЉУБАВНО ГНЕЗДО

Зашто је општина Стари град покушала да провали у поткровље у згради број 7. београдске Улице Ђуре Јакшића? Станари зграде у којој живи и кнегиња Радмила Карађорђевић организовали тронедељну стражу на капији
Посреди је мућка — тврди „извршитељ“ општине

закувало, пуномоћнику Скупа станара навести је да је „ПОСРЕДИ ИЗГЛЕДА НЕКА МУЋКА“. Ја с тим немам ништа. То су ми они одозго наредили. Пошто сам видео да у згради станује и Радмила Карађорђевић, дижем

Нико у овој земљи не треба подсећати шта су све комунисти отели Карађорђевићима. Од покретне и непокретне имовине, разних уметних, непроцењивих вредности па коначно до саме власти, једноставно су себи преписали, наравно у име народа и револуције. Ипак, све то данас можда и не би била нека ствар за подсећање да баш овог пролећа, ових дана, у сред Београда иста та „народна власт“ није себе срзала дотле, да једној старој Карађорђевићки отима најобичнију ШУПУ на тавану. Али, кренимо редом.

КОМЕ СЕ У ОПШТИНИ ЖУРИ?

Станари зграде број седам у београдској Улици Ђуре Јакшића, већ данима организују праву стражу на капији. Оно што чине покушај је „одбране“ тавана од самовоље општинских власти које су пошто пото, мимо закона и прописа, решиле да у том простору сазидају два стана. Све то можда не би било ништа необично за „велеградске стамбене (не) прилике“ да се читава правна заврзелама са општином Стари град није одвијала вртоглавом брзином, што је потпуно необично за домаћу комуналну бирократију. Стога се одмах наметнуло питање коме се то толико и зашто жури.

А још и то, да је станар на првом спрату — кнегиња **Радмила Карађорђевић**, удовица несудећег престолонаследника Ђорђа, старијег брата краља Александра. Жена, која само игром судбине није постала краљица.

Читава прича почела је прошле године, када је Општина Стари град, на основу своје одлуке, решила да таван у поменутој згради претвори у два стана. Одмах је за инвеститора одређена и стамбена задруга „Косово“, а за заплет је веома важно напоменути да је њен члан и извесна грађанка **Љиљана Ракић**.

По закону Општина је била обавезна да прибави мишљење Скупа станара (које је додуше ништа не обавезује) без обзира што је зграда фактички у њеном власништву. Јер, таван се третира као заједничка просторија, коју користе сви носиоци станарског права, и ту држе своје ствари у ограђеним „шупама“. То своје „право“ наравно користе и госпођа Ка-

рађорђевић, којој је то једини преостали простор где је могла да склони неке своје успомене.

КАДИЈА ТЕ ТУЖИ, КАДИЈА ТИ СУДИ

Правни заплет настаје од часа, када је Секретаријат за комунално стамбене односе игноришући мишљење станара донео првостепено решење, односно утврдио право инвеститора да крене у грађевинске радове. О такој одлуци (решењу) Општина је била дужна да поново обавести станаре, јер по закону, они у одређеном року имају право жалбе. Међутим општина ни то није учинила, људи нису имали појма шта се „кува“ и какво је решење донето, па се наравно нису ни могли жалити. У међувремену, „захваљујући тајном и фантомском поступку веома битних људи на Старом Граду, решење је постало правоснажно! По систему кадија те тужи, кадија ти суди.

Наставак приче поприма драматичан привук од оног часа, када пред Јакшићеву седам стижу извођач радова, који на основу мистериозног „решења“ покушава насилно да уђе у зграду и унесе грађевински материјал. Потом на лице места стиже и такозвани **ИЗВРШИТЕЉ** из Општине, извесни Срба и покушава да убеди станаре да извођаче морају пустити унутра. Ови наравно неће ни да чују и од тог часа организују даноноћну стражу на капији.

На сцену сада ступа и правна служба Секретаријата за комунално стамбене односе (надлежног органа за читав овај случај) која након свих ових непријатности, тек пре пар дана налази за сходно да позове станаре и са њима „поразговара“. Том приликом они су још једном предочили да никаква решења написана „извечери у тајности“ наравно не уважавају. Госпођа **Светлана Ђерић**, општински правник, грдно се међутим „чудила“ како је могуће да људи мистериозан папир нису примили, да би већ сутрадан издала ново РЕШЕЊЕ, којим се станарима Јакшићеве 7 налаже да одмах испразне таван.

У свему томе за истину је можда од правосудног значаја личност општинског **ИЗВРШИТЕЉА** Србе. Када је схватио шта се и како

ЛАМБАДА У ПОЛИТИЦИ

У просторијама Социјалистичке партије Србије, иза затворених врата, одржан је у суботу 27. априла брифинг са уредницима куће „Политика“ господом **Александром Прљом** и Слободаном **Јовановићем**, и уз присуство генералног директора РТВ Београд **Ратомира Вица**, директора Телевизије Београд **Велимира — Веце Лукића** и главног уредника **Александра Аврамовића**. У име СПС-а са уредницима су брифинговали руководиоци ове партије **госпођа Радмила Анђелковић**, **Владимир Штамбук** и **Радосмил Смилковић**.

У срдачијој атмосфери, пуној међусобног уважавања и разумевања, партијски другови су „одредили правце деловања информативних гласила на провођењу политике победничке странке на изборима“.

Руководници СПС-а тражили су од својих партијских другова који се налазе на уредничким местима да се заложу да социјализам у Србији „добрије пуно афирмирају“. Заклињући се да ће остати верни свом партијском руководству и политици, господа уредници су посебно изнели свој став о даљем третману опозиције и њених предлога у својим гласилима. **Г. Прља** је чврсто обећао да ће, осим за Демократску странку, осталим партијама у Србији бити затворене странице „Политике“.

Девети март је био, или господа уредници мисле по старом.

Српски покрет обнове позваће, такође, на брифинг уредничку екипу. Ова „забава“ одржаће се 14. маја у просторијама СПО-а у улици **Андре Николића** број 4. Разговору са уредницима присуствоваће господин **Александар Чотрић**, аташе за штампу СПО-а, и господин уредницама биће предочен Кодекс новинара Србије. Од уредника неће нико из СПО-а тражити да се заклиње на верност било коме, осим да ће истинито обавештавати гледаоце и читаоце у Србији. О овом брифингу опширно ћемо писати у следећем броју.

М. Б.

ИСПРАВКА

У разговору са академиком Батом Михаиловићем, објављеном у броју 18, дошло је до техничке грешке па би уместо: „Колико знам, још је то од Светог Саве остало, Хиландар своја врата не може да отвори пљачкашима и злочинцима. Сигуран сам да Хиландар није позвао Милошевића...” требало да гласи: „Колико знам, још је то од Светог Саве остало, Хиландар своја врата не може да отвори пљачкашима и злочинцима. Не бих то даље коментарисао, сем да сам сигуран да Хиландар није позвао Милошевића...”

Извинјавамо се уваженом академику и читаоцима.

руке од свега — рекао је извршитељ.

Наравно да је знатижеља потпуно заголицана таквом изјавом. Каква мућка, ко мути?

Није ништа необично да Општине, па према томе и ова на Старом граду често раде на рубу, а понекад и са оне стране закона. У то нас дневно уверавају бројне сличне приче које никада не угледају новинске странице, само зато што је администрација моћна, а грађанин анониман, немоћан и мали, да мањи не може бити. Да се којим случајем догодило да кнегиња живи на неком другом месту, можда би се Јакшићева 7 већ надзиђивала. Овако срећом ипак неће тако лако ићи. Бар док се правно ствар не рашчисти.

Али, овај случај осим правне, изгледа да има и сасвим личну, такорећи емоционалну димензију. Наиме, један од два планирана стана у поткровљу Јакшићеве 7, намењен је госпођици с почетка приче — извесној Љиљани Ракић. А она је, како се по општинским кулоарима прича, у веома специфичној вези са председником општине, који то додуше неће још дуго бити, јер прелази на нову телевизијску дужност. Стога је сасвим људски и разумљиво, што је човек пожелео да „помогне” — док још може. Па макар то било (и увек било) на туђ рачун.

Туђе је најслађе. Током последњих 50 година то смо најочигледније могли да пратимо кроз комунистичке походе на Дедиње, Оплењак, Карађорђево, виле широм Југославије, комплетно намештене станове у најлепшим резиденцијалним деловима Београда (и других градова), присвајање свакојаке имовине, злата, имања...

МАЛА „СЛАТКА” РАЗБОЈНИШТВА

Потпуно је илузорна помисао да би све то неко могао избројати и сабрати, али да се ко ипак не би латио тог посла новокомунисти звани „социјалисти недавно су (наизглед) заузели „нови курс”. Сада ће мало глумити добродуха, па ће сељацима обећати враћање отете земље а грађанима заголицати наду да ће се у неком наредном миленијуму докопати својих станова и кућа. Тек толико да залуде народ и одврате му пажњу од стварних (малих „слатких”) разбојништава, од којих ни за педаљ не одустају.

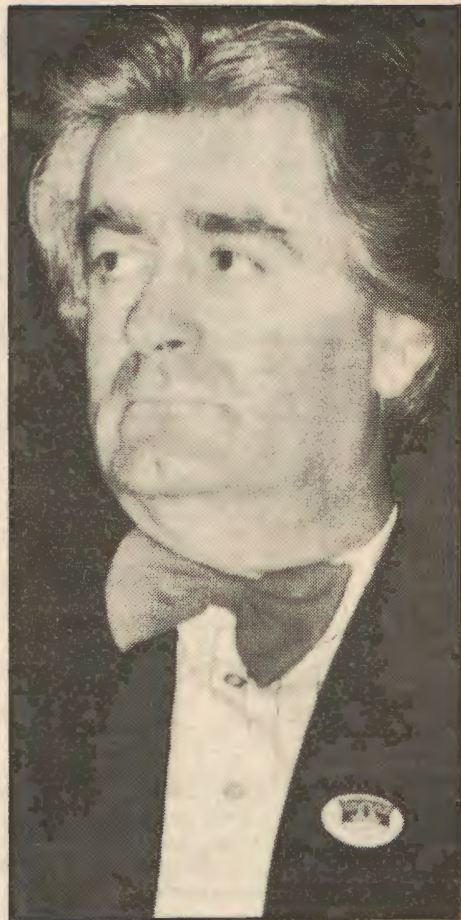
А Карађорђевићи? Шта ће бити са њихо-

вом имовином?

Тек су ту лажљива уста препуна слатких речи. Осим гласног истицања „огромне жеље” да се читава ствар праведно разреши, српске комунистичке власти се посебно задржавају на овој теми када је неко од страних гостију у прилици да их чује. Те вратиће ово, те иселиће се оданде... а списак је веома дуг: Оплењак, Бели Двор, палата у Пионирском парку у којој сада седи Слободан Милошевић, станови, куће, имања, виногради, ловишта...

Та психологија је, изгледа, неизлечива. Али то и не би био тако велики проблем, да се људи саздани од материјала од каквог је и господин Аврамовић, сутра неће наћи у улози да на некој општинској „свечаности” уприличеној поводом неке велике „победе”, галантно најаве враћање „НЕПРАВЕДНО ОДУЗЕТЕ ИМОВИНЕ У ПРВИМ ПОСЛЕРАТНИМ ГОДИНАМА”. Све то, наравно у уверењу да ће за сопствени оновременски хоштаплерај, зарад националног мира, бити амнестирани. Такву хипокризију система, нико нормалан у овој зељи више не сме да прашта.

Д. СИМИЋ

КАРАЋИЋ ИЛИ ДОПРИНОС ТЕОРИЈИ ЦИНКАРЕЊА

„Мишљења сам да опозиција треба да владајућу партију ПОТКАЗУЈЕ народу и коригује њено понашање, а не да захтева да уместо победничке странке она дође на власт.” Аутор ове мудре и надаре оригиналне мисли је нико други до Радован Караџић председник СДС за БХ. Обелодањена је у Вечерњим новостима 28. априла ове године. Мисао је пољивалентна и као таква заслужује да уђе у уџбенике политичких и правних теорија као значајан научни допринос. Да видимо најпре шта значи појам ПОТКАЗИВАТИ. У Систематском речнику српскохрватског језика под одредницама 836, 856, и 857 — Речи сродне по смислу или бар блиске, стоје ове речи: потказати, приказати, провалити, денунцирати, пријавити, одати тајну, одати саучесника, издати, изневерити, шпијунирати, прекршити задату реч, цинкарити, вероломство, достављати, шпицовати, обавештавати, откуцати, откуцовати, вребатижбир, агент, сумњиво лице.

Дакле, како год обрнеш, по проишлагом Караџићу, први задатак опозиције јесте ШПИЈУНАЖА. Она ће лепо дојављивати народу шта смера владајућа странка, а народ ће се на време припремати да спремно дочека све одлуке и мере и да их беспоговорно спроводе. Мало је не-

згодно што опозиција мора денунцирати и вођу који је по Радовану „формиран државник” па цинкарење нема смисла. Чему цинкарење човека који се више не да формирати а уз то има „чврст и мудар став” у решавању српског државног питања. Зато је потпуно непотребно откуцовати вођу на начин како су то радиле неке новине објављујући слику вођиног сина час у овим час у овим разговорима. Кога ће вођа водити у Карађорђево, у Грчку, у Пожаревац, његова је ствар и нијачија више. По Уставу има право и на више од тога. Ако неко сумња нека пита другове: Ратка Марковића, Слободана Вучетића и Будимира Кошутућа, главне српске уставотворце.

Ако се све удеси како предлаже љекар Караџић, онда је стварило глупо да опозиција јуриша да осваја власт. По друштво је боље, а и стабилност је сигуранија на дужи рок, ако победничка страна остане вечно на власти. Сви ће до савршенства савладати своје улоге. Владајућа странка ће научити да влада а опозиција ће постићи врхунске резултате у цинкарењу, тако да такорећи неће бити тајни. Биће то једино срећно друштво састављено од сјајних властодржаца и овејаних цинкароша. А шта нам више треба?

Милорад ДАНИЛОВ

НЕВЕРОВАТНЕ ПРИЧЕ: МИЛИЦИЈА, СУД И ПОЈЕДИНАЦ УДАРАЦ ПО ГЛАВИ СТАНОВНИКА

Ово је кратка прича о Бранку Писарићу, човеку који није учинио ништа, и због чега му се, по оцени суда, није догодило — ништа.

Н еко је гадно оклеветао Бранка П. у тој мери, да су једног давног 21. децембра 1988. на врата његовог стана, без икакве претходне најаве, бацила тројица припадника земунског ОУП-а, чврсто решена да по било коју цену испитају веродостојност клевете. А клевета се састојала у следећем: тих прохладних зимских дана у Земуну је почињен невиђен злочин — у згради која се налази у Улици Драгана Ракића 49, обијен је подрум из кога је настала читава кеса ораха, као и пар штапова за пецање. Сумња је, по пријави анонимног достављача, пала баш на Бранка П. Једина околност која је Бранка П. повезивала са овом тешком крађом, била је та што његов отац станује у згради са похараним подрумом, као и то да је Бранко П. од раније познат органима гоњења због насилничког понашања, за шта је био осуђиван пре двадесетак година. Касније се све одвијало брзо, готово филмски. Једна нога испружена преко кућног прага (да се не затворе врата пред нежељеним гостима који нису били снабдевени било каквим налогом за привођење или сличним папиром), рука са уредно извађеном службеном легитимацијом, доручак остао на столу... и Бранко П. се за тили час нашао у просторијама земунске установе, које су прво свратиште онима што се огреше о закон, или не поштују императивне норме друштва. Бранку П. у први мах није било јасно за шта је осумњичен (или боље, окривљен, јер су од почетка с њим поступали као са злочинцем, чија је кривица давно доказана). Како самим тим није знао ни шта треба да призна, довео је себе у врло неугодан положај да непризнавањем почињења акта за који није ни знао да се десио, изнервира раднике ОУП-а, који су били мишљења да један информативни разговор не сме тећи на тај начин што испитивана странка непрестано ћути или пориче кривицу. Истина, они су му по-

магали непрестаним упадицама типа „ниси ти никаква цвећка“ или „само ти лепо признај, знаш већ шта“, а када су видели да речи не помажу, један од њих прешао је на дело. У тренутку док је Бранко П. седео и ћутао (јер је мислио да има право на то), груба шака га је са леђа ухватила за оковратник, а другом је добио снажан ударац у ухо, након чега је одвучен у подрум, где је задржан још неколико часова. После тога, пуштен је кући такође без икаквог образложења, и тиме је случај обијеног подрума за ОУП, бар што се Бранка П. тиче, био завршен. Следећег јутра, Бранко П. је помоћ затражио у земунској болници, где је добио извештај лекара специјалисте, на основу чега је (уз даља испитивања), судски вештак неколико месеци касније закључио да се радило о тешкој телесној повреди.

ОЦЕНЕ И ПРОЦЕНЕ

Бранко П. иначе се зове Бранко Писарић, станује у Вртларској улици у Земуну, и познат је као човек који није успео (као ни многи пре њега), да мачем заустави рад ветрењаче. У пролеће 1989. поднео је IV општинском суду кривичну пријаву против Предрага Јеремића, радника ОУП-а Земун, због кривичног дела тешке телесне повреде из члана 54. КЗ СР Србије. Његов ход по мукама трајао је тачно две године. Пресудом Окружног суда од 16. априла 1991. године, оптужени Јеремић Предраг ослобођен је од оптужбе „да је дана 21. децембра 1988. године око 9⁰⁰ часова тешко телесно повредио оштећеног Писарић Бранка на тај начин што га је у Земуну у просторијама ОУП-а Земун песницом ударио у пределу леве стране главе, наневши му тешку телесну повреду у виду трајног оштећења левог слушног нерва и крвног подлива левог очног угла“. За целокупни имовинско—правни захтев, Бранко је упућен на парницу, и тиме би његов случај био дефинитивно закључен.

Да ли је тако? Може ли Бранко, прво као осумњичени у једном догађају, а потом као тужилац у спору поводом истог догађаја, остати задовољан чињеницом да су из свега обе стране изашле као невинне. Он, чија је евентуална кривица тек требала да се докаже (а као метод преурањеног признања послужило је застрашивање и физичка принуда), и коме је, уместо презумпције невинности, од почетка нуђена претпоставка кривице. И она друга страна, од државног апарата овлашћена да допре до материјалне истине, али не бирајући ни путеве ни средства да до сазнања дође.

Хеуристичка криминалистика се одликује слободом акције, слободним избором и употребом средстава и поступака у откривању и

расветљавању кривичног догађаја. Она није везана ни ограничена одредбама кривичног процесног права. Међутим, и у њој су забрањени, нечовечност, безобзирност и обмана.

Последица прекорачења дужности службеног лица при вршењу информативног разговора, у случају Бранка Писарића била је тешка телесна повреда (узгред, било би крајње време да се објасни јавности, а поводом мартовских догађаја, постоје ли законске границе малтретирањима којима су људи изложени при таквим „разговорима“ са припадницима полиције).

РАНЕ И НЕПРАВДЕ

Ту се Бранко нашао пред нерешивом енигмом: како путем правосудних институција добити спор против лица, које је припадник органа објективно подведен (у правној државни) под законе. Ако је и истина да полиција ужива више дискреционе власти него судство (разлика условљена самом природом управе), још је већа истина да су управо полицијски органи ти који треба највише да сарађују са судским, а нарочито приликом расветљавања кривичних ствари. Можда је у име те сарадње суд поверовао исказима оптуженог и сведока (који су оптужбу порицали, а који су такође и радници полиције), а није сувише пажње обратио доказном материјалу, који је садржавао податке о Бранковом повређивању.

Ослобађајућа пресуда, што се Бранка тиче, могла би се тумачити само на два начина: његове повреде нема, не постоји, или њено постојање не стоји ни у каквој узрочној вези са поступањима окривљеног полицијца. Како је постојање повреде (и то као тешке), ипак недвосмислено утврђено, морала би се прихватити опција да она није проузрокована никаквом радњом окривљеног, што би на крају довело до једине могуће истине да се Бранко сам повредио (истог дана, и то тешко), ваљда само да би напакостио радницима полиције, а и сам суд довео у непријатну ситуацију. Признаћете, тако нешто себи би могла да уради само поремећена личност.

Бранко, на њихову жалост, није луд, мада су целим током суђења баш у то желели да га убеде. Само суђење је, по његовим речима, више личило на солидно режиране комаде из старих, добрих времена полицијске Русије (или Србије). У неким тренуцима питао се да ли је окривљен заправо он, јер се много више чепркало по његовој прошлости и садашњости, него по предмету суђења. Уз одбијање изузећа председника већа, Бранко је морао прећи и преко подсмева противничких сведока, непотпуног извештаја вештака, све до одустајања јавног тужиоца од даљег кривичног гоњења и оптужнице („с обзиром на резултате изведених доказа“!!!).

Бранко је прешао преко свега, али није одустао. Он ће своју правду покушати да задовољи „даљим приватним гоњењем“. Ваљда док не изгони истину, и не истера горчину која се у њему нагомилала и тишти га више него она рана, која ће временом ипак зацелити као што знамо да временом све долази на своје, па и спора правда... и да неправда боли више од сваке ране.

Мирослав ГАЛОЊА

ВИДОСАВ СТЕВАНОВИЋ, КЊИЖЕВНИК

СВЕЈЕДНО ЈЕ ИЗ КОЈЕ ДРЖАВЕ БЕЖИТЕ

Владо Готовац је робијао као хрватски националист. Сада се управо с националистима не слаже. Ђилас је комунистички дисидент, а сада се дружи са својим некадашњим жртвама. Српски либерали не прихватају новокомпоноване српске социјалисте. Некада неправедно осуђивани Шешел данас тајно осуђује људе на смрт. Донедавно сумњичени филозофи сумњиче сваког неистомишљеника, а признати хуманисти не признају читаве народе. До јуче забрањивани писци данас забрањују своје колеге. И ко ће се снаћи у том замршеном клупку?

Међу питањима која „опседају“ српску интелигенцију је и оснивање Српског националног савета. Како се ви према томе одређујете?

Никако. Није ми сасвим јасан циљ којем такво тело тежи, мањ ако није Окупљање Свих Срба Света Око Великог Вође. Не разумем став, нису ми познати критеријуми приликом избора. Нацрт Декларације једва сам дочитао — ни краћег текста ни више општих места. Уз све моје поштовање неколицине људи у том тиму, чини ми се да они играју **утакмицу на туђем терену**, а против домаћих противника, које прво треба измислити, потом демонизовати и, најзад, уништити. То је она, свима нама из детињства позната, борба против сенке коју сами стварамо. Писмо Вука Драшковића једноставно је и ефектно обесмислило читав тај посао.

Јединство? Добро. Али под условом да није само изговор за нови тоталитаризам где се класно просто замењује националним. Национално помирење? Изванредно. Али да се пре тога целат поклони пред жртвама и да их замоли за опроштење — и да одмах одустане од свог посла. Сви Срби у једној држави? Не може бити боље. Али претежна већина Срба и живи у једној држави која се зове Југославија (живе са другима и поред других) и степен њихове угрожености расте са бројем спасилаца. А шта ћемо са српском политичком и економском емиграцијом која се не смањује, која расте? Споредно је из које државе бежите, своје или туђе, битно је од чега и због чега бежите. Да не набрајам даље.

ЗАМРШЕНО КЛУПКО

Несугласице око састава овог надстраначког тела изнова подсећају на оптужбе за конформизам људи са имиџом дисидента, односно њихову улогу вентила социјалних незадовољстава?

Дисидентство, мислим, није позиција нити одликовање, већ стање у којем се неки људи

стално или привремено налазе. Није претерано важно да ли је својом или туђом вољом. Дисиденти су они који мисле друкчије од већине, од власти и међу њима су различитости природне — некима је то судбина, другима занимање, трећи глуме, а остали се ките туђим перјем. Има их и страдалника и помодара, оних који су против свих власти и режима и оних који једва чекају да се докопају власти. А прати их голема свита следбеника, егзегета, користољубаца и доушника.

Владо Готовац је робијао као хрватски националист. Сада се не слаже управо са хрватским националистима. Ђилас је кому-

нистички дисидент, који се дружи са својим некадашњим жртвама или њиховим синовима. Српски либерали не прихватају новокомпоноване српске социјалисте. Некада неправедно осуђивани Шешељ данас тајно осуђује људе на смрт. Донедавно сумњичени филозофи сумњиче сваког неистомишљеника, а признати хуманисти поричу постојање читавих народа. Забрањена својих колега баве се писци који су до јуче били забрањивани. Ко ће се снаћи у том замршеном клупку које се непрекидно отпељава и запетљава?

У време „Меморандума“ власт је САНУ приказивала као, малтене, полутерористичку организацију, да би потом постала оно што би требало да буде — свето место српске мудрости. Како објашњавате пад њеног угледа ових дана?

Не познајем прилике у тој кући, не занимам се за гласине и комплоте око ње. Али подсећам на ноторну чињеницу: та иста власт је направила САНУ и све време је држала на државном буџету, што је такође у реду. Свађе међу њима су изгледа биле само део породичних неспоразума. Ако се колективно — или преко појединих својих амбициозних чланова — петљала у дневну политику и при том изабрала погрешну страну, исто се тако може и распетљати — преласком на праву страну. Углед се тешко стиче и лако губи. А шта је таква установа без угледа?

ПРИПРЕМАЊЕ СОПСТВЕНЕ ПРОПАСТИ

Сликар Мића Поповић је недавно, исповедајући се у новинама закључио да су Срби пореклом изван Србије најдоминантнији у политици Србије и да је то политика по мери „динараца“. То, међутим, мора да понешто говори и о самим Србијанцима?

Сами Србијанци су невероватна мешавина разних и разнородних елемената, једна у крајњем збиру ипак здрава и конструктивна генетска збрка. Проналажење и очување свог идентитета платили су великим, неизрачунљивим људским и психолошким жртвама. Питомина и благост предела постали су некако део њихових личности, а трпељивост, упорност и повремене нагле, самоуништавајуће провале беса — њихове основне особине. Ако су кад што лукави и подмукли, нису до краја зли. Не рађају ни демоне ни анђеле, јер су подсвесно морални и склони хумору. Истовремено су весели и меланхолични. У себи чувају неисцрпну енергију тихе радљивости. Несклони су верском и политичком фанатизму, јавне лудаче више сажаљевају него што их се боје.

Све те ствари требало би да зна сваки политичар, да региструје свака озбиљна политика. Но већина наших политичара то не зна. они у овом свету око три Мораве траже и користе само мане које сами поседују, а врлине потискују — јер их немају и не разумеју. Наша данашња бахата и опсенарска власт не региструје њихове потребе, импутира им туђе и мегаломанске циљеве, завађа их са суседима и рођацима у дијаспори, буквално их пљачка и злоради, сурово одбације њихове способне људе — и тиме себи припрема пропаст, можда у конвулзијама и крви побуне. Играју се ватром која скривено тиња и која, кад букне, сагорева и себе саму. Онда ће би-

ти неважно да ли је неко из Васојевића или из баточинског села Никшића.

Превалили сте, у тумачењу разних власти, пут од „великосрпског националисте“ до припадника „антисрпске коалиције“. Где се, према сопственом осећању, тренутно налазите?

У селу Ботуњу поред Крагујевца, и према сопственом осећању и физички. У егзилу и некој врсти својевољне изолације. Живи, у народу и с народом — извињавам се што ово патетично звучи — али се не позивам на њега и не варам га митовима, опсенама и

пророчствима. Идем по свадбама, славама, испраћајима у војску и сахранама, свуда где ме позову, и говорим мојим људима и оно што им не прија — имам утисак да ме због тога не мрзе и да ме, извинете на нескромности, помало и поштују. У Крагујевац идем често — да се надишем опозиционог озона. Овде речи као што су „великосрпски националист“ или „припадник антисрпске коалиције“ ништа не значе: Овде постоје само појединци, вредни или лењи људи, паметни или будале.

Србин сам југословенске оријентације. Српство је за мене дубина традиције, митова и легенди, лепота језика, збир породичних и колективних успомена, оно је за мене самопоштовање и, поред тога, самокритичност. Сматрам га природним својством, не скривам га нити га истичем, као што и ово не говорим због себе него због других — ето, има нас и таквих. И те вредности браним од политичких злоупотреба, од кича, од других, највише од зла у себи. Више не окрећем главу на оне који то сматрају „прикривеним национализмом“ још мање на оне који га називају „јавним издајством“. „Кад камила говори о коњу, обично га представи с грбом“, каже пословица.

А југословенство сматрам, како то скоро рече паметни Станко Церовић, једном генијалном идејом, која, примењена у пракси, може да реши добар број фундаменталних невоља неколико малих народа, да их егзистенцијално заштити од других и, понекад, од њих

самих — ако се одрекну шовена и разгаламљених вођа што би да на општем рату саграде своје сурове и једноплеменске деспотије. Југославија већ постоји, треба је само мудро и стварно демократски преуредити, поштујући различитости које су со наших живота. Не допустити да нас један систем који се распада заједно одвуче у понон. То је лакши посао него градити неколико државица после бесмисленог рата и деценијама затирати плодове мржње посејане за само две-три године.

ТО ЈЕ НАШ ИЗБОР

Да ли се пад књижевне продукције може објаснити општом оскудицом или је и међу писцима завладао колективни очај? Како ствари стоје у српском издаваштву?

Не оскудица, већ права беда куца на свачија врата, осим на врата властодржаца и њихових интелектуалаца из предсобља. Све мање је књига, али то није пресудан чинилац. Књижевни просек се некако одржава, но нема ничег изузетног — или га бар ја не видим. Није у питању само очај — екстремна психолошка стања готово увек изазивају високу уметност — већ пре свега осећање бесмисла. Због чега писати књиге у безобличном времену? Али — у складу са мојом омиљеном тезом о аутохтоности књижевности — велике књиге и велики писци појављују се сами од себе, невероватним и често надличним стицајем околности на које не можемо утицати. Откуд знамо да се тако нешто не догађа управо овог часа, ту негде поред нас?

Српско издаваштво пропада као и читава социјалистичка привреда. Претварање друштвене својине у државну само је промена имена, а стварни власници су данашњи некомпетентни олигарси који махито пљачкају не би ли с тим пленом дочекали сутрашњи рани капитализам — за њима иду хорде мародера и купе оно што је претекло. Да би прикрили свој прави посао преко свих медија заглашно галаме о „интересима Србије и српског народа“ — и зато не дају телевизију и кућу „Политика“ ни по цену мртвих. Ко ће усред те најезде скакаваца мислити на књиге и на вредности које оне собом носе? Али, сигуран сам да ће се колико сутра појавити нови издавачи, прави професионалци, рационални и ефикасни — но не заиста пре обнове упропашћене привреде.

Забавимо се на крају! Пратите ли редовно збивања у Народној скупштини Србије?

Само понекад — кад сам цинично расположен. Бахата, примитивна већина која жагори, кикоће се, звижди, лупа ногама, пориче чињенице. Као на сеоском вашару. И пасивна мањина — у којој неколико паметних појединаца не могу да ураде ништа, осим да јавно изнесу шта мисле и да се надају да ће бирачи сутра бити паметнији. Негде у позадини, повремено видљива, једна равнодушна, чиновничка влада која продужава последње дане договорне економије. И ваљда већ свима бива јасно да власт није ни у Скупштини ни у влади већ у рукама апсолутизованог председника који, све усамљенији, вуче све чудније потезе. Заиста тешко, тешко нама. Али то беше наш избор.

Разговарао: Александар ЦВЕТКОВИЋ

ПИШЕ: Протођакон Љуба
РАНКОВИЋ

Владика Николај Велимировић рођен је на Туциндан 23. децембра, по старом, или 5. јануара 1881. године, по новом календару. Родно место Владике Николаја је малено планинско село Лелић, смештено на северним падинама планине Повлена, недалеко од Ваљева. Родитељи његови, Драгомир и Катарина, прости шумадијски сељаци, имали су деветоро деце. Никола (владикино световно име) био је прво дете у родитеља. Осталих осморо је поумирало од разних болести, а један од њих — Душан, (отац владике Јована) погинуо је у рату 1914. године. Мали Никола је крштен у манастиру Ћелијама, који је тада био парохијска црква села Лелића.

Знаменита породица Велимировића потиче од Антонија — Анте Јовановића, који се у ваљевски крај доселио из Сребрнице у Босни. И данас тај засеок у Лелићу зову „Бошњаци“. Антоније је био начелник среза подгорског и један од виђенијих људи у тадашњој Србији. Сахрањен је испред северних врата манастира Ћелија. Гроб му је до данас добро очуван, са каменом плочом и крстом од црвеног мермера. Јоаким Вујић, у своме „Путешествију по Србији“, записао је сусрет са начелником среза подгорског Антонијем Јовановићем у Лелићу. По Антонијевом сину Велимиру настало је презиме Велимировић.

ОСНОВНА ШКОЛА И ГИМНАЗИЈА

Мали Никола је одгајан и васпитан у угледној српској патријархалној задрузи која је имала преко тридесеторо чељади. Отац Драгомир, био је ретко писмен сељак за оно доба. Поред уобичајених сеоских послова, био је писар и деловођа среза подгорског. До данас су чуване деобне пресуде писане његовим лепим и читким рукописом. Пошто је због послова често одсуствовао од куће, бригу о васпитању деце преузела је његова смерна супруга Катарина — потоња монахиња Екатерина. Она је први учитељ и васпитач малог Николе. Још као дете водила га је за ручицу у оближњи манастир Ћелије на богослужење и причешће. Учила га да се прекрсти

У СЛУЖБИ БОГУ И РОДУ **ДУГО ПУТОВАЊЕ** **ВЛАДИКЕ НИКОЛАЈА**

Савремене српске генерације доживеле су да их у исто време походе два највећа Србина — Свети Сава, зидањем храма на Врачару и Владика Николај, повратком из Америке. Никола Велимировић вратио се у Лелић. Живот достојан дивљења и судбина достојна полемике, можда ће успети да остваре његов аманет свим Србима: да се српски народ обожи, сложи и умножи.

и како се Богу моли. Тих првих детињих дана, испод топлога скута материног, Николај се доцније често сећао. Један такав догађај, описао је у својој аутобиографској молитвеној песми — „Молитва роба у тамници“.

Када је Никола мало одрастао, отац Драгомир реши, да га, као најстаријег и најбистријег од своје деце, упише у школу. Основна школа села Лелића била је у манастиру Ћели-

јама. Пошто су деца похађала школу из других села удаљених и преко двадесет километара, пространи манастирски конак је претворен у интернат. Недељом и празником родитељи су долазили у манастир на богослужење, обилазили децу и доносили потребне намирнице и чисту преобуку. Кућа Велимировића удаљена је од манастира 4-5 километара. Никола је по природи био мали и ситан, те да не би пешачио свакодневно толики пут, отац га предаде у школски интернат. Тако отпоче Николино школовање и образовање под куполама светоархангелског храма у манастиру Ђелијама.

Ђелијски учитељ, Михаило Ступаревић, учио је Николину ревност и даровитост, па је по завршеној основној школи, саветовао оцу Драгомиру да Николу пошаље на даље школовање. Бистри и отресити сељак послуша учитеља и Николу уписа у ваљевску гимназију. Гимназија у Ваљеву је била на добром гласу али није била потпуна. Имала је само шест разреда.

Николино гимназијско школовање није било ни мало лако. Разуме се, није било тешкоћа око учења и савлађивања наставе. У томе је Никола био далеко испред свих. Међутим, услови становања и исхране били су крајње оскудни. Становао је код неког ваљевског трговца, а за надокнаду, као и сва остала деца, помагао је и радио све послове око домаћинства и трговине. Такво школовање представљало је велико одрицање и жртву. Никола се тада први пут сусрео са недаћама и суровостима живота. Због тога је доцније врло ретко говорио о својим гимназијским данима. Школовање је завршио са одличним успехом и са великим похвалама и препорукама својих професора.

После завршене гимназије настала је дилема: где и како наставити даље школовање. Уз одобрење оца Драгомира, Никола крене са својим другом Петром Косићем да се упише у Војну академију. Због неухрањености и малог обима груди Николу на конкурс одбију, а Петар се упише и постане високи официр српске и југословенске војске, познат у догађајима око пуча генерала Симовића 1941. године.

УПИС У БОГОСЛОВИЈУ

Трагајући даље за школом у коју да се упише, Никола сазна да је објављен позив за упис ученика у последњу генерацију старе Београдске богословије. Примао се неограничен број ученика. Никола се пријави и буде примљен и уписан у први разред. Ову, такозвану Стару београдску богословију, основао је 1836. године митрополит Србије Петар Јовановић. У једном важном историјском времену одиграла је прворазредну духовну, националну и просветитељску улогу у Србији деветнаестог века. Школовала је велики број свештеника, монаха, епископа и других знаменитих људи који су представљали стожер српске државе и српске цркве. Последња њена класа, у коју се уписао свршени ваљевски гимназијалац Никола Велимировић, била је најбројнија и најбоља од свих њених генерација. Све до скоро, ученици те класе, били су на свим кључним и одговорним положајима Српске православне цркве. Оставили су

иза себе дубоку бразду и остали заувек пример богољуба и родољуба. Међу њима на првом месту је, свакако, Владика Николај Велимировић.

Никола је постао богослов у седамнаестој години. Сељаче из Лелића, без познаника и пријатеља, без довољно потребних средстава за школовање, нашао се у престолном граду Србије. Богословија није имала интернат. Деца су становала и хранила се приватно, како се ко сналазио. Тешки гимназијски дани сиромаштва и оскудице, настављени су сада у Београду. Међутим, жеља да што више научи, сазна и докучи, давали су Николи снаге и воље да истраје.

Његови другови су углавном били уписани у богословију са по два разреда гимназије. Толико је било потребно. Никола је завршио шест разреда и већ био прилично оформљена млада личност — млади интелектуалац. Одмах је у богословији био запажен. Одушевљавао је своје професоре и другове разумевањем најзамршенијих проблема из области науке, философије и теологије. Поред обавезних уџбеника и скрипти почео се увелико користити богословском и философском литературом и савлађивању наставе. Сваки тренутак слободног времена је користио да што више прочита и научи. Од првих богословских дана почео је читати дела светских класика. До краја школовања прочитао је дела Његоша, Достојевског, Пушкина, Толстоја, Шекспира, Гетеа, Игоа, Дантеа, Волтера, Ничеа, Маркса... Духом својим надносио се и над тајанственом мудрошћу Далеког истока, читајући и проучавајући свештене и философске књиге древне Индије. И доцније, целог живота се враћао Индији. Жалио је што хришћанство није успело да продре у Азију. Сматрао је да би га индијски дух склон контемплацији и мистици још више продубио и обогатио. Зато је написао неколико познатих дела на ту тему: „Христе, дођи у Азију“, „Индијска писма“, „Индијски Савле“ и др.

Тешки услови живота, оскудна и једнолична исхрана, становање у влажном и мемљивом стану, нарушили су здравље младог Николе. Оболео је од шкрофула и годинама је патио од те опасне болести. За време распуста одлазио је у Боку Которску ради лечења — сунчања и купања у мору. Тек у Швајцарској, за време студија, успео се излечити од те болести.

КОПИЈА РУСКЕ ЦРКВЕ

По препоруци неких својих професора, млади и даровити богослов Никола, дошао је у везу са познатим београдским свештеником протом Алексом Илићем. Прота је био председник београдске Конзисторије у време неканонске јерархије Теодосија Мраовића. Повратком митрополита Михаила, прота је пензионисан. Живео је у својој вили на Топчидерском брду опколјеној виноградима. Издавао је свој опозициони лист „Хришћански весник“. Протина вила и виноград око ње, били су место где се окупљала млађа напредна генерација богослова, угледних људи тадашњег Београда, бројни свештеници и национални радници из још неослобођених српских крајева: Војводине, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Далмације, Македоније. Са свима

њима упознао се млади богослов Никола Велимировић. Нема сумње, да је његово дружење са тим људима створило од њега великог опозиционара ондашњој владајућој русофилској струји у цркви. Црквени живот, настава у богословијама, беседе по храмовима, црквена штампа и књижевност, све је то била бледа и беживотна копија црквеног живота у Русији. Српски богослови, школовани у Русији, доносили су у Српску цркву тромост и анемичност карактеристичну за живот Руске цркве. Српска световна омладина која се школовала на Западу није разумевала језик тадашње Српске јерархије. Тако је рад цркве остао потпуно неуспешан. Млади и школовани богослови су сматрали да то стање треба мењати и радикално реформисати и осавременили црквени живот. По угледу на Руску и наша црква је постала државна црква, слушкиња државе. Све важније црквене послове вршили су државни органи. У цркви се стварао један лењи беживотни кадар, без икаквог импулса или акције. О свему томе се говорило у протином винограду и прављени су планови да младе снаге преузму црквено кормило у своје руке. Ту се млади Никола задојио револуционарним духом и такав је остао до крај свога живота.

После завршене богословије, Никола је постављен за учитеља у селу Драчићу недалеко од Ваљева, на путу за Косјерић. Ту се упознао и спријатељио са свештеником Стевом Поповићем, емигрантом из Црне Горе. Са њим је одлазио на разне свештене обреде у село где је упознао духовни живот српског села и сељака. Летње распусте је проводио у Боки на лечењу. Писао је из Боке своје пријатељу, свештенику Стеви, и у тим писмима су остали прекарсни описи Боке Которске и живота народа у Црној Гори и Далмацији. У то време, Никола је већ увелико овладао вештином писања и беседништва. Поред писања и сарадње у „Хришћанском веснику“, писао је и у другим црквеним и световним часописима и новинама. Као учитељ у Драчићу написао је један позоришни комад који је извођен у ваљевском позоришту. Нажалост то дело је изгубљено. После кратког учитељевања у Драчићу постављен је одлуком министра просвете Србије за управника школе у Доњим Лесковцима. Но учитељска служба није била циљ младога Николе. Он је тежио за нечим већим и узвишенијим.

ДВА ДОКТОРАТА

Непосредно после завршетка богословије, као одличном и даровитом ученику, нуђено му је да иде на студије у Русију. Он је пошто-пото хтео на Запад. Није могао одмах добити стипендију. Решио је да чека. И једнога дана стигла је одлука министарства просвете да се Николи обезбеђује стипендија за наставак студија на старокатоличком факултету у Берну у Швајцарској. Жеља је била испуњена. Никола је спаковао кофере и отпутовао у Швајцарску.

У Берну је Никола први пут добио потребне услове за учење и студирање. Имао је државну стипендију која му је обезбеђивала пристојан живот. Са фотографија из тог доба види се да је он већ тада постао углађени и лепо одевен европски студент и господин.

Добро је научио немачки језик и поред свог матичног факултета у Берну одлазио је да слуша предавања на другим факултетима широм Швајцарске и Немачке. Остајао је читаве семестре на познатим факултетима слушајући чувене професоре теологије и филозофије. По завршеном факултету пријавио је докторску тезу и докторирао на тему: „Вера у Васкрсење Христово као основна догма Апостолске Цркве“.

Из Швајцарске, Никола се враћа у Београд, са намером да студије настави на Оксфорду у Енглеској. Није одмах добио стипендију, али он отулује у Енглеску. Вероватно интервенцијом и везама проте Илића, убрзо му је додељена стипендија. Без великих тешкоћа Никола је научио енглески језик и завршио филозофски факултет у Оксфорду и докторирао из филозофије на тему: „Филозофија Берклија“. Ову тему је бранио на француском језику у Женеви. И тако са два доктората и перфектним знањем три главна европска језика, Никола се враћа у Београд.

У Београду није дочекан са одушевљењем. Мала балканска средина дочекала га је са завишћу а црквени људи су зазирали од њега због тога што се школовао у римокатоличкој Европи. Ни једна диплома није му призната, наводно због тога што није имао завршену пуну гимназију. И он, са завршена два факултета и положена два доктората на два најзнаменитија европска универзитета враћа се у средњу школу и полаже седми и осми разред гимназије у Другој београдској гимназији. После тога је постављен за суплента Београдске богословије као свршени студент филозофије. Предавао је световне предмете и језике.

МОНАШЕЊЕ

Тек што је почео предавања у богословији, Никола се поново разболео. Боловао је дуго и тешко. У болници се заветује, да ће, уколико преживи, примити монашки чин и целог себе ставити на службу српској цркви и своме народу. И чим је изашао из болнице, одлази у манастир Раковицу, надомак Београда, и ту 20. децембра 1909. године, прима монашки чин, додавши своје световном имену само једно слово „Ј“. Добио је монашко име — Николај.

Одмах после монашења, на предлог тадашњег Митрополита Србије Димитрија, млади јеромонах Николај одлази на студије у православну Русију на чувену Духовну Академију у Петроград. Да се „оправослави“, како је говорио Митрополит. Када је стигао у Петроград, Николај се уписа на Академију као свршени београдски богослов не помињући свршене факултете и докторске титуле, нити показујући писмо и препоруку Митрополита Димитрија коју је овај упутио петроградском митрополиту да се Николају нађе при руци. Николај је слушао предавања и остао потпуно непознат међу студентима све до свог првог учешћа у дискусији на једној од бројних књижевно-духовних вечери које су редовно одржаване на Академији. Својим знањем, говорничким даром и талентом задивио је професоре и студенте, а посебно петроградског Митрополита, који одмах од руске владе издејствује за Николаја бесплатну возну карту

за путовање по целој Русији. И Николај тако крене у обилазак велике руске земље и њених светиња. Непосредно је упознао широку и дубоку православну словенску руску душу. Срео се са чувеним и искусним руским духовницима и разговарао са побожним и честитим руским мушкима. Као жедан путник на бистром извору напајао се раскошним богатствима православне духовности које није било у римокатоличкој Европи. Боравак у православној Русији, често је говорио касније, вредео је више него сви европски факултети и докторати. Тада је разумео и схватио да заиста „Светлост долази са Истока“. Русија је била његова велика школа.

Из Петрограда, Николај се враћа у Београдску богословију. Међутим, школска учио-

ноца била је претесна за њега. Он почиње серију својих проповеди по београдским црквама. По тематици и начину произношења оне су биле прворазредни духовни и културни догађај у Београду. Узимао је теме из живота са оригиналном обрадом: „Лагано корача Христос“, „О мислима у огледалу“, „Чија је земља“, „О омладинском песимизму“ и др. Истовремено почиње објављивати своја писана дела: „Религија Његошева“, „Беседе под Гором“, „Изнад греха и смрти“ и др. Његове проповеди и књиге заталасале су нашу црквену и културну јавност и постале прворазредна духовна и културна сензација. Брзо је постао познат широм свих српских земаља.

МИСИЈА У ЕНГЛЕСКОЈ И АМЕРИЦИ

Године 1912. Николај је позван у Сарајево на прославу десетогодишњице српског културног друштва „Просвета“. Дошао је у центар Херцег Босне са гласом прослављеног проповедника. Дочекала га је препуна црква и порта свега онога што је Босна и Херцеговина имала српског и културног. Проповед је почео речима: „Долазим из Србије, тога острва слободе, да вама, нашој браћи у ропству, донесем поздраве Београда“. Поздрављен је овацијама. Посебно је одушевио босанско-херцеговачку омладину и чланове „Младе Босне“, који ће се 1914. године, уочи сарајевског атентата, на гробу Богдана Жерајића и над Николајевим „беседама под Гором“ као над Јеванђељем Христовим, заклетти на верност и истрајност. У Сарајево се Ни-

колај тада упознао са највиђенијим представницима тамошњих поробљених Срба: Дучићем, Шантићем, Ђоровићем, Грђићем, Љубићем и другима. То је било време аустријске анексије Босне и Херцеговине, па је Николај обрнувши читаву ствар изговорио речи које су ушле у легенду: „Својом великом љубављу и великим срцем, Ви, Срби Босанци, анектирали сте Србију Босни“. Аустријске власти су га на повратку у Београд неколико дана задржале на претресу у Земуну. Следеће године нису му дозволиле да посети Загреб о прослави годишњице Његоша.

Наступило је време када су малена Србија и Велики српски народ кренули ка Голготи, у судбоносне дане страдања и ратовања за уједињење свих српских земаља и свих јуж-

нословенских народа. У свим догађајима од 1912—1914. године, Николај живо и активно учествује. Његове беседе носе печат херојства и патриотизма. Страдање и национални стоицизам српског народа упоређује са голготском жртвом Христовом и са страдањем хришћанских мученика и светитеља. Почетком 1915. године, председник српске владе Никола Пашић, позива Николаја у Ниш и упућује га у Енглеску и Америку да пропагира српску праведну борбу и да сузбија аустријску проаганду против Србије. „Па шта да им кажем?“ — тражио је Николај инструкције од Пашића. „Кашће ти се само“ — после дужег ћутања одговорио је ћутљиви Пашић. Имао је пуно поверење у Николаја, који је већ стекао славу великог беседника и богослова, широм целог православног и хришћанског света.

Пуне четири године, од априла 1915. до априла 1919. године, Николај је по Америци и Енглеској држао бројна предавања: у црквама, универзитетима, колеџима, библиотечким дворанама, хотелима и по другим установама, објашњавајући српску праведну и ослободилачку борбу против аустроугарске царевине. На великом збору у Чикагу, августа 1915. придобио је за српску и југословенску ствар знатан део народа и свештенства и то не само православног него и римокатоличког, протестантског и унијатског. Велики број добровољаца, Срба и Хрвата, отишао је тада на Солунски фронт да помогне српским и савезничким армијама у ослобођењу Србије и стварању Југославије. Начелник енглеске армије изјавио је после рата, да је „отац Николај био трећа армија“ за српску и југословенску

ствар. Нека од својих предавања и беседа из тог времена објавио је у четири књиге на енглеском језику: „Душа Србије“, „Србија у светлости и мраку“, „Духовни препород Европе“ и „Агонија цркве“.

По завршетку рата, док је још био у Енглеској, изабран је 25. марта 1919. године за епископа Жичког, одакле је крајем 1920. премештен на древну Охридску епископију. Тих година, била је жива дипломатска активност и цркве и државе, па је Епископ Николај био члан бројних делегација и мисија у Атини, Цариграду, Светој Гори, као и у Америци и Енглеској. Тек као епископ Охридски и Жички, Владика Николај развија своју пуну мисионарску и јеванђељску делатност. Иако под тешким условима, он свакодневно путује по епархији, поучава народ и проповеда. Као некада Свети Сава. Обнавља ратом порушене цркве и манастире. Оснива сиротишта за незбринуту децу. Да би заштитио народ од агресивне секташке пропаганде, оснива Православну народну хришћанску заједницу или Богомољачки покрет којим је руководио између два рата. Из тог покрета се регрутује велики број монаха и монахиња који пуне српске манастире. Под његовим благотворним утицајем почиње у српском народу велико духовно буђење а у црквеном животу огромно прегалаштво.

Значајно је поменути да су Охрид, са својим древним светињама на обалама Охридског језера, суседна православна Грчка и Света Гора, извршили огроман утицај на Николаја. Он се сав окренуо Светим оцима и православној византијској класици и духовности. Увидео је да су Свети оци, све оне духовне проблеме који су њега мучили и којима је он тражио одгонетку на западним универ-

тао је у заштиту свога народа и своје цркве и захваљујући његовом огромном угледу и ауторитету Конкордат је пао. Такође, у драматичним мартовским догађајима 1941. године, Владика Николај је уз Патријарха Гаврила имао свој удео у рушењу антинародног пакта владе Цветковић-Мачек. Немци му то никада нису могли заборавити и опростити.

НА ГОЛГОТСКОМ ПУТУ

Почетком 1941. године, ратни пожар се увелико ширио Европом. Црни облаци су кренули ка југу и почели се надносити над Југославијом, посебно над Србијом. Команданту јужног фронта, генералу Александру Фон Леру, Хитлер је лично издао наређење: „Уништити српску интелигенцију, обезглавити врх Српске православне цркве, и то у првом реду патријарха Дожића, митрополита Зимоњића и епископа жичког Николаја Велимировића, као и калуђере и монахиње српских манастира“. Чим су Немци окупирали земљу, одмах су војне и полицијске снаге упале у Жичу и изоловале Владика Николаја. Тачно на Петровдан, 12. јула 1914. године, ухапсили су га и пребацили у манастир Љубостињу у заточеништво. Био је то његов растанак са Жичом. Под јаком немачком стражом Владика је у Љубостињи остао све до 3. децембра 1942. године, када је заједно са јеромонахом Василијем Костићем, потоњим епископом жичким, и својим синовцем Јованом Велимировићем, пребачен у манастир Војловицу код Панчева. После неколико месеци, крајем маја 1943. године, Немци су у Војловицу довели и патријарха Гаврила.

Своје тамничке дане, Владика Николај је испунио даноноћним радом и молитвом. У Љубостињи је написао своја позната дела: „Теодул“, „Српски народ као Теодул“, „Средњи систем“, „Индијска писма“, „Мудра игуманија љубостињска“, „Слов о љубави“ и друге књиге. У Војловици је испрвио Вуков превод Светог писма Новог завета.

Пред крај рата, 15. септембра 1944. године, Немци су Владика Николаја и Патријарха Гаврила спровели из манастира Војловице у злогласни концентрациони логор Дахау у Немачкој. Они су били једина два црквена великодостојника у Европи који су били заточени од фашиста и који су прошли пакао логора Дахау. Ослобођени су 8. маја 1945. године од стране савезничке 36. Америчке дивизије. неко време потуцали су се обојица по земљама западне Европе, а затим се Патријарх вратио у земљу и преузео дужност поглавара Српске цркве. Николај је кренуо голготским стазама емиграције. Није желео да се врати у своју вољену Србију у којој је насилно дошао на власт безбожнички и богоборачки комунистички режим. Сматрао је да ће више за свој народ урадити ако остане у емиграцији и покрене своје пријатеље у Европи и Америци да помогну Србији. „Када кућа гори, пожар се гаси споља“ — често је говорио.

Преко Енглеске стигао је у Америку. Тамо је наставио свој мисионарски и списатељски рад. Из овог времена потичу његова дела: „Касијана“, „Земља недођија“, „Жетве Господње“, „Диван“ и његово последње недовршено дело „Једини Човекољубац“. Заједно са протом Алексом Тодоровићем покреће

религиозну библиотеку „Свечаник“ у којој објављује бисере православне хришћанске духовности. Из Америке је слао пакете и помоћ црквама и манастирима, монасима и монахињама, свештеницима и народу. Све што је имао све је поклатио своје народу. Окупљао је и миро Србе у туђини и учио их да само ако буду везани за своју цркву и своје обичаје, могу сачувати своје име и своје корене у далеком свету.

ПРВИ ПОСЛЕ СВЕТОГ САВЕ

Своје последње дане, Владика Николај је провео у руском манастиру Светог Тихона у Саут Канану, у Пенсилванији. Упокојио се мирно у Господу, рано у недељу, на покладе, 18. марта 1956. године. Смрт га је затекла на молитви. Из руског манастира, пренет је у српски манастир Светог Саве у Либертивилу и сахрањен уз велике почести. У српском народном гробљу поред манастира. На вест о Владичиној смрти зајецала су звона са торњева свих српских цркава широм света. Нарочито у његовој „Домаји“. Туга је обавила српске манастире, манахе и монахиње свештенство и народ, нарочито његове верне богомољце. Туга, али истовремено и радост. Сви су знали и душом осећали да је Србија добила још једног молитвеника пред престолом Господњим. Народ му се одмах почео молити као светитељу.

Велики страдалник за живота, постао је још већи страдалник после смрти. Проглашен је за издајника непријатеља свога народа. Он, који је преживео све страхоте рата, проглашен је за сарадника окупатора. Бољшевички полтрони и улици, разна пискарала и новинарчићи, такмичили су се ко ће га више поплувати и понизити. Пљували су и понижавали себе. Николај је остао недокучива величина, духовни стуб и упориште, најгенијалнији српски беседник и богослов, велики отац цркве и духовник од чијег духовног капитала Српска црква данас живи и живиће кроз сву вечност. Нема сумње он је први после Светог Саве.

ЛЕЛИЋ — НОВО СРПСКО СВЕТИЛИШТЕ

Зато пренос његових светих моштију у Србију, може се само упоредити са преносом моштију Светог Саве из Трнова у Милешеву. Савремене српске генерације доживеле су посебну Божију милост да их у исто време походе два највећа Србина — Свети Сава, зидањем храма на Врачару и Владика Николај повратком из Америке. Нека би дао Бог да њихов загрљај под куполама храма на Врачару и у манастиру Жичи буде загрљај праштања и измирења свих Срба широм целог света. Нека његова задужбина у Лелићу где ће почитати његове свете мошти поставити ново српско светилиште — нови Острог и нека се широм српских земаља испуни Владичина молитва, завет и аманет свим Србима: Да се Српски народ ОБОЖИ, СЛОЖИ, И УМНОЖИ.

Молитвама Светог Владике нашег Николаја, Господе Исусе Христе Сине Божји, помилуј и спаси нас — АМИН.

зтитетима, решили пре много векова. У овом охридском периоду настају његова сјајна дела: „Речи о Свечовеку“, „Молитве на језеру“, „Омилије“ и „Охридски пролог“ — та чудесна и јединствена књига у целом православном и хришћанском свету.

По жељи Архиепископског сабора и православног народа Шумадије, Николај је 1934. године враћен на трон Жичке епархије. Одмах се дао на обнављање манастира Жиче и она је убрзо заблистала старим немањинским сјајем. Обновио је и многе друге манастире, нарочито венац манастира у овчарско-кабларској клисури, која је названа Српска Света Гора.

У време конкордатске борбе 1936. године, Николај није могао остати по страни. Ус-

ГРАДСКИ СУП: ПЛАВИ ТИГРОВИ

БУЦАЛА РАЗБУЦАЛИ

БЕОГРАД

Ако мислите да су дилери дроге ружни, прљави и зли, замислите их само у плавим униформама по дану, а шмекерским оделлима увече. Поред њих можете мирно да спавате. Ако сте им дали „рекет“.

Грађани који се нађу у некој невољи прво помисле да им помоћ може пружити полиција. Углавном је од ње и траже.

Ко су чувари реда у Београду?

Почетком осамдесетих, доласком **Бранка Костића** за секретара Градског СУП-а, у овој „фирми“ почиње да цвета криминал. Господин Костић је стајао на челу моћне полицијске организације унутар ове службе. На кључна места је поставио своје људе који и данас држе све konce у вођењу мутних послова у престоници Србије.

Постављањем **Марка Ницовића** за начелника Управе за сузбијање криминалитета у Градском СУП-у, братија из ове установе је почела свој специфичан начин пословања.

Ницовићев заменик **Мирослав Гојковић** и начелник одељења за малолетничку деликвенцију **Мирослав Бижић** организовали су заједно са својим шефом групе за растурање дроге које заплене инспектори Одељења за шверц дрогом. Начелник **Мирослав Бижић** био је организовао и узимање „рекета“ од власника кафића и разних других приватних радњи. Ко није хтео да плати, добио би прописне батине. Као начелник Одељења за малолетничку деликвенцију г. Бижић је организовао проституцију на оригиналан начин: инспектори из његовог одељења „шацовали“ су по средњим школама ученице, и оне најлепше уцењивали да одлазе на сеансе у хотел „Топлице“, где су се бавиле забављањем њихових пријатеља и криминалаца који су радили за полицијске мафијаше. У томе им је помагао њихов човек, запослен у хотелу, господин **Мио Батричевић**.

„РЕКЕТ“ ЗА СРЕЋУ

Прошле године, након убиства боксера **Андрије Лаконића** у београдском ноћном клубу „Нана“, и након пуштања убица да побегну са места злочина, ухапшени су били **Ницовић** и **Бижић**. Бижићу је потом и суђено, избачен је с посла. **Ницовић** је смењен и пребачен у Републички СУП Србије, без икаквог задужења. **Гојковић** се спасио хапшења тражећи пензију.

Одласком ове тројке, у Градском СУП-у Београда није прекинут ланац најцрњих криминалних радњи. На месту начелника Управе за сузбијање криминалитета **Марка Ницовића**, замењује његов најприснији човек и сарадник на мутним пословима господин **Недељко Буцало**. Послујући са **Ницовићевом** дружином и **Буцало** се прописно обогатио. Власник је неколико бутика и кафића које је отворио на туђа имена.

Ницовићев људи у Градском СУП-у наставили су да успешно извршавају „газдине“ налоге. **Марков** рођени брат **Ђорђе** је високи руководилац у Народној банци Југославије, и сигурна му је заштита од прогона за све оно што **Марко** ради као полицајац.

Припадник ганга је и **Миодраг Костић** заменик секретара Градског СУП-а.

Како пљачка братија из полиције?

Када инспектори Одељења за сузбијање шверца дроге, чији је начелник **Миле Новаковић**, заплене дрогу у Београду, уместо да је униште, дају је својим људима да је „утопе“. Паре деле с начелником **Новаковићем** **Ницовић**, **Буцало** и њима блиски босови полиције. Узимање „рекета“ доноси такође добру зараду. Честе туче по београдским кафићима и дискотекама потврда су да је тучу изазвала полиција, јер власник није платио „рекет“.

Поред Одељења за сузбијање шверца дроге, посебне злоупотребе се врше у Одељењу за малолетничку деликвенцију. Инспектори одузимају малолетницима сву крадену робу, не пријављујући је.

Мада није више у Градском СУП-у, већ у Министарству унутрашњих послова Србије, **Марко Ницовић** и даље вуче све konce. На његовој мети су сада власници приватних

фирми, и бизнисмени. Прислушкују се њихови разговори. Налог за прислушкивање телефона, озвучење стана и кола издаје, углавном, начелник Одељења за сузбијање шверца дрогом. Он, углавном, потписује и налог Деветом одељењу за праћење ових људи. Када о будућој жртви добију све податке, онда њихов спољни сарадник оде и све му то предочи. Затражи паре да би ћутао. Грађанин углавном нема избора. Многи Београђани зачудили би се када би се отворили њихови досијеи, да су праћени, уз наводно образложење да су шверцовали дрогу.

„ЛЕСТИЦОМ“ НА ЖЕНУ

Застрашивање и „увођење реда“ међу непослушном клијентелом врше полицајци из Деветог одељења (Одељења за праћење) којима се даје задатак да жртву данима прате, да је вређају и прете.

Начелник у Управи за јавни ред и мир **Миодраг Анђић**, доскорашњи начелник Станице милиције на Железничкој станици познат је као разбојник. Када се напије, по београдским кафанама има обичај да измлати оне који му нису по вољи. Барем стотинак грађана добило је батине од **Анђића**.

У **Ницовићевом** клану у Градском СУП-у има тридесетак полицијских шефова и инспектора који су по приходима од „пословања“ јачи од колега са **Калабрије**.

Писали смо већ да је шеф криминалистичке службе ОУП-а **Вождовац** узео од грађанина **Душана Јовановића** из **Драгине** код **Коцељева** 124 хиљада марака. Украо је паре уз помоћ познатог преступника **Драгана Вељковића** званог „**Деветак**“. Начелник **Недељко Буцало** је случај заташкао, јер је добио свој део од овог богатог колача. Прозивани по новинама због ове пљачке, полицајци су оћутали. Важно је да су паре у њиховом џепу.

Заменик секретара **Миодраг Костић** претукао је свирепо преко својих инспектора једног грађанина. Системом прислушкивања познатим у полицијском жаргону као „лествице“ **Костић** је контролисао своју жену, а потом претукао једног грађанина, који се још лечи од последица премлаћивања. Полиција није ни тражила нападаче на **Костићевом** „противника“.

Има у Градском СУП-у и руководиоца и инспектора који нису вични махерству и они свој посао обављају по правилу службе. Начелник Другог Одељења **Илија Младеновић** напрасно је пензионисан, само да више не ради у истој Управи са **Ницовићима**, **Бижићима**, **Гојковићима** и **Младеновићима**.

Како познати мућкареше из полиције у Београду?

Разметљиви су, возе најскупља кола, луксузно су опремили станове, увек су обучени по последњој моди и појављују се у отменим локалитетима... На који начин су стекли паре, њиховим поштеним колегама је познато.

М. БРКИЋ

ПОВОДОМ ТЕКСТА „ДА ЛИ ВЛАДА ИДИ ДАДА?“ У „СРПСКОЈ РЕЧИ“ БР. 18 ОД 29. АПРИЛА 1991.

МОЈ ОДГОВОР ВАМА

Господине Зоране Милановићу, пошто сте, у прошлом броју „Српске речи“, написали о мени све што сте могли измислити — или вас је на то неко навео, дајући вам лажне информације и очекујући од тога некакву јадну корист — дозволите ми да укажем на неистине у тексту који сте ми посветили.

Али, пођимо редом:

ПРВО — Приликом мартовских догађаја нисам послао никакав телеграм студентима код теразијске чесме — јер, ја са студентима не комуницирам путем телеграма, већ преко својих књига.

ДРУГО — Што се тиче серије „Филип на коњу“, због које сам доста пропатио пре двадесетак година, за њену репризу на Трећем каналу добио сам, ако вас то занима, две и по старе милијарде, а не „неколико стотина милијарди“ како сте написали (репризе се, уосталом, плаћају по телевизијском правилнику, који подједнако важи за све ауторе!).

ТРЕЋЕ — Од серије „Филип на коњу“, на моју жалост, никада није направљен играни филм, ван ТВ Београд, а најмање је због тога „страдао“ мој дугогодишњи колега и пријатељ Љубомир Радичевић (захваљујући баш њему, од пет епизода ове серије направили смо сажету тв-драму, која је била приказана и на ТВ-фестивалима у Рио де Жанеиру и Тбилисију).

ЧЕТВРТО — Није истина да сам све своје филмове, приказане на ФЕСТУ документарног филма, радио у ТВ Београд. Ја сам свој обимни документаристички опус — за који сам освојио бројне редитељске награде, посебно у жанру експерименталног филма! — радио у различитим филмским кућама („Дунав“, „Авала“, „Тера“, „Филмске новости“, „Застава“, ТРЗ „Београд“). Само два моја документарна филма, „Ламент над сеобама“ и „Сликати немогуће“, направљена су копродукцијом са филмским кућама, од телевизијских емисија, што је регулисано уговорима преко Маркетинга ТВБ (а највећи део квалитетне српске продукције, ове године, био је остварен захваљујући сарадњи филмских кућа и телевизије — ТВ Београд је, недавно, приредила и специјално документаристичко вече, у коме је с поносом представила баш овај део своје продукције!).

ПЕТО — Нисам, заиста, аутор никаквих пропагандних спотова Социјалистичке партије Србије, нити сам од те партије добио и један динар хонорара за било каква посао (то је, бар, лако проверити!).

ШЕСТО — Нисам ни сценариста новогодишњег дејег мјузикла, изведеног крајем децембра у Сава-центру (колико знам, у децембру је у Сава-центру био извођен дејег мјузикл, инспирисан бајкама из Индије, чији је аутор књижевница Гордана Брајевић, а тај се

мјузикл налази и данас на репертоару Малог позоришта „Душко Радовић“).

СЕДМО — Као млад филмски критичар, писао сам и у листу „Комунист“, после студентских „липањских гигања“ 1968. године (кад је ова редакција, додуше за кратко, покушала да се мало отвори, позивајући на сарадњу нове младе сараднике) — али, после краткотрајних уступака тадашњој младој генерацији, чим су почели напади на наш „ауторски“ и „црни филм“, 1971—72, и ја сам се нашао на жестоком удару листа „Комунист“, због својих естетичких опредељења, а критику сам наставио да пишем у „Књижевним новинама“...

ОСМО — Отприлике у то време, био сам „пребачен“ у Филмску редакцију Другог програма ТВБ (али, не због „промашаја са новогодишњом емисијом“, већ после напада на серију „Филип на коњу“!). Од те сам редакције ускоро направио један од најударнијих телевизијских програма (да вас подсетим: између осталог, покренуо сам „Хронику ФЕСТА“ и хваљене емисије „Кино око“ или „Један аутор — један филм“, које су остале да трају, годинама, и после мог одласка из те редакције!).

ДЕВЕТО — Мада сам се, откад знам за себе, борио против свих притисака идеологије на људску свест, рекли сте за мене да сам „идеолог“ заглупљивања претплатника „лаким садржајима“ — али, чиме то можете аргументовати?... Да ли пројекте које сам водио, као главни и одговорни уредник (драма о Доситеју, увођење преноса верских догађаја или потресни документарца „Ево наше деце“, који говори о откопавању јама с побијеним Србима) можете назвати „лаким садржајима“? Или, да ли су „лаки садржаји“ они програми којима сам био редитељ и аутор — као „бој“ (филм о боју на Косову, приказан на Видовдану), па „Трагови“ (филм о српским сеобама, приказан ове године на Божић), па „Време коња“ (играни филм награђен Гран-пријем у Минхену, 1972) или, можда, „Родослов“ (филм о српским крајпуташима и о народном животу у Драгачеву, који је освојио „Златну харфу“ у Даблину, а чија се копија чува у Музеју модерне уметности у Њујорку)? Све ово зна читава Србија, па би то требало да зна и „Српска реч“...

ДЕСЕТО — Ваше инсинуације, у оном делу текста који сте посветили мом ангажовању у „Партизану“, до те мере су бесмислене и неаргументоване, да не заслужују коментар (додуше, због своје привржености овоме клубу имао сам, и досад, разних непријатности — чак и на свом радном месту! — али такав је „спортски плурализам“ у овој средини!).

...Ви ме представљате као „маргинална личност“, доводећи ме у сумњу и као „човека од пера“. На то вам, једино, могу рећи да сам

аутор десетак књига, о којима је критика веома добро писала (готово све те књиге распродате су, а за неке од њих — „Лудости“, „Краљеве и поданике“ или „Време отварања“ — људи ме често питају где би их могли наћи и када ће се штампати нова издања!). Моја „маргинална личност“ обрађена је, као посебна јединица, у Филмској енциклопедији, а моји сатирични текстови уврштени су у антологије српске сатире — но, ваше је право да, упркос томе, видите у мени „маргинална личност“. Али, шта вам, побогу, даје повода да за мене кажете и да сам — „србождер“!

Таква увреда ме доиста жалости, јер су моји корени у Србији. Треба да знате да су родитељи моје мајке, угледни Ужичани, убијени од Арнаута, кад су се повлачили са српском војском. А моја мајка, као шестогодишња девојчица, била је рањена на шест места — нашли су је српски војници, полумртву и полусмрзнуту, у снегу. Мој деда, по оцу, био је свештеник у Бијелини — на његовом гробу пише да је умро млад, у 38. години, борећи се за црквену народну самоуправу. А ја сам, са оцем и братом, био заточен у усташком логору у Градишки, одакле смо се неким чудом спасли (био сам, као што видите, више пута „мртав“, пре него што сте и ви покушали да ме „сахраните“, али сам као и народ коме припадам ипак некако остао!).

Да знате и ово: мој отац је био лекар на сремском фронту, лечио је и спасавао оне српске дечаке који су тамо масовно страдали — то је и био разлог што сам се прихватио режије „Филипа на коњу“, серије која говори о судбини једног „школарца“ у последњој години рата (ту сам серију режирао још 1973. године, у време кад се о српској трагедији на сремском фронту није смело ни говорити ни мислити!).

Што због мојих таквих филмова, што због књига, што због мог стила рада на телевизији — био сам, често, нападан и оспораван. А после бруталних напада на мене, после казни и шиканирања — пре десетак година — одлежао сам своје и у болници. А ви ме, господе, сада, кад сам све то стоички поднео, називате „србождером“ (иако моје најбоље књиге и филмови говоре о српској културној баштини и историји, с амбицијом да нам се семе не затре, да опстанемо или бар да оставимо што више трагова за собом!).

Немам ја никакве потребе да „прелазим у таборе победника“ (та, ко је данас у Србији победник?), нити да будем у било којем „табору“ (сем међу мојим „црно-белим“, којима сам и химну написао!). Напротив, био сам увек на страни оних који су губили, као и моји преци, не изневеривши никада ни себе ни свој народ и плаћајући, у свако доба, доста скупу цену разним „србождерима“, који ме, ето, још нису пождерали!

Слободан НОВАКОВИЋ, Београд

ЦРНА ГОРА НА СТАЗАМА НУДИЗМА

СОБА С ПОГЛЕДОМ НА ШВАЈЦАРСКУ

Док у нормалном свету нормални туристички радници настоје да богатом и расипном туристи скину и гаће ако треба, у Црној Гори не само да му их не скидају, него му још купе и купаћу бунду. Да му буде што топлије око срца

Шокантно дјелује податак да би се наш радни човјек могао лијепо одмарати у Будви за свега 7—8 „империјалистичких“ америчких долара дневно. Не ради се ни о каквом смјештају у дашчарама, далеко од плаже и ока иностраног и добростојећег госта, већ о одмору у мермером опточеној Словенској плажи у Будви, у апартманима, а да при том има на располагању затворени клуб, тениска игралишта, спортску опрему, да оде на излет гдје зажели, да буде послужен како сам жели. Све ово, међутим, не важи за домаћег госта који летује у пола цијене у односу на страног госта. Не, моћници су се побринули да буде обрнуто, да се заграби од домаћег невољника колико је год могуће, а да странац и онај који му то обезбеђује, пуне џепове и размећу се ловом.

У такво што су нас увјериле информације објављене у новинама. Све се темељи на Уговору који је процурио у јавност, а потписали су га јула 1988. године **Љубо Рађеновић**, један од директора „Монтенегротуриста“, и господин **Маркус Ејшенбергер** у име швајцарске фирме „Милер Холдинг АГ“. Договорили су се да Швајцарци дају паре за изградњу луксузног хотел-апартмана на самој Бечићкој плажи, и то 30 одсто одмах, а остатак у ратама зависно од ситуације изградње хотела. Вриједност уговора је око 2,2 милиона долара, а „озидана“ је тако што су се стручњаци договорили да у наредних 15 година Швајцарцима гарантују спавање у апартманима фиксно 7 долара и то у мјесецима јун, јул, август, а ако буду заинтересовани по истој цијени — и у септембру. Уз то да обезбиједи храну за 5 долара, а за чишћење, боравишну таксу и друге смицалице наплаћују по ноћењу само 3 долара. Све то, наравно, уз коришћење онога, поменутог у претходном пасусу, износи 15 долара — фиксно на 15 година. Ко то

може да издржи и гдје је ту интерес иједног туристичког посленика?

КАКО ФИНАНСИРАТИ ШВАЈЦАРЦЕ

Подухват је камуфлиран емитовањем „истине“ о заједничком страном улагању, па је потписивање уговора прослављено уз присуство др **Радоја Контића**, тадашњег председника РИВ-а Црне Горе, а сада председавајућег делегације Црне Горе у Вијећу република и покрајина СФРЈ. Контић је пресекао и врпцу приликом отварања новоизграђеног хотела „Александер“, прошле године, и наравно све то са половином своје Владе залио добром капљицом и крканлуком. Неки тврде да је за тај труд добио нешто за шта мора да се јави на шалтер једне од швајцарских банака. Он и још неки, који су се изборили да се такав уговор потпише.

Да није тога, насигурно никада до његовог закључења не би ни дошло, јер због тако издатог хотела на 15 година (свих 234 лежаја) сада дебељо трпи читав комплекс хотела „Словенска плажа“. Штавише, домаћи гост дотира јефтини одмор Швацараца. Домаћи гост, радник, више плаћа у својим руинираним одмаралиштима и баракама. Ту се трпи и пати, плаћа економска цијена, док у бројним одмаралиштима, предвиђеним за касту управљача и контролора друштва у пуном сјају и луксузу готово бесплатно летују они који су плаћени да надгледају социјалистички развој друштва.

У Бечићима својом љепотом и атрактивном локацијом доминирају хотели „Београд“ и „13. мај“. Први је МУП-а Србије, а други Црне Горе. И у једном и у другом смјењују се моћници, којима се не зарачунавају никакве припадности. Ту се састају и излежавају многобројни државни чиновници и функционери са супругама или љубавницама. Вјероватно се никада неће знати колико та задовољства оптерећују државни буџет, а да се не помињу многе друге луксузне виле и резиденције, у којима одмарају важни другови, док сваки прилаз контролишу добро наоружани милиџаци.

САЧУВАЈТЕ РАЗГЛЕДНИЦЕ

Но, ако се то не зна, зна се да цех плаћају они у околним одмаралиштима, камповима, којима нико ништа не дотира. Штавише, они дотирају сјај и луксуз оних из дворова или одмаралишта којих у Будви има више него ко-

мерцијалних хотела. Због тога се увијек диже фрка како је много мање евидентираних туриста од стварно присутних на Будванској ривијери. Стално се помињу „дивљи гости“, али нико није рекао ко су они. А они су баш у тим луксузним собама, не плаћају ништа, а онај мање боравишну таксу и друге припадности и тако остају неевидентирани. А толико им је добро да ту бораве и они који имају сопствене виле неколико стотина метара даље.

И онда питање — чије је море. До сада је од њега само мали борј грађана видио користи. Многи су и прије врелог сунца одрали кожу само да уштеде и појаве се на морској плажи, неки су се одрали пуњењем џепова и беспосличарењем. Они први нијесу свјесни да је њима откидано од устију да се сагради тај луксуз. И добро је неко примијетио постављајући питање — која је то социјалистичка земља развила туризам? Наравно — онај од којег и земља има користи. Ова наша, да како није. А није захваљујући социјалистичким боговима, који су свој интерес увијек стављали испред општег. Уосталом, захваљујући томе, Швајцарци летују за мале паре, а колико таквих случајева има на обали — само бог зна.

Тачка ће се, засигурно, ставити и на нашу будућност. Јер, сада социјалистичко-комунистички богови имају много већа овлашћења за увоз страног капитала или заједничка улагања. Нова црногорска влада је одмах донијела закон којим се туризам проглашава „јавним добром“, а сви потези управљања и развоја доспијевају у руке владе. И нијесу много часили да пресуде атрактивној Буљарици и Јазу у Будви. Они су одмах нашли иностране партнере и склопили уговоре о градњи. Они су уложили море, земљиште и све оно што те локације чини примамљивим. А све то, како су „пристали“, не вриједи више од 10-так процената заједничког улагања. Тако ће дијелити и профит. Наравно у то нијесу урачуната средства која ће се издвојити на неком посебном рачуну, а ни провизија коју ће покупити око десетак домаћих и иностраних посредника у свему томе.

У сваком случају, мора је све мање и за радног човека је све даље. На море ће, како је почело, моћи да иде онај који унапријед потпише обавезу да ће добровољно учествовати у финансирању одмора туриста са запада, а и домаће деспотске касте. Остали нека чувају разгледнице.

М. ПЕТРОВИЋ

ЦРНА ГОРА БЕЗ ДР БРАНКА КОСТИЋА

ЛИЈЕПА ЛИ ЈЕ СЛОБИНА ХАВАНА

Нови члан Председништва СФРЈ из Црне Горе не само да је сиромашан човек, него се тиме и дичи. К'о да нема паметнија посла. А како и да има поред оноликог богатства. То му је његова борба дала.

Од судбине се заиста не може побјећи. Методом „што горе то боље“ др Бранко Костић је постао нови члан Председништва Југославије са задатком да буде успешнији од његовог претходника по идеји и задатку, Ненада Бућина. А Бранко је то одавно обећавао и питање је шта би се до сада десило у Југи да је којим случајем Бранко раније тамо доспιο. Он, наиме, просто добије напад кад сазна да је неки метак испален, а да није погодио у месо. Наравно, у месо оних који не љубе комунизам, мада се код њега никада не зна за шта је и против чега је. Зна се, међутим, да је увијек за оно што му продужава боравак у фотељи и обезбјеђује прилику да се без пара домогне овоземаљских добара. Те врлине, уосталом, демонстрирао је и у црногорском вишестраначком парламенту приликом гласања. Истина, имао је три противкандидата аутсајдера, али многи су знали да он мора да побиједи, јер тако је наређено одозго.

Др Бранко Костић нашао се на листи по наређењу. Како тврде неки кандидати, које је форме ради предложио Савез комуниста Црне Горе, а потом им наложио да повуку кандидатуру, односно да одустану, наређено је да се на листи обавезно нађе др Бранко Костић. И нашао се, заједно са још двадесетак кандидата. Сви осим четворице одбили су могућност да се нађу у Председништву Југославије. А када је црногорска опозиција почела да оспорава његову кандидатуру, придружио им се и Момир Булатовић тврђњом да је Бранко Коцкица кандидат са толиким угледом да може побиједити на сваком референдуму и предложио да се, без обзира што је Скупштина одлучила да се не расписује референдум, већ да то обаве посланици, нови члан Председништва СФРЈ бира референдумом. На опште изненађење тај предлог прихватио је и Мило Ђукановић, али последице часописних расправа у клубовима посланика одлучено је да се ипак не иде на референдум. Тако су, наиме, жељели посланици СК, а по први пут су се Момир и Мило нашли на истим таласима са опозиционим посланицима.

Боље познаваоце прилика то није изненадило. Момир, наиме, схвата да се ближи крај Милошевићевом режиму у Србији и полако покушава да побјегне од великог газде, да задобије наклоност опозиције и продужи себи мандат. Све се то уклапа у тврдње да ће и Момир и Мило кад тад забити нож у леђа Милошевићу, да ће све више покушавати да докажу како са њим нијесу имали никакве везе, чак да се нијесу ни познавали. Учили су тако нешто приликом рушења бившег руководства и тог манира тешко се могу ослободити. Присјећања ради, Момир је и јавно обећао да ће се одметнути у омице зарад одбране Црне Горе.

ЗАБУНА У ПАРЛАМЕНТУ

Слободану су сада најпотребнији људи попут Костића, који је у неколико наврата показао своју подобност. Бранко је једанпут узео понуђену хавану од Милошевића уз понизну молбу да је не запали, јер не пуши, а да му вожд дозволи да је задржи за успомену. Други пут, Бранко је уз климоглав до земље Слободану, на опште згражавање присутних, рекао да је спреман пред Слободановим шатором да буде и обичан стражар. Рекао је то у својство председника Председништва Црне Горе.

Због тога су неки Црногорци рекли да Костића не треба бирати у Председништво СФРЈ, већ га послати код Слободана. Трудите се да сваки испалени метак погоди у тијело народа, а своју пожртвованост демонстрираће тако што ће Слободану дозволити да га побиједи у свакој партији покера.

Све то су знали посланици СК прије гласања, али ипак и против своје воље, ријешили су да Коцкици дају повјерење. За све то крив је понајвише један посланик опозиције који је изашао за говорницу и устврдио да Бранко Коцкица никако не може бити представник Црне Горе због тога што је у неколико наврата тврдио да су Црногорци и Муслимани измишљене нације, да они фактички не постоје. Е, онда се стушило Бранко за говорницу и зајаву рекао да је то лаж, да он то никада и нигдје није рекао и затражио од несрећног делегата да пред свима каже када и гдје је то рекао, да покаже тај документ. Делегат је одговорио да зна сигурно да је то Костић изјавио, али да тренутно не може да се сјети датума и мјеста. На то је врли председник Парламента др Ристо Вукчевић оштро припријетио посланику опозиције да је боље да не устаје и не говори ништа, а поготово не да јавно лаже у парламенту и уноси забуну.

Посланици СК су то громогласним аплаузом поздравили уз појединачне узвике да им управо такви требају. Такав председник Парламента и такав Бранко Костић у Председништву СФРЈ. Опозиција није хтјела да гласа, а ни неки посланици СК. Тако је од 125 посланика СК 73 гласало да их „у свијетлу будућност“ води Бранко Костић. Тиме ће бити побољшана и безбједност Милошевићу, јер у овим условима Слободан неће одбити Костићеву понуду да му буде стражар пред вилом на Дедињу.

СРЕЋА И БЛАГОСТАЊЕ

Наравно, последице свега тога јавио се онај несрећни посланик. Изашао је за говорницу, честитао Костићу на избору, а онда извадио „Борбу“ од 15. августа и снисходљиво саопштио да није имао намјеру, нити лаже, већ да је Костић оно што је порицао ипак рекао. Лијело је прочитао његову изјаву у новинама коју Костић никада није демантовао. Штавише, још у неколико наврата је поновио. На све то Костић је одговорио да је чињеница да посланик опозиције није знао датум и мјесто његове инкриминисане изјаве и да сад то што говори „луј пике не важи“. Уз то, тврдио је да је виши Црногорац од свих на овом свијету. Тврди и да је још већи Србин, а како је кренуло, од њега неће бити ни већег Албанца, богме ни Арапа, а по капиталу надмашио је све Американце.

Све што је Бранко Костић постигао у животу, темељио је на сиромаштву као највећој врлини. Сада, последице избора у Председништво СФРЈ, поручује и заклице се да ће све што уради бити у складу са програмом СК Црне Горе. Обећао је да ће сви живјети у срећи и благостању.

Још као ратно сироче мили и перспективни Бранкиша имао је све повластице у дому сирочади. Тамо је уживао пуну наклоност особља и, по причи његових другара из тог периода, увијек је имао најбоље парче. Није смио добити ни слабу оцјену, није му смио нико писнути, јер свима таквима је пријетила опасност да сконча на Голем отоку. А тамо је ведрио и облачио његов стриц Илија Костић, на којег су многи Голооточани ових дана евидирали успомене, присјећајући се његових маштовитости у злостављању народа и његових метода убијања човјека у човјеку.

СТАБИЛНО СИРОМАШТВО

Захваљујући стрицу, мали Бранкиша је почео да напредује. Ухватио се фотеља у омла-

динској организацији, завршио факултет а онда почео да намирајуе што му је недостајало.

Гурао се од форума до форума, био и на челу црногорске омладине, а онда, као приучени економиста, почео да стиче славу као директор Комбината алуминијума у Титограду. Тек ових дана откривају се папири који свједоче и објашњавају зашто том Комбинату пријети ликвидација. Наиме, послје неколико непроспаваних дана и ноћи за коцкарским столом, а и позамашног губитка, мали Бранкиша је стављањем потписа на реализацију друге фазе Комбината, помјерио точак развоја, а истовремено и санирао свој дефицит у буџету.

Неколико година касније откривена је та његова ујдурма, јер су се већ почеле осјећати негативни ефекти његовог развијања, и Бранко је морао да лети из Комбината. Наравно нико није саопштио разлоге тог потеза, али чињеница је да је Бранко седам мјесеци сједио кући и примао дебелу плату. Ту „неангажованости“ он ће касније дебело искористити. Онда су му измислили катедру на Универзитету, гдје је експресно докторирао, предавајући једном мјесечно „саобраћај“ на Грађевинском факултету.

Октобарске догађаје у Црној Гори дочекао је као потпредсједник Црногорске владе. Тих дана је боравио у Словенији, а када се вратио са врата је кликнуо: „Удрите багру — подржавају нас Словенци“. Оно што се десило ипак се не може поредити са оним што се догодило с народом у Београду. У Црној Гори није било ни огреботина од палица и дру-

гог, а испаљено је свега десетак пројектила са сузавцем. Но Бранко је бранио своје другове функционере. Све до момента док су му у Никшићу затражили оставку. Тада је буквално рекао „Побијте друге, само немојте мене, јер ја сам ратно сироче, сиромаш, ја сам поштен човек, да поштенијег не може бити“. Народ се сажалио и више на њега нико пажњу није обраћао.

А то сиромаштво Бранка Костића изгледа овако. Поред великог друштвеног стана, смувао је кредит за изградњу куће у родном мјесту, који никада није вратио. Док је био потпредсједник владе, док су се људи на порушеном приморју борили за кров над главом, док се другима одузимала кућа у старом будванском граду, Бранко је у сред њега обезбједио себи атрактивни стан. Без стана није ни у Београду, јер тамо студирају његове ћерке. Но, када му је неко због свега тога приговорио, он је јавно поручивао да се не треба плашити богатих појединаца, да богато друштво чине богати појединци. Ако је Бранко за то мјера, онда би требали да будемо најбогатији на свијету. Бранко, међутим, до свега тога није дошао радом — њему је све падало с неба по сили закона. И увијек је знао да се извуче.

БОЉЕ НЕ РАЗМИШЉАТИ

А извлачио се и када су Момо и Мило покушали да га руше, одмах послје јануарског преврата. Он се нећкао да открије „истину“, а

када је видио да је враг однио шалу, зајуплено је и колико га грло носи, викнуо да је он (дотадашњи потпредсједник СИБ-а), био жртва пропале политике. Тада је рекао да је чак седам мјесеци био на бијелом хљебу. Наравно, сатјеран уза зид, у име каријере је поплувао све оне дојучерашње другове и пристао на понижавајући статус код Момира и Мила. Они су му то узвратили функцијом предсједника Предсједништва Црне Горе. На тој функцији је јахао до избора. Но, и ту функцију је искористио за увећавање свог богатства. Како су новине објавиле, искористио је једну посјету Браће Карић да од њих измоли нов новчијат ауто. Заузврат им је обећао много тога, атрактивне локације на мору, Скадарском језеру, а заложиио се да брзо и ефикасно отворе и своју банку. Наравно, ништа од тога није лоше за народ, поготову ако од тога користи има Бранко Костић.

Шта ће чинити у Београду, остаје да се види. Но, сигурно је само једно — да се не може промијенити, јер је за то исувише касно. Остаће онакав какав је био читавог живота. Од њега сви морају да стрепе и да се унапријед помире да ничим не могу да буду изненађени.

Бранко Костић је нови члан Предсједништва Југославије са специјалним задатком. Поред свега тога он је и жив споменик једног времена, који захваљујући њему и још неким, покушава да живуцка. Шта тек рећи о будућности Југославије са др Бранком Костићем на челу? Боље на то и не помишљати.

Митар ПЕТРОВИЋ

ОВО ЈЕ СПО

Питамо шта га је нагнало да у овим мутним временима постане члан једне опозиционе странке.

— До учлањивања у Српски покрет обнове нисам био члан ни једне партије. Или тачније, одолио сам и предлозима и позивима да postanем члан код нас једине партије, партије ск. Мојој природи и породичном васпитању није одговарала једна таква организација без везе са животом и са проблемима обичних људи којима и сам припадам. Страно ми је улагивање било коме а поготово нисам имао разумевања за величање огромних успеха које ја нисам видео. Напротив. Видео сам много притворности, лажи и каријеристичког понашања у тој организацији. Видео сам да на тај начин у животу напредују људи малих вредности и да значајна места у друштву, од чега зависи и моја судбина, запоседају неспособни па и непоштени. Осећао сам да нас све то води стрмоглаву.

Појавом Српског покрета обнове и његовог програма, мени се учинило да је то организација која на најпотпунији начин задовољава неке моје захтеве и у чијем циљевима видим и своје циљеве. Али да будем искрен, за СПО сам се одлучио можда највише због његовог председника господина Вука Драшковића. Прочитао сам све његове књиге и одушевио се. Из његових књига више сам сазнао о једном делу историје свог народа него из званичних књига и уџбеника историје. И мој старији син који има 18 година утицао је на мене, преносећи своје велико одушевљење Вуком. Наравно, знао сам да је то било и ризично и да собом носи много тегоба, али сам такође знао да се за идеје садржане у програму СПО-а вреди борити. У Новом насељу у Железнику у коме живе моји пријатељи сличних убеђења и жеље да нешто мењамо на боље, почели смо скромно али упорно. Сад имамо око 200 чланова и три повереника.

Како сте били примљени у насељу? Које су вам прве акције? Каква су вам прва искуства?

РАЗГОВОР: ЗОРАН ПРЕМОВИЋ

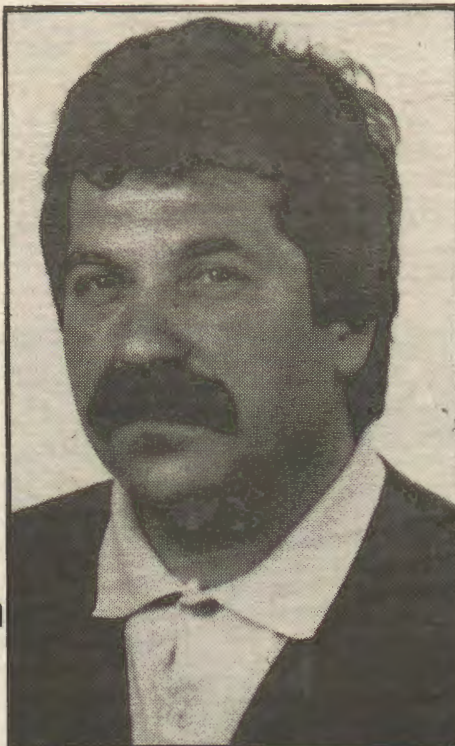
РИЗИК

ОПОЗИЦИОНОГ ДЕЛОВАЊА

Са Зораном Премовићем, руководиоцем сервиса за каросеријске радове у „Техносервису“ на Новом Београду, разговарамо у малој скромној канцеларији, по истеку радног времена. Премовић је један од најцењенијих радника ове угледне фирме, а у свом Железнику где живи, председник је Месног одбора Српског покрета обнове.

— У почетку, било је страха. Нелагодности. Сам појам опозиција, због вишегодишње идеолошке манипулације људима, код нас има негативно обележја. У вези са СПО-м лансиране су и разне измишљотине. Те да смо четничка партија, партија ножа и каме, партија деструкције. Све те лажи и предубеђења постепено смо отклањали радом и односом према људима. Најпре, настојали смо да у нашу организацију привучемо угледне домаћине, добре и вредне раднике, честите младиће. У томе смо у великој мери и успели.

Наше најзначајније политичко ангажовање било је у предизборној кампањи. То нам је било и ватрено крштење. Наш кандидат био је Инг. Радомир Урошевић, дете Железника, радник „Лоле“. Човек угледан и у струци и у

домаћинству и у насељу. Човек који зна све проблеме овога краја јер живи са њима. А хтели су да нас у Српском парламенту представља певач народних песама, човек који нема никакве везе са нашим Железником. Захваљујући квалитетима нашег кандидата а понешто нашем добром и организованом раду, господин Урошевић је победио на изборима и постао наш посланик. Његови наступи у парламенту, на телевизији, на јавним трибинама показују да је то једна од најстабилнијих личности у посланичким клупама. С њим се доиста поносимо. У свакој акцији је са нама.

А које су ваше акције? Чиме се највише бавите?

— Ми мислимо да састанци и састанчење нису мерило ниједијег рада па ни политичке партије. Договорили смо се да се ухватимо у коштак са животним проблемима којих у нашем насељу има много. То да нам буде основно уз ангажовање и у политичким акцијама ширег значаја. Тако је велики број наших чланова и симпатизера учествовало у децембарским демонстрацијама.

У оквиру три, четири акције које смо организовали у насељу уредили смо два гробља која су годинама била запуштена. У току је акција на уређењу центра насеља. Ставили смо на дневни ред питање судбине самодоприноса који годинама плаћамо а појма немамо шта је с њим. Покушаћемо да решимо проблем аутобуске линије, јер имамо ђаке пешаке. Покренули смо акцију да рашчистимо сва спорна питања у вези са Домом културе и да га претворимо у средиште духовног и политичког живота насеља. Петицију да се овај проблем што хитније реши потписало је већ 1000 симпатизера. Грађани нам све више верују и прилазе нам. Додуше још се плаше репресије владајуће партије која још држи све органе власти и друштвене институције. Страхују за своја радна места а неки богами и за своје привилегије.

Каква су вам искуства у сарадњи са вишим руководством странке? Помажу ли вам? Чују ли вас?

— Ми смо млада партија. Има доста проблема од материјалних до организационих и кадровских. Настојимо да их постепено решавамо. Ми смо партија обичних људи. Навикли смо на скромност. Нас није мазило друштво велелепним зградама, конференцијским салама, аутима и другим привилегијама. Све што имамо из нашег је џепа. Додуше и оно прво је из нашег џепа али га други користе. Но надам се да ће и томе доћи крај. Са општинским руководством сарадња је добра. Они су близу у сваком погледу. Надамо се да ће комуникација са Централном управом после извршене реорганизације бити боља. Те везе морају бити чешће, једноставније и делотворније. Критика из месних организација мора бити више уважавана на свим нивоима организовања. И „Српска реч“, чији сам редован читалац, без обзира што није строго партијски лист могла би више да пише о акцијама СПО пре свега у месним и општинским организацијама.

Чему се надате?

— Свакако бољем. Од овог горег нема. Надам се да ћемо победити и на општинским изборима, а бог ће дати и на свим следећим.

М. ДАНИЛОВ

ПИСМО ВУКА ДРАШКОВИЋА АМБАСАДОРУ САД ВОРЕНУ ЦИМЕРМАНУ

МИХАИЛОВИЋЕВО ОДЛИКОВАЊЕ УРУЧИТИ ЊЕГОВИМ УНУЦИМА

Ваша Екселенцијо!
Тринаестог маја се навршава 50 година од дана када је тадашњи генералштабни пуковник Југословенске краљевске војске, Драгољуб-Дража Михаиловић, са планине Равна Гора позвао српски народ на устанак против сила Осовине, пред којима је Југословенска краљевска војска капитулирала 17. априла 1941. године.

Вест о капитулацији затекла је пуковника Михаиловића на ратном положају у Босни, код градића Добоја. Официрима и војницима своје јединице он је рекао: **Јунаци, не признајемо капитулацију, јер те речи нема у српском језику!**

Са најхрабријим, који су пошли за њим, наставио је борбу. Свакодневно се сукобљавајући са Немцима и хрватским усташама, пробијао се према Србији и на Равну Гору, одакле ће одмах упутити позив на устанак и где ће утврдити Штаб отпора, стигао у ноћи између 12. и 13. маја. Већина официра и војника, тих првих герилаца у тадашњој окупираној Европи, који су се са Михаиловићем пробили до Равне Горе, били су Срби, али је међу тим јунацима било и Словенаца, Хрвата, Муслимана и Јевреја.

Равногорски покрет ће убрзо израсти у значајну војну силу, а Михаиловић ће постати генерал и главнокомандујући обновљене Југословенске војске у отаџбини. Генерал Михаиловић, легендарни „српски Чича“ (ујка, на енглеском), како га је због његових људских врлина прозвао наш народ, овенчао се славом и прочуо широм света.

Као што је Вашој Екселенцији познато, у лето 1941, после немачког напада на Русију, у Србији, а потом и у великом делу Југославије, појавиће се и партизански покрет отпора, предвођен шефом југословенских комуниста Јосипом Брозом Титом.

Обе групе сачињавали су углавном Срби и обема је циљ био исти: поразити окупатора. На жалост, партизани су, већ у почетку, прикламовали и свој идеал комунистичке Југославије, па су за главног непријатеља прогласили Михаиловића и његове људе. Тако је дошло до трагичног грађанског рата међу два српска антифашистичким, али између себе непомирљивим, герилским формацијама.

Михаиловић је био официр, а Тито револуционар, превратник, Михаиловић брани Краљевину Југославију, којој је положио заклетву. Тито користи окупацију земље да би, пре слома силе Осовине, сломио Михаиловића и успоставио болшевичку власт у Југославији. Михаиловић је био демократа, а Тито Човек Коминтерне који презире демократију. Михаиловић је давао све од себе да до грађанског рата не дође и да, касније, он буде обустављен. Тито је давао све од себе да грађански рат буде што фаталнији, коначно и због тога што је он, као Хрват, имао и националних разлога да подстиче суровост обрачуна Срба са Србима.

Западни савезници издали су Михаиловића, а Стаљин је Титу, октобра 1944, притекао у помоћ са Црвеном Армијом. Тиме је демократија у Југославији била сахрањена, а њен бранилац, генерал Михаиловић, војнички поражен.

И тада је, међутим, тај ретки човек одбио да капитулира. Наставио је са отпором све до марта 1946, када је пао комунистима у руке. На монтираном судском процесу проглашен је за издајника и ратног злочинца и стрељан у зору, 17. јула исте године. Где је сахрањен ни данас није познато.

Титову егзекуцију над генералом Михаиловићем већина Срба, а свакако и већина грађана у Југославији, разумела је као извршење смртне пресуде над народном надом да ће комунистички терор бити поражен а демократија бити обновљена. Народни морал није могло окуражити ни сазнање да су многи Михаиловићеви људи продужили герилску борбу и након што је њихов велики командант погубљен. Последњи Михаиловићеви герилци пали су тек 1957. године.

Сви ти људи су погинули, а да нису знали да се председник САД, Хари Труман, 19. марта 1948, поклонили пред Истином и посмртно одликовао њиховог команданта. Додељујући Михаиловићу Легију за заслуге и једну специјалну Повељу, Председник Труман је написао и потписао:

Генерал Драгољуб Михаиловић истакао се на изузетан начин као главнокомандујући југословенских оружаних снага и касније као министар војни, тиме што је организовао и повео значајне снаге отпора против непријатеља који је Југославију држао под окупацијом. Захваљујући неустрашивом напору његових трупа, многи амерички авијатичари су спасени и враћени у своје базе. Генерал Михаиловић и његове снаге, након оскудни у ратном материјалу, борећи се под најтежим околностима, значајно су допринели савезничкој ствари и дали свој удео крајњој победи савезника.

На штету Истине и Часте, а у корист очувања односа са Михаиловићевим убицом који је диктаторски владао комунистичком Југославијом, Стејт департамент је убедио Председника Трумана да ћути о одликовању и да га склони у архиву. Захваљујући упорним настојањима конгресмена Едварда Дервинског, одликовање је извучено из архиве тек 4. августа 1967. Тим поводом, објављено је кратко саопштење за штампу: **„Стејт департамент признаје Повељу југословенском хероју другог светског рата, генералу Михаиловићу.“**

У јуну 1985, председник Роналд Реган је рекао: **„Нека генерал Михаиловић буде последњи савезник и пријатељ Америке кога је она издала!“**

ВАША ЕКСЕЛЕНЦИЈО!

У Београду живи породица генерала Михаиловића. Њој припада право на високо од-

ликовање Председника Трумана и она жели да га добије.

Генерал Михаиловић је имао троје деце: синове Бранка и Војислава и кћерку Гордану. Војислав је отишао за оцем, а Бранко и Гордана за Титом. Војислав је погинуо, у мају 1945, а Бранко и Гордана и данас, као пензионери, живе у Београду.

Драма грађанског рата у српском народу, као што видите, није мимошла ни Михаиловићеву породицу. Време је, срећом, учинило своје. Иако су комунисти, и после рата, продуживали грађански рат, иако и данас српски комунисти скривају истину о Михаиловићу и његовом покрету, оживици ратних деоба нарастају. Не само народно памћење, већ и чињенице које су проговориле отварањем и савезничких и фашистичких ратних архива, као и светски пораз болшевизма, посмртно рехабилитују генерала Михаиловића.

Бивши партизан Бранко Михаиловић, син генералов, данас признаје своје младачке заблуде. Са оцем га је измирила — Истина.

На несрећу, у Југославији, а у Србији нарочито, има још занесењака који одбијају Истину и који инсистирају на продужетку ратних деоба од пре пола века. Своју власт бране и одржавају насилним пропагирањем велике неистине да је генерал Михаиловић био „народни издајник и слуга окупатора“.

Уручењем Михаиловићевог одликовања његовој породици, власти САД би помогле да се уклоне и последњи наноси комунистичке пропаганде са антифашистичке борбе покрета генерала Михаиловића за слободну и демократску Југославију.

Оба герилска покрета, и Михаиловићев и Титов, припадају прошлости, историји. Та историја, међутим, мора бити истинита.

Будућност припада једнако унуцима негдашњих партизана и четника. Због те будућности, деца бившег партизана Бранка Михаиловића а унuci бившег четничког команданта генерала Драже Михаиловића, морају знати да њихов деда није био „слуга окупатора и народни издајник“.

ВАША ЕКСЕЛЕНЦИЈО!

У име Српског покрета обнове, ја Вас молим да пренесете влади САД да би унuci генерала Михаиловића радо, и са поносом, примили Легију за заслуге, којом је њиховог деда 1948. одликовао председник Хари Труман.

Одликовање им може бити предато у Београду, преко Ваше Екселенције, или у Вашингтону. Можда је 17. јули, кад се навршава 45 година од убиства генерала Михаиловића, права прилика да се то учини.

Са најбољим жељама и уз срдчан поздрав Вашој Екселенцији,

Вук ДРАШКОВИЋ,
председник СПО

**ДРАГОЈЕ ЛУКОВИЋ,
ПОСЛЕ УДЕСА:**

НЕЋУ ДА БУДЕМ КРЦУН!

И након месец дана од саобраћајне несреће, бивши председник СО Сокобања Драгоје Луковић не може да буде сигуран да ли је надимак „Крцун из Сокобање“ оправдан или не.

Због тога што сте члан СПО, у Сокобањи сте већ дуже изложени бројним непријатностима. Како је почело?

— Претње које су ми најчешће анонимно стизале, почеле су марта месеца прошле године, када је група ученика Гимназије написала петицију да се из школе уклоне Титове слике. Дошли су код мене као код председника Скупштине општине Сокобања, али

Драгоје Луковић са супругом непосредно после удеса

до избора на ову функцију предавао сам у тој школи. Дао сам им подршку и лично потписао њихову петицију. Непосредно након тога, наредио сам да се уклоне све Титове слике из просторија СО Сокобања, што је и учињено. Први је реаговао СУБНОР Сокобање, за њим Општински комитет Савеза комуниста општине, а затим и остале друштвено-политичке организације у Сокобањи. Тим поводом покушали су да инсценирају и моје смењивање, али тада нису успели.

Претње су учестале када сам одбио да postanем члан Социјалистичке партије Србије, а нарочито су се заостриле када сам постао члан СПО, организовавши и велики народни митинг у Сокобањи на коме су говорили Вук Драшковић, Илија Радуловић и Боровоје Боровић, представници странке.

Да ли је било конкретних претњи?

— Како да не. Телефоном су ми претили да ћу имати великих проблема зато што сам члан СПО-а, да ће непријатности имати и моја супруга, али и чланови моје породице. Говорили су ми да ћу бити ликвидиран, претучен... А у једном писму неко ме је упозорио да ћу живот завршити као Слободан Пенезић Крцун. У истом писму каже се и то да су због мене у Сокобању долазили неки официри из ЈНА, а да је њихов циљ био да организују моје хапшење и смењивање са функције председника СО Сокобања. Одржали су некакав тајни састанак у општини, где је било речи да ми се подметне бомба у аутомобил, или да ми се намести саобраћајна несрећа у којој ћу погинути као Крцун. Пре тога прошао сам и све друге фазе које су имале једини циљ да ме заплаше. Међутим, ја не желим да напустим СПО, нити ћу се окренути против Вука Драшковића. Напротив, још сам више уз њега.

Како се одиграо удес?

— Постоји нешто што се догодило неколико дана раније. Наиме, неко је поломио шофершајбну на аутомобилу Мирка Кулића, председника Општинског одбора СПС и садашњег председника Извршног савета СО Сокобања. Не трепнувши, он је у „Политици Експрес“ за то оптужио опозиционе странке, јер је, како је рекао, омиљена мета опозиције. Иначе, сама несрећа догодила се под заиста необичним околностима. Ја сам 3. априла нашим колима повезао супругу на посао у оближње село Мужинце где ради као наставник. Никаквих возила на путу није било, возио сам споро. Одједном је нешто пукло испод аутомобила, аутомобил је поскочио и кренуо својим путем. Прелето је преко јарка и ударио у јабуку која се налазила у једној њиви. Возио сам заставу 101.

Да ли сте сазнали шта се догодило са аутомобилом?

— Не, ни данас после скоро месец дана, мене и моју супругу нико од стране званичних органа није посетио, ни СУП, ни тужилаштво. Из штампе сам сазнао да је формирана нека комисија која је прегледала возило. Чујем приче да су напумпавали десну гуму на предњем тоčku која је после поново испустила. Иначе, одмах после удеса, чланови опозиционих странака дежурали су поред аутомобила. Међутим, дошла је милиција и забранила да било ко осим њихових људи приђе возилу. Шта су радили са њим, није ми познато. Ако је и било нечега што је утицало да се намерно изазове несрећа, а ја у тако нешто желим да сумњам, могли су уништити све трагове. Већ сутрадан, док смо лежали у болници, неко је на изузетно груб начин наредио мојој мајци да се аутомобил под хитно смести у гаражу. Зашто су тако урадили, није ми познато.

Хоћете ли покушати да сазнате истину?

— Сигурно да хоћу, али тек када се здравствено стање моје и моје супруге побољша. Не верујем да ће се на овоме све за-

вршити. Важно је да страначка активност опозиционих партија у Сокобањи буде интензивнија, јер је у овој средини толико нагомиланих проблема, да не можемо имати ни тренутка предаха. СПС и њен представник Мирко Кулић примењују правни терор над имовином и људима. Не само што не намеравају да имовину ССРН равноправно поделе, већ је СПС у Сокобањи ушао и у друге трансакције. Мирко Кулић је у име странке продао 2 аутомобила (пежо и заставу 101) „Аутопревозу“ из Сокобање, а за узврат, ово саобраћајно предузеће запослило је једног радника из бившег комитета. Иначе, оба возила раније су припадала ССРН Сокобања.

Зоран ЂОРЂЕВИЋ

НИШ ПОСЛЕ 9. МАРТА ПРОФЕСОР НИКОЛА И НОВИНАРКА ЖАНА

Бивши радници СДБ у Нишу, не само да нису прихватили изbacивање из ове службе, већ и даље воде кадровску политику. Помажу им вредне супруге и верни професори нишког Универзитета. Супруга је, за сада, једна, а професора који љубе СДБ мало више. Након победе СПС, стара је пословица: што јужније, то тужније.

У Нишу тренутно делују две тајне полиције: званична СДБ која је у саставу нишког СУП-а и друга, много јача, коју чине смењени или прерано пензионисани радници СДБ у Нишу. На челу ове друге налазе се Бранислав Ранчић, смењени начелник, Никола Цветковић, његов заменик, Радмило Перковић, Живорад Стојановић, Слободан Брадић, Рајко Мирковић и други. Наиме, прошле године је Радмило Богдановић, бивши министар полиције у Србији, обавио чистку у СДБ Ниша. Међутим, посао није довршио, већ је створио хаотичну ситуацију у нишком СУП-у, тако да је ова служба готово паралисана у свом раду.

Бивши радници СДБ, пружају несебичну подршку СПС, а нарочито председнику Глав-

ног одбора Милету Илићу који је 9. марта, на радију и телевизији отворено позвао грађане Ниша да крену у обрачун са припадницима СПО. На срећу, овај позив нико није прихватио. Уосталом, када је могао министар Матковић, може и Миле Илић.

ИНТЕРВЈУ ПО МЕРИ

Посебно је интересантна делатност госпође **Снежане — Жане Ранчић**, супруге бившег начелника СДБ Бранислава Ранчића. Госпођа Жана Ранчић, која иначе ради у дописништву ТАЊУГ-а, несеквично користи име своје фирме за сакупљање информација о појединим људима у Нишу и тако ствара досијеа за свог супруга. Посебно су нам на мети били новинари који раде у овој информативној кући. Обијане су им фиоке и подметани компромитујући материјал, а један новинар и сада на леђима носи модрице које је добио у „разговору“ са СДБ. Иако не ради на пословима новинара, Жана се увек тако представљала, тако да је добијала информације и од веома угледних и утицајних људи, правећи са њима „интервјуе“ који је, наравно, читао само њен супруг.

Осим Бранислава Ранчића, након смењивања са радом није престао ни његов заменик **Никола Цветковић**. За место свог деловања изабрао је Универзитет у Нишу, јер је тамо још у току свог рада имао јаке везе. Тада је заврбовано један број професора, од којих је поједине СДБ чак и плаћала, а за узврат су брже напредовали у професорским каријерама. Када је истеран из СДБ, Цветковић на сваки начин жели да се рехабилитује, стога од професора које је „задужио“, очекује да му се „реванширају“. Посебно помоћ очекује од садашњег нишког ректора, професора др **Бранимира Ђорђевића**, са којим је велики пријатељ. Никола Цветковић јавно говори да је он, Никола, довео Ђорђевића за ректора по задатку СДБ. Када се то зна, онда никога не треба да изненади што је ректор Универзитета у Нишу био велики противник студентских демонстрација у Београду и Нишу и да је свим силама настојао да се исте демонстрације осуде.

ЗБОГ БЕОГРАДА У ЗАТВОР

То је и учињено, 11. марта, на састанку колегијума Универзитета у Нишу. Руководство ове установе једино је од универзитета у Србији осудило студентске демонстрације. Због фалсификовања записника са те седнице, декан Електронског факултета у Нишу, др **Нинослав Стојадиновић**, поднео је оставку. Ректорат Универзитета је кривотворио закључке, у којима овај факултет даје подршку студентима. Иначе, студенти Електронског факултета у Нишу су главни организатори студентских демонстрација. Осим др Стојадиновића, оставку је поднео и професор др **Градмир Миловановић**, проректор, са Електронског факултета такође, због тога што је 11. марта СДБ привела са радног места доцента Електронског факултета, др **Лидију Стефановић**, зато што је 9. марта присуствовала демонстрацијама у Београду.

Податке о томе ко је све од студената и професора са Универзитета у Нишу био 9.

марта у Београду, прикупио је лично Никола Цветковић и тај списак доставио Главном одбору СПС у Нишу, као и СДБ. Након тога, по директиви ректора Ђорђевића, др Лидија Стефановић приведена је на информативни разговор у СДБ.

Не само да је био од користи, већ др Ђорђевић још није потпуно вратио дуг своје пријатељу Николи Цветковићу. У знак подршке, пошто Цветковић није прошао на Савету Електронског факултета да се изабере за предавача из предмета **Општенародне одбране и друштвене самозаштите**, за њега је расписан конкурс на Медицинском факултету у Нишу. Конкурс је отворен и очекује се да ће Никола бити изабран за предавача. То неће бити тешко као на Електронском факултету, јер је декан нишког Медицинског факултета професор др **Душан Велојић**, члан Главног одбора СПС, тим пре што је Никола Цветковић лично био у штабу за избор народног посланика др **Павића Обрадовића** у Скупштину Србије.

С друге стране, декан Медицинског факултета др Душан Велојић, очекује Цветковићеву несеквичну и професионалну помоћ да се на овом факултету угуши велико студентско незадовољство деканом Велојићем.

У Нишу се на великим мукама налазе и много други професори, асистенти и стручњаци на Универзитету, због својих политичких опредељења. Међу њима се налази и признао стручњак у свету из области биохемије, редовни професор Филозофског факултета, групе за хемију, др **Павле Премовић** који је, без иједног аргумента од стране Универзитета у Нишу, проглашен неподобним, како на матичном факултету, тако и на целом Универзитету. Премовић је, на пример, изузет у писању реферата наставницима и сарадницима који треба да буду изабрани или реизабрани на овој групи предмета.

После вишестраначких избора и победе СПС, у Нишу је све теже и опасније живети.

Зоран ЂОРЂЕВИЋ

ШАБАЦ: ТУЖБА ПРОТИВ СПС ПРЕДСЕДНИКА НА СУД

Председник СО Шабац назвао учеснике демонстрација од 9. марта „разулареним терористима и пљачкашима“. Уз ову, као и многе друге грешке, покренута је иницијатива за његово смењивање

Удружена опозиција Србије је веома незадовољна деловањем званичних органа у Шапцу, чуло се на митингу одржаном 23. априла 1991. године на градском тргу пред хотелом „Слобода“. Са оценама које су изrekli **Бранислав Секуловић**, председник општинског одбора СПО Шабац, потпредседник странке **Илија Радловић** и **Милан Комненић**, и остали опозициони представници, сагласило се око шест хиљада присутних на овом протестном скупу.

Због кривичног дела увреде и клевете путем штампе, чланови Општинског одбора СПО поднели су кривичну пријаву, јер је председник СО Шабац, **Зоран Деспотовић**, иначе члан извршног одбора Социјалистичке партије у Шапцу и народни посланик Скупштине Србије, злоупотребио свој положај и преко локалних гласила напао опозицију 10. марта, пре става Анкетног одбора.

У локалном листу „Глас Подриња“ од 14. марта објављен је коментар изречен на јавном скупу поводом збивања од деветог марта.

Деспотовић је чланове СПО и учеснике демонстрација прогласио „разулареним терористима и пљачкашима, који не презају чак ни

од проливања крви, само да ви насрнули на легално изабране органе власти...“

У свом коментару даље наводи да су „господа из СПО желела и по цену удруживања са шиптарском и туђмановском мафијом да у својим параноидним психопатским мозговима смишљени румунски сценарио остваре у Београду...“

Ти догађаји су заиста и личили на већ споменути сценарио, али тек кад су на мирне демонстранте насрнуле оклопна возила, милиција, војска и тенкови. Њима је друг Деспотовић дао подршку виђену „демократским“ СПС-овским очима, јер сматра да против мирних демонстраната могу бити употребљени „сви инструменти који свакој држави стоје на располагању: снаге безбедности, правосудни органи па и ЈНА, ако је то потребно“.

С обзиром да друг Деспотовић седи, кажу врло пасивно и на положају председника СО Шабац и на положају народног посланика, време је да се преиспита политичка и људска етика дотичног социјалисте. Наиме, иако није изабран већином гласова у изборној јединици 55 Деспотовић своју повећану одговорност игнорише. одбија контакте са опозицијом, не одазива се позивима да учествује на округлом столу Радио-Шапца и не предузима ништа по захтеву Општинског одбора СПО у Шапцу за додељивање просторија за рад ове странке.

На митингу опозиције изнет је захтев за подношењем оставки општинских челника, коме се одазвао једино Драгош Гмитрић, председник Извршног савета. Његова је оставка одмах усвојена, док такође прозвани Златица Поповић, управница Народног позоришта „Љубиша Јовановић“ и председник СО Шабац Зоран Деспотовић још увек ћуте.

Ливнија ЛАЗИЋ

ДР ЈОВАН РАШКОВИЋ, ПРЕДСЕДНИК СДС

БОЈИМ СЕ БАРТОЛОМЕЈСКЕ НОЋИ

**Иако, заправо, јединог гаранта
за опстанак Срба у Хрватској г.**

**Рашковић види у
Милошевићу, његов
политич(ар)ски статус у
Хрватској нуди му „алиби“ да
о последњим догађајима у
Хрватској проговори и за
„Српску реч“.**

**Како коментаришете садашњу дра-
матичну ситуацију у Крајини?**

Она је настала као последица по-
мањкања сензибилитета хрватског
политичког руководства према
српском питању. Да је било склоније правим
разговорима и предлозима и прихватању на-
ших ставова никад не би дошло до ове ситу-
ације да се не само одваја та територија, него
да постоји мишљење да се та територија при-
саједини Србији. Када би Хрватска била де-
мократска земља не би до тога долазило. Во-
ди се крајње антисрпска политика у целој
Хрватској, која је прихваћена од већине
Хрвата, а то је политика агресије према свим
Србима. Крајина је шпич српско-хрватских
односа и Хрватска власт ће направити све да
сломи тај шпич који је у њеном трбуху.

ФРАЗЕ... ФРАЗЕ

**Да ли разлике у мишљењу између др Ба-
бића и Вас воде неминовном цепању СДС и
како видите тај разлаз?**

Разлаз је већ извршен због тога што је
ова група око Бабића формирала самосталну
СДС Крајине. Ја и данас стојим на становиш-
ту да је то потез који је у ствари баналан, који
има у себи неку добру вољу људи који су ос-
новали ту странку, али да је то потез који цепа
српски народ у тим просторима, јер СДС је и
формирана као странка која ће у ствари бити
извор српске политичке активности и извор
српске политичке мисли на просторима
Хрватске, па према томе и на просторима да-
нашње Крајине. Данашња Крајина, без обзи-
ра на све, још увек је на хрватским територи-
јама. Друго, да није СДС не би било нити иде-
је Крајине, нити би била успостављена оваква
политичка или овако формулирана политичка
Крајина.

**Наведите нам праве разлоге разлаза у
СДС-у?**

Постоји једна радикална струја у СДС-у,
која се залаже за снагу јачега, а у крајњој ли-
нији то почива и на једној политичкој филозо-
фији да границе историјски одређују јачи. По-
што су у Југославији Срби најјачи народ испа-
да да ће Срби одређивати границе према
другим народима. На тој филозофији ова ра-
дикална група гради своју самосталност. Дру-
га група, која је у већини, мање је радикална
и води рачуна о томе да уз српски народ по-
стоје и други. Тој другој категорији припадам
и ја. Оно што је у СДС формирано као Кра-
јишка странка испод је духовног вођства на-
шег крила. Дакле, дубљи разлози постоје за
ту подвојеност која највише зла може донети
само Крајини, а не целој странци.

**Може ли се са хрватским властима у
овом тренутку водити дијалог и како га Ви
видите?**

Ја не видим могућност да водимо један
прави дијалог. Са хрватске стране постоји
присила понављања уобичајених фраза преко
којих се не може прећи. Ту престаје свака
прича.

**Представљају ли добровољачки одреди
праву помоћ за Крајину?**

Мислим да све оно што се као помоћ свод-
и на одбрану, туче, обрачунае, у ствари одга-
ђа решење српско-хрватског националног
проблема. Јер, није довољно бити победник,
а ми бисмо били у том сукобу победници, већ
је много важније бити духовно надмоћан,
што јесмо, али не користимо.

БЕСТИЈАЛНА ИДЕОЛОГИЈА

**Како су тамошњи Срби доживели одлу-
ку Скупштине Србије да одложи и за сада
не прихвати уједињење САО Крајине и Ср-
бије?**

Било је ту неког разочарања, али мислим
да је створена једна психолошка атмосфера
како је Крајина већ Српска и како је део Ср-
бије. Што се мене тиче, ја Крајину још увек
видим, до коначног решења, као политичку
творевину. Крајина још није државотворна
територија, јер није дошло до демократског
разрешења референдумом. Не само рефе-
рендумом, него и међународним признањем,
јер без њега као услова одавно би северна
Ирска постала део Ирске и одавно би Баски-
ја била самостална држава која би захватила
нешто Француског и Шпанског територија.
Грешка је целе ове политике око Крајине и
целокупне српске државотворне политике
што није ова акција разрешења српског про-
блема имала међународну димензију. Она је

нема чак ни данас, јер су и данас ТВ екрани
преплављени лажним сликама масакрираних
људи којима су вађене очи и откидане руке.

**Да ли је, имајући у виду све реалне па-
раметре хрватске политике, могуће избећи
међународни оружани сукоб ширих раз-
мера?**

Не може се тај сукоб избећи никако.
Хрватски народ, како је данас расположен,
неће пристати ни на какву Југославију, а фе-
деративна Југославија би једина била мирот-
ворни исход целе ове ситуације, јер конфеде-
рација ће увек поново постављати питање
граница. Ово што се сада дешава у Хрватској
далеко је од сваког демократског система,
његова основна ментална карактеристика је
србофобија а карактеристика власти је оне-
могућене свега што се успоставља као
српско, а то је кроатоцентризам и кроатис-
тичка етнокрација.

Не знам колико је зрео хрватски народ да
прихвати ову садашњу Хрватску критично,
али ми се чини да је једини излаз из целокуп-
не ситуације да хрватска јавност осуди сваки
етноцентризам а не да га подржава и потхра-
њује. Да успостави једно демократско друш-
тво које би прихватило неколико принципа:
прво, да је Хрватска држава српских и хрват-
ских територија, друго — да геноцид треба
признати и да га треба тачно утврдити и да
Србима осим грађанских права треба дати
права српског националног колективитета на
сличан начин како је то урађено у Немачкој
са Јеврејима. Једино тако се може смирити
та тескоба коју је изазвао геноцид, а страх од
геноцида је карактеристика свих људи који у
Босни и Херцеговини и Хрватској живе под
директним притиском једне бестијалне и ге-
ноцидне идеологије која државу Анте Паве-
лића узима као узор.

ДРЖАВА СТИМУЛИШЕ НЕРЕДЕ

**Да ли је могуће предвидети епилог јед-
ног таквог оружаног сукоба с обзиром да
здрав разум и околности говоре да се ради
о ситуацији која не рађа победнике, него
само поражене?**

Рат је увек пораз. Победник живи под те-
ретом победе један живот који је изван до-
машаја реалности: Руси који су долазили у хо-
тел „Соларис“ 1. маја били су пуни ордења,
али нису имали ни да купе кафу, него су се
вукли по ходницима, а у исто време су ле-
жерни Немци држали врло скупоцене рекете
и играли тенис усред Русије! Поражени свет
је победио у миру. Србија добија ратове.

Српски народ је оптерећен многим кривњама и народ високих кривњи је народ ратника. А народ малих или никаквих кривњи никад не добија ратове, него добија мир. Највише су добили мир они који су најмање у историји ратовали.

Да ли је из угла Книнске крајине неки нови геноцид реална могућност или је садашњи бунт ипак превентивног карактера с обзиром на свакојака идеолошка и државотворна прегруписивања унутар Југославије?

Ја се не бојим геноцида какав је био '41. године, јер су околности сасвим другачије. Осим тога нема најбоље организоване силе света као што је била нацистичка Немачка, која би било којој геноцидној групи дала могућност да изврши геноцид на једној другој националној групи. Такве врсте геноцида више нема, јер је Европа против геноцида, али оно чега се ја бојим јесте Бартоломејска ноћ, једна геноцидна акција која ће се извршити у току једне ноћи над српским народом у Хрватској, и то не целокупној, него у одређеним регијама. Ја се јако бојим за Бартоломејску ноћ која ће се негде догодити изван Крајине, јер она има и неку своју заштиту. Бартоломејска ноћ се дешава онда кад постоји опуштено и мала снага отпора. Много мања снага отпора је у Загребу, рецимо, где не би било снаге отпора а велики је број Срба и ту је могућа Бартоломејска ноћ ширих размера. Хрватска држава се и држи на такав начин да стимулира Бартоломејске ноћи и ја сам се најезио кад сам у неким Хрватским новинама прочитао да постоји опасност да се одвоје одређене групе људи које неће бити под контролом државе. У ствари, то је нека врста припреме и стварања алибија за оно што се организира и припрема. Ја се бојим организације Бартоломејске ноћи, не бојим се спонтане реакције народа иако она постоји. Ово што се сад догађало у Задру и Шибенику су Бартоломејски догађаји, засада без убијања.

КОСОВО И КРАЈИНА — НИ СЛИЧНО

Има ли услова за опстанак САО Крајине?

Крајина је проблем који је много сложенији и комплекснији него што је овај проблем у Босни, јер Крајина је једна агломерација која је изразито српска, али која нема никакве могућности да у данашњим околностима, па можда и у сутрашњим, има своју правну и политичку аутономију.

Имају ли Срби у Хрватској дугорочнију визију свог државотворног опстанка без непосредних граница са матицом земљом?

Свака национална мисао је егоцентрична мисао. Тај егоизам и егоцентризам је познат и он се историјски не мења. Не може се успоставити држава на територији неке бивше државе без проливања крви, нема начина демократског успостављања. Садашња власт Хрватске не може опстати ако изгуби Крајину, то је чињеница која хрватско Врховништво присиљава на акцију против Крајине, а та акција је велики ризик, јер се може изгубити рат а то је истовремено губљење власти Туђмана и тог режима. Ту ризика има са свих страна и баш зато што су ризици мноштвуки, мислим да би требало наћи нека друга реше-

ња од постојећих. Не намећу Срби у Хрватској агресију на српски народ. Крајина је изведена из хрватске политике, која није признала могућност да је Хрватска држава српских и хрватских територија, осим тога високо је потцењен геноцид који су извршиле хрватске усташе, а Срби су то умањивање протумачили као историјски позив на рецидив, репетицију. Страх српског народа од репетиције је појачан и ставовима хрватске државе која претећи не признаје српски народ и његово присуство у Хрватској, ствара тираничне институције попут Сабора и минис-

фотографије: Александар Танасијевић

тарстава који институционално делују да потискују све што је српско — мисао, идентитет, српски начин постојања и начин живота.

КРВ ВРЕДНИЈА ОД РЕЖИМА

Да ли се са становишта приговора међународне јавности проблем Книнске крајине може посматрати независно од проблема Косова? Да ли је непризнавање тог паралелизма забијање главе у песак?

Мислим да ту правог паралелизма и нема, ту постоје суштинске разлике. Шиптари су успели оно што се историјски ретко догађа — да су као национална мањина добили своју државу, а да народ у једној другој држави не може добити чак ни своју аутономију. Бунт Срба је сасвим другог корена него бунт Шиптара, који су само у комунистичкој земљи могли испословати државу као национална

мањина и тај апсурд је разрешен аутономном покрајином. У Хрватској Срби, који су у политичком смислу старији од хрватског, добијају ознаку националне мањине, не даје му се чак ни аутономија. Према томе, не може се уопште успоредити оно што се одвија на Косову и оно што се одвија у Хрватској — други су извори отпора, други је садржај отпора и други су историјски услови.

Колико су за данашње стање у Книнској крајини, односно у Хрватској поводом Срба, криви Срби, а колико Хрвати?

Све оно што се догађа данас у Хрватској, устанак српског народа који се одвија од Каринског мора па све до граница Барање условљен је неразумним понашањем Хрватске државе која није демократска, већ етноцентрична држава, етнократска држава.

Шта би безусловно требало урадити да се стање врати на оно пре међунационалне кризе?

Међунационална криза Срба и Хрвата је постојала давно, она није решена ни старом Југославијом нити је решена новим националним државама. Југославија је једина земља у свету којој се не зна датум настанка — за неке је настала 1918, за друге 1945, за треће 1974. Али, није хипопетично — проблематичан само датум њеног настанка већ и њен карактер. За Србе је Југославија била свесрпско решење, а за Хрвате и Словенце само међустаница до успостављања властитих држава. Дакле, има много разлика око процене Југославије. Српски народ се и даље бори за њу, премда је најтрагичније прошао и ова теорија да сви Срби треба да живе у једној држави није ништа друго него обнављање Југославије, у коју ја немам великог поверења.

Евидентно је да ће ова садашња туристичка сезона довести негативан биланс. Може ли то уразумити Србе и Хрвате?

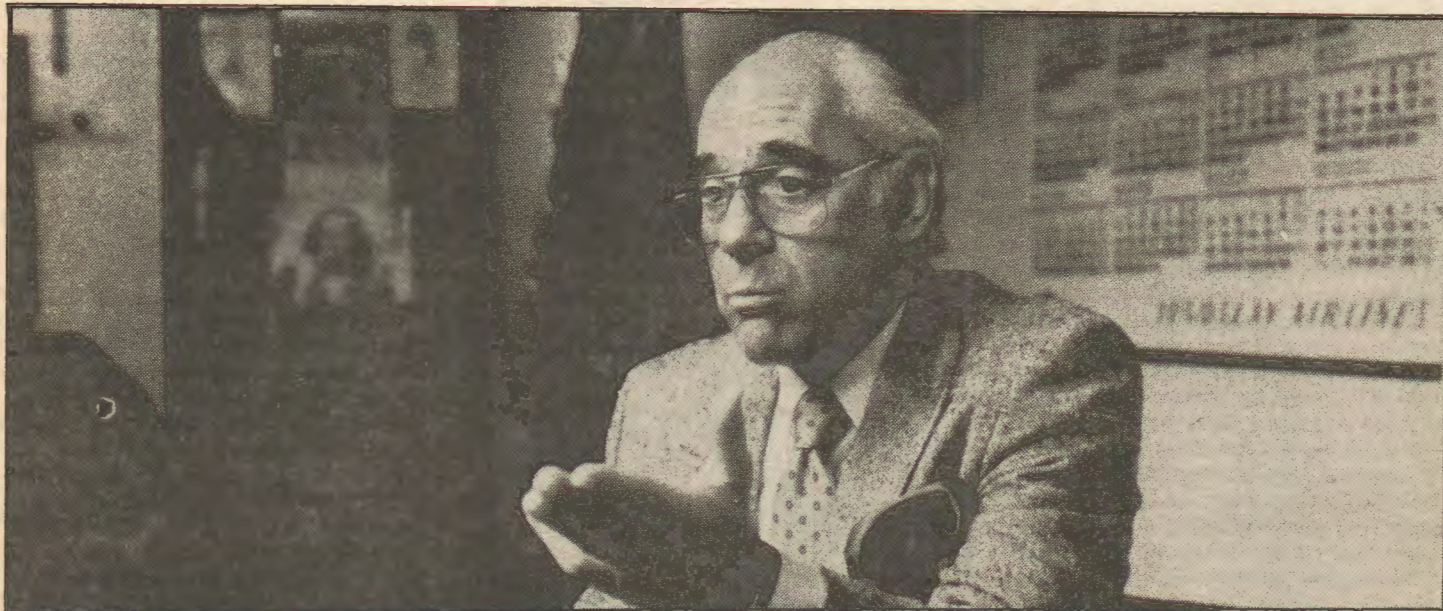
Не може. Ови ирационални конфликти су много дубљи од економије. Кад би економија била доминантна на овим просторима онда би одавно био мир. У ствари, економије више нема, она се распала и колико друга европска друштва почивају на економским везама, ово наше друштво је националним истерало економију. Никога неће то болети, осим људи који од тога живе а доста људи живи од тога. За оне који ће бити оштећени мржња је увек много јача од сваког рационалног решења.

Да ли Ваше бављење искључиво политичким, а не државотворним проблемима Срба у Книнској крајини значи и делимично оградивање од „операционализације“ политичког програма СДС?

Ја сам остао изван те државотворне акције, која тражи огромну одговорност, а та акција на овим просторима ће пре или касније довести до крвопролића. Хрватска неће пристати да се један део територије који сматра својим одцепи од хрватске државе и мораће да крене у крвави обрачун са српским народом. У таквој ситуацији српски народ се неће повући и велика је људска одговорност инсистирати на државотворности. Ја не идем том линијом ради мојих личних опредељења и данас остајем веран опредељењу да више вреди људска крв него ли режим, држава или свака државотворност.

Славница ЛАЗИЋ

ЕМИГРАНТ КОЈИ ТО НЕ ЖЕЛИ ДА БУДЕ

ЧЕТНИК ИЗ АМЕРИЧКОГ СЕНАТА

Политика се врло често игра историјом, али та игра ма каква и ма колико дуга била не може да спречи излазак истине из политичких и других идеолошких забрана. Ових дана у Београду имали смо прилику да се сретнемо са господином Милошем Костићем, доктором економских наука и бизнисменом из Вашингтона. Овај Крагујевчанин, некадашњи четник у јединици Радована Калабића, а сада успешан човек из света бизниса, након 1952. године, када је напустио земљу, по други пут се нашао у Београду и Србији. Дошао је да ослушне промене које су захватиле Србију без обзира на моћну бољшевичку брану у спречавању било каквих промена, сем оних које воде нагоре.

Занимало нас је да чујемо како господин Костић оцењује последње догађаје у Београду?

— Оно што се десило на овим просторима показало је свету да Срби нису бољшевици, што је довело до битних промена у односу на третман Србије на западу. С друге стране, 9. март показао је необољшевичко и неостаљинистичко лице Милошевића, који би после свега морао да се повуче, јер он само жели да очува личну власт. На овим просторима, међутим, постоје и већи проблеми — колапс у привреди и духовној сфери.

Као економски експерт Мирослав Костић досадашње економске мере оцењује као „катастрофалну козметику“, која ће у потпуности уништити и оно мало здравих снага. Пореска политика, која делује дестимулативно, јер не опорезује добит, већ саму могућност

Господин др Милош Костић амерички је бизнисмен, доктор економских наука, бивши мајор америчке војске у Вијетнаму и „будући“ власник својих двораца у Србији и Црној Гори. Жели да се врати у Србију и у њој, за њено добро — остане.

да се он оствари, упропастиће приватну иницијативу.

СРБИН ИЗ ВИЈЕТНАМСКОГ РАТА

„Стога програм господина Марковића представља прави рецепт за кочење инфлације и стабилизацију привреде што су главни услови за реализацију „рецепта“ који је примењен у многим земљама света. У том смислу и овде власт мора бити ограничена на послове изградње инфраструктуре, а иницијативу треба препустити приватној, либералној иницијативи“, каже наш саговорник, који је свој докторат из економских наука одбранио код нобеловца Фридриха Фон Хајема на Универзитету у Фрајбургу. Након тога био је предавач на више Универзитета у Европи и Америци да би 1972. године ушао и у амерички Сенат где је био главни економиста у сенатском одбору за банкарство. Ту је био десет година да би затим био директор Институ-

та за стратешке економско-трговинске односе у Вашингтону.

Као мајор америчке војске Милош Костић је више од четири године провео у Вијетнаму где је „ратовао против дрвених Кмера“ или, како ће сам признати, против „комуниста“. Он је водио специјалне одредбе домородаца „монтањера“, при чему је два пута био рањаван. Те ратничке традиције и понос сада наставља двадесет петогодишњи син Сретен, који је капетан сувоземних снага војске САД.

Као представник политичке емиграције признао нам је да је рад емиграције пролазио кроз разноврне периоде, али да је од отварања проблема Срба на Косову дошло до покушаја економске емиграције да профитира на контро свог родољубља. Крајем прошле године у Кливленду је одржан Сабор српског уједињења, на коме је усвојена и Платформа на којој је радио и господин Костић.

„Сабор је био до сада најдемократскији скуп Срба у Америци. Повратили смо углед политичке емиграције над економском. Платформа садржи три најважније тачке: уједињење српског народа (физичко и духовно), успостављање демократије на традицијама Краља Петра I и Николе Пашића и одржавање правих слободних избора пошто ови децембарски то нису били. Оваквом платформом гурнули смо у страну Богдана Маглића и његове „лешинаре“, чији је мотив био профитирање на несрећи у којој се нашао тренутно српски народ“.

Без обзира на још увек присутно незадовољство стањем, у којем се и после избора налази Србија, Милош Костић намерава (зато

је и дошао у Београд) да се врло брзо врати у Србију и Београд са својом петочланом породицом.

ПРВИ ПРИВАТНИ УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

„До сада сам два пута покушавао да „доведем“ страни капитал на простор „моје“ земље, али су оба покушаја пропала. Први пут је то било када је једна земља из Азије била спремна да у мој пројекат Српског силикон валија уложи 250 милиона долара. Пројекат је требало да се реализује на простору Бар — Суботица, уз увођење технологије пете генерације. Други пут је то било са идејом да на Западу отворимо страну банку која би подржала развој мале привреде у Србији. Оба предлога су пропала јер смо се ја и моји бизнисмени сусрели са социјалистичким хошталтерима, а не привредницима који осећају свет бизниса“, признаје Костић.

Сада имате нову идеју?

„Намеравам да отворим први приватни универзитет за школовање стручњака за привреду, а уз то и потпуно западњачки тип центра за бизнис и консалтинг у Србији. Тај универзитет би се финансирао средствима Срба у расељењу, а моји пријатељи, Срби Никола Петровић и професор др Жарко Билбија са Универзитета у Мајамију, већ озбиљно раде на разради ове моје идеје. Не могу као родољуб да допустим да у 21. век Србија и њена посустала привреда уђу на нивоу колоније на Балкану.“

Ова иницијатива подудара се и са тезом нашег саговорника да улагање страног капитала не представља само давање новца. То је и прихватање метода и начина, као што су то урадили четири мале „ације“ из Азије — Јужна Кореја, Сингапур, Тајван и Хонг Конг. После улагања остају велике вредности, памет, технологија и шанса за брже усавршавање. Порез отуда долази само на профит, али њега треба зарадити.

Породица Костић, дакле размишља о повратку. Пожелимо им добродошлицу.

Wellcome to Belgrade!

В. Р.

100.000 ДОЛАРА ЗА ПОВРАТАК ВИЛЕ У ГРУЖИ

У Гружи надомак Кривујевца налази се велики дворца који припада Милошу Костићу. Тачније, то је његово наследство од прадеде Бранка Којића, чија је супруга била чувена принцеза Тереза Монтичели из Тоскане. Након ликвидације Костићевог ујака четника Сретена Костића од стране партизана дворца му је одузет.

„Није ствар у томе да ја то себи не бих могао да саградим, али када ми је један угледни српски политичар за покретање поступка за враћање мог дворца тражио 100.000 долара и бесплатно школовање за његовог сина у Америци схватио сам о каквој се банди ради“ — вели Костић.

Уз све ово Костић „има“ дворца, исти као овај у Гружи, и на Косову и у Црној Гори.

СРБИ У ЈУЖНОАФРИЧКОЈ РЕПУБЛИЦИ

НЕМА АПАРТХЕЈДА, САМО МАЛО ДЕОБА!

Најбогатија колонија Срба у иностранству, ипак није одолела деобима. Нику се посвађали ни због политике, ни због идеологије, већ због — земље.

У Јоханесбургу, у Јужноафричкој Унији, постоји српска православна црква. То је једина српска православна црква на целом афричком континенту. Није увек тако, али у правилу — где је црква, ту је и свештеник. Тако је и у Јоханесбургу. Свештеник, врло агилан, Симо Шумар, такође је једини свештеник српске православне цркве на афричком континенту. Коначно, излази тамо — у оквиру делатности цркве и њеног одбора и лист на српском језику, засад истина латиницом, јер нема на ћириличном писму справа за куцање и умножавање. Такође једини лист на српском језику на афричком континенту. И данас, а поготову после толико година, деценија... можете се пријатно осећати када у Националној библиотеци у Преторији, главном граду ове простране државе на југу Африке, наиђете на „Гласник“, лист црквено—школске општине „Свети Сава“. Јоханесбург, где се од свакога броја, како је прописима уређено, чува до пет примерака.

Већ то, тако да кажем свето тројство (црква, свештеник, лист), једини српски знамени на овоме континенту, делују, најблаже казано пријатно, некако свечано и веома носталгично — сентиментално. И сви они, и црква, и свештеник, и лист, као и друге штампане ствари које у пригодним приликама издаје црквено—школска—општинска заједница, играју још како велику улогу у окупљању тамошњих Срба, а има их око 10 хиљада (Југословена, у Јужноафричкој унији има око 30 хиљада.) Они су све више тешње и чешће у последње време, повезани са отаџбином, Србијом и Југославијом. У последњих неколико година, од како је свештеник Симо Шумар на дужности, развија се интензивнија културно—просветна, забавна и друге делатности и окупљање око цркве и пространих просторија за разоноду, којих има у дворишту цркве. Масовније су обележени и јубилеји из историје Срба: шест векова од Боја на Косову, 300 година од сеобе Срба, затим у 1990. Видовдан, у недељу 1. јула... Затим Црквена слава „Свети Тома“, 21. октобра 1990... Било је и неколико масовно посећених концерата

наших естрадних уметника из Београда, итд. Већ су почели и припреме за обележавање два века од Првог српског устанка и за неке друге значајне датуме из српске историје. Треба нагласити да су све те активности на релативно високом садржајно—уметничком нивоу, у чему опет истакнуту улогу има свештеник Симо Шумар, не само као организатор, него и писац текстова за многе тачке културно—уметничких програма. Значајан удео у свему томе има и врстан илустратор Влада Палици.

НАЈБОГАТИЈИ У БЕЛОМ СВЕТУ

Срби су, као и други Југословени, у ову земљу која је дуго у привредном и другом замаху, и поред апартхејда и све што с тим у вези иде — долазили у разним приликама у последњем веку, али их има много који су тамо стигли пре 15—17 година. Многи су се врло брзо снашли (посебна је тема: како то да се наш човек у туђем свету брзо снађе и успева у послу, али о томе евентуално другом приликом). Захваљујући организационим способностима, марљивим радом и коректним односом, стекли су и поверење тамошњих фирми и људи и постигли резултате вредне пажње. Да поменем, ето, само Радишу Ђурђевића, из села Грбнице, Шумадинца, који је управо и базен у дворишту својој породици саградио, луксузну вилу опремио, побеђује на пословним лицитацијама... Наравно, има, макар тренутно, посрнуних и „потонуних“. Помажу један другоме, настоје да такве извуку, али не сентименталним жицама, него пословним ангажманом, што је једини, или бар основни стил живљења и у овој земљи. Занимљиво је да српска колонија у Јоханесбургу спада у најбогатије српске колоније у иностранству, од Европе, преко Америке до Аустралије.

Све ово о чему је досад било речи, дакле организације Срба, делатности колоније, није било до пре петнаестак година. Боље речено, док црква није саграђена. За верске потребе тамошњим Србима служила је раније богомоља грчке православне цркве, а данас српска црква служи верским потребама и тамошњим православним Русима... Пре 15 година купили су тамошњи Срби релативно пространи плац, на лепоме месту, за цркву, и одмах почели градњу. После две године црква је била завршена, и по архитектонском решењу слична је цркви у Босанском Грахову. Прикупљање прилога није било скопчано

с већим тешкоћама, тим пре јер је огромну суму новаца за ове сврхе даровао г. Миле Стојаковић, па је овоме клитору постављена и пригодна плоча на зиду цркве, поред улазних двери. Осим прилога у новцу, многи су својски и физички радили на градилишту. Ето, чуо сам од многих како је госпођа **Дренка Павловић** данима „рибала за двојицу“. А таквих је много.

ПРОСТЕ ПОДЕЛЕ

Али, не лези враже! Кад је све кренуло напред — Срби су се поделили, и те деобе и данас паралишу хармоничан рад колоније и трују односе међу тамошњим Србима, са одговарајућим реперкусијама. На пример, однос епископа и Патријаршије према свему томе. Те деобе нису настале нити на политичким нити на идеолошким основама, мада делом и њих има (тачније: било га је), нити, пак, на религиозној, црквено—организационој основи, расколнштву, чега је било и још га има, мада у знатно блажој форми сада у Америци, Канади, Аустралији и Европи, у оквиру Српске православне цркве. Тамошњи спор је настао у следећем: **чије је власништво плац, па и црква?**

Када су прикупљани прилози и купљен плац, црква није постојала као правно лице, институција, па није ни могло на њено име да се у земљишним књигама убележи купљено земљиште. Неколико тамошња Срба, на челу

са г. **Ранком Бијелићем**, основало је тада ад хок компанију (тамо је то тако једноставно) и на ту компанију, ерго на своја имена, укњижило плац. А како судбину некретнина, земље, деле и други објекти подигнути на земљишту, сада се покушава, следећи правну логику, задржати све на име компаније. Свештеник се томе противи, многи верници такође, док је доста и оних „по страни“. Покушава се да и плац и све на плацу буде укњижено као својина цркве, у крајњој консеквенци — Српске православне цркве као целине. Покушај се образлаже јаком логиком: приложници су управо и давали новац, радну снагу да све то буде црква и црквено. Што из суревњивости, што из статусног и материјалног престижа, неколицина из „компаније“ на челу с г. Р. Бијелићем жестоко се томе противе. Поведен је и судски спор, а он је доста компликован, и исцрпљује обе стране... По свему судећи, основни чинилац сукоба, бар по утиску писца ових редова који је имао прилике да недавно слуша аргументе обе стране и да се на лицу места осведочи о много чему, јесте **неповерење!** Неповерење и у том смислу што тамо још влада (не код свих), уверење како је све, или много тога битног и у Југославији и у Србији, па и Српској православној цркви, под **комунистичким режимом** и треба се тога

Српска црква „Свети Тома“ у Јоханесбургу

клонити. Под тим и таквим оптерећењем у Јоханесбургу, дакле најбогатијој српској колонији у свету, није успела ни акција прикупљања прилога за градњу храма Светог Саве на Врачару, у Београду. Није успела мери у којој се то могло очекивати, с обзиром на поменути материјалне могућности, а и религиозне и отаџбинске компоненте свих тамошњих Срба. Али, доста тога је промењено, многе заблуде се отклањају, па се треба надати да ће и прикупљање прилога за храм Светог Саве бити успешније. Градња ће трајати још две године и ваљда ће се и поменути сукоб превладати. Од каквог би то значаја било за тамошње Србе, па и Југословене, за њихов појединачни и колективни однос и везу према мајци отаџбини, сувишно је подвлачити.

ПАТРИЈАРХОВ ПОЗДРАВ

Треба, међутим, нагласити да би рођаци и пријатељи и тамошњих Срба, а посебно Матице исељеника (за несрећу, она баш сада нема пара за издавање гласовитог „Завичаја“!) и Патријаршија, тачније епископ **Лонгин**, из Аустралије (под чијом је јурисдикцијом и храм у Јоханесбургу), требало би више да пораде да се заблуде отклоне, неспоразуми превладају, и тиме допринесе још интензивнијем и компактнијем деловању Срба и њихове колоније и црквено школске општине у Јоханесбургу, а тиме и у целој Јужноафричкој Унији. Треба поздравити лично ангажовање Његове Светости, српског патријарха г. **Павла**, који је средином марта 1991. у овом смислу упутио писма и свештенику Шумару и Р. Бијелићу, апелујући и својим ауторитетом и интересима СПЦ и српскога народа да се ова деоба савлада, крене напред заједничким снагама.

Није наодмет казати и ово: како су код нас у земљи почеле националне деобе, то се и тамо одразило. На пример сада, што би се казало из чиста мира, Хрвати ређе залазе у ресторане које држе Срби, а и обратно. Истина, у блажој мери.

Управо смо у присутности апсурда: после толико деценија сукоба белих и црних апардхејда, у Јужној Африци, на видику је решавање тога проблема. Многи опипљиви резултати су већ остварени. Дошло је до откривања односа и између Јужне Африке и Југославије; средином новембра 1990. у Југославији је боравио министар спољних послова ове земље, г. **Рулоф Пик Бота**, и са државницима Југославије разговарао и о скором отварању конзуларних представништава између две земље. До свега тога ће сигурно убрзо доћи, што ће поздравити и 30 хиљада наших људи у тој земљи. И да завршим: ето, заједнички језик налазе бели и црни људи у Јужној Африци. После скоро три деценије доћи ће до нормализације дипломатских односа између ове државе и Југославије, већ су неколико туристичких група из Југославије посетили последњих месеци ову пространу и природом обдарену земљу... А односи између људи различитих националности из Југославије, па и између самих Срба — хладе се, долази до неспоразума и сукоба.

Што би наш српски народ казао: То је Богу плакат!

М. ПЕШАКОВИЋ

ПОЗОРИШТЕ И ИСТОРИЈА ИПАК ОЛАКШАЊЕ

**Поводом премијере драмске
игре „Генерал Дража“ од
Жике Лазића, у режији
Владимира Лазића**

Позоришна представа „Генерал Дража“, премијерно изведена у позоришту „Радовић“, уочи државног празника „Првог маја“, имала је сва одличја ДОГАЂАЈА, те завребује да јој се у том (и само у том) смислу посвети дужна пажња. Пре свега, на београдској и српској драмској сцени, први пут је уопште отелотворен лик генерала Драже Михаиловића, што је доскора било готово незамисливо, кажњиво, „параноидно“, непријатељски и утопијски... Друго, представа је премијерно изведена уочи државног празника, који је у претходној „епоси“ подразумевао сасвим супротне идолопоклоничке манифестације, па и културне и уметничке приредбе. Треће, на премијери су виђени — осим познатих драмских писаца, културних и јавних радника — и лидери српске парламентарне опозиције, са посебним освртом на присуство Вука Драшковића, који се на ДОГАЂАЈУ, чини се, појављује у трострукој „функцији“: као лидер СПО-а, као идеолошки посленик који међу првима рехабилитује историјску улогу Драже Михаиловића и, дакако, као писац који и сам ради на романеској структури о овој трагичној личности.

Дакле, пре гледања комада, присутник је у себи пре свега могао мобилисати све „сензоре“ који ће бити усредсређени на догађај, а тек потом, с неумањеном концентрацијом и на саму представу (текстуално, редитељски, глумачки). Инсистирање на развијању МАНИФЕСТАЦИЈСКОГ од ПОЗОРИШНОГ чина, једини је могући приступ који овог потписника мотивише да начини белешку о комаду „Генерал Дража“.

Што се МАНИФЕСТАЦИЈЕ тиче, атмосфера у фоајеу се битно разликовала ПРЕ и ПОСЛЕ приказивања представе. Очекивана позитивна напетост пре, била је после замењена неком врстом „олакшања“ коме је тешко и деликатно проћи у бит: да ли је то „олакша-

ње“ било позитивно или негативно — тешко је разлучити, уколико се не ослонимо на неколико флах-изјава које смо добили од протагониста представе и догађаја. Писац Жика Лазић каже како је готово сигуран „да његов комад не би могао бити изведен неку годину раније (када је и нестало), због политичке климе, дакако, али ни тада када би СПО дошао у Србији на власт“... Значи, да је по аутору текста, управо овај тренутак прави за позоришну презентацију „лика и дела“ Драже Михаиловића. Да упростимо, те парафразирамо Лазића, за „комунистичко руководство“ у Србији, комад је „прежесток“, док је за вредносни менталитет опозиције — преслаб... Наравно, у погледу његовог политичког, историјског набоја и односа снага! Вук Драшковић нам је — на питање о првим утисцима после гледања комада — елегантно одговорио „како личност, судбина и улога Драже Михаиловића, једноставно, захтева много сложенији приступ, каквав понајпре може бити остварен у прозном делу,“ на коме, додуше, сам ради...

Одушевљења и аплауза на отвореној сцени — није било на претек, нити је за то било оправданих разлога. „Најжешћа“ реплика коју је генерал Дража упутио свом сабеседнику свештенику и иследнику, гласила је: „Тито се од аустријског каплара преоденуо у маршала, а ја сам ликовничку униформу заменио генералском...!“ Пука и помало банална анегдоталност овог нивоа, отприлике и нивелише драмску и проблемску вредност целокупног подухвата... Примерице, на иследничку провокацију о „четничким злочинима“ упућену Михаиловићу, главни лик једноставно остаје без одговора, са оним чувеним и повесно јаловим „праћем руку“ које, чини се, што се одговорности тиче, није било природно команданту Југословенске војске у отаџбини.

Редитељ је коректно, професионално и ненаметљиво следио текст, а глумац Павлов (са одличном маском) редитељевог налога. Остао је, дакле, „споран“ само писац и мера његовог учинка спрам значаја историјске ЛИЧНОСТИ у односу на ЛИК!

ДОГАЂАЈ се, на радост догодио, а то је ВИШЕ ОД ИГРЕ!

Олга СТОЈАНОВИЋ

ВЛАДИМИР ЛАЗИЋ, РЕДИТЕЉ ДРАЖА ЈЕ ЖРТВА ИСТОКА И ЗАПАДА

Припремајући представу, шта Вас је највише мотивисало?

Мислим да је судбина Драже Михаиловића, дакле човека који је у Краљевини Југославији заузимао важно место, врло значајна за ауторе: историчаре, новинаре, прозне и драмске писце. Намера ми је била да се Дража Михаиловић покаже као жртва бројних политичких игара и Истока и Запада. То је био мој главни мотив. Служиш једној идеји, политици, војсци... и када неко виши од тебе негде процени да си постао опасан онда те на најбезочнији начин продају, издају, нестанеш са лица земље. Скоро да сам сасвим сигуран да се управо то десило са Дражом Михаиловићем. Моја намера није била да се бавим рехабилитацијом четничког покрета, с обзиром да се зна да је он настао као ослободилачки покрет. И да се није радило ни о каквим издајницима.

Претпремијера је одржана у Крагујевцу. Какав је био пријем?

Било је свега и свачега. Било је навијања, било је излива страсти, што мислим да је сасвим нормално. Неких десетак година се бавимо тим темама, у којима како год да се окрене механизам политичких игара слама индивидуу, индивидуу обавезно губи. А као што рекох, проблем жртве ме кудикамо више занима него проблем победника.

Има ли понуда за гостовање у Србији?

Интересовање је велико. Сви се интересују, а на другој страни, не знају о чему се ради. Нигде није било правог написа, било је неких дискретних. Не знам зашто се огласи нису појављивали у оној мери колико смо ми то желели. Чудне су се ствари дешавале око тог оглашавања. Јавност, посебно она у унутрашњости, очекује да види како ће да реагује критика. Да ли ће да буде дрвља и камења, да ли је то у смеру садашњег политичко-националног тренутка, сви смо сведоци великих националних страсти, оснивања разноразних националних савета, што је опет ствар политике а не емоције нити родољубља — људи једноставно очекују какве ће оцене добити ова представа.

Да ли се странке интересују за представу?

Морам да признам да су нас партије оставиле на миру да све радимо онако како то најбоље знамо. Драго ми је што на премијери у Београду нико од ове представе није покушао да направи политички скуп, нико није покушавао да је искористи. Дивно је што је све прошло са мером и поштовањем тог уметничког чина.

А. Ц.

ДУЧИЋ НИЈЕ МРЗЕО

У процветању индивидуалне и националне патње Јован Дучић је формулисао своју (у моралном смислу) најтежу оптужбу менталитета Хрвата: „Хрвати нису најгори народ по ономе што раде, они су најгори по томе што се нијега не стиже“. Време је доказивало, доказује и показује када је, како и колико Дучић био у праву или, можда, грешно. Само га Хрвати могу потврдити или оповрћи. Садашња хрватска власт, на жалост, потврђује и најцрње Дучићеве море. И ту, како то обично бива, доходимо до болне истине о самим себи: полувековно изгнанство мртвог песника није хрватски проблем, већ питање српске подвојености, неслоге и тираније послератних победника.

„Верујем у Бога и у Српство!“
Јован Дучић

Пише: Љиљана ШОП

Готово пола века је прошло од ове чувене Дучићеве реченице која беше најсажетији могући тестаментарни кредо једне чисте, честите и напаћене песничке душе, изопштене из земље, народа и језика, трију светиња његовог раскошног и неуморног духа. Кроз полувековну ћутњу, игноранцију и нетрпељивост, пробила се ова светла реченица до нас и наших дана, да је меримо и понављамо, оптерећени педесетогодишњим спознајама и искуствима, у регистру који сеже од оптимизма до наде, али и од туге до очајања. Колико се генерација и колико појединаца одрекло ове реченице у целини, или било које њене половине, добровољно или принудно, а колико је тек оних који све до своје зреле животне доби нису могли ни сазнати да је постојала све ове године, речена, написана, крикнута, домишљена и остављена у аманет управо нама, немуштим и обезглављеним потомцима.

ТРАГИЧНА АНАЛИЗА КОРЕНА

Игром случаја, дошла је до мене пре извесног времена једна књижица о Јовану Дучићу, извесног Косте Ст. Павловића, дипломате, шефа кабинета петорице председника владе (Маринковића, Симиновића, Јовановића, Трифуновића и Пурића), писца и професора на Кембриџу, који је умро у емиграцији не давне 1988. године. Књига је објављена у Милану 1967. Увек у сличним ситуацијама мноме овлада стид: како мало знамо о нама самим! Па осећање кривице: зашто се не боримо за та ускраћена сазнања? И, коначно, бес: ко је тај ко има права да дозира, кроји, мења и обликује чак и могућност да уопште сазнајемо? С таквим осећањима прочитала сам Павловићеву књигу, непрекидно свесна какав је грех покидати природне духовне континуитете, затравити биографије духовних предака, одбацити умне људе стога што друкчије мис-

ле. Какав је то егоистични луксуз и какав злочин и за много веће народе од српског. Јер, овакву књигу о Дучићу требало је да прочитама у гимназији, и још многе књиге требало је природно имати и читати тада, да би се потом живело и мислило пуном мером себе, на трагу достојних претходника, у сагласју са чињеницама прошлости и континуираним током идеја.

Политички списи Јована Дучића коначно су пребродили океан и премостили полувековну забрану, да би се под насловом **Спорна питања Краљевине Југославије** нашли у свом народу и језику у тренутку — судбинске ли ироније — када је све опет спорно да спорније бити не може! Три Дучићеве студије о српско хрватским односима („Југословен-

ска идеологија“, „Федерализам или централизам“ и „Др Влатко Мачек и Југославија“), писане без научних претензија али са темељним познавањем историјских чињеница и дубоким разумевањем суштине проблема, данас се читају као виспрана, луцидна и трагична анализа корена, извора, узрока константног неразумевања и трвења између Срба и Хрвата. Неразумевање и трвење су, наравно, преблаге речи за суштину ових односа, али да историјски није дошло до заједничког живота у једној држави и фарсичног, неискреног и диктираног братимљења, вероватно би ови појмови у потпуности одражавали бит тих односа. У познатим историјским околностима, међутим, трвење се претворило у мржњу, а ова у патологију, те у трагедију непојмљивих размера (геноцид над Србима у НДХ) коју нико нема право да заборави, нити да једноставно пребрише гумицом ујединитељских амбиција и усређитељских фраза. Видовитошћу визионара, Јован Дучић — у само време злочина — ужаснут и скрхан болом, опомиње да је заједница убица и побигених немогућа и да Срби изван Србије то неће примити. Даљи живот са Хрватима (промишљајући о њему у Америци, 1942. године) Дучић сматра „животом у најбестиднијем браку каквих дегенерика“, а не вољним и исплативим удружењем честитих народа. Да ли је то тај неопростиви грех због кога смо прећуткивали пола века једног од највећих својих песника и родољуба, због кога је сваки полуписмени борац са „праве стране“ могао да пљује по њему, да му брише име са улица, тргова и школа, па и из читанки када устреба, због кога пет деценија нисмо смогли снаге и духовне ширине да испунимо последњу песникову жељу, те да му посмртне остатке из далеког Либертивила пренесемо у родно Требиње? Чудни су у свом укупном збиру наши путеви осећања за правду: Андрија Артуковић, захваљујући фарси закашњелог суђења, враћен је у домовину; Јован Дучић, чистих руку и мирне савести, још увек чека повратак у отаџбину.

СИЛОВАЊЕ ЈЕЗИКА

Ни Јована Дучића није мимоишла судбина многих наших интелектуалаца: привидно изгледа недоследно да песник, који је 1929. полетно и афирмативно писао о Југославији, 23 године касније ту творевину назове „свирепом авантуром“ и утопијом коју су Срби платили великим националним губицима и неизмерним срамотама. Међутим, оно што је вазда (о)лако уочљиво као индивидуална недоследност најчешће је резултат друштвених и политичких странпутица, промашаја и грешака, историјских околности и заблуда. Сам Дучић је написао: „Тешко је помутити памет једног човека, али је лако помутити памет једног народа“. Тврдња која у први мах звучи нелогично (јер смо склони трпљење, сналажење,

истрајаване и виталност народа изједначавају са памећу уместо с природном тежњом за опстанком) потврђује се безбројним примерима истинитом, као што је истина да смо се толико пута у историји лишавали индивидуалних памети проглашавајући их недоследним, грешним, јеретичким и издајничким када су указивале да нам колективна памет срља у пропаст.

Истина је да Хрвати као народ рђаво пролазе при сваком Дучићевом аналитичком замаху, рашчлањивању историјских збивања или упоређивању са народом српским. Али за то није крив Дучић, а понајмање за то може да буде крив српски народ. Било би то као да криво огледало за откривање истине о нашим недостацима. Дучићево виђење Хрвата започиње, нимало случајно за писца и мајстора језика, неразумеванем за народ који туђи књижевни језик (српски) узме за свој сопствени. Сматрајући с правом, језик као извориште и темељ свачијег националног идентитета, Дучић не види особито националног идентитета у народу који се одриче свог језика. Илиризам, по Дучићу, јесте хрватски препород, али покрет локални, просветни и морални, покрет који скупеном и незнатном народу омогућава афирмацију каква превазилази његов реални значај. Дабоме, ни први ни последњи културни покрет од политичког значаја, јер утире пут за друге и дручије националне амбиције и апетите Хрвата.

Перипетје са језиком, све до дана данашњег, не само да дају за право Дучићу и његовим истомишљеницима, већ јасно указују да се варају они који питање језика сматрају академским. Језик којим ће говорити и потомцима записе остављати један народ, није плод неке лингвистичке оазе, већ сама суштина, целовитост и пуна оствареност бића тог народа. Силоване језика (наглашено код Хрвата у периодима тежње за националном самосталношћу) јесте сложено психолошко (не)дело подстакнуто комплексом. Ендехазиски језик, чијег смо процвета и данас сведоци, коренски правопис и слични изуми, нису толико резултат потребе да се укаже на „различитост“ колико су израз (не)свесне мржње према чистоти туђе творевине.

ПОЗИВАЛИ СТРАНЦЕ

Само незналицама може бити смешна или безначајна недавна вест о томе како се членици ХДЗ залажу за осуду Вука Караџића, јер сироти Гете, опчињен Хасанагиницом, бива обманут дивећи се српској песми која је, прав заправ, хрватска! И како онда не разумети Дучићеву саблазан што су српске песме из Босне, благодарећи Штросмајеру, штампане у Матици хрватској у 12 књига као **Хрватске народне пјесме?** Или, како не скинути капу пред научном истинољубивошћу Ватрослава Јагића који, свестан безочних присвајања културне баштине Срба проистеклих из легалног чина присвајања језика, упозорава на „читава буру од страха да ћемо и то благо отети Србима“. Јер, када врсна зналац језика напише и то благо, онда је савршено јасно да отимачина траје и да је незајакљивост отимача превршила сваку меру.

Када историје не би било и када се она не би понављала данас у фарсичној варијанти

Туђманове србофобичности, неки далеки странац још би и могао да поверује да је Дучићева генеза од илиризма, преко Штросмајеровог „југославизма“, Старчевићевих праваша, идеологије Хрватске сељачке странке и њеног вође Стјепана Радића (с братом му Антуном), зलोвоље првог министра иностраних дела у првој југословенској влади коју је према Србима испољавао др Анте Трумбић, антисрпске политике др Влатка Мачека, до геноцидног пакла Анте Павелића — да је, дакле, та и таква генеза (помно ткана од ирационалног преко програмске до патолошке мржње према Србима и свему српском) производ какве песничке маште или параноидне преосетљивости на сваки „историјски“ гест браће Хрвата. Јер, заиста је тешко схватити а камоли прихватити континуитет, обим, интензитет и облике те свеколике мржње, чак и да је остала до краја у помно гајеним оквирима теорије, политичких потеза и вербалних слогана невидјене агресивности, чак и да се није отелотворила у стравичну праксу јама, логора, клања и најбруталнијих злочина за које човечанство зна.

Разлике које се могу и морају повлачити између Срба и Хрвата када је реч о историјском понашању и понашању у историји, јасне су и уочљиве чак и лаицима. Дучић је у својим списима, међутим, превасходно истраживао оне дубље, менталитетне, старије и битније разлике, јер оне су уосталом и условиле антиподна историјска понашања Срба и Хрвата. Премда ни као Србин ни као писац не може да прихвати хрватске „муке с језиком“, Дучић схвата политичке и стратешке корене језичког синдрома Хрвата: између званичног латинског који им је наметала црква, и државног мађарског који устоличује Аустроугарска монархија сматрајући Хрватску својом провинцијом, и кајкавског који се протеже на целе три жупаније и којим ништа важно нису били написали, и чакавског који се у филологији истина сматра неоспорно и искључиво хрватским али не поседује могућност да се даље развија — одиста није било ни тешко ни неразумно одабрати српску штокавштину (и тако се домоћи и Дубровника и Босне). Али једну другу менталитетну особину Хрвата Србин Дучић никако не може да опише без презира својственог слободарским народима: верност туђину! „Хрвати су у својој историји до сада пет пута отворили широм своја врата позивајући странце да заузму њихову земљу, да их заштите“, пише Дучић не могавши, наравно, знати да су то недавно учинили и шести пут, када је Туђман писмом замолио господина Буша да нам помогне! Таково „домољубље“ ни један Србин одиста никада неће моћи да разуме, нити то од Срба ико разуман може да тражи. Јован Дучић ту заиста није никакав изузетак, те му нескривени презир када је о овој теми реч нико не може узети за зло. Презир је осећање јаким и самосвесних, облик моралног кажњавања, док су мржња и осветништво оружје слабих и расламсава их осећање кривице и слабости.

ПРАВДУ ИЗВОЈУЈУ МРТВИ

Менталитетне разлике између Срба и Хрвата можда су се најочигледније изразиле у схватању и прихватању југословенства. За

хрватску памет, сматра Дучић, оно је одувек било само политички израз, а за Србе могућ и одржив национални појам. Показује ли данашњица нешто друго? Хрвати, надаље, никада нису марили ни за словенство јер су га идентификовали с руским православљем, као што југословенство изједначају са балканством. Стога заједништво Хрвати одувек прихватају невољно, из рачуна, када пропадају туђини и господари које су добровољно служили и када им братимљење са Србима у очима света опрашта историјске грешке. То неискрено зближавање заправо је мимикрија, предах до следећег покушаја осамостаљивања по сваку цену. Срби су пак искрени, отворени, неоптерећени калкулантским духом, поносни на многе своје историјске одлуке и потезе, њихова вера је оптимистична и човекољубива, а њихово поверење у сопствене државнике неокрњено (чак и када их кошта). Спремност на жртвовање једнако је менталитетна као и историјска одлика Срба; она је за српски народ морални чин од којег у пресудним историјским тренуцима не одустају ни по цену самоуништења. Овакве српске особине, међутим, могу да изазову дивљење и поштовање само народа сличних, или далеких, или неутралних и објективних; Хрвати, пак, управо оне плаше по природном закону да се супротности одбијају. А страх, познато је у психологији, неизоставно изазива мржњу.

Пажљиво читање политичких списа Јована Дучића довело ме је до једног битног закључка који исписујем с гордошћу, песнику у част: **Дучић није мрзео**, нити је кобне 1942, из безбедне Америке, једном једином реченицом позивао на освету. „Певао је и плакао, читајући извештаје о страшним покољима Срба у Босни и у Павелићевој Хрватској“, сведочи Лука М. Пејовић (секретар Српске народне одбране у Америци и Дучићев савременик), а певао је у светлим и светим традицијама православља и српства:

Носи мора крви да их не покраду
Носи, реко српска, крв невиних жртви:
Радосне победе хероји нам даду,
Али страшну правду извојују мртви.

(„Врбас“)

Тако је, у просветљењу индивидуалне и националне патње, Дучић формулисао своју најтежу (у моралном смислу) оптужбу менталитета Хрвата: „Хрвати нису најгори народ по ономе што раде, они су најгори по томе што се ничега не стиде“.

Време је доказивало, доказује и показује када је, како и колико Дучић био у праву или, можда, грешно. Само Хрвати га могу потврдити или оповрћи. Садашња хрватска власт, нажалост, потврђује и најцрње Дучићеве море. И ту, како то обично бива, доходимо до болне истине о самим себи: полувековно изгнанство мртвог Јована Дучића није хрватски проблем, већ питање српске подвојености, неслоге и тираније послератних победника.

„Али страшну правду извојују мртви“. Надајмо се, честити господине Дучићу!

СРПСКЕ ЗАДУЖБИНЕ (3): ИГУМАНОВА ПАЛАТА

ДА ЛИ СЕ ИСТОРИЈА МОЖЕ ОТКУПИТИ?

Ових дана пише се да је Игуманова палата поново враћена цркви. Међутим, палата је враћена на управљање и коришћење, али на цркву није преприсана. Уговор о коришћењу важи само пет година, а у међувремену су станари Игуманове палате стекли право и да откупе своје станове. Уколико се ово десн, задужбина Симе Андријевића Игуманова прецртала би својих 30 година постојања.

У штампани су ових дана осванули оптимистички наслови да је задужбина Симе Игуманова, Игуманова палата, враћена цркви. Места за оптимизам има, али да ли баш толико тек нам предстоји да видимо. Закон о враћању црквене имовине усвојен је од парламента, али не и од Председника Републике. Осам дана законског рока је прошло, а господин Слободан Милошевић још увек није одлучио да стави свој потпис на нови закон. До његове одлуке 1180 црквених зграда и даље ће користити неко други, а 70.000 хектара црквене земље ће хранити све друге, само не монахе. До тада ће и Игуманова палата бити негде између.

Овог тренутка статус Задужбине Симе Игуманова је бољи него у претходних 30 година, али ни близу жеље оснивача. А Сима Игуманов је желео много и оставио много, много више него што ће било којим законом бити враћено.

ТУЖНИ БОГАТАШ

Лик Симе Игуманова нам и данас представља мистерију. Савременици су га помињали као човека „просте памети и великог срца“ или као „вредног и побожног човека“. Неспорно је да је био вредан, почео готово ни од чега још као дечак, а веома млад већ је имао своју фабрику. Оно што нам ствара забуну је чињеница да је један „побожан човек великог срца“ убио другог човека и то због шамара. Вероватно је угледном трговцу као што је био Сима Андријевић Игуманов било тешко да се помири са увредом коју му је нанео Шиптар, али то убиство га је натерало да напусти родни Призрен и побегне у Србију. Године његовог живљења нису биле испуњене срећом, али су биле испуњене стицањем богатства.

Путовао је по свету губећи једног по једног члана породице док није остао сасвим сам. Осим богатства увећавала су му се и сазнања тако да је веома брзо почео да пати због заосталости Србије, нарочито његовог родног краја. Због тога је његова улога добротвора отпочела веома рано, купио је згра-

ду за школу у Призрену, слао је новчану помоћ свим школама и учитељима дуж Србије као и књиге и јеванђеља. Његов највећи подухват била је изградња зграде за Призренску Богословију, тада је на њој освануо невероватан натпис исписан златним словима „Српска православна богословија“. Било је то прво јавно помињање речи „српска“ које је будило наду у ослобођење. Колики је значај био Богословије говоре нам и речи Конзула у Скопљу: „Призренска богословија била је одбрана српства и православља, оно што су биле гусле и наше народне песме.“

Сима Игуманов се пред крај живота вратио у Призрен. Желео је да умре у родном граду и да се сахрани у цркви Светог Марка, цркви у којој је игуман био његов брат и по коме је и добио надимак Игуманов. Три године пре смрти 29.10.1880, написао је тестамент који је по његовој жељи и извршен. Тим тестаментом је оставио 104944 м² на Теразијама, са жељом да се ту подигне палата и да се од прихода издржава Богословија и њени ученици. Богословији је такође оставио огромне винограде и сав новац. Осим овога желео је да део прихода иде на ученике којима је помоћ потребна да би студирали, нарочито на оне који су долазили из заосталих крајева. Као извршиоца свог тестамена је поставио Митрополита српског Михајла.

МОСТ НА ДРИНИ

Рад задужбине је од њеног оснивања текао готово без проблема. Сви захтеви Симе Игуманова били су извршени, а ускоро се делатност Задужбине проширила. Из архивских докумената сазнајемо да Задужбина није издржавала само Богословију у Призрену, већ и велики број ученика, школи, добротворних установа. Златан период рада Задужбине је био када је њоме управљао патријарх Варнава. Тада је Задужбина основала певачко друштво „Цар Урош“, подигла Дом Соколарском друштву у Урошевцу и издала велики број књига. Тридесетих година финансијско стање је било толико добро да је отпочела градња нове палате.

Изградња Игуманове палате није била јед-

ноставна. Већ тада је држава имала претензије на ову велику заоставштину. Направљени су урбанистички планови по којима се Игуманово велелепно имање све више крњило. На крају је за подизање нове зграде остало само 370 квадрата, што је изазвало бес патријарха Варнаве и он се обратио Суду београдске општине: „Докле се у Призрену на најлепшем месту подиже споменик захвалности свом највећем сину, у Београду се руши зграда тог Србина и нешто горе! Уништава се главни извор његове задужбине за културно подизање Старе Србије. Да ли Београд може себи ово да допусти?“ Срећом, стари Београд себи то није могао да дозволи, имање је било враћено и палата је подигнута. Имала је исту намену као и прва палата коју је подигао сам Игуманов који је том приликом рекао: „Ја желим да својим земљацима олакшам живот овде у Београду и омогућим да своју децу, мале Српчиће, овде школују...“

Игуманова палата је служила за издавање, али у њој су могли да станују само Срби, чак и они који су плаћали далеко мање од потребног. То је уосталом и била жеља задужбинара. Студенти су се и даље стипендирали, али не сви. Од маја 1940. комунисти више нису имали право на стипендију. Та одлука је уследила после писма епископа рашко-призренског Серафима у коме он описује малтретирање којим су богослови били изложени, у току уобичајене шетње, од стране комуниста. Између осталог наводи речи Ратка Продановића, стипендисте Фонда Симе Игуманова: „Дошло је време да полове кољемо и вешамо!“

Комунистичке групе су у више наврата застрашивале становнике Богословије, тако да је ускоро проверен идентитет свих корисника стипендије и направљена нова селекција.

У РУКАМА КОМУНИСТА

Последња велика акција Задужбине је била помоћ „Дечијем хранилишту св. Николе Богдаја“ у Битољу. Рат је почео и српску палату су населили Немци. По ослобођењу, кратко време је деловало да ће се Задужбина обновити и наставити са радом. Тих дана је патријарху стигло једно од последњих писама у форми предатне учтивости у чијем потпису је стајало: „Љубим Вашу свету десницу и просим свети патријаршијски благослов.“ На ову учтиву молбу патријарх није стигао да одговори и готово да је извесно да писац тих редова Бранко Бркић није никада добио стипендију Симе Игуманова. Већ сутрадан је стигло ново писмо са новим начи-

ном изражавања:

**УПРАВИ ЗАДУЖБИНЕ СИМЕ А. ИГУМА
НОВА**

Министарство просвете Србије под 3. бр. 1079 од 16 о.м. доњело је одлуку, да се данашња управа задужбине Симе А. Игуманова у Београду смени и да задужбином до даљег наређења управља Задужбински одсек Министарства просвете Србије.

Предње Вам се доставља на знање са извештајем, да ће комисија за пријем задужбине, одређена наведеном одлуком, почети са радом око примопредаје на дан 2. август 1946. год. у 8 часова.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!
Вд. шеф задужбинског одсека
Чедомир Бекић

Задужбина је имала само два дана за исцелјење, али је ипак учинила покушај да спречи неразумну одлуку и обратила се је народној влади Србије. Између осталог су навели:

1. Немогуће је и противно Уставу да неко буде осуђен пре него што је оптужен, јер ноторно је да се приликом доношења одлуке ове врсте, које имају карактер пресуде, морају навести разлози на основу којих се одлука доноси, што овде није случај.

2. Управа Задужбине Симе А. Игуманова у свом досадашњем дугогодишњем раду није учинила ни један прекршај постојећих законских прописа које би повлачиле ову санкцију.

3. Доношењем одлуке овог типа ствара се лош преседан који изазива правну несигурност у земљи...

Сви напори Задужбине су били узалудни, два дана касније Одбор је смењен уз образложење да је Задужбина имала крупне недостатке у вођењу послова и књига и да није умела да повећа задужбинске приходе.

Нови Одбор је постављен и ми данас не знамо да ли је он повећао приходе, али знамо да су велике рекламације стизале на његов рачун. Једна је била поводом смрада у згради који је настао откако је Министарство Просвете дошло, јер ниједном није поправило инсталације водовода и канализације. Агенција Франс Прес се месецима жалила на поломљену шољу. Под тим условима новом Одбору се није радило, годину дана касније они су одустали и вратили Задужбину првобитном Одбору. Чим је задужбина поново добила самосталну управу добила је и неразумни порез који је формулисан ван правне логичности јер Задужбина није била произвођачко предузеће, већ просветна делатност.

ВЛАСНИШТВО — ВАРКА?

Стање Задужбине више никада није било као пре рата. У палати више нису становали Срби, већ политички подобне личности, између осталог и Јаша Рајтер који чак није плаћао ни станарину. Вођени су дуги судски процеси, али Задужбина је била немоћна.

Већ лоше стање постало је безизлазно 1959. године. Тада је нови закон о национализацији национализовао Задужбину Симе Игуманова и одузео јој све. Сем Игуманове палате одузето је и земљиште, као и две зграде у Булевару Црвене Армије. Тог тренутка задужбина је остала без свих својих прихода, угашена је и престала да постоји.

Приликом национализације учињен је и један уступак: две просторије у међуспрату Игуманове палате остављене су Задужбини, вероватно са идејом да буду и даље њене службене просторије. Једино што у тој одлуци није јасно је чињеница да Задужбина није у стању да и даље живи без материјалних средстава и без Фонда којим ће моћи да испуњава своју намену.

Ових дана се пише о томе да је Игуманова палата поново враћена цркви. Међутим, правно ствари не стоје баш тако идилично. Палата је враћена на управљање и коришћење, али она није и преписана на цркву. И даље је у надлежности општине, а уговор који је склопљен између Патријаршије и Општине Стари град важи само пет година. У том уговору стоји обећање да ће се пренос извршити ако се створе услови, а то ће бити могуће једино ако Закон о враћању земљишта цркви ступи на снагу.

За то време Задужбина Симе А. Игуманова је поново регистрована 6. јула 1990. У њеном Одбору ће поново седети српски патри-

јарх и два староца која он наименује. Задужбина ће радити, али пролонгирање овог закона може јој само нанети још већу штету од оне која је већ нанесена. Не смемо нанети још већу штету од оне која је већ нанесена. Не смемо заборавити на чињеницу да је у међувремену створен закон о куповини сопствених станова и да станари Игуманове палате имају то исто право. Узалуд се правни заступник Патријаршије борио да до тога не дође, начелник у Скупштини града у Секретаријату за привреду и финансије Бранислав Пашагић је био изричит, сви имају право да купе своје станове, па и станари Игуманове палате. Скупштина града је донела одлуку да су сви станови за продају, тако да није искључено да једног дана црква добије и у документима Игуманову палату, али пуну приватних станова. У том случају Задужбина би поново остала без прихода који су јој још давно намењени, као што је остала без две зграде које су у међувремену срушене, без Фонда и без 30 година постојања.

Сандра ПЕТРУШИЋ

РЕПОРТАЖА: ХИЛАНДАР, СВЕТА ГОРА

ЈОШ ОСАМ ДО ОСАМСТО

За многе у овој земљи историја почиње од четрдесет пете. За неке чак и од 1987. Они неће осетити носталгију за временом, које и само име Хиландара дозива, нити тугу због немара према овом центру српске духовности, али ће се 1998. године сигурно наћи тамо да га укњиже у рубрику „политички поени“. Њима ова репортажа није посвећена

И сада, као и некада, намерник мора прећи брда Северног Халкидика ако жели ка Атосу, Агион Оросу — Светој гори. Свладавши их, Растку, а затим и његовом оцу Стефану Немањи, на њиховом путу у монашки живот и ради утемељења српског манастира, као и потоњем дугом низу ходочасника и знати-

жељника, отварао се исти поглед низ јужне падине Холомона као и садашњим путницима. То је онај величанствени видик којим се открива полуострво Свете горе као прст уперен у плаветнило Егејског мора. Далеко у измаглици југоистока наслућује се врх Богородичиног врта, како своје планинско полуострво називају монаси. Ту се налази и Хиландар.

Предњи део полуострва заузима пространа превлака, као пешчани сат сужена на једном месту, обострано омеђена дугим плажмама. Њену североисточну страну чини потковичасти Јерисоски залив затворен ртом Арапис ка југу, југозападну обалу уљуљукује мирно море према Ситонији, средњем краку Халкидика. Градићи Јерисос и Неа Рода на једној, и Уранополис на другој обали превлаке чине својеврсно предворје монашкој држави која заузима планински, највећи део уског полуострва.

Попречни шумовити венац планине Мегала Вигла као зид дели „мирски“ свет цивилизације и туриста од дубоког спокојства и усамљености монашке територије. Прекинути као чаробним штапићем нестају асфалт пута којим се допире до Уранополиса и електрична светла градића на превлаци, настављају их

козје стазе кроз унутрашњост планине и светла петролејки и свећа у црквама и келијама манастирских здања. Чак и природа више није иста већ нека друга, давна.

У монашки свет обично не долазе туристи, мада их ту и тамо има, долазе верници и радозналци у строго контролисаном броју. У тај свет се улази морским путем. Чешће јужном страном због мирног мора, ређе северном, отвореним морем поред обале чије се стене, чим се прође врх Араписа, беле од пене великих таласа. Пешке се врло ретко улази двема стазама које се гранају у неразмрски сплет путељака који често не воде никуда. Густо медитеранско биље врлетне Велике Вигле ефикасно одбија покушаје продора на монашку територију ван дозвољених начина.

Од Вигле ка крају полуострва планински масив се постепено диже завршавајући се шпицасти врхом Атоса чијих 2033 метра стреми небу, а његове стрме стране оштро пониру у море. Местимично се запајају обрађена поља, виногради и маслињаци, по која келија или скит, често у рушевном стању. Остало је под шумом, понегде проређеном пожарима који најчешће нису ретки.

Већина од двадесет постојећих манастира смештена је на обали мора или на стенама у непосредној близини. Четири манастира, међу њима и Хиландар, налазе се у унутрашњости полуострва. И једни и други, већи ски-ти, па и централно место Кареја, имају своја посебна пристаништа, арсане.

Седамнаест манастира је настањено грчким обитељицама. Изузет српског Хиландара, сада своје манастире имају још само Руси и Бугари, Свети Пантелејмон и Зограф.

Почев од давних времена настајања монаштва у Светој гори, још крајем античких времена, задана су разнолика здања монашких заједница. Данашњи манастири углавном су већ били формирано крајем прошлог миленијума. Кроз дуга, најчешћа бурна и опасна времена, манастири су дограђивани постепено добијајући свој живописни изглед. Опасности од гусара, нарочито Каталонаца, пљачкаша и најезди, натерали су монахе да се утврђују. Само су ретки подвижници бирали за свој усамљенички живот испуњен молитвама и одрицањима природна склоништа у стенама Каруље, пустиње на обронцима јужних врхова. Сами манастири, у основи зидани по истој концепцији, са главном црквом окруженом конацима, параклисима и економским зградама, временом су, зависно од свог положаја и других околности, постали врло различити у својој сликовитости. Заједничко је ипак и данас видљиво: бедеми са спратовима конака на врху оркужују главну цркву, а једна или више одбрамбених кула — пиргова надвисује такве грађевинске конгломерате као њихова последња одбрана. Заједничка им је и централна црква у Кареји, монашком насељу смештеном на око 1000 метара надморске висине у средишту Свете горе. Овде сви манастири имају конаке за своје представнике у Протату, монашкој управи Свете горе. На челу је Протос кога на годину дана из својих редова одређује пет водећих манастира, међу њима и Хиландар. Наравно, у Кареји је и гувернерова палата, седиште представника грчких власти.

Није вероватно да је млади Растко Нема-

њић, ма колико виспрен и за своје године школован био, знао шта започиње бегом од родитељског дома у Свету гору у младалачкој тежњи да што пре достигне идеале свог доба, да се својим делима и на част свог народа приближи Богу. Урадио је то у добар час, убрзо увидевши широке могућности свог чина, никако случајно и врло мудро. Заједно са оцем, који му се придружио остављајући престо и земаљске таштине, утемељио је и закотрљао низ време процес који тече до данас. Уствари од тада до данас ништа се није збивало случајно.

ХИЛАНДАР

Утемељен у средишту најцивиљизованије државе ондашњег света, са циљем да прикупља и преноси Србима највреднија стремљена и достигнућа у духовном, културном и материјалном погледу, Хиландар је то чинио кроз векове. И данас, у потпуно измењеним условима, невелико Братство следи поруке и завете својих претходника, чува и одржава културно и историјско благо, колико је остало сачувано од зуба времена. Нема га онолико колико је било, али ипак довољно да представља значајан део српске духовне и културне баштине. Уз све то, и испред свега, Братство се моли за нас у Србији, без обзира на наше грехе и промашаје. Сваки Србин, био он тога свестан или не, у себи носи делиће Хиландара у културном и националном погледу. Отуда толики значај овог манастира у српској историји. Отуда и наш дуг и обавеза захвалности вековној привржености Хиландара високим и племенитим циљевима својих оснивача.

Када су основали српски манастир у Светој гори монаси Сава и Симеон одабрали су и добили од византијског цара Александра III Анђела „за Србе за вечита времена“ тада опустели и зарушени манастир Хиландар основан по прилици још у IX веку. Обновили су га из темеља, опремили, докупили околну земљиште, и обезбедили му високи званични ранг царске лавре. Издвојено од манастирске целине око Хиландара, у средишту Свете горе, у Кареји и планини изнад ње, Сава и Симеон основали су још један посебан скит, карејску испосницу („испосница Светог Саве“), близу великосхимничким тежњама, али и средишњој управи Протата. Временом, потоњи Немањићи, српски деспоти, сами Хиландарци и други Срби, а у отоманска времена и други православни владари, додавали су свој обол Хиландару, све до задњег великог ктитор краља Александра Обреновића који је санирао последице Велике сеобе Срба која је захватила и Хиландар. Од тада манастир се више не дограђује. Чува се и одржава колико је могуће. Опстаје често више захваљујући међународној конвенцији о Светој гори и разумевању Грчке него што има потпору из Југославије. Вероватно друге југословенске републике немају превише разумевања за проблем који се тиче Србије и Српског народа. Па ипак, тај и такав Хиландар ускоро ће доживети 800 година као српски манастир. Садашње Братство на челу са игуманом оцем Пајсијем (Манастиру и Игуману најсрдачније четитке на усточицењу!) иде у сусрет прослави испуњавајући на задивљујући

начин многе и разноврсне своје обавезе, следећи онај исти стари аманет као и њихови претходници. Великим залагањем обављају се тешке монашке дужности, води разграната манастирска економија, успева се у одржавању бројних културно—историјских добара, свакако и уз стручну помоћ из Србије, и обавља културна и духовна мисија. Уз све то Братство успева да угости, срдечно и сусретљиво као и увек, бројне намернике, Србе и друге, православне, људе других вера и неверујуће, све о трошку манастира.

Данашњи Хиландар заузима око 80 км² територије Свете горе око манастира, на северном питомијем делу полуострва, као и више км² у Кареји и планини изнад Савине испоснице. Изван Свете горе, одмах уз светогорску границу код рта Арапис налази се омањи метох Кумица, а много већи метох Каково обухвата простор на самом почетку полуострва наслањајући се на јерисоску плажу и залазећи у шуме Холомона. Некадашњег великог метоха на Каламарији код Солуна (по Кала Марији, кћери Деспота Ђурђа, султанији) више нема, остале су „хиландарске куће“ у Јерисосу и Солуну, чак и „хиландарска соба“ у Сједињеним Државама, задња не као имање већ документационо—научни центар. Од ранијих добара у Србији доскоро није било ничега. Од недавно враћени су Хиландару метох св. Стефана Архиепископа у Сланцима и метох у Нишу, а у војвођанској Хајдучици припремају се кандидати за монахе у Хиландару. Било би лепо кад би до прославе Хиландар имао и у Београду „хиландарску кућу“.

МЕТОХ КАКОВО

Посетиоцима полуострва Атос углавном промакне Каково, метох са конаком и црквицом на 7 км испред Јерисоса, иако су видљиви са пута. Каково није унутар монашке територије ипак одише светогорском атмосфером и живи хиландарским животом. На дан Св. Петра и Павла, 12. јула, када је црквена слава, овде се окупља наш свет који летује у оближњим местима, највише у Уранополису, и тада се поремети спокој околних маслињака и шума на радост овдашњих хиландарских монаха. Понекад се овде обављају и крштавања уз добијање хиландарске крштенице, што је част коју ваља заслужити. С обзиром да је женском свету улаз у Свету гору забрањен посета Какову је лештем полу једина могућност да доживи нешто од хиландарске атмосфере и живота, и да буде, на неки начин, у Хиландару.

КА ХИЛАНДАРУ — КАРЕЈА

Пловећи дуж јужне обале бродом из Уранополиса за Кареју путници често не примете велики, сада запустели метох Ивањицу, којом Хиландар ширином од више километара избија и на јужну обалу полуострва. Одмах до Ивањице је арсана бугарског манастира Зографа одакле се пешке иде у Хиландар ако откажу друге лакше могућности. После низа од четири обалска манастира брод пристаје у Дафни, карејској арсани на јужној обали. Одавде ка Кареји води вртоглави пут преко планинског превоја на изнад 1300 метара.

У Кареји, у журби да се што пре отпутује

даље, у Хиландар, често се пропусти много онога што Кареја значи и пружа. А Кареја није само култно и административно средиште, ту је и део Хиландара, испосница Светог Саве и хиландарски конак, урастао у зеленило изнад карејског сплета цркви и конака, ослоњен на хиландарске шуме и лешникаре.

Када се прођу чудни пролази овог монашког планинског гнезда, обићу старинске продавнице и свратишта, пронађе се и види средњовековна сликарска келија која ради и данас, види централна светогорска црква чији базиликални изглед говори о њеној древности, евентуално оде и до оближњег манастира Кутлумуш, свакако се мора наћи време да се пронађе и посети испосница у којој је боравио Свети Сава смишљајући чувени карејски типик. У испосници аскетског изгледа увек борави један хиландарски монах обузет прописаним молитвама и бдењима. Изнад испоснице је хиландарски конак, велика камена зграда која служи као коначиште манастирском представнику у Протату, наравно и гостима из Србије. Сваке пете године ту коначи хиландарски монах у својству протоса, владара Свете горе, праћен гардистом са церемонијалним сребром окованим буздованом.

Тераса конака са вењаком изнад каменог стола је постала доживљај. Са висине од преко 1100 метара пружа се невероватан поглед, као из авиона, на Кареју и нестварну, чаробну природу Свете горе, и на планинске врхове који су као на дохват руке. Далеко

дар ретко коришћеним стазама кроз медитеранску макију, преко брда и долина, траје седам и више сати, зависно од издржљивости.

У МАНАСТИРУ

Из Ивирона се у Хиландар углавном долази бродом који прати северну обалу, свраћајући у поједине манастире. Пролази се поред Ватопеда у коме су боравили Растко и Стефан Немања, и поред Есфигмена, најортодокснијег манастира Свете горе, где се чува позната повеља са портретима Ђурђа Бранковића са Јерином и децом. Одатле, нагло скренувши иза једног стеновитог рта брод упловљава у хиландарску арсану. У исту арсену долази се и из супротног правца, из Јерисоса и Неа Роде. Ово путовање, дуго и монотono, води нас око рта Арапис стално дуж хиландарских обала, низа наизменичних увала и пошумљених ртова. Из овог правца хиландарска арсана се угледа издалека.

Арсана је део ужег манастирског комплекса. То је већ Хиландар. Састоји се од келије на мору, старих магацина и спремишта за чамце. Поред малог средњовековног мола саграђен је већи бетонски. На брду се назиру рушевине неког малог античког акропоља, а на каменитом рту на другом крају велике лучне плаже вечиту стражу чува стари хиландарски манастирчић Свети Василије — Хрусија; опасан бедемима и са својом одрамбеном кулом.

У манастир се улази кроз низ капија чије су вратнице оковане гвозденим плочама. Прошавши порту пењемо се на доклат. Дობродошлица се указује послужењем. Около влада мир и спокојство.

Манастир је подигнут на косини према андеру једног потока. Такав терен захтевао је нивелисање па је манастир уствари на заравњеној тераси док је нижи терен према потоку остављен за баште. Овакав положај произвео је градњу врло високих бедема ка тој страни и знатно нижих на страни ојенутој брду. Неколико спратова конака саграђених на бедемима појачава утисак енормне висине манастира гледаног из баште. Ниски бедеми на супротној страни нису представљали довољну заштиту па је она повећана снажним пиргом Светог Саве. Други пирг (кула) назван по Светом Ђурђу обезбеђује рањиви манастирски угао према потоку и аквадуку. Трећи пирг посвећен Светом Николи чува улаз у манастир.

Пространи терен унутар манастира окружен је грађевинама, из разних периода. У тај конгломерат уклопљено је 11 цркава и параклиса, не рачунајући главну цркву, католикон посвећен Ваведењу Богородице у јужном делу манастирске порте. Још две цркве и више економских зграда разних намена саграђено је у разна времена непосредно уз манастир. Онај ко жели детаљнија обавештења о значајности манастира наћи ће више изванредних публикација и монографија од којих је „мала монографија“ Сретена Петковића из 1989. године, најновија. За ову прилику ваља рећи да је та чудна грађевинска целина звана Хиландарски манастир, са грађевинама од IX века до данашњих дана, тако укомпонована да је тешко замислити да је могла изгледати другачије.

Од најстаријих делова манастира, делова конака које су Сава и Симеон затекли, и одакле су надгледали градњу српског Хиландара, сачуване су Келија Светог Саве и келија Светог Симеона. И неки најнижи делови јужних конака, тзв. руске мале, потичу из најстаријих времена, као и неки темељни делови католикона и подних мозаика. Од средњовековних грађевина из периода Немањића свакако су најважнији главна црква коју је Милутин из темеља преуредио, Лазарева припрата уз католикон, стара трпезарија са подрумом за вино, обе старије куле са црквицама на врху, и више других грађевина. Уз њих, као целине или адаптације из разних периода, складно су укомпоноване друге грађевине, све до нове библиотеке грађене 1970. године. Све то заједно чини неразмрсиву целину данашњег манастира препуну набоја векова и културно-историјских споменика.

Када клепапа најављују бденија и молитве, или звона древном мелодијом празник, када врелина јужног сунца у подне не да огромним чемпресима да начине хлад, када се тешка манастирска врата затворе у залазак сунца и кроз мрачне ходнике и степеништа промићу једва видљива светла калуђера у позном послу или припреми за бдење, када се бере виноград и цеди вино, када се види разлика која чува део српске историје и осети дах времена — то је Хиландар. И много више. Треба га волети и сачувати. И Свету гору око њега.

Александар СТОЈКОВИЋ

доле, на обали, поређани су манастири Ивирон, Ставроникита и Пантократор.

Ако је море мирно у Хиландар се иде бродом из Ивирона, ако не мора се назад у Дафни, бродом до бугарске арсане, а одатле тегибном, на моменте врлетном стазом, 3 сата ходом до Хиландара. Стаза се пење кроз дивљу шуму до пропланака на висоравни Спасове воде, затим се стрмоглаво спушта у Хиландар.

Трећи начин путовања из Кареје у Хилан-

Иза арсане пут у манастир води најпре кроз раван предео, обрађена поља и маслињаче, остављајући виноград по страни. Моћни пирг Краља Милутина затвара пут из приморске равнице ка пошумљеним брдима у унутрашњости. То је пут који је још Цар Душан поплочао и на чијој је половини његова ознака „крст цара Душана“, одмориште у шуми. После четрдесетак минута хода нагло искрсавају бедеми Хиландара и околна здања окружена пошумљеним брдима.

ГЛАС ЦРКВЕ

Вук Драшковић

САБРАНА ДЕЛА У СЕДАМ КЊИГА ПРВИ
ПУТ ЋИРИЛИЦОМ

ЗА САМО 700 ДИНАРА БРОШИРАНО ИЗДАЊЕ ТВРДИ ПОВЕЗ 1.200 ДИНАРА

1. СУДИЈА
2. НОЖ
3. МОЛИТВА I
4. МОЛИТВА II
5. РУСКИ КОНЗУЛ
6. ОДГОВОРИ
7. КОЕКУДЕ СРБИЈО

Литература која је послужила као основ обнове српске духовности. На 1650 страница пред вама су дела која објашњавају зашто је Драшковић постао идол српске омладине.

Књиге су штампане на 80-грамском папиру, формата 13 пута 20 цм. Преплатна цена: 700 динара; Броширано, тврди повез 1.200 динара. По изласку из штампе цена ће бити неколико пута већа. Поручбине на телефон (014) 35-115, на адресу: ГЛАС ЦРКВЕ, Војводе Мишића 28, 14000 Ваљево.

Шаљемо искључиво поузећем, поштарина купца.

Књиге излазе из штампе половином априла.

НАРУЧБЕНИЦА

Овим неопозиво наручујем књиге комплет _____

(навести који повез)

(адреса)

(место)

ЦРВЕНИ ТЕРОР

КОМУНИСТИЧКИ ЗЛОЧИНИ У СРБИЈИ

БОМБА У ЕЛЕКТРИЧНОЈ ЦЕНТРАЛИ

Крајем новембра, комунисти су упали у манастир Св. Тројнице код Плеваља, центар српства и православља кроз векове, кога су поштовали и муслимани у доба турске владавине. Ухватили су 75-годишњег старца архимандрита Серафима Ђарића, старешину манастира и пошто су му почупали браду, убили су га.

На дан 1. новембра у борби са комунистима у Горњој Трешњевици и Горњој Шаторњи рањени су четири одредника из Колубарске групе владиних одреда.

Истог овог дана бандити су у селу Зуце, у срезу прочанском, заклали Илију Јурића, и његову жену тешко повредили.

2. новембра у борби коју је водила Велико-моравска група владиних одреда код Касидола и Брежане, где је страховито поразила бандите, погинула су четири одредника а два су рањена.

У Топоници, за време борбе вођене овога истога дана погинуо је жандарм Урош Стајић, а рањен је жандармеријски каплар Јован Граховац.

У ноћи између 2. и 3. новембра бандити су проузроковали исклизнуће воза код Грделице, те је тешко рањен лојач Владимир Најдановић.

3. новембра бандити су убили из пушке Косту Поповића, младића из Лугавчине, у срезу подунавском.

У борби коју је водио добровољачки одред из Петровца код села Каменова, у срезу млавском, погинуо је један потпоручник-добровољац, три добровољца и пет четника.

У борби са комунистима код Сибнице и Дрлупе, опет овога дана, погинули су ветеринарски наредник водник Драгомир Илић, пешадијски поднаредник Милан Павловић и каплар граничар Градимир Цветковић из четвртог владиног одреда.

У ноћи између 3. и 4. новембра бандити су одвели Благоја Здравковића, пољара села Божишта, и његов леш нашли су сељаци идућег дана страховито унакажен.

4. новембра у борби коју су водили владини одреди код манастира Нимника са комунистичким бандама пет одредника је рањено.

ОД ПОЉАРА ДО БОГОСЛОВА

Почетком новембра комунистички зверови су ухватили у селу Ракинцу Марјана Костића и онда му је у присуству његове жене и деце, које су присиљили да ово зверство посматрају, зликовац Шериф Хусрефовић пререзао камом гркљан.

5. новембра црвени зверови ухватили су и страшним мукама уморили у Дракчићима Милоша-Мићу Планојевића, дипломираног техничара и резервног потпоручника.

За време тродневне борбе коју су водили добровољци и одредници опкољени од хиљада и две стотине комунистичких бандита у Петровцу на Млави, од 5. до 7. новембра, изгинули су добровољци: Светозар Родић, Љубомир Ђурић, Душан Ивошевић, Милош Ћосовић, Љубомир Бандин, Паја Јовановић, Милорад Герица, Рамадан Садиевић, Бранко Денковић.

У ноћи између 6. и 7. новембра једна комунистичка тројка убила је деловођу општине Винарачке у срезу лесковачком Милорада Трајковића.

У борби са комунистима у селу Дуго Поље, недалеко од Соко Бање, ноћу између 7. и 8. новембра, рањен је поднаредник Илија Стојковић.

Ноћу између 8. и 9. новембра комунистички бандити напали су на кућу четника Петка Ивковића у селу Меће, у срезу добричком, и убацили бомбу кроз прозор у собу. Од експлозије бомбе погинула је четникова жена Роксанда Ивковић а рањена је његова ћерка Стана.

У ноћи 10. новембра комунистички терористи убили су револверским мецима Драгољуба Радојковића, железничког службеника из Влашке у срезу младеновачком.

Овог истога дана у борби код Рашке погинула су три четника из одреда Машана Ђуровића.

У ноћи између 11. и 12. новембра бандити су убили Милана Миленковића, благајника рудника Тресибабе, у срезу заглавском.

Ноћу између 11. и 12. новембра бандити су убили Симу Јеремића из Рипња, у срезу

врачарском, а у Дагоцвету, у срезу беличком, убили су **Војислава Милосављевића**, жандармеријског наредника у пензији.

У борбама вођеним 12. и 13. новембра око Петровца на Млави погинули су један добровољац и један четник, а рањени један граничар и један жандарм.

Овог истог дана у борби са комунистима код Белановице погинуо је резервни поручник **Милутин Симић** и један четник.

У ноћи између 13. и 14. новембра комунисти су убили **Божидара Лазаревића** из Велике Иванче. Исте те ноћи једна друга група бандита спалила је архиву општине Орљанске, у срезу добричком, и одвела општинског благајника **Владимира Станојловића** кога су извели изван села и ту убили.

У борбама вођеним од 13. до 15. новембра код Дулена и Ациних Ливада са комунистичким бандитима погинули су:

Потпоручник **Драгослав Ђорђевић**, водник **Сава Ђаковић**, наредник **Селимир Велимировић**, поднаредник **Станоје Марјановић**, добровљци — **Петар Миљановић**, **Петар Шепут**, **Миљивоје Миловановић**, **Миљивоје Чолић**, **Стеван Кукић**, **Срећко Ерић** и **Драгослав Парезановић**, свршени богослов.

У борби код Кучева 14. новембра погинуо је један жандарм а рањен је један санитарски помоћник и три одредника.

Овог истог дана комунисти су ухватили четника **Будишу Пејицу** и на зверски начин га убили.

СИНА ПРЕД ОЦЕМ

Готово у исто време друга једна комунистичка банда ухватила је на путу од Бајине Баште за Чајетину **Виктора Кафеџића**, сељака, и стрељала га.

16. новембра у борби са бандитима код Шуљковца рањен је каплар граничар **Стојан Дисих**.

По подне 17. новембра група комунистичких бандита напала је митраљеском и пушчаном ватром путнички воз између постаје Подине и станице Житорође у срезу добричком. Три грађанина у возу су погинула, а два су рањена.

Истог овог дана убијен је од комуниста на зверски начин **Чедомир Николић** из Гараша.

У борби која је вођена овога дана са комунистичким бандитима између Драгоља и Босута под Рудником погинуо је један добровољац и један је рањен.

У ноћи између 17. и 18. новембра комунистички терористи су проузроковали исклизавање теретног воза код села Ђурђева на прузи Ниш—Лесковац, те су машиновође и лојач теже повређени.

18. новембра у борби вођеној против бандита у Заруби код Мионице погинуо је **Иван Миљивојевић**, поручник.

Овог истог дана у борби код Нереснице, где је уништена банда учитеља **Велка Дугошевића**, погинуо је један жандарм. Гонећи остатке разбијене банде, у борби у Мишљеновцу, сутрадан, 19. новембра, рањено је пет добровољаца.

У току борби вођених 20. и 21. новембра са комунистима око Рудника погинули су добровољци **Винчић** и још један редов из владиног одреда.

Обзиром да ваша ревија објављује списак лица која су страдала од комунистичког црвеног терора у II светском рату, дајем вам под пуном одговорношћу податке за моје погинуле рођаке по очевој и мајчиној страни.

1. **БАКИЋ ВУКСАН**, председник Апелационог суда Зетске бановине у Никшићу. Југословенска избегличка влада у Лондону га је именovala за министра правосудја у Отаџбини, након чега је зверски убијен на прагу своје куће у селу Забрђу, срез андријевички, по налогу зликовца Милована Биљаса.

2. **БАКИЋ БРАНИСЛАВ**, капетан I класе старојугословенске војске, истог дана је убијен са стрицем Вуксаном пред својом кућом у Забрђу од стране партизана преобучених у италијанске униформе.

3. **БАКИЋ МИРКО**, бивши председник општине Краље, срез андријевички, зверски убијен од стране партизана са Вуксаном и Браниславом.

4. **ОСМАЈЛИЋ МИЛЕ**, стар 19. год. изведен је из своје куће 15. септембра 1944. год. и зверски стрељан од стране партизана на лимском мосту код Берана, без икаквог разлога и претходног суђења.

5. **ОСМАЈЛИЋ ВЛАДИМИР**, стар 17 год., рођени брат Милетов, истог дана је убијен од стране партизана. Миле и Владимир су имали једини грех што су били синови сеоског старешине Јована из села Луге, срез берански, симпатизера четничког покрета, угледног домаћина и личног пријатеља војводе Павла Ђуришића.

6. **ОСМАЈЛИЋ СИМО**, стар 60 год., након борби са партизанима у Беранама, 6. маја 1944. год. склонивши се код свога кума Михаила Пантовића, исти га је издао и предао партизанским властима, после чега је стрељан без саслушања и суђења ноћу између 6. и 7. маја 1944.

7. **БАБОВИЋ РАДОЈЕ**, ста 35 год., истог је дана и на исти начин као и његов рођак Симо Осмајлић стрељан само због тога што је припадао четничком покрету.

Надам се да ћете наведене податке објавити у „Српској речи“ у једном од наредних бројева.

С поштовањем,

Милутин ОСМАЈЛИЋ, НОВИ БЕОГРАД

У ноћи између 21. и 22. новембра комунисти су напали на Власотинце, и приликом њиховог одбијања погинуо је један четник, а један је рањен.

Исте ове ноћи комунисти су одвели из села Розине, недалеко од Прокупља, **Мирослава Николића**, питомца-поднаредника Војне академије, и заклали га у шуми Белановице испод Јастрепца.

22. новембра у борби са комунистима код Равног Гаја у Гружи погинуо је потпоручник-добровољац **Миљивоје Зеленковић**. Овог истог дана у борби са бандитима код Великог Шиљеговца рањена су четири четника.

23. новембра бандити су упали у село Понор, у срезу заглавском, спалили општинску архиву и ту убили **Вукашина Ђорђевића** из Миљковца, кога су дотле са собом водили.

Исте ове ноћи комунисти су убили председника Горњо-зуничке општине у срезу заглавском **Јеленка Павловића**.

У борби вођеној са комунистима 24. новембра на Руднику погинуо је артиљеријски наредник **Божидар Милић**.

У вече овог дана комунистички зликовци су упали у кућу најбољег домаћина у Марковцу, у срезу орашачком, **Милана Крсмановића**, и пошто су му прво пред његовим очима заклали јединца сина, искасапили су га ножевима и најзад приклали.

Исту ову ноћ бацили су бандити бомбу у електричну централу у Куршумлији и ранили електричаре **Лазара Васића** и **Страшимира Андрејевића**.

26. новембра у шуми села Крток, у срезу косаничком, нађен је леш **Миљивоја Коприлице** из Матарова, кога су комунисти одвели од куће и ту у шуми стрељали.

У ноћи између 26. и 27. новембра бандити су убили чувара пруге на стражари 153 између Параћина и Сикирице.

У борби вођеној 27. новембра са кому-

нистима код села Јошанице, недалеко од Соко Бање, рањено је девет одредника из владиног одреда.

ЧУПАЊЕ БРАДЕ

У току 26, 27. и 28. новембра, у борбама вођеним са комунистичким бандитима око Рудника и Горњег Милановца погинуо је резервни поручник **Лука Љумовић**. Сем њега погинула су још четири подофицира и 44 четника. Рањени су капетан **Вучко Игњатовић**, још један официр, осам подофицира и 36 четника из владиних одреда.

28. новембра комунистички злочинци упали су у манастир Св. Тројицу код Плеваља, који су центар српства и православаља кроз векове, који су поштовали и муслимани и у доба турске владавине. Црвени зверови су овде ухватили 75-годишњег старца архимандрита **Серафима Ђарића**, старешину манастира, рођака **Патријарха Варнаве**, и пошто су му почупали браду, уморили су га најстрашним мукама.

Овог истог дана поред пута Витошевац—Ражањ нађен је леш четника **Боривоја Николића**, кога су бандити два дана раније били одвели.

29. новембра комунистички терористи убили су у Лесковцу **Јанка Бунчића**, полицијског стражара.

Пре подне 30. новембра појавили су се, опет у Лесковцу, два комунистичка терориста који су пуцали из револвера и бацали бомбе. Пре него што су у борби били убијени они су ранили једног добровољца и два жандарма. Пред вече истог овог дана комунисти су дошли у кућу председника андријевачке општине **Драгољуба Зравковића**, извели га и изрешетали са шест револверских метака.

КОМУНИСТИЧКА СТРАХОВЛАДА У УЖИЦУ И ЧАЧКУ

УБИСТВА И НА ДАН ОСЛОБОЂЕЊА

ПРЕКО 700 ЉУДИ УБИЈЕНО ЈЕ САМО У УЖИЦУ

Најстрашнији комунистички терор владао је у Чачку, Ужицу и целом том делу Западне Србије, који је од 24. септембра па до краја новембра био у власти црвених ђелата.

29. новембра владине ослободилачке трупе ушле су у Чачак и Косјерић, а 30. новембра ослобођено је и Ужице, а за њим Бајина Башта, Гуча, Ариље и Ивањица.

Тек недељама после ослобођења дугом свестраном истрагом успело је да се бар делимично утврди колико је српских грађана страдало од међународног олоша, који се у овом крају Србије накупио, а само је за мали број утврђено ко су жртве црвеног терора.

Према резултатима истраге утврђено је да су комунисти побили само у Ужицу око 700 српских грађана, међу којима и око 300 избеглица зато што им се нису хтели да придруже.

Као једна од првих жртава комунистичког терора пао је, већ на дан уласка бандита у Ужице, свештеник Милан Пашић, истакнути члан „Збора“. Зверски је убијен Милан М. Рајковић, бивши председник смедеревске општине, кога су зликовци ухватили у Ужицу.

Сваке ноћи извођене су десетине и десетине жртава комунистичког крволочног лудила, трпане у камионе, одвођене у Крчагово и Севојну, тамо најчешће скидане главе и онда убијане једном митраљезима, други пут пијуцима и секирама, некад мрцварене и клане, а

често уморене на мукама у подрумима ужичких затвора па потом бацане на буњишта или у клозете.

Успело је да се утврди да су међу тим стотинама побијених српских грађана од комунистичких зликоваца, налазе и следећа лица:

1. Јован Алексић, бивши срески начелник,
2. Милорад Максимовић, полицијски писар,
3. Јован Узуновић, пензионисани наредник,
4. Ђорђе Јездимировић, жандармериски наредник,
5. Милош Јанковић, жандармериски наредник,
6. Милорад Ненадовић, жандармериски наредник, командир станице у Чајетини,
7. Никола Шакић, жандармериски наредник из Госпића,
8. Лука Ерјановић, жандармериски наредник,
9. Шкорић, наредник водник, чију су жену и дете комунисти убили у Матарушкој Бањи.
10. Шкундрић, жандармериски наредник, командир станице у Ариљу,
11. Милутин Кидишевић, четнички војвода,
12. Андрија Трифуновић, артиљериски наредник и четник,
13. Милан Влашић, бановински чиновник,
14. Никола Аксентијевић, четник из Севојне,
15. Бора Митровић, надзорник путева,
16. Милосав Авакумовић, рентијер из Ариља,
17. Радивоје Масловарић, ковач из Ужица
18. Живојин Павловић, новинар из Београда, кога су неколико дана страховито мучили да се од његове вриске и јаука проламао подрум затвора у коме је мрцварен.
19. Миловановић, академски ратни сликар,

20. Мико Поповић, свештеник из Брскова,
  21. Михаило Миловановић, порезник из Лознице,
  22. Божо Пајевић, кројач из Ужица,
  23. Алекса Морозов, фотограф из Ужица,
  24. Иван Иванов, банкарски чиновник,
  25. Перо Тренченко, продавац новина из Ужица
  26. Милисав Ресмић — Ерчега, земљорадник,
  27. Милош Тосуновић, пензионер,
  28. Здравко Миховић,
  29. Веселин Љубојевић, „Бели“, шофер из Ужица,
  30. Милош Богушић,
  31. Андрија Трифуновић, из Пожеге,
  32. Милорад Ђорђевић, благајник,
  33. Светислав Вејковић, из Бајине Баште,
  34. Милоје Милијановић — Јоцовић бивши председник општине латвичке,
  35. Крста Алексић, деловођа општине Качерске,
  36. Драгољуб Ристовић, земљорадник из Рожанства,
  37. Михаило Миленковић, земљорадник,
  38. Илија Ђурић, земљорадник, отац поручника Ђурића,
  39. Антоније Јовановић, из Витоша
- Само на једном месту нађено је још 55 лешева чији идентитет није могао бити утврђен. По оделу за четири од њих види се да су четници, осталих 51 су сељаци, махом из околине Ужица.

У селу Дрежнику недалеко од Ужичке Пожеге комунистички бандити повешали су по дрвећу око четрдесет сељака, зато што им се нису хтели да придруже.

У Ужичкој Пожеги приликом заузећа вароши од комунистичких злочинаца побијено је неколико десетина људи, највећим делом четника. На дан 3. новембра комунисти су између осталих ухватили Јована Јовичића, сина резервног мајора и Десимира Јевтовића из Горње Добриње. Њима су одсекли руке, избили зубе, одрезали нос и онда их дотукли метком у потиљак.

Чачак је био друго велико губилиште. Комунистички ђелати су на стотине најугледнијих националиста позатварали у подруме из којих су их извлачили ноћу било да их воде на обалу Мораве и тамо митраљезима убију, било да их на мукама погубе у самим затворима. У самом Чачку комунисти су побили преко 150 српских грађана. У једном подруму који је служио као затвор нађено је 46 лешева већином без главе. Оно неколико којима главе нису биле одсечене, имали су очи ископане и били су страховито искаспањени. Специјалитет једног од чачанских комунистичких ђелата био је да жртвама у подруму револверским мецима изрешета ноге, па да их остави тако 24 часа да леже у агонији, и онда да их следеће ноћи дотуче.

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ

„ЧИЧА“

1. Звонимир Вучковић: ОД ОТПОРА ДО ГРАЂАНСКОГ РАТА

Ово је други део књиге „Сећања из рата“ у коме Звонимир Вучковић говори о догађајима у којима је учествовао од 1942. до 1944. године, када га је генерал Михаиловић упутио на последњи задатак у Италију. Нена од поглава су: „Први Равногорски корпус“, „Бугари у Драгачеву“, „Отпор кроз саботажу“, „Војна мисија Сједињених Држава“, „Омладински конгрес“, „Ба“, „Летећа бригада“, „Шумски аеродром“, „Борба за Србију“, „Савезници напуштају Драму“...
Страна: 230. Тиражица. Цена: 180 динара.

2. Звонимир Вучковић: СЕЋАЊА ИЗ РАТА

Књига мемоара Звонимира Вучковића, првоборца покрета генерала Драгољуба Драже Михаиловића, команданта Првог Равногорског корпуса. Ово је први пут да се у Југославији објављује целовита ратна прича припадника четничке војске. Делови књиге „Сећања из рата“ објављују се у фолетону „Погледа“ под називом „Мемоари једног четника“.
Страна: 230. Тиражица. Цена: 180 динара.

Отлашава продају књига са
попустом од 40%

3. Документи Хуверовог института: РОДОЉУБ ИЛИ ИЗДАЈНИК: СЛУЧАЈ ГЕНЕРАЛА ДРАЖЕ МИХАИЛОВИЋА

Док је 1948. године у Југославији одржано инсценирано суђење генералу Драгољу-

бу-Дражи Михаиловићу, у САД-у су најбољи амерички адвокати, о свом трошку, одржавали паралелно суђење. Необјективни комунистички суд у Југославији није узео у обзир потпуно супротан исход америчког суђења. Међутим, научници Хуверовог института при Станфорд универзитету у Калифорнији, прикупили су документа са америчког суђења, синтетизовали их, и уз критички есеј Дејвида Мартина, објавили у овој књизи. У књизи „Случај генерала Драже Михаиловића“ дат је један од најобјективнијих приказа догађаја у другом светском рату у Србији и Југославији, а посебну специфичну технику има чињеница да су њени аутори страни држављани.

Пој В. Хендерсон, бивши амбасадор Сједињених Држава и помоћник заменика државног секретара; Дејвид Мартин до тајачине описује неуспешну борбу генерал Михаиловића да своју земљу спасе и од нацистичке и од комунистичке превласти. Ову веома обилно документовану књигу треба сматрати као последњу рач о томе предмету и сваки онај који се интересује за савремену историју Европе, треба да је има у својој библиотеци.
Страна: 500. Тиражица. Цена: 260 динара.

Све три књиге су илустриране фотографијама из доба рата.

Издавачко предузеће „ЧИЧА“
11000 Београд, Сретена Младеновића 1/5,
Телефон 011/507-454, 425-124

Поручујем књигу:
1. „ОД ОТПОРА ДО ГРАЂАНСКОГ РАТА“, по цени од 180 динара
2. „СЕЋАЊА ИЗ РАТА“, по цени од 180 динара
3. „РОДОЉУБ ИЛИ ИЗДАЈНИК“, „СЛУЧАЈ ГЕНЕРАЛА ДРАЖЕ МИХАИЛОВИЋА“ по цени од 260 динара.

Заокружити број књиге које се поручује. Књиге шаљемо поуздањем. Платење поштом.

ПОРУЧБЕНИ КУПОН

_____ (презиво, презиме оца, презиме занимање)

_____ (број поште и место штампа)

_____ (улица и број)

_____ (својеручни потпис)

НАПОМЕНА: књиге се могу поручити и преко напред датог телефона.

„СРПСКА РЕЧ“
деоничарско друштво
БЕОГРАД, Народног фронта 43
тел. 011/642 233
објављује да издаје књигу.

RADIO I
B92
FM • STEREO
92.5 MHz

Снимили смо све што су рекли
и што су порекли !!!

ТРИ САТА емитованог и забрањиваног материјала
двострука аудио-касета Радија Б 92

ПИСМА ВУКУ

Књига садржи факсимиле и делове бројних писама која
је СРПСКИ ПОКРЕТ ОБНОВЕ И ВУК ДРАШКОВИЋ примио
после завршених избора.

Писма су потресно сведочанство о разговору народа у
Србији, а нарочито младих, на неочекиване резултате
избора.

Цена књиге је 200 динара.

Сав приход од продатих књига припада СРПСКОМ
ПОКРЕТУ ОБНОВЕ.

Позивамо чланство СПО и симпатизере да се претплате
на ово јединствено издање које је документ овог
времена. Својом претплатом уједно учествујете у
потпуно СРПСКОГ ПОКРЕТА ОБНОВЕ.

Књигу можете поручити и поуздањем на телефонима: 663-932, 642-532 или 149, 600-222,
или 9979, 587-434.

Десет дана марта

Комплетан ток разговора понављају и студенти на мосту

Слоба: "Никал знао да су ле звали..."

Јокановић: "Немојте интервјуовати, ми нисмо хулигани!!!"

Пуј гвек не ваља! Матковић: "Никал тако писано!!!"

Вук: "Јурим Јунаш одузмијте војина!!!"

Ривче-ривче Рајат Опозарија бија Жиборада Итића.

Вороба-1 био је Радавић! Ко је био Јунаш-П!

Командир: "Сад знам и улицу. Прошарт'о сам Београд."

ИСТИНА ЈЕ И ОНО ШТО КРИЈУ

Ово је наруџбеница

Желим да сазнам истину! Пошлите ми _____ примерака касете
"Десет дана марта".

Моје име је _____

а адреса _____

Касету ћу платити поштом/поуздањем.

Знам да ће се цео тираж брзо распродати, зато обиме обезбеђујем свој
примерак.

Радио Б 92, Маледамска 22, Београд.

Сетити сам се!

Касету могу наручити и телефоном: 622-233 или факсом 330-946

САМО
290 ДИН.

ЋЕТИЋИ У ПАРЛАМЕНТУ

И ТИЦЕ ВАТАЈУ, ЋЕ КОЈУ МОГУ!

Крсто Токов пише Ђурн о полагању рачуна у капетанији:
„На скупу су ми сви Бјелопавлићи рекли да је најпапетније било што смо ја, ти, Обрен, Вилип и Мујо гласали за рат, а они су тад изјавили, да ће ме опет бирати за посланика. Жељан је, брате, народ рата, па му се то највише допада од свије другије рачуна! За све ово одмах сам писа милистору и казао да му се народ слаже са мојим рачунима и да му се свиђају“...

Вели Ђуро:
— Не жнам, брате, само ми се не свиђа ова пулитика по којој толики Срби робују. Двије српске краљевине па да мирно гледају српска мученија у душманске руке, то је, Ђуро, гријех превелики и вјеруј Богу, да сам ја којом срећом био народни посланик у Уставу, гласа бих за рат па кад би све брдо о брдо ударило!

Е, гласа сам и ја, задајем ти чисту и Божу вјеру и изборио сам у сред Скупштине да ни без рата нема лијека! А до душе, исто су тако за рат гласали: Мујо, Крсто, Вилип, Обрен и још неки!

— Је си ли гласа да се са Швабом ратује?

— Јесам, брате, не са Швабом, но са цијелим свијетом који је против српске слободе и који не да да обновимо царство Душаново и Лазарево!

— Вазда ти хвала, Ђуро, и нека си, просто ти милијeko и образ ти свијета био! — узвикују неки.

ЧЕКАЈУЋИ РУСИЈУ

— А што рекоше министри кад ви гласате за рат, а, Ђуро, реци ни!

— Они зборају: морамо чекати Русију!

— Опрости ми, Боже, ма и Русија ни, брате, квари многе работе. Које ћемо јаде више чекати?... Чекај данас, чекај сутра: чекај ове године, чекај догодине!... Ја мним начекали смо се ево већ тридесет година. Погледајте, људи, ову киту момчади кроз Црну Гору; сваки стоји здрав ко Ловћен! Грота је до овако сједе, а многи би дојадит ком драго царству у свијет!... Ја, Ђуро, зар се не би могло како удесит, те да ови народни главари и јунаци црногорски ускочимо једног дана у швапско царство и да пружимо руку ономе јадном робљу!... Једном се мре! — збораше Мргуд.

— Могло би се све то урадит, ма не дају велике силе јеропске; оне оће мир у свијет!

— Лажу, ваистину, није њима до мира, но биће да се боје својој кожи!

— Има и тога, Мргуде, одиста!

— Да што друго, чоче? А кад већ зборе о миру, што је ово између Турске и Италије?

— То је, веле, друга работа; то не спада у Јеропу, већ чак неће у бијели свијет!...

— Ма и то је рат, брате мој, и ту се крв пролијева и главе лете и то су људи као остали, а нијесу козе, па што не стану на пут томе поклању?

— Велика је то пулитика!...

— Е, мој Ђуро!... Боје се друге државе да ми не обновимо царство Душаново, у које би не било преко десет милијуна, па овако контактају: ако пуштимо Србе да се сједине и врате старо царство, осилиће се као и прави јунаци, па ће се једног дана дићи на оружје да се свете што су били у ропство и неће ни га лако бит!... Знаду за наше јунаштво па се и боје, и сад бих смио ставит руке на 'ванђеље да је све овако!...

— Добро збориш, Мргуде!... Тако је на Божи зарок!... То ти је ка из Светог Писма!...

— чују се одобравања.

ПОСЛАНИЦИ КАО МЛЕЧИЋИ

— Има још једна мучна работа, људи!

— Која, Ђуро, реци је, ја? —

— Ови посланици странија држава те су на Цетиње, пазе све што се у Црну Гору ради, па чим што сазнаду, та час достављају својим државама и због њих се не може ничесова тајна урадит!

— Колико има тија посланика?

— Биће их, тако, до десетак.

— А ко је њих изабрао у посланике?

— Изабрале су их друге државе.

— А гласају ли они у Скупштину ка и остали посланици црногорски?

— Не гласају; не долазе они у пулитику наше Скупштине, но у ред дипломатске пулитике!

— Па што ће они у Црну Гору?
— Не жнам, та ме црни јад не жна!
— То ти је оно, што Мргуд рече: боје се нас, па оће да имају своје људе међу нама исто ка и Млечићи у доба Црнојевића и Балшића.

— Биће тако нешто, ере их имају и у Србију, у Биограду, исто тако!

— Зар су се и тамо увукли?

— Таман ка и код нас?

— Не рече ни, Ђуро, од коија су држава изабрани?

— Од Русије, Бранцеске, Инглешке, Њемачке, Аустрије, Италије, Америке и још некија!

— Па шта их не изагњају из Цетиња и Биограда, све осим онога брата Руса? — пита Мргуд.

— Е не може то, Мргуде, тако; и ту има нечесови принцип прве по коме се мора радит, исто ка и по закону!

— Не би ти ја пару за то дао, но би их све, осим Руса, изагна, не би још овог од Италије пошто смо пријатељи, а друге би се зајмио них Которске Стране! — довикује Ђукан.

— Немо тако, Ђукане, има ту крупнија работа те их држе у нашу земљу, и мишлим зато нико не жна осим Господара и једног али два милистра. На Цетињу их мора свако почитоват боље но кога драго милистора и чујте да ви испричам још нешто, што се назад двије године догодило са једним од њих на Цетињу!

— Ела' Ђуро, сви ћемо слушати!

КАМЕНОМ НА ПОСЛАНИКА

— Дига се једног дана ови аустријски посланик да се прошета пољем цетињскијем, па су устурио у кароца ка и бремене дрва уз пут. И наиша ти он проз једну улицу цетињску, а мушко дијете неког Ивана Ракова, није му било ни седам година, врљакни се некако, и бачи један камичак баш у час кад ће тудијенако наићи ови посланик аустријски, побратиме свијетли, и ђаво прискочи те они камичак посланика — чврк, по врх главе! А ови ти брже боље у кућу, па напише пријесједнику наше владе жалбу на ово дијете исто ка да му је тридесет година... и поведи то све некако под разлог пулитике како га је дијете шћело убит да не макне! И пријесједник владе чим прочита његову жалбу, позови управника Цетиња и нареди му те ови Ивана Ракова, жену му Јокну и оног ђетића потрпај све у тавницу и

узми на испите. Те један дан, те други дан, па сај, Бога ми, двадесет дана. И осуди Ивана на двадесет и пет фијурна глобе и прогнај га с Цетиња на Црнојевића Ријеку да тамо живи!

— Ла, црн му образ био, погани неваљалој! И он се разумио једном дјетету!... По томе се види да је то прави и неваљали несој швапски!... А шта би радио, да се на њ загна који Црногорац са исуканијем ножем у руци?! — узвикује Мргуд.

— Ето тако је било, и по Цетињу се о тој работи причало читави мјесец дана, па је и по новина писало како је аустријски посланик има погинут на сред Цетиња од једног дјетета!

— Ма није, чоче, и по новинах писало?!

— Јес, дајем ти чисту и Божју вјеру!

— А што им оће да се бруче пред свијетом тамо они пасје и неваљале погани?

— И ја сам сам о тој работи мишлио!

— Је ли још тај неваљачко на Цетињу?

— Не, но је пошао упут некако иза боја са дјететом!

— Је си ли га познава, Ђуро?

— Јесам, онако по виђенију!

— Какав бјеше, мајка му кукала?

— А, какав?... ка и свака баба! Испод носа немаше ништа више но ми који на длану; у ушима имаше минђуше ка и дјевојка, а обрива главу ка и мјешину и не могаше чојак поганијег никсана од њега видјети!

— Ће ли је сад посланик?

— Сигурно неће, ће нема дјече! — подругљиво добацује поп Машан.

ИГРА СА ЛОПАРИМА

— А како се владају посланици овија другија држава те су на Цетињу?

— Доста лијепо; онако, озбиљни су људи. Снаћу се заједно па шетају и пењу се по ће кад по онија кршева изнад Цетиња; узму нечасове парате од слика, па сликају чобане, стоку, пећине, потоке и друге работе!

— Друже ли се са Црногорцима?

— Не са овијема простијема, но по неки пут са милисторима и совјетницима.

— Имаду ли игре какве? Бачају ли се камена с рамена и скачу ли с мјеста и загоне?

— Чудна је игра њихова!

— Како, Ђуро, Бога ти?

— Не бачају се камена и не скачу, ево што раде да ви причам.

— Чујемо, браћо Љуботињани! — виче Ђукан,

— Имају у врх поља цетињскога једно мјесто озрађено жицом а посалицано нечесовим пијеском, дугачко колико три, али четири коњска припона, а широко исто толико. Па свако вече, чим сунце за Ловћен, а они на то игриште попни се са женама. А сваки од њих и жена носе у руку по једно дрво исто као лопар; па онда носе и по једну ловту и настане игра да чојак прсне од смијеха. Један од људи али жена баци ону ловту у вис, па је дочека некако на они лопар, и све са њом ђа-тамо, ђа-амо!... Гоне они ловту по читаве двије уре и никако јој не даду пасти на земљу!...

— Па онда што раде?

— Ништа друго до само то!

— Ма што збориш, чоче?

— Јес, та се у манити лик не обрнуо!

— Хвала Богу, чуднија бестија?! А што се не играју нашија игара, јуначкија и лијепаја што их данас у свијет нема ка: скока јуначкога, скута лопте, вина, уса лепе, мачаках, јаребицах и другог чеса?

— Не љубе они наше игре, но све некако окрећу на ону лацманску тандарију!

ПТИЦА НЕ УЈЕДА

— Носе ли што од оружја и гађају ли нишан из пушка, Ђуро?

— Не, Божја ти је вјера; за четири године док сам био на Цетињу, не видјех у те сорте ни бритве, а камо ли другога оружја!

— А како се носе у одјелу?

— Све по лацманском обичају. Но по неки пут кад је каква светковина на Цетињу, обуку се у чудне аљине, а вргну на главу нечесобе перушине од кокошака и другија тица, па изгледају ка и праве машкаре уз веље покладе! Е, ко то није гледа, тај не жна што је спрдња на свијет!

— Баве ли се ловом, Ђуро?

— Каквим ловом и каквом несрећом?! То ти је велика господа, која нити пије ка остали људи, но су си сви улизани ка и мачке!

— Ја мним, кад би који од њих видио у Ловћен међеда али вука, да би та час изиша из памети од страха! — упада у ријеч поп Машан подругљиво.

— Не жнам то, ма почисто воле и миле су им тице, ере сам гледа на оним балконима њиховија кућа ће држе тице у кавезима и ране их ка и малу ћецу!

— Лукавше су они велике; лијепо жнаду да тица чојка не може ујест, па их зато држе! — намањује се поп Машан опет подругљиво.

— Ма што им оће да тица затварају по кавезима, јад их наша?... И по томе ти се види да они ни тицама не дају слободу, а ми још зборимо, што сметају нама Србима да се ујединимо и да смо слободни, а они ни тицама не дају слободу, а камо ли народима, већ их хватају ће коју могу! — разлаже Мргуд.

— Све је то нечесова навика. Чуја сам на Цетињу да им слуге и слушкиње одмах иза кише трче и ватају пужеве па од њих праве некакве приганије и могу их појест страх Божи у свако доба!

— Мичи их, не причај више што ију, амана ти!...

— Што им жене раде?
— Таман што и они!
— Чуја сам да не рађу ћецу?
— И ја, исто!
— А што, кумим те Богом?!
— Грдило их њихове жнало; ко ће их жнат!

— Бише да им је сој такви?
— И ја мним!
— Па како им се траг не ископа?
— Имаће кад, не бој се!...
— Пуше ли дуван?
— Не пуше, већ га пију. Сподбију нечесове другачке цигаре у зубе, ка прасе окласину, и држе их по читаве двије уре, а базди им дим ка мокра слама.

— Имају коње ка најбоље што се окотит могу, само жали Боже што су под њима! ... А што питаш јесу ли бињације, не, кажем ти, не умију људски уфати на коња, а камо ли га пољем разградити и пропети у висинске висине!

ПОЛАГАЊЕ РАЧУНА

Сви шуте и слушају што Ђуро збори, а писар Преле загледа се нешто у једну путању, па се подиже и некако мргодно рече:

— Ево, браћо, хита некакво момче и река бих да ће право к нама, обучено је баш лијепо и сигурно да је пошло некое од нашија главара али Ђуро.

А ови обрни главе и загледај да виде ко је, ма га не могаху познати.

У колико стаса момче и назва:

— Помога ви Бог, браћо Љуботињани!
— Бог ти помога, момче! — сви прихватилише.

— Сви како сте, јесте ли здраво?

— Здравно хвала Богу! ...

Ђуро га загледа, па ће рећи:

— Које добро, момче?

— Кренуо сам на Цетиње, па ме замолио Крсто Токов да свратим у Љуботини и да ти предам ово писмо! — одврати момче.

— Баш ти хвала! А од које си куће, мом-

че? — пита Ђуро.

— Ја од Бошковића!

— Од добре и кржаве куће, ваистину! !!! Начините му мјеста да сједи! — вели Ђуро.

Начинише му мјесто и момче сједи.

— Виђи, Ђуро, што ти Крсто пише? — вичу неки.

Ђуро отвори писмо, загледа га, па ће опет упитати оно момче:

— А јеси ли био на скупу Бјелопавлића када је Крсто полага скупштинске рачуне?

— Јесам, цијели дан.

— Је ли било колико људи на скупу?

— Сва капетанија!

— Како је полага рачуна?

— Ка најбоље што може бит!

— Је ли има штенограма са Цетиња?

— Тражио је али му нијесу послали!

— И велиш добро је положио?

— Бог ме, Бјелопавлићи се у велико кладе да тако неће положити рачуне ниједан посланик из Устава!

— Не зна се то још ништа, момче! — вели Ђуро.

— Дед, Ђуро прочитај ни то писмо да видим што ти пише крсто? — траже неки.

ДРАГИ ЂУРО

— Оћу, но причекат'те мало, док га једном-дваш прочитам и притврдим! — каже Ђуро, па га прво прочита сам, а затим викну:

— А ну чујте што ми пише Крсто Токов!

— Оћемо, ка не! — чу се одговор и свак се умири, а Ђуро узе писмо па с великијем јадом поче читати, но никако не мога да га пружи писару Прелу:

— А ну, Преле, ти си вјешт многим шакописима, не виђу добро; читај ни све по реду! Преле узе писмо и поче читати:

„Драги Ђуро! Живио!

Желим од Бога да те ово моје писмо затече у добром здрављу и задовољству, а исто тако твоје на дому и све твоје бираче. Ја сам хвала богу здраво и добро, а тако и сви Бјелопавлићи. Ново ти имам јавити да сам у прошли петак, а тај дан била је завјетина, сазва цијелу капетанију и положио сам своје рачуне без никакве веленце у смислу контроле. На скупу је било околу неколико стотина људи, а били су и сви народни главари. У почетку сам телеграфирао милистору на Цетиње да ми пошаље једнога штенограма, али ми га није посла, већ је одговорио да штенограм не треба. А ја сам ти лијепо почео од Господаре-ве пријестолне бесједе и нашег адреса, па сам ћера све до онога дана када смо пошли кућама са Цетиња. Мислим да није остало ниједне работе коју нијесам чисто и јасно исприча и протулмачио. По чисто држим да нијесам ништа прескочио, но сам ти за сваку работу има дневни ред ка оно ми у Скупштини.

На скупу му ми сви Бјелопавлићи рекли, да је најпаметније било што смо ја, ти Обрен, Вилип и Мујо гласали за рат са Швабом. Ја сам им река да ћемо и на даље вазда гласати за рат, а они су тад изјавили, да ће ме опет бирати за посланика. Жељан је, брате, народ рата, па му се то највише допада од свије другије рачуна! За све ово одмах сам писа милистору и казао му да се народ слаже са мојим рачунима и да му се свиђају.

Јуче сам добио писмо од Обрена и хвали ми се да је положио рачуне пред цијелом капетанијом, а за Муја ми јавља да их још није положио. Тако исто јавља ми Обрен да дробњачки посланик Кован није мога положити рачуне, но се некако завадио са Дробњацима и ови нијесу шћели доћи на његов позив. Због тога су многе Дробњаке позатварали у тавницу. Ја мислим да ово ни за Јована неће бити и сигурно ће изгубити мандај.

Ђуро, одмах ми одговори, шта си ти учињено са рачунима да знам. Ако још нијеси полага, гледај што прије и поћерај у ови мом смисао који се и милитуру добро свидио. До душе, ја знам да ти добро стојиш међу Љуботињане, ма исто им у рачунима причај и нави на политику за рат, јер ће то добро бити у смислу твоје агитације за нове изборе у које би опет запа ка и посланик!

Ако би се што ново догодило, онако у политичком смислу, пошто си ти ближе Цетињу гледај да ми јавиш. А сад ми оставај збогом, поздрави све на дом и поздрави ми све Љуботињане мале и велике, и брацки ти поздрав.

твој

Крсто Токов

народни посланик

— Живио Крсто!... Живио и образ му свијета био! — чују се узвици и мило Љуботињанима што их поздравља.

— Е, јуначки је Крсто положио, а лал му мајчино млијеко!... Баш ми је мило! — виче поп Машан.

— Ада како ће јунак но јуначки? — додаје Мргуд.

— Соко је Крсто... и лијепо ми пише, но све бојим да није што прескочио, па не би рад био ни јаки Бог да га што рђаво снађе! — вели Ђуро.

— Хвала Богу, жна ли се ко ће их најбоље положити? — пита радознано Ђукан.

— Тешко је то погодит!

— А вриједи ли то кад неко најбоље положи, Ђуро?

— Исто као и кад се неко у бој најбоље покаже!

— Запише ли се то ће?

— Како не, све се пише у протокол Скупштине!

— А даје ли се посланицима чесова плаћа за то?

— Не даје у новцу, ма исто зато посланик може добити какви орден, али поклон од Господара.

— Ја исто мишлим, да ћете ти, Крсто, Обрен али Вилип, некизи од вас најбоље положит, пошто сте у ред гласања вазда били први међу посланике!

— И ја се надам!... Истина јаки су у ред гласања били: Ново Грујић, Вуко Јанков и Јаков Вретеничић, па ће и њима полагање поћ од руке.

— Оће ли имитрополит полагај рачуне, ка је ово и он био посланик?

— Мишлим е неће, пошто он нема бирача; њега и још неке од овија великиша изабра је Господар.

СВИМ ЧЛАНОВИМА СРПСКОГ ПОКРЕТА ОБНОВЕ (СПО)

Честитам вам, драги пријатељи, на храбрости, прегалаштву, на свему што сте претрпели и учинили за наш Покрет у прошлој години. Вашом заслугом и жртвом, СПО је израстао у снагу која је, за само неколико месеци, духовно оживела Србију и припремила пут оним жељеним и великим променама које предстоје.

Наш СПО је, упркос свему што је пратило децембарске изборе, по броју посланичких места најјача опозициона странка. Ми смо, драги пријатељи, у 1990. сејали. Жетва је пред нама и ми морамо бити **СПРЕМНИ**.

Приближавају се општински избори. СПО морамо и кадровски, и организационо, и технички да оснажимо. Постајемо модерна странка, којој предстоје тешке политичке битке за будућност Србије.

Хоћемо да успоставимо свестрану и такорећи свакодневну везу чланства СПО са месним и општинским одборима, са нашим посланицима у парламенту, као и са Председништвом СПО у Београду. Припремамо компјутерску обраду података за сваког нашег члана, а до половине фебруара ћемо штампати и нове, много лепше и трајне, чланске карте.

Да бисмо у свему томе успели, потребан је новац, а ми га немамо. Због тога је Председништво СПО одлучило да – уведе чланарину за 1991. годину. Као што знате, за прошлу годину чланарина није наплаћивана.

Драги пријатељи, ја знам да из дана у дан живите све лошије и да је сваки динар драгоцен. Помажући СПО, ви помажете што бржи долазак бољег времена и боље Србије, у којој ћемо живети слободно и много, много боље.

Чланарина је скромна, готово симболична. Износи 150 динара годишње.

Молим вас да, одмах по пријему овог писма и уплатнице уз писмо, подмирите чланарину за целу 1991. годину.

Ако неко жели да, мимо чланарине, уплати и добровољни прилог, може то учинити овом истом уплатницом. У Секретаријату СПО чланарина и добровољни прилози биће заведени посебно.

Они којима је чланарина превисока, нека уплате – колико могу.

СПО на помоћ државе рачунати не може. Драги пријатељи, ви сте наша држава и наша једина снага.

Помозите да победимо! Братски вас поздрављам. Увек са вама

Председник СПО

Вук Јашковић

И чланарину и добровољне прилоге уплатити на: 60812-678-91956 СДК БЕОГРАД.

Чланарину уплатити одмах, за целу 1991. годину.

Девизни број жиро рачуна: 60811-623-378-72701-1248400625 „АГРОБАНКА“ БЕОГРАД.

Сва обавештења на тел. 328-576 и 322-200.

НАСТАВАК СА СТР. 6

да је дотични назвао Вука Драшковића, председника СПО-а, издајником српског народа. Аплауз који се том приликом чуо потицао је од фрустрираних комуниста, који са одобравањем и симпатијама дочекују сваког оног ко напада и покушава да омаловажи и потцени, наравно потпуно неаргументовано, Вука. Одушевљење је још веће ако се при нападању Вука заслепљено брине и правда сваки Милошевићев потез, па чак и масакр српске омладине који је велики Он и његова клика организовала у Београду 9. марта.

Али народ који је нишао за Вуком (боље рећи зандејама Вука и СПО-а) док се Шешел проводио по белом свету, добро зна ко је Вук и колико се Вук жртвовао за бољу будућност Србије и српства, није могао да издржи а да не изрази свој протест и негодовање поводом изнетних лажи. Избезумљен због (неочекиваног?) негодовања присутног народа, Црвени Војвода је све оне који су негодовали назвао психопатама. Уреда која је за моменат збунила све оне који су негодовали, изазвала је тренутак касније осећај понижености и разочарења. Питање које се тада многим наметнуло било је да ли неко ко претендује да води Србију (не дај Боже) може тако да се обраћа и вређа српски народ.

Сумња да ли је Шешел тројански Коњ убачен од стране Милошевића са циљем да у редовима опозиције изазива раздор и сваду, после вечерашње промоције (ако се то тако може назвати) потпуно је отклоњена. Толико мржње према Вуку с једне, и оправдања свих поступака Милошевића с друге стране, виђено је једино на заседањима републичке Скупштине у дискусијама посланика Социјалистичке партије.

Изјава ЦВ да је на изборима победио Милошевић јер сви остали председнички кандидати ништа нису ваљали, изазвала је једног од присутних да констатује да је и ЦВ био председнички кандидат и да по томе и он спада у ту групу што „ништа не ваља“. Често се из публике чуло — „Срам те било, не дирај кума, кум је светиња!“. И стварно, да ли је могуће да је Шешел заборавио ко је једини пришао и помогао не само њему, него и његовој породици када је изашао из затвора и када му је било најтеже.

Тешко је ово написати, а камоли поверовати, да неко може српску младост која је учествовала 9. марта на демонстрацијама чији је циљ био борба за демократију и слободну информисање, назвати ФАШИСТИМА! У бесприсорном етикетирању мартовских догађаја, нису ништа боље прошли ни студенти. По Шешелу и студенти су „рушилачка руља која не зна шта хоће“.

„Србију не може да води онај (мислећи при томе на Вука) ко је на изборима добио једва 20% гласова!“ — викао је Шешел у микрофон, док је из публике неко добацио „Вероватно да ти можеш, јер си на изборима добио једва пет посто гласова!“ Црвену боју Шешеловог лица, заменила је јарко црвена. „Вук је лопов“ — виче Шешел. „Лажеш“ — одговара публика у хору. Видевши да не може да изађе на крај са испровоцираном публиком Шешел констатује — „сви сте ви психопате!“ Један младић тражи реч да га пита када ће се помирити са кумом, али је и он оквалификован као психопата, што је изазвало додатну буру негодовања. Уследио је протест од стране једног присутног који је питао Шешела откуда му право и храброст да тако вређа српску младост. Шта мислите како је ЦВ тог човека оквалификовао?

Увреде и понижења упућених од стране Шешела, достигле су врхунац, и једна група младића са шајкачама украшеним кокарда-

ма, спремала се да нападне Војводу. „Шта је ово? Побуна чланства!“ пита Шешел снажним али дрхтавим гласом. Најгоре је спречено јер је један члан Окружног одбора СПО-а позвао све присутне да и поред свих провокација упућених од стране Шешела, остану мирни, а своје оправдано негодовање изразе само звиждањем.

И шта рећи после свега овога? Да ли је могуће да је неко, као што је то Шешел, толико заслепљен мржњом да осим ње у њему ништа више не постоји. Једини задовољни и са осмехом на лицима из сале зрењанинског Дома омладине изашле су комуњаре, задовољне оним што су чуле и виделе. Нама остаје да се питамо за колико је (за)купљено, може се слободно рећи, срамно понашање Црвеног Војводе др Војислава Шешела.

Владимир ЗЛАТАНОВИЋ

СТИЛСКИ „БИСЕРИ“ ПОСЛАНИКА АЛЕКСИЋА

На седници Народне скупштине Републике Србије од 9. априла 1991. године на којој се расправљало о извештају Анкетног одбора о мартовским демонстрацијама са нагласком на 9. март 1991. године, узео је учешће и др Зоран Алексић, народни посланик Изборне јединице 140 /Алексинач II/. Његов говор, најблаже речено, може само да зачуди и у том смислу да забрине, како у погледу истинитости, тако и у погледу политичке логике и језичке стилистике.

Народни посланик, Зоран Алексић је утврдио да је у Алексиначу, поводом мартовских догађаја одржан заједнички састанак председника Скупштине општине Алексинач и Ражањ, представника регистрованих странака и народних посланика, на коме су „најенергичније осуђене рушилачке демонстрације од 9. 3. 1991. године као очигледан пример уличне борбе за преузимање власти“. Ова тврдња посланика Зорана Алексића је објављена и у локалном листу „Реч радника“ од 14. марта 1991. године као дво саопштења са поменутог састанка.

Међутим, Општински одбор СПО Алексинач је у истом листу „Реч радника“ од 5. априла 1991. године „са гнушањем и презиром одбацио“ поменуто тврдњу коју је у облику три закључка дописао народни посланик, Зоран Алексић. У демантију који је насловљен „Кад посланик лаже“, истиче се да је реч о „махијацијама поменутог посланика“, о „јадном“ поступку и са израженим чуђењем му се упућује питање: „... одакле Вам толико храбрости за толико лажи?“ Подвлачим, деманти СПО Алексинач није оспорен. Према томе, народни посланик, Зоран Алексић, обманује своје бираче и све грађане Србије са говорнице Народне скупштине Републике Србије, а дужан је по члану 53. Устава Републике Србије, „да савесно и одговорно врши јавну функцију“. Што се политичког резона тиче, наш народни посланик је верна копија минулих времена: за сво време док је говорио имао сам суморно осећање да гледам седницу некадашњег ЦК, а не седницу вишестраначког Парламента Републике Србије. Главни

предмет његове политичке анализе била је „шачица људи“ из опозиције у којој је посебно место одређено за народног посланика, проф. Вуковића, који се крстио када је наш посланик изговорио стилски „бисер“, који ћу касније навести. Користећи манир стар пола века и који је министар индустрије, народни посланик, Душан Матковић применио на Ушћу, народни посланик Зоран Алексић, запевнички каже да групи /којој припада и проф. Вуковић/ „српски народ не сме опростити“. Чудан неки однос према народу у име народа!

Ево тријумфа политичке логике: „... уместо да разговарамо о превазилажењу тешке економске ситуације, ми разговарамо о онима који ту кризу и проузрокују“. /Све подвукао Ђ. П./ Сјајно, друже народни посланиче, узвикните: еурека! Коначно је пронађен економски модел изласка из кризе: „класни непријатељ“ као узрочник кризе је идентификован! Идеолошком офанзивом или „најефикаснијим револуционарним средствима“ уклонити „шачицу људи“ из опозиције као „класног непријатеља“, који, како рече наш народни посланик, „и даље води Србију у суноврат, а грађане Србије у све већу агонију“. Тада ће се отворити неслушене могућности, то следи из овог добро познатог резона, за изградњу „најнапреднијих“ друштвених односа у историји, који несумњиво воде, 45-годишње искуство показује, у дефинитивну катастрофу! Господине народни посланиче, та прича нам је, на нашу несрећу исувише позната, да смо због ње много напаћени и више је не признајемо!

Но, нешто ми је мутно у глави од политичко-економске логике нашег народног посланика, која је у најмању руку противуречена. С једне стране, каже да „ова шачица људи“ из опозиције, „и даље воде /није штампарска грешка — Ђ. П./ Србију у суноврат, а грађане Србије у све већу агонију“ и императивно тражи од народа да их уклони: „... српски народ им то не сме опростити“ и осуди: „највећа осуда је, како рече, осуда јавности која ће, надам се, све ове виновнике једног дана сустићи“. Са друге стране, пак, истиче да је веома важно усредсредити политичку пажњу на „превазилажење тешке економске ситуације“, а не да „разговарамо о онима који ту кризу и проузрокују“. Једноставно речено: наш народни посланик у једном и истом говору, у једном и истом мисаоном току, за који важе једна и иста правила мишљења, каже да треба уклонити узрок кризе, а то је „шачица људи“ из опозиције, и да не треба уклањати узрок кризе, а то је иста „шачица људи“ из опозиције. Оваква метода анализе друштвених појава није позната у друштвеној теорији.

Најзад, наводим „бисер“ језичке стилистике нашег народног посланика. Цитирајућу свако слово као математички прецизан превод сваког гласа, уз апсолутну искљученост штампарске грешке: „Или пак да професор Вуковић из овог истог са овог, из истог, овај, из ове Скупштине са напред наведеним знаком саопштава узаврелој маси да је то што раде супер“.

Ова реченица народног посланика Алексића подсетила ме је на попа Мића из „Горског вијенца“. Поп Мићо чита своје писмо: „Ум... дам... ам...“ а Вук Мићуновић оцењу-

је: „Лијепо ли ова сабља чита...“ Сетио сам се и 17. седнице ЦК СКЈ на којој је др Душан Драгосавац изговорио свој „бисер“ од „реченице“: „Па молим ту, нек ми ту нађе неко да је нешто није“.

Узгред да кажем да је наш народни посланик завршио Медицински факултет, а др Душан Драгосавац је доктор неких наука и био је највиши функционер СКЈ.

Пре неки дан умни новинар, народни посланик, Михајло Ковач, одговарајући једном посланику у Народној скупштини Републике Србије, навео је мудру мисао: „Стил је човек“.

Занимљива је, свакако, психологија морала.

**Ђура ПАОВЊИЋ, професор
Педагошке академије у
Алексинцу**

МИЛОРАД ЦРЊАНИН — КРИВЕЦ ТРЕЋЕГ ПРОГРАМА ТВ НОВИ САД

У последњем броју СРПСКЕ РЕЧИ сте објавили писмо Мирослава Крантића из Врчина, где он на једном месту каже: „И на крају један „пословни“ потез нове ТВ гарнитуре. Са 3 канала скинут је термин ЗП ТВНС у 20,00 часова. Понајвише због Г. Црњанина и његових опозиционих гостију у емисији четвртом. Слична судбина снашла је јесенас Г. Богдановића, али је тада под лед отишла само његова емисија, а сада је укинут цео програм из тобож комерцијалних разлога.“

Из овог пасуса необавештени читалац може да стекне врло погрешну слику о догађајима и личностима које се ту спомину, а видим да та заблуда није миомошшла ни писца споменутог писма, г. Крантића.

Јер, из тог пасуса би се могло закључити само то да су два поштена новинара, само зато што су, упркос идеолошкој блокади СПС-а, доводила опозиционе госте пред камере, била челичном руком бољшевика одмах смакнута с програма. И то, према овом цитираном пасусу, г. Богдановић је кажњен тако да је смењен, а г. Црњанин је и скинут, и не само то, скинута је и емисија.

Тако се стече утисак да је г. Црњанин далеко љући и опаснији непријатељ садашњем режиму од г. Богдановића. Јер кад је у питању г. Богдановић „под лед је отишла само његова емисија“, а кад је г. Црњанин у питању, ту су комунистички владари били немило срдни „ла је укинут цео програм“.

Тако испада да је г. Богдановић, као мало неваљало дете, добио само пацку, а велики антикомуниста, г. Црњанин, је разапет на крст.

Стварност је, наравно, потпуно другачија. Г. Богдановић и ДРУГ Црњанин се разликују као небо и земља, као светлост и мрак, као г. Драшковић и ДРУГ Милошевић!

Г. Богдановић је, то је заиста истина, ОТЕРАН зато што је у оно време (прошле године)

једини имао смелости да пред српске гледаоце доводи и лидере опозиције, а пре свега Г. Вука Драшковића. То му, наравно, није опроштено, и једног лепог дана, у његову канцеларију су ушла два ДРУГА (ДРУГ Црњанин и ДРУГ Петар Љубојевић, тада управо устоличени директор ТВ НОВИ САД). Затекали су г. Богдановића како телефонира. Заправо, г. Богдановић је управо био укључен у програм једне београдске радио-станице, која га је, као јединог ТВ новинара који је имао муда да извештава истине о београдским митинзима, и као јединог новинара који је у студио на разговор звао опозиционе лидере. То ДРУГОВИМА није сметало да разговор прекину, да му саопште да је смењен, да та канцеларија није више његова, а да ДРУГ Црњанин преузима његово место. Друг Црњанин преузима сем канцеларије г. Богдановића и његову емисију, и одмах довлачи за госте искључиво КОМУНИСТЕ (сада офарбане социјалисте): Славка Гордића, Радована Панкова, Јована Солдатовића, Владу Поповића, а као најважнији украс на тој слобо-добош торти се појављује и Радоман Божовић.

Јер тада (недељу дана пред децембарске изборе) било је свима јасно да ће на изборима, МИЛОМ ИЛИ СИЛОМ, победити партија мира, просперитета, будућности, великих инвестиција, и велике извесности.

Но, како је ДРУГ Црњанин човек за сва времена, комуниста, кад треба бити комуниста, социјалиста кад се исплати бити социјалиста, заклет милошевићевац, кад се исплати бити милошевићевац, са првим мартовским сунцем је почео и сам да мења перје. Видео човек да ће задувати сад други ветрови, па и он се почео прилагођавати тој ситуацији, пуштати нове ветрове. Одмах се претворио у љутог опозиционара, отвореног, бескомпромисног, и већ као првог госта позвао најрадикалнијег — г. Мирка Јовића из СНО-а. То је апсурд који таквим комунистима-голубовима превртачима уопште не смета: отерати г. Богдановића ЗАТО што је звао опозиционе лидере, а онда правити своју славу управо радећи оно због чега је страдао г. Богдановић!!! То може само човек посебног кова — комуниста, попут ДРУГА Црњанина.

Шта би ДРУГ Црњанин сад дао, кад се распада комунистичко царство, да сви ми заборавимо његов љути СПС-овски ангажман, његову опијеност „суштином српског бића“, тј. ДРУГОМ Милошевићем!!! Да се о овом Ивану Кривцу ТРЕЋЕГ ПРОГРАМА ТВ НС има шта још казати, служи и пример последњег броја независног листа НОВОСАДСКИ ГЛАС (бр. 11 од 19. 4. 1991) из кога би било занимљиво пренети неке делове из врло занимљивог, опширног и поучног написа „Милорад Црњанин, цар Трећег програма: тиранија једног медиокритета“.

Тако би и читаоци СРПСКЕ РЕЧИ имали јаснију слику о провалији која дели потпуно супротне морале двојице новинара, г. Душка Богдановића и друга М. Црњанина.

**Стеван ЂОРЂЕВИЋ
Нови Сад**

„НЕДУЖНИ“ И „НАИВНИ“ ДАЧА МАРКОВИЋ...

Корпулентни министар за просвету бивше српске владе, чувени Данило Дача Марковић, честа је мета ТЕ-ВЕ камера у српском Парламенту. Не смета то њему јер је научио да му нико ништа не сме, све док је његове величанствене заштитнице, Другарице Мире Марковић, повремено Милошевић!

Дача Марковић, бар нама Нишлијама (а и многим другима), ипак не може да продаје „нешто за бубреге“. Знамо га као стару, на несрећу још важету пару. Дача је један стварно генијалац али — фолирант! Он је чак и своју струку и „науку“ измислио, јер је по образовању у ствари правник, а докторирао је на једној врло сумњивој тези и то код Владе Рашковића, са Економског факултета: „Приградске заједнице нишких радника“!

Фолирант Дача је искомпилуирао на десетине књига, а није се либио ни да постане почасни „Ломоносовац“! Наравно, као министар српске просвете! Али, Дача је увек, чак и кад се умувао за посланика Гаџиног Хана и Беле Паланке, знао „знање“. Он је давао докторате само онима који ће му касније то обилато вратити! Један такав докторат је и Другарице Мире Марковић, одбрањен у Нишу из МАРКСИСТИЧКОГ ОБРАЗОВАЊА и то пред комисијом коју су чинили Дача и Влада Штамбук! Како је то само стручна комисија и то — за марксизам, односно школу?!

Ето зашто је Дача постао министар просвете као набеђени „социолог рада“, односно заштите на раду — а Влада Штамбук главни у Главном одбору СПС! Владино време ће, иначе, тек доћи, ако пар Милошевић — Марковић (Мира) остану и опстану.

Посланик Дача Марковић, иначе, обмањује чак и са говорнице Парламента. Он, истина, сада нема ту фамозну ергелу, АЛИ ЈЕ ИМАО. Непобитно је, такође, да је од „јадне професорске плате“ саградио у Белој Паланци вилу, са хектаром купњеног винограда и још два хектара (Дача је сељачког порекла, па више верује у земљу него у социологију!) земље. Непобитно је, такође, да Дача добија стан кад је постављен за министра за само 28 дана и то на Нعيمару, а истина је и да је једва избегао кривично гоњење због малверзација око свог првог стана на Дефектолошком факултету где је био контроверзни декан!

Молимо Дачу да све то побија, а не да неморално тобоже услуг, се брани са посланичке говорнице.

**Др Горан ФИТЕВИЋ,
Ниш**

СУЂЕЊЕ

Данас почиње суђење „окривљеном“ Вуку Драшковићу. Владајућа странка, наше Србије, коме то судиш и зашта га окривљујеш? Трпела је ова земља кому-

нистичку диктатуру 40 год. Задњих 10 год. почела је полако, али сигурно да је се ослобађа.

Смелости и храбрости, да српском народу покаже и да га поведе путем слободе, имао је баш човек коме се ви спремате да судите, за кривицу само вама знану.

Још 1981. год. он смело износи истину у свом роману „СУДИЈА“ о нашем тако лажном, а тако опеваном братству и јединству. У то време ви сте се другови још клели, зна се коме, и вама је лажна истина била ближа од голе истине, познато је како сте реаговали. када је објављена историјска истина о геноциду над Србима у роману „НОЖ“ ви сте скакали као опарени јарци и све погрдније речи једне од друге стизале су и немилосрдно бацане на личност гос. Вука. Истина се није смела знати, јер друштво је почивало на темељима лажи, а у том друштву ви сте другови имали свој блажени мир и висок стандард. То се исто десило и 1986. год. када је гос. Вук указао на то да је устав из 1974. год. погубан за српски народ и Србију, ви сте другови џикали из свег гласа: шовинисто, издајниче, непријатељу револуције итд. Исто се десило када је 1985. год. упутио писмо у Тел Авив за пријатељство Срба и Јевреја. Ништа боље није прошао ни 1987. год. када је говорио о стању на Косову, а да не причам тек када је споменуо српску границу у случају распада Југославије. Да не бих све наводила, догађаја је било доста, ви то добро знате.

Када се ваш савез комуниста распао, ви сте се преко ноћи преобразили у социјалисте и да бисте народу доказали како је то сасвим нова партија, која са претходном нема ама баш ничег заједничког, окитили сте се туђим перјем, и то без и мало стида.

Брже боље оградиле сте се од бивше партије и вође у кога сте се тако свесрдно клели, али сте зато, не малу имовину себи оставили. Склапате српско-јеврејско пријатељство 88. год. сијате од среће и задовољства, како вам је добра идеја пала на памет. ТВ-е лева о вама славолојке, дајете изјаве за јавност и опет без и мало стида. Јавно протестујете и окриљујете Устав из 1974. г. признајете да је на Косову вођена погрешна политика. Понављате стално Србија не може остати у садашњим границама ако дође до распада Југославије. То тако смело и уверљиво саопштавате народу и опет не застидесте се. Да је којим случајем гос. Вук пришао вама, ви би сте му за живота споменик подигли, јер у вашим редовима такав не постоји.

Дао Бог то се није десило и неће. Захваљујући њему, цео свет је сазнао за вољу и жељу српскога народа, гос. Вук припада Србији и српском народу, њега је сам Бог овом народу послао.

Господо социјалисти погледајте истини у очи и признајте, ви се тог човека плашите, да вам не одузме власт тако љубоморно чувану. У његовој руци је мач истине, у срцу љубав према Богу и српском народу, у очима његовим севају муње слободе, речи су његове грмљавина над лажима, под том грмљавином лаж се распада, а слобода и истина поново се рађа. Срби и грађани Србије тих речи су били жељни 40 год. наслушали смо се оних лажних љигавих речи па смо од њих оглувели.

Ова грмљавина, грмљавина истине повра-

тила нам је слух, и сада господо добро чујемо, а и копрена је са очију пала, муње су је спалиле, па сасвим добро видимо, а љубав нам је срца огрејала и разум повратила, па добро и разумемо.

У вашим срцима је господо социјалисти мржња, па зато не можете да разумете гос. Вука, али му зато не можете ни судити. Окривљујући њега окривљујете преко 2 милиона Срба и то углавном омладину. Српски народ је жељан слободе мишљења и говора, то је био позив за слободу, а такав позив никада и нигде се не осуђује.

Љубица ЈОВАНОВИЋ Петровград

ВЕШТА ВЕШТИНА ДАЧЕ Ж. МАРКОВИЋА, НАРОДНОГ ПОСЛАНИКА ИЗ „БЕЛУ ПАЛАНКУ“ И „БАБУШНИЦУ“

Пледојае Даче Ж. Марковића као посланика Народне Скупштине, посебно о томе да омладину лажу да он „нема ергелу расних коња“, у ствари је још један од доказа ужасне превртљивости и служења свим могућим средствима овог човека!

Ко је Дача Ж. Марковић, то српски народ и треба и мора да зна, како би се одбранио од лукаваца, а своје поверење убудуће у већој мери поклањао, пре свега ПОШТЕНИМА, а онда и паметнима. Јер само је поштење, а не памет етичка категорија, док је лукавост — иако многи наивни Срби мисле друкчије — срачуната увек на превару.

А Дача Ж. Марковић је баш човек чија је назови „етика“ наглашена лукавост. Од ироничног, подсмешљивог изгледа, па све до многих закулисних радњи, све говори да је Дача себе и као министра, а сада као посланика изградио на лукавости. Тако је од правника постао тобоже „велики социолог“ и то за све: у Нишу је самоучки предавао општу социологију, затим социологију некакве заштите на раду, а у Београду (Дефектолошки и Факултет политичких наука) опет општу и некакву „социјалну екологију“! Дача је нагомила десетине неоригиналних књига, стотине чланака, менторисао многим докторима и магистратурама, поред осталог и што је његова највећа инвестиција и докторки Мири Марковић-Милошевић. Та теза је, не због Мире колико баш због лукавог Даче, кога су на Дефектолошком у Београду због нечасних радњи око станова прозвали „прљави Хари“, врло индикативна. Докторка Марковић је у Нишу бранила тезу „Социолошки основи марксистичког образовања“, а Дача је био члан комисије иако је набеђени СОЦИОЛОГ РАДА И ЗАШТИТЕ НА РАДУ?!

Каквите то везе једно с другим има нека читаоци просуде. Тачно је, такође, да је Дача, иако је просвета увек била на танком, врло богат човек: он је у Белој Паланци изградио

огромну вилу, а купио је и више хектара обрадиве земље, па доскора је имао и тркачке коње... ТОЈЕ ИСТИНА. Као што је истина и да је, после првог брака, оженио своју асистенткињу, с којом сада има дете млађе од својих унучића. Мира и Слоба су га поставили за министра, а добио је и то за месец дана огроман стан на Неимару... Овакви посланици само обмањивањем јавности брукају Парламент.

ДРАГИЋ БОСИЉЧИЋ, професор,
НИШ

МИНИСТАР ТРАЖИ МИТО

Ко на крај изађе са српском бирократијом треба му дати одликовање. Дрматори из Социјалистичке партије Србије представљају да руководе по старом методу.

Уз лажи, преваре, пљачке, спрегом моћника из СУП-а, Општине и Комитета, СПС-овци су и привреду Алексинца довели до просјачког штапа.

Изнећу неке своје погледе и искуства на морал угледних СПС-оваца. Својевремено је од мене доскорашњи министар полиције Радмило Богдановић преко Родољуба Димића, позајмио 5.000 марака, обећавајући да ће да ми врати динарску потивредност. Никада није ни помислио да ми врати позајмицу. Министар је, изгледа, уверен да због тога што ме је као грађанина примио на разговор, у коме сам се жалио на неке СУП-овце у Алексинцу, треба и да платим то „задовољство“ са 5.000 немачких марака.

Ни „министар за народ“ господин Михаљ Кертес није бољи од Богдановића. Прошле године био сам код њега на разговору, и након обећања да ће се заложити за решавање мог случаја узео ми је „на послугу“ колт „Weston smit“. Нема намеру да ми оружје врати.

Коме могу да се жалим на подмитљиве министре?

Обрад МИЛОШЕВИЋ
Житковец, код Алексинца

СУЂЕЊЕ ИЛИ О ЛИЦЕМЕРЈУ

„Пастири народа треба да знају календар буре државних“. Бекон

Крајем априла (двадесет и другог) почело је суђење господину Вуку Драшковићу, једином озбиљном противкандидату С. Милошевића на прошлогодшњим децембарским изборима у режији Митевић — Миновић. Лидер СПО ухапшен је у парламенту Србије. Под притиском јавности је ослобођен. Суђење је у току, оптужени се брани као слободан грађанин. Исход суђења ће бити ново увесељавање народа, ново правосудно „достигнуће“ владајуће партије. Зашто трн боду? Зато што не може другачије.

Пођимо од „туче“ (која нас дебело кошта) српских комуниста на Осмој „историјској“

седници, „обелодањивање“ (то су и гуске знале) да су ОНИ који су тада „пали“ криви за све што не ваља, исто важи и за оне пре оних... и то у недоглед, док нисмо дошли до ОВИХ који су овом „партијском тучом“ (читај: приватном шорком) донели нешто „ново“, што нема никакве везе са њиховим мрачним претходницима, чија су они били база, пљес-корукачи, аминаши, декорација, климоглавци,... све су то „особине“ за нове и „непоновљиве“ људе „посебног кова“.

Нико од „палих“ са те „историјске“ седнице није одговарао пред правосуђем нових властодржаца, без обзира на квалификације и чињенице о упропашћивању и поништавању Србије. Неки су добили нове фотеле, неки задржали привилегије које су сами себи дозволили, неки гаје цвеће, неки хране своје злочине да поново никну. Зашто је правда овде слепа? То ће нам „главни шериф велике шорке“ објаснити да крајњи суд треба да да историја. Вероватно ће нам објаснити историја зашто се председник није поклатио пред својим професором, затражио опроштај, признао да му је каријера најважнија, да због свог слепила није реаговао на његов одлазак у затвор због речи које су биле пророчанске за судбину Србије. Било је то 1971. године. Можда је тада био у школи где се „обучавао“ за „велике догађаје“. Дани одмичу, људи који су нас колективно водили у срећну будућност полако се појављују у ликовима свог подмлатка који су одњихали у специјалним школама, за кафанским катедрама и одговарајућим „школским помагалима“, прикладним амбијенту школе.

Намеће се питање да ли је стварно било те „историјске шорке“ на тој чувеној седници? Била је то игра за лаковерне, глумила се промена пред опустошеним људима. Договор: да презасићени, орозули и посрнули невољници препусте места онима које су „васпитавали“.

Време је да се прогледа: не суди се онима који су били сатрапи СРПСКОГ НАРОДА. Суди се човеку који је командовао јуриш голоруком народу на властодржачку милицију, да јој се одузме оружје, да не би дошло до крвопролића. Доказ часности овог позива и оних који су га претворили у акцију је младић што одузе митраљез, није био употребљен, враћен је милицији. Пуцала је само милиција. Нико још голорук или са ножима и грицкалицима није покушао да преузме власт. Ако се постојећа власт може срушити са реквизицијом које нам је МИТЕЛ приказао, онда је стварно треба срушити. Таква власт ће се распасти сама од себе, као што се и распало све оно што је никло из те клице. Јавите људи, преклињем вас, где је та клица дала плода? Чуда су могућа. Таква вест би била највеће чудо.

Бележећи своје импресије о Француској револуцији Слободан Јовановић је записао: „Прво се покваре они горе, па се побуне они доле“. Када би владајућа странка ово разумела и мисао у дело спровела до деветог марта не би ни дошло. Јер тада не би било самозадовољства, не би било велике самообмане. Свака странка мора имати своје идеале, али за њих може жртвовати само себе. Уколико жели да жртвује Србију, онда мора рачунати да ће брзо отићи тамо где се упути-

ла својим нечашћем. Постаје непопуларна, јада и добри и рђави поступци вређају подједнако. Председник постаје страначки заступник уместо заједнички родитељ. Држава постаје као неравномерно натоварен брод који може сваког тренутка да се преврне.

Треба судити онима који су непоздани да се буне добродетелима спрече. Треба уклонити стања која их проузрокују. Ако је гориво припремљено, тешко је рећи одакле може доћи варница која ће га запалити. Најопасније варнице су оне што долазе од празних стомака. Једне су владе које имају самостратегију за очување сопствене власти: оне су апсолутно слепе. Морају знати да је српска држава имала своје златно доба када је имала своју стратегију за случај рата (Немања) и своју стратегију за мир (Свети Сава).

Надајмо се да до пресуде неће доћи, а ако и дође да неће бити неправедна, јер судије треба да тумаче закон, а не да граде закон, као што је то пракса идеолошког правосуђа. Једна неправедна пресуда чини више зла него много неправедних дела. Неправедни поступци ремете ток реке док неправедна пресуда загађује сам извор правосуђа.

Ратко ЈОКАНОВИЋ
Београд

ОТВОРЕНО ПИСМО НАРОДНОМ ПОСЛАНИКУ ЖАРКУ ЂОРЂЕВИЋУ

Господине Ђорђевићу,
Читајући две излагања из Вашег говора у Народној скупштини Србије поводом демонстрација од 9. III, која је пренела „Политика експрес“ од 6. IV 91. страна 6, нисам могао, а да не реагујем.

Ви господине Ђорђевићу тврдите да је опозиција инсистирала да се митинг одржи на Тргу Републике из следећих разлога: (цитирам)

— Прво, зато што је релативно мали, па одаје утисак масовности, друго, што и многобројни пролазници стварају лажну слику посећености, а треће, зато што је окружен многим продавницама са скупоченом робом те је примамљив за хулигане, криминалце и делнквенте, који би поред митинга нешто и да уишћаре.

Даље кажете, ако је циљ био само митинг, зашто се командовао јуриш по целом граду, и позивало на рушење, и да то могу да раде само плаћеници против Србије“.

Знајући Ваш менталитет, односно карактер, боље речено знајући Вашу љигавост, овакав Ваш иступ није ме изненадио, али ради објективног информисања јавности осећам и ја потребу да кажем истину, и то истину коју Ви не желите да чујете.

Као прво, у свим цивилизованим и демократским земљама, митинзи односно демонстрације одржавају се у центру града из разлога што је њихов циљ да скрену пажњу јавности, односно да их што већи број људи види и чује, а исто тако и да се придобију нове присталице.

То је био разлог што се тражило да митинг буде у центру (а не иза ногу) на Ушћу, што би вама комунистима, пардон социјалистима и те како одговарало.

Тамо опозицију грађанство не би могло ни да види, ни да чује, тако да би милиција могла да врши још жешће и бруталније силеџиство над српском младошћу.

Социјалисти, иначе држе митинге на Ушћу управо из разлога што желе да прикрију чињеницу да им се чланови и симпатизери осипају, све их је мање и све су старији, а српска младост је господине Ђорђевићу на другој страни.

Друго, Трг Републике и околина уопште нису мали, јер су примили неколико стотина хиљада људи. Што се тиче случајних пролазника који по Вама стварају лажну слику посећености, они се могу изороти на прсте.

Сви који су 9. марта били у Београду, односно на Тргу, били су намерно, а никако случајно.

Ја не знам да ли Ви не можете, или не желите да схватите да је 9. III устала Србија, народ, радници, студенти, поштени интелектуалци, сви.

Зашто би милиција због случајних пролазника довукала све те шмркове, транспортере и остало и направила то што је направила (Пекинг и Темишвар) у Београду.

Мада је милиција тренирала строгаћу и на малобројним случајним пролазницима па чак и над децом (претучена је мала Кристина од 8 година).

И треће, најважније господине Ђорђевићу, за Вас су опозиција, грађани, студенти, радници, једном речју сав српски народ који је дошао да сложено каже — не једноумљу и мрачњаштву, једној политици безумља која нас је довела до потпуног хаоса и економског колапса, за Вас су сви ти млади прогресивни људи (просек година 30) хулигани, криминалци и делнквенти, који би поред митинга нешто и да уишћаре.

Ми господине Ђорђевићу нисмо криминалци. Ми се само боримо за истину и правду, боримо се против таквих као што сте Ви. Ви сте господине Ђорђевићу тај коме су своји интереси пречи од свега, па чак и од образа и достојанства.

Да ли је по околним селима прошло неко веселе, а да Ви и Ваша супруга нисте били присутни? У већини случајева чак и непозвани. Недавно, на мом испраћају у војску, ја знам да Вас сигурно нисам звао, а били сте. Отишли сте тек кад Вас је музика питала шта да Вам пева, јер то је наравно требало и да се плати.

Како то господине Ђорђевићу, да су Ваши пријатељи по околним селима само гастарбајтери, а никако радници, сељаци и сиротиња? Па ко је сад тај, господине Ђорђевићу, што гледа да се огребе и уишћари?

У Београду, ако се нешто и крало, крала се храна. Размислите зашто баш храна господине Ђорђевићу?

Размислите господине Ђорђевићу, како се осећа онај радник на минималцу, док објашњава свом детету, зашто оно не може сваки дан да пије млеко, а гледа док се Ваше унуче разбацује јужним воћем.

Да ли је у реду господине Ђорђевићу што као посланик примате 30.000 динара, плус

примате новац као гинеколог у Вел. Градишту плус примате новац и као директор Дома здравља у Великом Градишту. Кад се све то сабере, сигурно излази преко 50.000 динара. Имате стан у Голупцу, кућу у Голупцу, стан у Великом Градишту и као народни посланик добили сте стан у Београду.

Ви господине Ђорђевићу луксузируете, и ширите се по становима малтене као што се Броз ширио, а онај радник тамо доле у руднику ради за 4.000 динара, живи као подстанар, и прима плату на свака 3-4 месеца (од чега му пола поједе инфлација), а Ви примате редовно, сваког 1. у месецу. Ја се заиста дивим тим људима у граду како успевају да преживе. Нама у селу је пуно лакше јер пуно тога не купујемо.

Признајте господине Ђорђевићу, ако не мени, признајте бар себи да ли је то у реду.

... Ето, господине Ђорђевићу, против таквих као што сте Ви, Србија је устала 9. марта. Запамтите и Ви и слични Вама: то је била само генерална проба! Србија ће поново бити демократска, или је неће бити. Јуриш о коме говорите, није се командовао по целом граду, већ само на зграду телевизије.

Што се плаћеника против Србије тиче, то је управо Ваш СПС, затим Ваш новокомпоновани црвени војвода Шешел, СК — Покрет за Југославију, као и сви остали који се залажу за некаку Југославију, која је у ствари гробница српског народа у којој су Срби били у вазалском положају.

Нећу узалуд губити време да Вам објашњавам зашто је то тако јер то ионако не бисте схватили. Као што наш народ каже, бескорисно је пред свиње истресати бисере, јер ће их појести.

То што апелујете на опозицију да не иступра децу у прве редове то сте опет погрешно обавештени. Управо ваша СПС је та која копира шилтаре. Зар није прошлог лета Телевизија Београд објавила на Трећем дневнику да је деветогодишња девојчица из Београда примљена у СПС. Шта зна дете од 9 година шта је партија?

Шта би се десило господине Ђорђевићу да је то урадила нека опозициона странка?

Ето господине Ђорђевићу, као што видите, о свему сте погрешно обавештени. Мислим да Вам у Скупштини није место, јер ђаба крадете Богу дане, а нама живце и стрпљење.

Дајте оставку, повуците се док је време, пустите боље и способније, да не кажем паметније, пустите оне који могу и хоће да спасу и оно мало што се још може спасти.

И још нешто господине Ђорђевићу: како, односно одакле сте успели истовремено да направите кућу, школујете два сина на факултету и издржавате супругу која не ради, и то све од једне плате, па макар она била и докторска?

Много тога ми је јасно, кад се сетим да се годину-две пре ваше куће а ако не упоредо са њом, зидао Дом здравља у Голупцу чији сте у то време Ви били директор.

Могао бих још доста да Вам пишем о Вашим „делима“ и заслугама али се плашим да Вас не стрефи и трећи инфаркт. Не бих желео да Вас носим на души, јер нисте вредни тога. Толико за сада господине Ђорђевићу.

Име и адреса познати Редакцијм.

ОПАСНОСТИ ТАКОЗВАНОГ „СРБИЈАНСКОГ ИЗОЛАЦИОНИЗМА“

Са занимањем сам прочитао разговор са књижевником г. Мирком Ковачем у нашем броју 16 од 1-ог априла.

У њему има неколико сјајних упоређења и објашњења али и спуштања на ниво оних које заправо критикује („Дуче је обешен за ноге“, „проста и простата“ итд.)

Међутим, повод за ово писмо није осврт на мање или више успешне пароле једног књижевника, већ његов став према српском националном уједињењу (страна 21 чланка) и поређење Срба са несрећним Курдима.

Већ дуже времена запахам, у извесним београдским интелектуалним круговима, постојање такозваног „србијанског изолационизма“ који би под разним изговорима, био спреман да неке Србе препусти њиховој судбини.

Г. Слободан Милошевић је демагошким коришћењем српског националног питања учинио нашем народу огромну штету. Међутим, штета ће бити повећана уколико се у српском демократском јавном мњењу, као реакција на злоупотребу г. Милошевића, створи група која ће утицати на напуштање борбе за правично српско уједињење, под изговором да то није довољно „европски“.

Када сам прошле године говорио на светском сабору СПО, подвукао сам, знајући из разговора да постоји такво изолационистичко расположење у Београду, на симболичан начин, два принципа:

1) Не сме се дозволити да Срби, или један њихов део, постану балкански Курди.

2) Не сме се дозволити да Србија постане балканска Боливија.

То практично значи да је потребно по сваку цену спречити да српски етнички простор буде испресецан међународно признатим границама (пошто је питање да ли би у том случају, како каже г. Ковач, „одвојени“ Србин могао да узме кола и посети рођака у Црвеники) и да државотворна Србија буде сведена на своју предкумановску површину.

Таква опречност, на жалост постоји и то није измислио г. Милошевић (иако је невешто и за Србе катастрофално користи).

С друге стране сам на Сабору СПО зажеleo српском народу да буде стабло чији ће корени црпети снагу у његовој историји и обичајима, са крошњом широко раширеном према савременом и демократском свету!

Зато нема никаквих разлога да се верује да би правично уједињење српског народа спречило успостављање демократских токова и толерантних односа са другим народима.

Напротив, сви расположиви геополитички подаци потврђују да би стварање савеза суверених држава Југославије, унутар садашњих републичких граница, био само један прелазни период како би те границе добиле међународну тежину као предуслов за оконча-

но одвајање Словеније, Хрватске и можда БиХ.

Они, који у србијанском јавном мњењу прихватају такво решење и не знају да би то за државотворни остатак Србије значило улазак у још већу нестабилност. Подсетимо се да се скоро све кризе које су пре првог светског рата потресле Краљевину Србију дошле преко Дрине (устанци у Херцег-Босни, анексија БиХ, атентат на Фрању Фердинанда, итд.).

Зато је, да би се избегло неминовно понављање таквих криза у којима би се Србија исцрпљивала у одбрани грађанских и националних права својих „недржавотворних“ земљака, много рационалније, једном за свагда, ујединити српски народ и паметније трошити његову енергију (на економски развој). Ако се то уједињење оствари на демократски начин, због чега би га поистовећивали са „хомогенизацијом, и „диктатуром“?

После свега што сам навео, не верујем уопште, како каже г. Ковач, да је довољно да Срби „згрћу лову у Барањи или Македонији“! Да ли ће то заиста моћи и какав би то био циљ?

Мени лично уопште не би сметало да нас свет упоређује са Курдима, пошто потенцијално ми то јесмо! На нашу несрећу, та свест још не постоји у западном јавном мњењу!

С обзиром на то да активно пратим писање те штампе о Србији и да недељно шаљем и по стотинак писама одговора и коментара, дубоко сам свестан колико је углед Србије срозан, захваљујући првенствено г. Милошевићу, али ме то не обесхрабрује, против г. Ковачу, који крије своју националност.

Мислим да за углед српског народа морамо сви да се боримо, свако је дужан да приложи по неко „зрно“.

Што се тиче слике Србије у свету, покушао сам да проценим уз помоћ специјалисте за публицистику (Француски кабинет „Фактору“), колика је цена НЕГАТИВНОГ рекламирања коју нам је бесплатно приуштио г. Милошевић. (Узимајући у обзир светску цену за закупљивање новинског, телевизијског и радио простора).

Дакле, да је неко хтео намерно да створи лошу слику о Србији, потрошио би у последње три године између 37 и 40 милиона долара!

Улазак тенкова у Београд „вреди“, 13—15 милиона долара а слика три полицајца који вуку рањеног студента Владана Ровчанина око 800.000 долара!

Да би се тако лоша слика потрла позитивним рекламирањем потребно је двоструко више времена и новца (обзиром да позитивна реклама има мању драматичност и „ударну моћ“ од негативне).

Размишљајући о том проблему, дошли смо до закључка да је једини начин да се брзо и бесплатно поништи садашњи катастрофално лош углед Србије, повратак Александра II Карађорђевића у земљу! Сигурно је да би његово крунисање и вероватан долазак свих светских суверена био медијски догађај прворазредних размера чији би учинак „вредео“ више од 60 милиона долара. Непосредни добици би се осетили у већим инвестирањима у српску привреду, приливом туриста и наравно огромним повећањем поверења у

будућност Србије.

Без обзира да ли је повратак Александра II остварљив или не, без обзира на анегдотски карактер горњих упоређивања, демократско јавно мњење Србије мора да настави борбу за српско уједињење, а оно је у програму СПО сасвим добро и јасно дефинисано.

Што се мене тиче, покушаћу да убедим сваког оног који је наклоњен „србијанском изолационизму“ да чини, свесно или несвесно, огромну штету српском народу пошто му тако сече неке од оних корена које његово стабло везује за једино тло које му одговара: историју и обичаје.

Молим вас, господине главни уреднице да примите изразе мога дубоког поштовања.

**Којадниновић Србољуб
Једрењак „кли-кли“
13, st. Colorado
97417 — La Montagne
FRANCE (Dom)**

ПИСМО ВУКУ

Драги Вуче,

Пише Вам студенткиња медицине II године која је у београдским мартовским данима тражила веру за будућност, наду за слободу, љубав за људе.

Због целокупне ситуације у Србији, већи број студената медицине размишља да по завршетку студија оде у иностранство где ће наша памет бити вреднована, рад плаћен и где ћемо добити сатисфакцију за све дане проведене над књигом, за све непроспаване ноћи, за сва страховања пред испите и за све пропуштене журке. И док наши родитељи не примају плате, а асистенти нам прете штрајком стиже трачак наде са Трга Слободе. Од једном постаје јасно да се наше жеље могу остварити у Србији, да долазе слободни дани, слободне мисли и идеје и постаје јасно да срећу не морамо тражити на Западу, да је срећа ту поред нас, само се треба још мало потрудити — и слобода је наша. Све више разлога налазимо да останемо овде, да своју памет искористимо за добро нашег народа и да му помогнемо колико можемо.

Драги Вуче, на време сте их упозоравали да СПО значи и Студенти Памет Отаџбине, али нису Вас слушали. Хвала Вам за ово што чините и знајте да Вас волимо и поштујемо и да Вашу мудрост удружену са нашом младошћу не могу победити.

То што смишљају да Вас поново пошаљу у затвор и одвоје од нас неће им успети. Јер, показали смо им да нам не командујете само са балкона, него и из притвора јер „ИМА НЕКА ТАЈНА БЕЗА...“ између Вас и нас. Јер Ви сте их поразили и не знајући шта се дешава у граду. Поразили сте их јер стотине хиљада срца куца уз Ваше и зато нека се не надају да ће Вашим притварањем нешто постићи. Узгред речено, имам више десетки него деветки а била сам на Теразијама.

С пуно, пуно љубави

Верница, Београд

или ако хоћете

„заведена студенткиња, сила мрака, на-

ркоманка, агент страних сила, хулиган, шпигтарски сепаратиста, унутрашњи непријатељ“ а све то са двадесет једном годином. Невероватно.

П. С. И још да питам. Да ли је неко од студената на мосту био надстранички оријентисан? Да ли је ико гутао сузавац, примао ударце и гумене метке јер су му СПС и СПО (ДС) подједнако на срцу. Да ли би неко од студената чекао данима и ноћима да Друг изађе из притвора? И на крају, која је парола боља Сила Пендречи Србе или Снага Победа Обнова?

„ВОЈВОДА“ ШЕШЕЉ, ИСТРАЈНИ БОРАЦ ЗА КОМУНИЗАМ

Повод да вам се јавим су најновији иступи Шешеља, нарочито заказано рушење „Куће цвећа“ 4. V '91. Мислим да се ту ради о великој манипулацији. Ево и због чега. Као што знамо Шешељ тај свој поход на „Кућу цвећа“ најављује већ месецима, а средства јавног информисања, нарочито Политика, Политика експрес и ТВ Београд му тим поводом дају доста простора тако да то делује афирмативно. Врло је чудно да овај режим који се није јавно одрекао Титовог наслеђа, сада не осуђује Шешеља. Нема сада Михајла Швабића, председника СУБНОР-а Србије, да осуди овакве најаве, мада је он у Титово доба добио вилу на Дедињу, и до сада стално бранио те(н)ковине револуције, осуђивао унутрашње непријатеље и ту скоро јавно хвалио резултате неуспелог референдума у Ужицу, ликујући што и даље остаје Титово. Зашто сад он де дигне глас да брани свог врховног команданта, тј. његово „вечно“ пребивалиште? Могу да замислим да је рецимо Вук Драшковић најавио поход на „Кућу цвећа“, ТВ Београд би га осуђивала у сваком Дневнику, а можда би увели и неку специјалну емисију тим поводом. Политика би објављивала нападе многих месних одбора Социјалистичке партије и „независних“ интелектуалаца. Неки колективи би прекидали рад тим поводом и излазили са саопштењима (осудама) у јавност. Председник Јовић би можда одржао неки митинг, сличан оном у Ужицу новембра '90. Вељко Кадиевић би претио војском а Слободан Милошевић би можда опет претио ванредним стањем а његов јуришник Михајло Швабић би позвао све борце Србије да 4. V бране „Кућу цвећа“, али када то Шешељ најављује ништа од свега тога, бар није било до 29. IV дана када ово пишем.

То се може протумачити и овако, властима у Србији одговара овакво понашање Шешеља. Он (а и власт) са овим најавима постиже неке циљеве. Као прво. Шешељ се представља као бескомпромисни опозиционар који ратује против Титовог наслеђа, и тиме код једног дела народа недовољно упућеног у све те махинације а захваљујући ТВ и Политици, постаје херој. А онда то злоупотребљава на скуповима, нарочито је активан после 9. III где му је главни акценат на сатанизацији Вука Драшковића, и хвалоспевима власти а

нарочито Слободану Милошевићу. Телевизија се у тај сценарио добро уклапа. Навешћу и један пример. Наиме дана 23. IV одржана је у Дому омладине промоција Српске либералне странке, на којој су учествовали либерали Никола Милошевић, Коста Чавошки, Аца Петровић, Владан Василијевић и др и гости Вук Драшковић, Жарко Гавриловић и др. То је била једна од најбољих (и најпосећенијих) промоција странака организованих у Дому омладине у задњих годину дана. Телевизија то није приказивала у дневнику исте вечери, иако им је зграда Дома омладине удаљена неколико стотина метара, али им зато није било тешко да пошаљу екипу у Приштину и исти дан сниме наступ В. Шешеља на промоцији СРС-а и исто вече (23. IV) то пуне у дневнику са коментаром да је Шешељ опет критиковао Вука. Њима је био важнији тај наступ Шешеља него промоција либерала. Питам се да ли је Шешељ такав интелектуални капацитет да има примат у односу на Н. Милошевића и К. Чавошког. Телевизија, са њом и власт, хоће да са том пропагандом Шешеља покажу како уступају у ударним емисијама место опозицији. То је провидна игра, нема места онима који су против власти. А ако и нешто има то је као на апотекарском рецепту. Али зато онима у опозицији који су против СПО и Вука даје се простор, нарочито у ТВ „Политици“.

Пошто је евидентно, да после 9. III, средства јавног информисања не могу онако да харангирају као пре, њима сада добро дође Шешељ, који на скоро сваком скупу изјављује да је Вук највећи непријатељ српског народа, а „Политика“ то објави (пример од 24. IV '91) тако да се своди на оно раније. Што се средства јавног информисања више ослобађају челичног загрљаја партије на власти, као НИН, па „Свет“, то Шешељ постаје агресивнији, прети како ће окупирати редакцију НИН-а, како сви који другачије мисле од овдашње власти и то напишу постају „усташофили“, итд...

Има још један занимљив моменат. У овом месецу је „војвода“ Шешељ био нарочито активан у Славонији. Тамо је шетао као по Поморављу. Час га видимо у Боровом селу, па у Јагодњаку и другде. Кад овде харангира против Вука, могу да замислим шта тамо прича. Поставља се питање како „четнички војвода“ Шешељ слободно шета Хрватском поред толиких редарственика и специјалаца? Да ли га то Туђман случајно пушта или је у питању нека игра. Мислим да је ипак нека игра, можда аранжман са Милошевићем (видели смо на конференцијама за штампу како Туђман измишља контакте са СПО, знајући да то помаже Милошевићу). Тако Шешељ тамо обавља задатак за Милошевића, подржавајући га код пречанских Срба тиме скупљајући поене и тамо и овамо као бескомпромисни борац за српска права који „храбро“ шпарта неовисном Хрватском државом „изазивајући“ Туђмана. Са тим ореолом „борца за српство“ иде по земљи Србији сатанизујући Вука и тиме обилато помаже власти.

Из ових примера се види колико је Шешељ залегао у борби за опстанак комуниста у Србији и како га та власт помаже и обилато користи у борби против праве опозиције. Мислим да се оваква сарадња назови опози-

ције (Шешеља) и позиције (Милошевића) плус агресивна пропаганда може назвати „шешелјадом“.

Ко још није рашчиштио са Шешелом нека прочита задњи број његовог листа „Велика Србија“, па ће видети колики је простор пошвети обрачуна са Вуком Драшковићем, што текста, што карикатура скоро пола листа, а актуелној власти ништа, чиме доказује какав је његов стварни циљ.

Душан ПАВЛОВИЋ
Београд

МАНИ СЕ СРБИЈЕ, КАРАЦИЋУ!

Недавна изјава Радована Караџића, да ће са милион Срба из Босне доћи да брани овдашњи режим ако буде угрожен од народа, мало је рећи да ме је запрепастила. Ако којим случајем режим у Србији буде угрожен да му треба помоћ, то може само значити да је већина српског народа против болшевичког режима и Слободана Милошевића, а шта онда има ту да тражи Р. Караџић и његових милион Срба, сем ако хоће грађански рат. Зар да се опет понови 1944. и доласак пролетерских бригада из Босне у Србију? А ако је мањина против овдашње власти, онда јој услуге Р. Караџића нису потребне, јер би она и сама лако изашла на крај са својим опонентима.

Тих његових милион Срба из Босне боље да употреби управо у Босни, имао је прилику за то 20. и 21. IV године текуће. Наиме, 20. априла је био митинг СДА у Бањалуци. Сто хиљада Муслимана са Хрватима размахало се и центру Бањалуке са турским заставима и шаховницама уз поклице независној Босни у Херцеговини и скандирање „није ово Србија“. Говорници: Изетбеговић у својству председника странке СДА, Ченгић, Абдић и други, бацали су народ у транс, српска Бањалука ћутала је од стида. Питам се, где је био тада Р. Караџић да организује Србе, преко СДС-а у Бањалуци и Крајини да не дозволе да им се вије шаховница усред српске Бањалуке, где су под том заставом чињени нечувени злочини над Србима у прошлом рату. То су Крајишници морали да спрече. Ако нису имали храбрости нека се угледају на пример Книна. Тамо где су Срби у многоме тежем окружењу него у Бањалуци, шаховница се не вије још од ратних времена. Сутрадан 21. IV у Требињу је исто одржан митинг СДА за суверену Босну и Херцеговину. Опет су се полумесец и шаховница вијорили заједно усред Требиња, усред српског дела Херцеговине где су за време прошлог рата учињени најмонструознији злочини у Европи.

Мислим да више ни Бањалука, ни Требиње ни било које место у БиХ-а, где су Срби у већини не би требало да дозволе да им вијоре шаховнице над главом — доба НДХ је ипак прошло. То значи да убудуће не ч треба дозволјавати такве митинге, јер сумњам да би Муслимани и Хрвати дозволили Србима да митингују са српским заставима за Југос-

лавију, рецимо у Бихаћу или Ливну. Самим тиме, ако они не дозвољавају српске митинге у својим општинама где су они већина, ни Срби у својим већинским општинама то не би требало више да дозволе. То би морао да организује Р. Караџић, а не да води политику у Србији.

Мислим ипак да ће се Изетбеговић грдно преварити ако подцени српски народ у Босни и Херцеговини, после Бањалуке и Требиња, и преко скупштине БиХ спроведе декларацију о независној БиХ-а. Тада би му се могло десити да му се отцепе Крајина, источна Херцеговина, Семберија... тј. територије где су Срби у већини, а то је 67% територије БиХ-а!
Пуно поздрава

Радмила НИКОЛИЋ,
Београд

КОМЕ ЗАКОН ЛЕЖИ У ТОПУЗУ...

Поштована редакцијо,
Шаљем Вам фотокопију „посвете“ г. Стриковићу са прве странеце његове књиге „Смијех игумана Стефана“.

Дуго сам размишљао да ли да г. Стриковићу напишем отворено писмо или да му вратим књигу са посветом. Одлучио сам се за ово друго.

Господине Стриковићу,
Пратио сам Ваше излагање у парламенту. „Сјајно“ сте анализирали поступке опозиције током 9. марта. Изостала је било каква анализа насиља над голоруким народом. Прве тенкове после 1941. на улицама Београда нисте спомињали. Стављати своја научна достигнућа да би се бранила пропала идеологија је заиста исход сваког достојанства и чојства. Зашто себе промовишете у Лисенка СПС-а?

Враћам Вам вашу књигу, за мене губи смисао! Јадно је да нисте разумели: „Коме закон лежи у топузу...!“

Покушајте да објасните како то врсни научник (Стриковић) служи просечном правнику (Милошевићу). Објашњење је потребно Вама. Поштени људи се могу само сажалити на понижење које себи допушта Лисенко наших дана!

Велике песме су веселјенске.
Страначки се може само муцати, као што сте Ви чинили у парламенту.

Ратко ЈОКАНОВИЋ

ТРАЖИМ ОЦА

Поштовани уреднице,
Подстакнута писмима читалаца, који преко вашег листа траже своје нестале за време рата, обраћам вам се и молим да објавите и моје писмо.

Молим све оне, који било шта знају о мом оцу Милану Радомиру Танасковић, рођеном 30. 11. 1910. или 1912 године (постоје оба податка) у селу Клашњић, бив. општина Мионица срез Ваљево, официра бив. Југословенске војске, капетана II класе — 57 класа војне

академије, нестало за време рата.

Никада, до данас, нисам ништа значајно сазнала о свом оцу, а то мало није било довољно да знам да ли је жив, да ли је погинуо или убијен, где и када?

Зато, преко вас молим све који било шта знају о мом оцу, да ми пишу преко ваше редакције или мени лично.

Најлепше вам се захваљујем, с поштовањем.

Мирјана ТАНАСКОВИЋ-ПАНТИЋ
Г. Милановац

НЕДАЈМО ДА НАМ ИСПИРАЈУ МОЗАК

Рођена сам 1962. год. што значи да припадам генерацији рођеној и одраслој у једном дијелу „помрачења“ историје, дијелу који нас одваја од наших коријена, који нам забрањује нашу српску величину и славу, који нас је довео у густу маглу гдје смо изгубили свој идентитет и гдје смо сви постали Титови и од Тита, јер ни прије ни послје њега историје једноставно нема.

Самим тим, осјећам се дужном да у име своје и многих својих истомишљеника изразим дубоку захвалност господину Вуку и Српском Покрету Обновe, покрету узвишених и племенитих циљева, покрету коме и сама припадам, за напоре које улажу да нас врате нашим коријенима и дају смисао нашем постојању. Срећна сам што могу рећи да смо коначно почели откривати ко смо и од кога потичемо.

Поносна сам што припадам једном тако великом народу, народу тако велике и славне историје, народу који се зову Срби.

Овим путем бих хтјела да поручим свој српској младости: Наставимо и даље путем којим смо храбро кренули јер једино на том путу ћемо бити и остати Срби. Не дајмо више да нам „испирају“ мозак и окренимо се људима који нас воле, људима који се боре за нас и наше сјутра.

Оља РАНКОВИЋ

УЖИЧАНИ, ОБРУКАСМО СЕ!

Ужичани, обрукасмо се! И даље испред имена нашег града стоји Тито, човек чији ђавољи дух још увек лута по испијеној Србији. Питам се какав је то истеривач ђавола потребан да из душа оних који већ педесет година кумују и господаре нашим градом истера и једном заувек протера авет Јосипа Броза.

Неуспели референдум је још једном испољио индолентност ужичких општинских власти и њихову очигледну подређеност интересима владајуће странке са њеним марионетима у виду СУБНОРА и СК-покрета за Југославију. Узалудни су били апели и све акције опозиције, у првом реду СПО за безболно и јефтито уклањање срамоте са нашега града за-

једно са свом пратећом иконографијом. По-ред враћања части Ужицу, акција је подразуме-вала уклањање монструозног соцреалистичког споменика са трга у центру града и ме-њања неадекватних назива улица и установа. Потписане петиције, мноштва писама и све иницијативе опозиције упућени на адресу скупштине општине завршавали су се у корпи за отпатке. Власти су наравно по свом стар-ом обичају на све те захтеве остале глуве, понашајући се при томе крајње арогантно.

Без и најмање трунке стида, сада се исти ти социјалисти или пресвучени комунисти јав-љају као спасиоци српског поноса и части. Не марећи за агонију ужичке привреде, органи-зују скупи и непотребни референдум, уместо једноставне и бесплатне одлуке општинских делегата на једном од њихових многоброј-них, не баш продуктивних заседања. То би уједно значило и испуњење воље огромне већине грађана. Власти и СПС, акцију уопште не рекламирају већ је, какве ли ироније и бој-котију. Да није било плаката СПО и алтерна-тивних „Змајева“ просечно информисан гра-ђанин не би ни слутио да се догађа нешто значајно. Уз све то организује се дупли рефе-рендум и покушава се на мала врата прогута-ти још један намет на бреме радника. Значи скидамо Тита и преусмеравамо средства самодоприноса са хиљадугодишње изградње дома омладине на ко зна колико дугу изград-њу шесте основне школе. Што ће рећи из шупљег бурета у још шупљије.

Какав је да је, референдум је био пред на-ма и представљао је идеалну шансу за звучно и медијски запажено враћање части и поно-са. Међутим, уместо да одахнемо од полувек-овног терета, доживљавамо морални де-бакл. На гласачка места излази свега једна трећина грађана. Референдум пропада, мрак и срамота остају. За нас праве и обичне Ужи-чане несхватљиво и необјашњиво. Када нас неко убудуће буде упитао одакле смо, од срамоте нећемо знати шта да одговоримо. Ми се не осећамо Титови. Желимо да пору-чимо без обзира на све да нећемо још дуго на Житном тргу трпети вулгарну коминтер-новску креатуру. Политичку порнографију.

Зоран ПАНОВИЋ, Никола ЛОЈАНИЦА И Милош СМИБАНИЋ СА ВЕРОМ У БОГА И СРБИЈУ!

КРИТИКА КАО КОМПЛИМЕНТ

Укус је карактер, а карактер — судбина — стих је једне популарне рок-компози-ције. Не желим да сам судим о свом ка-рактеру, нити знам каква ће ми бити судбина, али је чињеница да је оно што ради и што у свом програму нуди Српски покрет обнове од самог почетка било по мом укусу.

Како ствари никада нису црно-беле, тако сам и ја имао и имао извесне замерке на рад СПО-а, као и сугестије за побољшање тог ра-да. Вођен идејом да добронамерна, оправ-дана критика може само да користи у два на-врата сам се писмено обратио г. Драшковићу и СПО-у. Велико и пријатно је било моје изне-нађење када ме је пар дана након што сам

послао друго писмо назвао сам г. Драшко-вић. На страну то што су му се допале моје сугестије и предлози. Говорећи ми о тешко-ћама са којима се сусреће странка као и о свом раду изрекао је реченицу која је на ме-не оставила утисак и коју сам запамтио: — Ја бих о својим манама могао написати цео ро-ман.

Можете ли замислити да ову самокритич-ну, људску поштену реченицу изговори акту-елни председник Републике Србије? Призна-јем да је за то потребна изузетно развијена способност имажинације. И управо о критици рада СПО-а и његовог председника, критици која може бити аргументована, али много чешће неоправдана желим да изнесем своје мишљење.

Г. Драшковића критикују да је врло емо-тиван, тврдећи да емотиван човек не може бити успешан политичар. Осврнимо се мало на ту тврдњу и на профил емоција г. Драшко-вића.

Сваки психолог ће потврдити да је човек првенствено биће осећаја. У човековој је природи да је снага осећања јача од снаге разума. У ситуацији када јој дете пада у набу-јалу реку мајка БЕЗ РАЗМИШЉАЊА скаче за њим без обзира што не зна да плива! То је класичан пример где је ОСЕЋАЈ љубави неу-поредиво јачи од РАЗУМСКОГ ЗАКЉУЧИВА-ЊА О ЧИЊЕНИЧНОМ СТАЊУ. Само је код робота другачији случај.

Ако би се погледало која су то осећања код г. Драшковића посебно изражена виде-ћемо да су то нпр: ОГОРЧЕЊЕ због неправ-ди које су кроз историју чињене српском на-роду, ЗЕБЊА да се тако нешто опет не понов-и, ГНЕВ због онога што српском народу чи-не садашњи властодршци, ЉУБАВ према том истом народу. Али, нема мржње, злура-дости, нарцисоидности и сл. негативних емо-ција које су карактеристичне за неке друге личности из нашег политичког живота. Ко је рекао Соколовит?

Тврдња да успешан политичар мора бити малтене без емоција стоји на климатим нога-ма ако се узме у обзир да оно што се људима чини као хладнокрвност и смиреност неког политичара врло често представља обично калкуланство. Ја не бих био срећан када би СПО водили калкуланти. Уврежено је мишље-ње да је политика дама лаког морала и да по-литичари морају у основи бити покварени ако хоће успех. Председник СПО-а разбија ту до-гму. Бити частан, поштен, увек искрен, гово-рити од срца, па и емотивно — пут је којим су кренули г. Драшковић и СПО. То је пут који је и дужи и спорјији од пречице која води преко лицемерства, калкуланства, лактања и гаже-ња преко људи. Пут ка циљу који јесте дужи, али и неупоредиво сигурнији, а уз то гарантује и чист образ.

Али, да ли сте се икад запитали шта у ства-ри значи неоправдана критика? Она је, веро-вали или не, у 95% случајева прикривени комп-лимент! Прикривен и од онога који упућује такву врсту критике. Наиме, неоправдану критику покрећу обично завист и љубомора. Ако сами нису у стању да нешто постигну, ако се осећају инфериорним у односу на некога људи посежу за овом врстом критике која је по свој суштини скривено признање, дивље-ње према предмету њихове зависти.

Како реаговати на ову врсту критике и љу-де који се њоме користе? Најбоље би било уопште не реаговати. Треба ли бринути о ко-јекаким Штулама, Анђелковићима, Шеше-љима, Игићима? Једна лепа животна филозо-фија гласи: — Сувише сам заузет правим стварима да бих имао времена да бринем о ситницама.

Уосталом, када би према раду СПО-а и његовог председника владала равнодуш-ност, тада би имали разлога за бригу. На За-паду знају да кажу: — „Нико не удара ногом угинулог пса“. „Наш народ исту мисао форму-лише као: — „За добрим коњем прашина се диже.“ И нека се диже — додао бих. Нека СПО само ради свој посао не обазирјући се на ситне, душе.

Грешити је људски. Грешити је и грешитиће свако од нас, па и господин Драшковић. Али, једну ствар треба стално имати на уму. Не треба судити о људима по томе јесу ли и ко-лико грешили, већ по томе да ли су и какву поуку извукли из тога. Знајући у ком је правцу била уперена моја критика као и сугестије, са радошћу посматрам промене које су у задње време присутне у раду СПО-а. СПО се све више окреће себи, у први план се ставља изу-зетно важна економска проблематика, а ус-коро ће се изаћи са детаљним економским програмом. На тај начин ће се заиста и једино помоћи народу који се од економских мера партије на власти нема надати ничему до-бром. Ако се упореде изјаве и понашање челника СПС-а са изјавама првака СПО-а по-водом актуелне кризе у Југославији јасно се види да је СПО тај који се залаже за: МИР, ДОГОВОР, РАЗУМ, ТОЛЕРАНЦИЈУ И ДЕ-МОКРАТИЈУ.

Поједини народни посланици Српског по-крета обнове стичу све веће симпатије у на-роду, па и међу симпатизерима других стра-нака. Такав случај нарочито са г. Зораном Хорваном и г. Радомиром Урошевићем. О квалитетима г. Слободана Ракића није ни потребно дискутовати.

СПО све мање енергије троши на критику оних који су толико јадни да својим радом са-ми себе најбоље критикују и све више се ок-реће себи и презентацији својих квалитета. Спремност да увиде сопствене грешке, да прихвате добронамерну критику и да крену путем који води ка успеху је особина само мудрих људи и снажних партија. И њихова велика предност. Г. Драшковић и СПО имају ту предност. И зато будућност припада њима.

Ненад ТЕРЗИЋ Краљево

ДА ЛИ АЦА МУСА БАРА НА КАРТАМА?

Не могу да кажем да не волим СПС — овде, мада ме појава већине њих (част изузетима) за скупштинском говорни-цом тера на неку врсту благог (под)смеха, а у тежим случајевима, богами и на језу. У сва-ком случају тешко је остати равнодушан пред оноликом количином бисера којим нас неми-лице засипају.

Управо због тога, због обиља материјала за (под)смех и језу који добијамо од тог дела

народних изабраника, мислим да су новим, а Радосављевић у телеграму Милану Парошком (објављен у броју од 15. 04. 1991.) и В. П. из Прокупља у рубрици „Писма“ (објављено у истом броју) направиле велику грешку вређајући народног посланика Аци Мусу (кога познајем лично, али се тиме не хвалим) и тиме нанели штету оном делу опозиције коме сами припадају, због евентуалног поистовећивања целине са њеним деловима. Стављање у погрдан контекст назива његове професије (марвени лекар), бављење његовом личном ствари (коцкање, што је тачно, и дослук са полицијом, што је, мислим, нетачно) а посебно поређење Мусиног гласа и лица са његовим „основним средствима и средствима рада“ се опасно приближава граници доброг укуса, ако је и не прелази, а свакако баца у други план титулу „Говорника месеца“ која му је, мислим, оправдано додељена без обзира на жестоку конкуренцију коју је имао, посебно међу својим партијским друговима. Јер у том свом говору (који сам прочитао у „Српској речи“ од 15. 04. 1991. и ако је стварно такав како је објављен Аци Муса је имао толико недовршених и реченица којима ништа није рекао, да је опасно угрозио и самог Боривоја Петровића, који ни крив ни дужан више времена проводи на малим екранима него Биљана Ристић у најбољим данима (за њу) и који је у дисциплини недовршавања реченица још увек неприкосновен.

За утеху Аци Муси остаје чињеница да је говорио како је мислио (претпостављам), за разлику од оног, сад већ чувеног министра, за кога се више не зна шта је све мислио кад је рекао оно што је мислио да није рекао. Такође је за утеху то што се није правиво блесав попут „тенковског инжењера“ из Трстеника који никад није видео болшевику и не зна колке су им уши и репови, ако их имају. Ако пођемо од претпоставке да се „тенкација“ не чешља и не брије напамет, већ да то чини стојећи испред огледала и гледа повремено у исто, онда је у најмању руку изношење неистине његова тврдња да никад није видео болшевика. Посебна прича је прављење блентавих гримаса док слуша оне са чијим се мишљењем не слаже, што је његова ствар (мислим на неслагање у мишљењима), а нарочито кад слуша Зорана Ђинђића од кога би могао да научи да за скупштинском говорницом не би требало да се понаша као кад увесељава своје пајташе у неком трстеничком ресторану. И то без обзира што му је отац, (или деда, нисам сигуран), пре рата био радикал.

Не тврдећи да и на другој страни нема сличних примера, а тврдећи да су, ако их ипак има, бар у мањини, предлажем да ипак не будемо престојни према делу посланика из СПС-а и да не тражимо увек длаку у јајету. Може да се деси да престану да причају са позиција слиле и да им буде важно какво мишљење о њима влада, па да почну да пазе шта причају. Може да се деси да почну да пазе шта им говоре да причају.

А може да се деси и да Горан Гриван престане да зури у колегу министра Богдановића који седи иза њега, да се јави коначно за реч, да се испостави да је дечко паметан,

да има шта да каже и да то зна да каже, у шта ја лично сумњам, али георјијски није немогуће.

Небојша ВЛАКОВИЋ, Прокупље,

О ОСТРОШКОМ „УКРАСУ“

Попут гнијезда орла, који је свио своје пребивалиште, заклањајући се од олуја и ловаца, надвисује манастир Острог широку Зетско — бјелопавлићку равницу. Бјелина манастирских зидова у стијени, попут сунца које огријава озеблог човјека, значила је наду у вјеру у јачала снагу оних који су желели слободу српском народу. Крвави град Никшић, његове аге и бегови и капетани Мушковићи, вјековима су настојали да га сажежу огњем и поруше, да никада више не буде светост непоробљене Српске Спарте. Али Острог је остао сачуван. Чувао га је његов заштитник свети Василије Острошки, чували су га Црногорци и залили сваки педаљ око њега крвљу. Чувао га је и сам бог, с обзиром кроз какве је све недаће прошао. Манастир Острог није био само културно жариште или мјесто гдје је народ долазио да нађе лијека својој муци и болести кад га више нигдје не би могао наћи, он је био и мјесто зборована црногорских и херцеговачких главара, под окриљем књаза Данила и краља Николе, који су радили на коначном ослобођењу Црне Горе и њеном сједињавању са Херцеговином.

Али оно што нису могли урадити Турци, за неколико стотина година, урадио је неко други за врло кратак период. Иза хорди српске апокалипсе, на чијим се барјацима вила петокрака звијезда боје крви, којом су им биле попрскане руке и лица, остала су оскрнављена многа српска светилишта и културни споменици. Ни манастир Острог није био поштеђен тога. Већ неколико десетина година, његову светост и име, квари обиљежје које су поставиле снаге црвеног мрака у име свог сотоне, у жељи да утру име српско, опогане његову вјеру и оскрнавје његово светилиште. Плоча која би по њима и за њих, обиљежавала један велики догађај, говори о ликвидацији пуковника Баја Станишића и његовог штаба. Снаге некрста сатјерале су га у манастир. У њему је нашао последње уточиште и умро мученичком смрћу. Колају приче, да су чак пријетили да ће толовима разрушити манастир ако се не преда. Под том пријетњом он је извршио самоубиство иако је намјеравао да се брани док му не стигне помоћ. Историја се изгледа понавља. Иста ситуација је била 1852. године, кад су азијатске хорде од неколико хиљада људи под командом потурице Омера Латаса, опколиле манастир који је бранио војвода Мирко Петровић са неколико десетина Црногораца. Пуних девет дана они су бранили и одбранили манастир, све док им није стигла очекивана помоћ која је растјерала Турке и ослободила манастир од њихове блокаде. Мирко Петровић био је боље среће од Баја Станишића, а и да није не вјерујем да би Турци направили плочу у којој би хвалили своју побједу. Толико би обзирни били. Напротив, ова плоча која данас стоји, говори да

је Србин пуцао на Србина, брат на брата. Истиче и хвали братску неслогу и сатирање и то још на светом мјесту. То нема нигдје у свијету.

Послератној власти никада на ум није пало, да подигне једно достојно обиљежје Мирку Петровићу и његовим саборцима. Напротив у име некога ко је желио српску неслогу и сатирање, стављена је ова плоча која данас стоји. Они који су је поставили, изгледа да нису много мислили или знали да мисле, шта је желио онај који је наредио да се то постави. Вјерујем да је Мирко Петровић знао шта ће красити стотину година касније манастир који је бранио, да би пустио да га Турци разруше и попале. Да из тог мјеста никне коров и да се у њему гнијезде орлови. Међутим манастир постоји и даље. Пркоси иако је обрљан и понижен. Они који су га обрљали клоне га се као што се нечастиви клони крста. То свето мјесто налази лијека невољнима и болеснима, али зато не може самом себи. Ми младе генерације српског народа дужне смо да исправимо ову неправду. „Српска речи“, дај свој допринос томе. Оно што лежи на срцима хиљада Црногораца и Херцеговаца ја претоких у ријечи.

проф. Александар СТАМАТОВИЋ
Подгорица
Српска Спарта

ДРУКЧИЈЕ НИЈЕ МОГЛО

Многи мудраци и пророци, после завршених догађаја, многи који седе по удобним канцеларијама и конфорним становима и сада се труде да маглуштином неразумљивих речи мудрују о догађајима који су иза нас. Почев од демонстрација чију иницијативу и ударну снагу представља С.П.О. мудраци и даље, као и деценијама раније, говоре о демократизацији као о једном дуготрајном процесу. У томе, склони су они да мудрују, не треба пренагљивати него мудро, лепо, постепено, полако а не овако...

Ти мудраци већ деценијама заузимају високе положаје у овом друштву као послушне слугерање режима. Они нам већ неколико деценија, још од Брозових времена, говоре како је ово најдемократичније друштво, које је кроз историју постојало. Они нам већ деценијама декламују тираду о демократизацији као процесу који дуго траје а ми бисмо могли рећи и да је тај процес и бесконачан. Многи су поумирали чекајући деценијама обећавану демократију иако им се говорило да је и само самоуправљање тај највиши степен који је демократија негде досегла. Но неци властодршци манипулишући са људима манипулисали су и са језиком. Они су увек ту да нам покажу на токове демократизације иако ми и нисмо тражили демократизацију, као вечни процес, него просто демократију. Демократија би као облик управљања решила све проблеме у нашем друштву националне, верске, економске, социјалне и политичке док демократизација те проблеме само умножава и заоштрава.

Док слушам те мудраце на многим мести-

ма мислио сам на тебе Вуче. Мислим о твојој раду, о твојој ангажованости да се створе снаге које ће бити кадре да се изборе за демократију. Мислим на хиљаде километара које си превалио, често пешице и по блату, да би обишао сва места где би се непосредно сусрео са народом лице у лице. Мислим на све народне саборе, црквене порте, стратишта, на којима су људе стрелили без суда, закона и кривице. Схватам од куда је тај страх што се огледа у души и делању наших људи. Схватам колико си ти учинио да људе ослободиш од страха и да пробудиш слободарски дух српског народа те да га доведеш до тог степена слободе и свести да поверује да је слобода ипак могућа и у овом времену када је свака нада на слободу била већ одавно убијена. Мислим Вуче на то како те није мрзело да дођеш тамо где је народ да доживиш понекад и многе непријатности и од власти и од људи који твоје чисте побуде нису разумели. Мислим на то како си заборављао или снагом воље савлађивао свој понос само да би послужио вишим циљевима свога народа и малог човека. Ти си у тренутку када си се на ову свету мислију одлучио био већ славни писац чије су се књиге размењивале и са заносом читале и препричавале међу пријатељима. Па ипак си издржао да отрпиш многе увереде и понижења знајући да вршиш један свети посао. Био си спреман да као Христос опереш ноге својим апостолима или да као старац Зосима клекнеш и примиш туђе грехове на себе. Толико је била у теби јака твоја чаробна вера и подобност да се жртвујеш за велике идеале слободе народа.

Ти си Вуче схватио да је срећа твога народа важнија од твоје личне среће или тачније да је то управо твоја лична срећа. Како би се друкчије могло објаснити то што у овом периоду ниси успео да напишеш ни једну књигу и што си тиме пресекао, бар за моменат, своју књижевну славу која је била на успону. Истина теби је за то време припала једна друга слава, можда чак и већа и значајнија од оне књижевне. Пробудио си слободарски дух и достојанство једног уплашеног народа и угашио у нашим плашљивим срцима страх премајући на тај начин широку основу да се једног дана дочепамо свих вредности и радости слободе.

То што данас Србија има моћну опозицију, што је на домаку снаге да се дочепа боље будућности, свакако си за то ти најзаслужнији. Но ја сам уверен Вуче да се ти свакако нећеш понети тим заслугама и по новом ћеш, ако затреба, бити спреман да клекнеш пред оне које си отрежњивао од страха и заблуда на путу ка слободи и да им као Христос опереш ноге.

Ако се једног дана домогнеш моћи, а ја се у интересу малих људи молим Богу да тако буде стрепим да ће ти се први ставити у службу баш ови који и сада поданички служе овом режиму. Бојим се да ће многи на време прићи теби хватајући тако воз за будућност.

Уз сво поштовање за твоје дело пред којим наглашено осећам своју маленкост волео би да некад поразговарам са тобом и о томе нарочито о националном питању.

Божидар ТОДОРОВИЋ ноћни чувар народног музеја у Београду

ЈЕДНО — ПИТАЊЕ ЧЕКА ОДГОВОР

Ево већ готово месец дана ишчекујем да неко у Парламенту или бар у штампи постави једно изузетно занимљиво питање које повлачи многа друга не мање занимљива питања која траже своје праве одговоре.

То питање би било:

КО И КАКО МОЖЕ ДА ОБЈАСНИ ИЗЈАВУ БИВШЕГ ДИРЕКТОРА РТБ ДУШАНА МИТЕВИЋА ДАТУ У ИНТЕРВЈУУ ЛИСТУ „ДУГА“ (БРОЈ 446, СТРАНА 22) ПО КОЈОЈ ЈЕ РУКОВОДСТВО СРБИЈЕ ИМАЛО НА РАСПОЛАГАЊУ ЊЕГОВУ ОСТАВКУ „У ПЕТАК УВЕЧЕ, 8. МАРТА“?

Молим Вас да, уколико будете у могућности, ово питање преко посланика СПО поставите влади у виду посланичког питања.

Такође, Вас молим да исечак из поменутог листа објавите у Вашем цењеном листу с обзиром да је ова изјава прошла потпуно незапажено.

С поштовањем и поверењем све најбоље жели Вам

Саша АНТОНИЈЕВИЋ

ПОВОДОМ ПРЕНОСА МОШТИЈУ Св. ВЛАДИКЕ НИКОЛАЈА ВЕЛИМИРОВИЋА

Владика наш драги и свети Николај, упокојио се у Америци, далеко од родне Србије у изгнанству из Титове Југославије, окарактерисан као државни непријатељ бр. 1. Радост наша, што се удостојисмо да се његове свете мошти пренесу у отаџбину слична је радости Христових апостола кад видеше васкрслог господина. Јер души неверној, Христос се не јавља, а у Србији издајничкој за св. владика није било места. Долазак његов, знамење је буђења српске свести и савести и жеље за збацивањем грдног руха комунистичке Србије и приближавањем идеалу небеске Србије чији крст је носио св. владика Николај у далеку Америци.

Како, дакле да посматрамо кроз призму владичиног доласка данашње стање у земљи, када цела Југославија изједа Србију, кад Срби, једу Србе. Да је владика Николај међу нама жив сигурно би одмах закључио да је Србија у рату и једино би се зачудио што нигде не види српске витезове у одбрани отечества. А то како Срби треба да поступају у рату можемо да се подсетимо у владичиној беседи о војду Карађорђу. „Православни витез Карађорђе је био добар и веран син српске православне цркве“, пише историчар др Страњаковић, руски цар Александар му је послао сабљу са натписом „браниоцу православне вере и отечества“. Народ је говорио да се бори, „за крст часни и слободу златну“, а сам Карађорђе „да је устао у борбу за своју слободу, своје светиње, своје манастире“.

Није ли све ово нарушено у данашњој Ср-

бији. Додуше, пре скоро двеста година није било, Срба који харају и пљачкају Србију, али није ли Карађорђе дао обесити два Србина који су отимали имовину од поражених Турака. Из овог није тешко предвидети и закључити шта би тек вожд учинио Србима који краду од рода свог. У овом кратком осврту на владичину беседу, наћи ћемо одговор и решења на сва текућа питања и проблеме данашње Србије. Искрено се надам да ћемо се показати истинским наследницима наше свете прошлости и да ћемо из поступка наших светих изводити исправне закључке из којих ћемо кројити планове на основу којих ћемо градити будућност Србије. Такође се надам да ћемо се показати достојним синовима светог нам владике и мајке цркве, и да нећемо даље допуштати да којекакви хоштаплери домаћи и страни чине с нама и земљом нашом што им је драго. Амин

ТРАЈКОВИЋ ЗОРАН
студент теологије
Београд

УСЛУГА ЗА УСЛУГУ

Штета за „наше драге“ председнике што немамо бар двадесетак република па да се слатко нашетају, наодмарају и испричају о свим проблемима писања сценарија и режије.

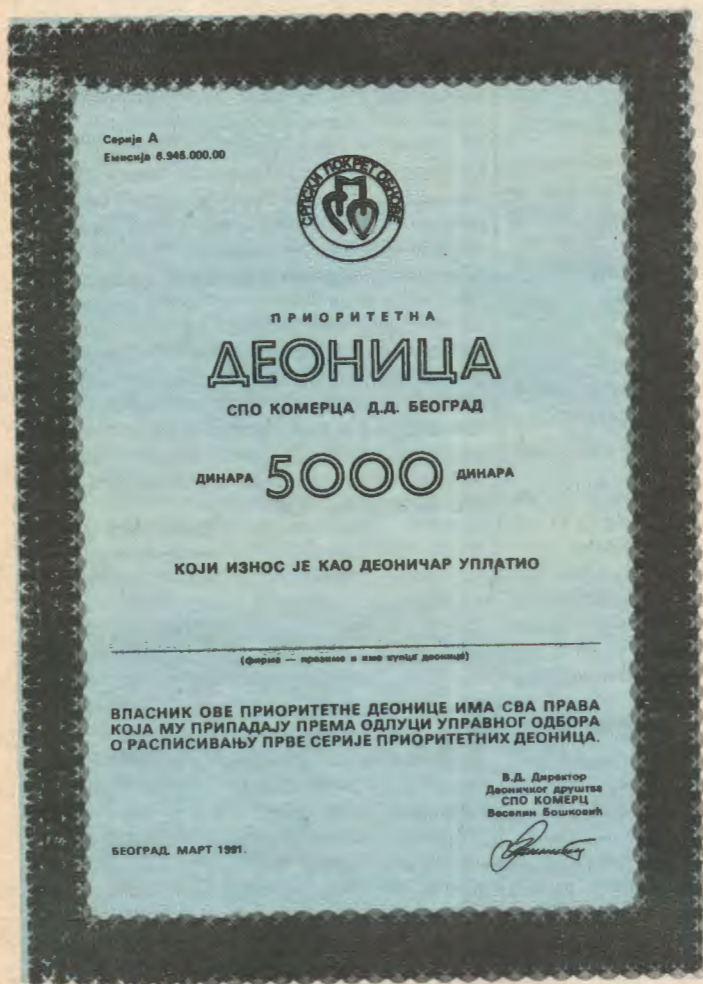
Ноћас сам чекао саопштење о разговори-ма као опијен. Већ када сам помислио да сам вероватно неурачуљив и мазохиста што то чиним себи, видех да и велики број новинара чека па ми би лакше. Значи нисам једини. Тамо видех разне новинаре, новинаре по новинарском задатку, новинаре по политичком задатку, новинаре по националном задатку итд.

Новинар који је имао строго одређени задатак по договору преговарача (услуга за услугу) поставио је питање Туђману о томе ко је из опозиције Србије тражио његову помоћ 09.03.1991. године. Сви смо били у великом ишчекивању шта ће одговорити ??? Бора Ђорђевић (ПОП), неко из странке Зелених?? Кад Туђман сасвим „неочекивано“ откри истину: „неко од сарадника Вука Драшковића!“ Пун погодак. Испуњена су очекивања свих пензионера и домаћица у Србији. Коначно је „доказано“ да Вук сарађује са Туђманом. Туђман је Слоби узвратио услугу. Очекујем да на некој од следећих конференција за штампу сазнамо да је Вук Драшковић тражио помоћ и од Ругове и да му је овај послао 600 Шиптара да учествују у демонстрацијама од 09.03.1991. године. Како ли ће тек онда реговати пензионери и домаћице. Опростиће Слоби пензије, а домаћице ће тог дана својој прогресивно настројеној деци скувати чорбу од коприва јер новца за боље нема.

Овакве цакеле пролазе само код ментално ограничених људи на које СПС само и рачуна. Ако у то сумњаво погледајте неко од засадања наше „вишепартијске“ скупштине. Тамо има на стотине доказног материјала.

Надам се да ће Срби ван Србије коначно схватити (ми у Србији то већ знамо) ко то тргује са њима, њиховом слободом и животима. Вук Драшковић то сигурно не ради.

Бојан ЗОРИЋ
Крушевац

ПРЕДСЕДНИШТВО СРПСКОГ ПОКРЕТА ОБНОВЕ И СПО КОМЕРЦ, деоничарско друштво

издали су прву серију од 1389 деоница по
номиналној цени од 5000 динара по једној деоници

Продаја деоница у просторијама
СПО КОМЕРЦА — Хотел Југославија соба
879, тел. 011/600-222 локал 9979 и
648-223 и 648-372

ПРЕТПЛАТА НА „СРПСКУ РЕЧ“

Овим се претплаћујем на „Српску реч“, чија
полугодишња претплата износи 325 динара, а
годишња 650 динара (урачунат је попуст од 10%).
Годишња претплата за иностранство је 120 ДЕМ, 72
УСД, или одговарајућа противвредност у другим
конвертибилним валутама.

Уплате вршити на динарски жиро рачун
60801—603—27562 СДК Београд или девизни
60811—620—128—25731—7495633 Кредитна
банка Београд, с назнаком за „Српску реч“. Уплате
из иностранства могу се вршити и чековима и
међународним уплатницама. По један примерак
уплатнице, или других доказа о уплати, заједно са
овом наруџбеницом послати на адресу: ЗА „СРПСКУ
РЕЧ“, Народног фронта 43 соба 23, 11000 БЕОГРАД,
тел. 683—952, 642—233 лок. 149.

/име и презиме/

/улица и број/

/место и поштански број/

ОБАВЕШТЕЊЕ

Због великог интересовања, редакција „Српске речи“
обавештава читаоце да располаже комплетом бројева

Комплети или појединачни бројеви могу се наручити
уплатом на жиро рачун број 60801-603-27562 СДК
Београд или девизни 60811-620-128-25731-7495633
Кредитна банка Београд или поузећем на телефон
683-952, 642-233 лок. 149 или на адресу: ПЕДАГОШКА
АКАДЕМИЈА ЗА „СРПСКУ РЕЧ“ соба 23. 11000 БЕОГРАД,
Народног фронта бр. 43.

ПОРУЏБЕНИ КУПОН

Наручујем „Српску реч“ број 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9,
10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18. Заокружите
бројеве које наручујете.

/име и презиме/

/улица и број/

/место и поштански број/

Byrre Gammeknut

Ц Р В Е Н А

НАГРАДНА ИГРА

ТЕЛЕВИЗОР ИЛИ ВИДЕИРЕКОРДЕР

КОЈИ ЈЕ ОВО Т И М ?

Опседнути последњим резултатима Црвене звезде одлучили смо да овај пут нашим драгим читаоцима поставимо једно чисто спортско наградно питање. Ради се о ОЛД СТАР екипи, чији играчи тако добро убацују, добацују, пребацују, набацују, разбијају, фаулирају и подмећу ноге да је веома тешко закључити чак и којим се спортом баве. Међутим, иако је задатак тежак, ипак покушајте да одговорите! Неће вам бити жао.

КОЈИ ЈЕ ОВО ТИМ?

1. ЛОС АНЂЕЛЕС ЛЕЈКЕРСИ	5. СЕКС ПИСТОЛСИ
2. ЕЛЕКТРИЧНИ ОРГАЗАМ	6. ЦОКЕЈИ ИЗ ЗОБНАТИЦЕ
3. ЈУГОСЛОВЕНСКА ВЛАДА	7. ФЉАМУРТАРИ
4. БАЈЕРН	8. ЧУКАРИЧКИ

Заокружите тачан одговор и купон (обавезно) са адресом пошаљите на адресу: СРПСКА РЕЧ (за награду игру), Народниог фронта 43, соба 23, 11000 Београд, најкасније до 16. маја 1991.

НАГРАДЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

На питање „КО ЈЕ ЧОВЕК СА СОМБРЕРОМ?“ из прошлог броја „Српске речи“ није стигао ниједан нетачан одговор. Једногласно је одлучено да је то НИКОЛА ЉУБИЧИЋ.

ПРВУ НАГРАДУ, телевизор или видеорекодер, добила је ЈАСМИНА АЋИМОВИЋ, Железничка 2/а, ЗАБРЕЖЈЕ 11505, ОБРЕНОВАЦ. ДРУГУ НАГРАДУ, шестомесечну претплату за „Српску реч“, добио је ПАУНОВИЋ НИКОЛА, Дунавка 23, 11300 СМЕДЕРЕВО. ТРЕЋУ НАГРАДУ, књигу „Писма Вуку“, добио је ЧЕДО МИРКОВИЋ, 3. октобар 79/11, 19210 БОР. ЧЕСТИТАМО ДОБИТНИЦИМА!

Зашто је ПРОТЕИН из Бачке Паланке продао толико својих производа колико сви југословенски произвођачи протенина заједно? Разлог томе је што ПРОТЕИН из Бачке Паланке производи вероватно најбоље протенинске производе у нашој земљи, а они су чувени не само код нас, већ и у многим земљама света.

ПРОТЕИН

ХРАНА БЕЗ ХЕМИЈЕ.

Милош Шарчев

Милош Шарчев је најуспешнији југословенски боди билдер — **светски првак!** Он живи у Калифорнији, где је у професионалним круговима, манекена, спортиста, филмских глумца, запажена личност, те се о њему као таквом често може прочитати у америчкој штампи. А, Милошу, треба веровати да зна шта ради, јер он је млад и успешан, али он користи и производе ПРОТЕИНА из Бачке Паланке — **чак у Калифорнији!** Ово наравно није случајно, јер да јесте, онда Милош не би био „случајно“ светски првак. Тако је још једном производ плодне суначне српске земље доживео афирмацију у земљи „безграничних могућности“.

ПРОТЕИН из Бачке Паланке производи три врсте протеина и то:

СЛИМ ПРОТЕИН, за мршављење. Цена паковања које замењује 7 obroka је само 130 динара.

CRASH PROTEIN 96 је намењен мршавим и slabим особама које желе да повећају масу, снагу и издржљивост. Користан је за спортисте, децу у развоју, за оне који много раде и троше се. Цена недељног паковања је 145 динара.

MUSCLE DENSITY PROTEIN користе врхунски спортисти за развој дефинисане мускулатуре, типа „Body building“ и попут Милоша Шарчева (на слици) постижу запажене резултате у обликовању тела. Цена једног паковања овог високовредног протеина је 160 динара. Наведени протенински препарати се производе по најмодернијој технологији заштићеној код Савезног завода за патенте, а на два медицинска факултета и бројним анализама је доказано да **не изазивају никаква штетна пропратна дејства.** — Наравно, треба истаћи да је то здрава храна која не садржи никакве хемијске додатке: конзервансе, вештачку боју, укус или мирис, већ је сачињена 100% из природних намирница!

Дакле, будите здрави, снажни и лепо грађени уз производе ПРОТЕИН из Бачке Паланке. **Протеине можете наручити поузећем на адреси:**

**ПРОТЕИН
ШУМСКА 50/СР
21400 БАЧКА ПАЛАНКА**

Поруџбине примамо и телефонима:

(021) 745-541
744-720
741-446
745-747

у радном времену од 8,00 до 17 сати сваким радним даном.

НЕКА ВАМ СВАКИ НОВИ ДАН СРЕЋНО ЗАПОЧНЕ ЗДРАВОМ ПРОТЕИНСКОМ ХРАНОМ КОЈОМ СЕ ПОСТИЖЕ ПРИВЛАЧНОСТ КОЈУ ЋЕ ВЕОМА БРЗО ЗАПАЗИТИ ВАШИ ПОЗНАНИЦИ, ПРИЈАТЕЉИ, ПОСЛОВНИ ПАРТНЕРИ...